הלכה · מפרשים · בדק הבית

בדק הבית על תורת הבית הארוך

רבנו אהרן הלוי [הרא"ה] מברצלונה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בדק הבית על תורת הבית הארוך

רבנו אהרן הלוי [הרא"ה] מברצלונה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בדק-הבית-על-תורת-הבית-הארוך/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הבית הראשון 4
השער הראשון 4
השער השני 10
השער הרביעי 18
השער החמישי 20
הבית השני 23
השער הראשון 23
השער השני 29
השער השלישי 30
השער הרביעי 50
השער החמישי 51
הבית השלישי 57
השער הראשון 57
השער השני 60
השער השלישי 61
השער הרביעי 72
השער החמישי 75
השער השישי 76
השער השביעי 77
הבית הרביעי 82
השער הראשון 82
השער השני 104
השער השלישי 120
השער הרביעי 120
הבית החמישי 131
השער הראשון 131
השער השני 131
השער השלישי 140
השער הרביעי 141
השער החמישי 147
השער השישי 150
הבית השישי 153
השער הראשון 153
השער השני 155
השער הרביעי 156
השער החמישי 158
הבית השביעי: בית הנשים 158
השער הראשון 158
השער השני 160
השער השלישי 166
השער הרביעי 175
השער החמישי 180
השער השישי 184
השער השביעי 185

הבית הראשון

השער הראשון

פסקה א

כתב שם בבית ראשון בביאור ענין השוחטים בשער ראשון מי שוחט דקיימא לן כרבא דאמר רבא ישראל אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו דכל שאינו אוכל להכעיס לא שביק התירא ואכיל אסורא אבל לא בדק סכין ונתן לו לא ישחוט ואם שחט יבדוק סכינו אחריו נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו וקיימא לן כרבא ואם תאמר מכל מקום מדקאמר לא בדק סכין ונתן לו בודק סכין אחריו משמע דכשבדק סכין מתחילה ונתן לו אינו צריך לבדוק סכין אחריו ואמאי נחוש שמא נפגם הסכין דהא קיימא לן כרב הונא דאמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה. ורב הונא כשמעתיה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע במה נשחטה וכדאמרינן התם י"ל דכיון דבדקינן לה מעיקרא הרי היא בחזקתה ונודע במה נשחטה קרינן ליה ואפילו לרב הונא אלא אם כן היא פגומה לעינינו אבל כשנאבדה הסכין ולא בדקנוה לבסוף אין חוששין לה דמסתמא מעמידין אותה על חזקתה וכ"ש למאי דפסקינן בההיא כרב חסדא דמכשר בשיבר בה עצמות ע"כ. הרי שכתב בפירוש דאפילו לרב הונא בנאבדה הסכין אין חוששין לה ואינו נכון דלרב הונא ודאי נאבדה הסכין אחר שחיטה ודאי אסורה דהא אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום אסורה ובשיבר בה עצמות כל היום הרי היא נפגמה לעינינו מחמת אותה שבירה וכן בכלל שיבר בה עצמות כל היום בכלל זה ודאי שבירת הסכין שתשתבר לשברי שברים ואעפ"כ אסורה ואי אפשר בסכין שנאבדה לאחר שחיטה להתיר ביותר מזו שאין לך אבידת סכין גדולה מזו אלא ודאי לרב הונא כל שלא נבדקה הסכין אחר שחיטה הרי הוא אסורה וכן דעת רבותינו ז"ל והם דברים מחווירין אבל כרב חסדא קיימא לן דמכשר בשיבר בה עצמות דמעמידין סכין על חזקתו ואפילו לכתחילה אינו צריך בדיקה כדבעינן למימר קמן.

עוד כתב שבגמרא מסייעינן לרבא מההיא דתניא חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין אלמא דאוכל איסורין לתיאבון טרח קצת דהא טרח להחליף אע"ג דלא טרח לתקן סכין דנפיש טרחיה וכתב נראה לי משם שאם שחט בינו לבין עצמו ויש עמו בבית סכין פגומה וסכין יפה ואמר בזה שחטתי נאמן ק"ו ממחליף את החמץ שצריך לטרוח אצל אחרים ע"כ. ואני אומר שא"א לדין זה אלא בשידוע לנו שהיתה סכין זו יפה ידועה לו שאלמלא כן יש לי לחוש שמא בשעת שחיטה לא היתה

סכין יפה זו במקום ידוע לו ואע"פ שהיא עכשיו לאחר שחיטה לפנינו שהרי עבריין זה אינו נאמן לנו בעדותו כלל שהרי אינו נאמן לנו לומר בסכין בדוקה שחטתי וזה ברור. עוד כתב ואפילו עוף שחוט כל היכא דאיכא ישראל מומחה ואמר מומחה שחטו לי נאמן ולא גרע מחמצן של עוברי עבירה דאמרינן דודאי מחליפין ע"כ. ואני אומר שאין זה נכון ואינו דומה לזו דהתם ודאי מצוי להחליף אבל הכא אע"ג דאיכא מומחה דילמא ליכא גביה סכין מתוקן וחשיב ליה טירחא דנפיש ואינו ממתין כל כך תדע דאלו דמיין אהדדי ודאי כל היכא דאיכא מומחה אע"ג דלא אמר מומחה שחטו לי ליתכשר מידי דהוה אחמצן של עוברי עבירה דאע"ג דלא אמר מידי תלינן להתיר ואפילו זה המחבר נמי לא אמר אלא בשאמר מומחה שחטו לי והא ודאי לא אפשר דכל היכא דכי לא אמר אסור אי מכשרת ליה אדיבוריה אשתכח דבסהדותיה סמכינן וכבר ביררנו שאין נאמן לנו בעדותו כלל וכללא דמילתא כל היכא דכי לא אמר אסור כי אמר נמי אסור וזה ברור. ותו תמיהא לי מאי שנא עוף דנקט. ודילמא אסתבר ליה דעוף דקליל ומזדמנא ליה מלתא מהימן ולאו בבהמה דטריחא לה מילתא ומיהו פשיטא מילתא דכאן וכאן לא מהימן.

עוד כתב ומסתברא שאפילו במומר לתאבון סומכין על חזקה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דסתמא איתמר וכיון שכן אפילו אין ידוע לנו אם יודע הלכות שחיטה שוחט בינו לבין עצמו בבודק סכין ונותן לו ע"כ. ואינו נכון דמומר זה חשוד הוא לנו לתאבון שלו ואפילו אינו בקי ואינו יודע כלל שוחט הוא לתאוה ואוכל אלא האמת כלשון האחר שכתב דכל מומר ואפילו לתאבון יש לחוש אחריו ואין סומכין עליו אלא בשידוע לנו שהוא מומחה. עוד כתב דהא דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וסמכינן עלה להתיר דוקא בדליתיה קמן אבל כל היכא דאיתיה קמן צריך בדיקה כדעת הגאונים ז"ל ואין לזוז מדבריהם ע"כ. ואני אומר דברי הגאונים ז"ל מדת חסידות וראוי לנהוג כן אבל לפי ההלכה אינו כן דהא בגמרא אמתניתין דהכל שוחטין קשיא לן הכל שוחטין לכתחילה ושחיטתן כשירה דיעבד ואיכא כמה אוקמתי וחדא מנייהו דרבינא דפריש מתניתין הכל מומחין שוחטין ושחיטתן כשרה בדיעבד בשאין ידוע אם הוא מומחה ושחט ואחר כך בדקוהו ושבקינן לאוקמתיה משום האי טעמא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואם איתא דהיכא דאיתיה קמן צריך בדיקה אכתי אפשר לאוקומה שפיר כדרבינא דנימא הכי הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין ואע"פ שאין מוחזקין והוא שיודעין בו שיודע הלכות שחיטה אבל אם אין אנו יודעין בו לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו

ואע"ג דלהאי אוקמתא לא אתיא סיפא דמתניתין דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה דהשתא קשיא דאי אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אשאין מומחין לנו אפילו לא ראוהו אחרים שחיטתו כשרה בשאינו לפנינו ואין אנו יכולין לבדקו דהשתא סמכינן ארוב מצויין אפילו הכי אי איתיה להאי טעמא דהיכא דאיתיה קמן צריך בדיקה ותסגי לאוקמי מתניתין בהאי גונא לא הוה להו לאידך רבנן דאית להו במתניתין אוקמתא אחריתי למשבק האי אוקמתא משום סיפא דהא לפום אוקמתיהו נמי איתא בגמרא להאי קושיא דלא אתיא להו סיפא דמתניתין וכיון דכן אכתי איכא למבעי אמאי לא אמרינן כרבינא דהא אוקמתא מתרצתה היא וסגיא כי אוקמתיהו אלא ודאי מדשבקינן לה מהאי טעמא דאמר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן שמע מיניה דאפילו לכתחילה איתא דאפילו איתיה קמן לא בעי בדיקה כלל ושחיט לכתחילה ולהכי לא סגיא להו האי אוקמתא דרבינא כלל הילכך שורת הדין דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואפילו איתיה קמן לא בעי בדיקה כלל אלא למי שרוצה לעשות כן במדת חסידות ולא מן הדין כלל. עוד כתב ויש לנו כיוצא בזה שסומכין על הרוב בדיעבד וצריכין בדיקה. כדאיתנהו קמן כגון בדיקת סכין שלאחר שחיטה ע"כ. ואני אומר שזו אינה וזו אינה דבדיקת סכין אחר שחיטה לא צריך כלל וראיה ברורה לדבר מהא דאמרינן במומר אוכל נבלות לתאבון דנותנין לו לשחוט לכתחילה דאמרינן בתקנתא דלכתחילה לבדוק סכין וליתן לו ואמרינן עלה ואם לא בדק קודם שחיטה בודק סכינו אחריו אלמא דכי בדק קודם שחיטה לא בעי כלל בדיקה אחר שחיטה ואפילו לכתחילה דהא רבא תקנתא קאמר בלכתחילה ולא מצריך בדיקה אלא קודם שחיטה ואף זה המחבר עצמו כתב כן למעלה כשפסק כרבא ואמר מדקאמר לא בדק ונתן לו יבדוק סכינו אחריו משמע דכל שבדק מתחילה אינו צריך לבדוק סכין אחריו ע"כ ואלו דברים ברורים ומיהו אע"ג דלא בעי בדיקה אחר שחיטה אי עביד מהני דאלו לא בדק אחר שחיטה ואחר זמן חזר ובדק ומצא הסכין פגומה הרי היא אסורה למפרע כדמוכח בשמעתא דהשוחט בסכין ונמצאת פגומה בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא ואם בדק אחר שחיטה ונמצאת יפה ואחר זמן מצאה פגומה הרי שחיטתו כשרה שהסכין מצוי הוא להפגם מעצמו.

עוד כתב שהרב ר' משה בר' נחמן ז"ל כתב סעד לדברי הגאונים ז"ל דהא איכא חזקה דאיסורא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ומן הדין היה שלא תצא מחזקתה אלא בידיעה ודאית ולא שנסמוך על הרוב אלא משום קולא דבהמה לא אתרעי שהרי שחוטה לפנינו סמכינן ארובא ודי אם נסמוך בכך היכא דליתיה קמן ע"כ. ואני אומר דרכו של

רבנו ז"ל לסמוך דברי הגאונים ז"ל בכל מקום אבל בעיקר הדין אין טענה זו מחוורת דודאי כי אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לאו דוקא רוב ולאפוקי מיעוט דהא לא אפשר דאם כן לא סגיא לן בהכי דאיכא לאיסורא מיעוטא דאין מומחין וחזקה דאיסורא דבהמה ואיכא להיתירא רובא דמצויין מומחין וכהאי גוונא דאיכא בחד טעמא מיעוטא וחזקה ובאידך איכא רובא אמרינן בהדיא ביבמות דהוי כפלגא ופלגא ובמכלתין בפרק כיסוי הדם אמרינן דחשיב לרבי מאיר טפי מרובא וכיון דכן לא הוה לן למסמך אהאי רובא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אלא ודאי הא לא אתיא כפשטא ולאו דוקא רוב אלא כל המצוין קאמרינן שאין לך מצוי אצל שחיטה לעולם אלא מומחה ואפילו מיעוט ליכא והאי דנקט רוב אשגרת לישן הוא בגמרא וטעמא דמילתא דכל המצויין אצל שחיטה סומכין אנו לומר שהן מומחין לפי שדבר מפורסם הוא בישראל ואפילו אצל עמי הארץ שהנבלה אסורה וכן אבר מן החי [אסור] ואין תקנה בזה אלא בשחיטה הילכך אין אדם מישראל נזקק לשחוט לעולם אלא אם כן יודע הלכות שחיטה ואלו דברים קילורין לעינים.

עוד כתב דאפילו עבד ואשה בודקין סכין ושוחטין בינם לבין עצמם כאנשים וכן בכל איסור והיתר נאמנין כעד אחד והקשה מההיא דעירובין מדתנן גבי תחומין ואפילו עבד או שפחה נאמנין לומר עד כאן חתום שבת שלא הלכו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל פירוש משום דתחומין דרבנן משמע דאי דאורייתא לא מהימני ותירץ דשאני מדידת תחומין דמלתא רבתי היא וצריכא בקיאות יתרה בקידור וריבוע והבלעה ואלו הוו תחומין דאורייתא לא הוו מהימני ע"כ. ומורי רבנו משה ז"ל לא כך אמר אלא ההיא בהכחשה היא ובהכחשת עד אחד כשר ואירשא סמיך דקתני עד אחד מרבה ועד אחד ממעט שומעין למרבה ואע"ג דהוא עד אחד בהכחשה ועלה קתני ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת פירוש ואע"פ שמרבין בתחום בהכחשת עד כשר שממעט שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל דבתחומין הקלו מה שאין כן בשאר איסורין ואפילו של דבריהם.

עוד כתב ומיהו אם קטן שיודע לאמן את ידיו בשחיטה שוחט לכתחילה באחרים עומדין על גביו וכדאמרינן בסוכה פרק לולב הגזול ע"כ. ואני אומר וכן הדין מיהו אפילו ביודע הלכות שחיטה צריך לאחרים רואין אותו שאלמלא כן אינו נאמן לנו להעיד נהי דאם מסרו בידו דבר המותר וחזרו עליו ועדיין הוא בידו אם הוא קטן שיודע לשמור מה שבידו מחזיקין אותו שזהו שמסרנו לו והכי מוכח בסוכה מההיא דאמרינן התם קטן היודע

לשמור את ידיו אוכלין עליו טהרות אבל ודאי אינו נאמן לעדות ואין אדם רשאי לשלוח על ידו שום דבר שצריך עדות.
עוד כתב דמומר להכעיס לדבר אחר הרי הוא כישראל לענין שחיטה אבל מומר לאותו דבר כמומר אוכל נבלות להכעיס לכתחילה לא ישחוט ואם עבר ושחט ונמצאת סכינו יפה ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה ע"כ. ואיברא דהתם בע"א פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר דמומר להכעיס מופקרים הוא וח"א דלהכעיס נמי מומר הוי ופסקי בה רבוותא ז"ל לקולא דמומר הוי ולדידהו סליק האי פסקא מיהו להכעיס לאו דוקא אלא לאפוקי דלאו לתאבון למימרא דהיכא דאיכא התירא ואיסורא לא קפיד בין האי להאי אבל להכעיס ממש ודאי מופקרים הוי.

פסקה ב

עוד כתב שהשוחט לעו"ג שחיטתו כשרה ואפילו הוא סבור שהעו"ג יקטיר החלב או יזרוק הדם לעכו"ם משום דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן אבל שחטו ישראל על מנת שהעכו"ם יזרוק הדם לע"א או יקטיר החלב לע"א הרי זו אסורה באכילה דכיון דעל מנת כן שחטה הוה ליה כאלו השוחט חישב עליה בשעת שחיטה שיקטיר החלב או יזרוק הדם לע"א והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"א או להקריב אותה לע"א ר' יוחנן אמר אסורה מחשבין מעבודה לעבודה ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה וכתב דההיא ודאי לא אתיא כפשטה בשחישב הוא לזרוק דמה דאם כן ריש לקיש היכי שרי הא ודאי הוה ליה מומר לע"א אלא ודאי בששחט על מנת שיזרוק העו"ג דמה לע"ג וחשבינן לה כאילו חישב עליה הוא ע"כ. ואיני מבין דבריו ואיני רואה ראיותיו כיון דקיימא לן דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן מה לי אם סבור שיזרוק הנכרי או יודע בו שיזרוק או שעושה על מנת כן ואפילו מתנה עמו ועשה כמצותו מה בכך וכי יש שליחות בכך וההיא דמייתי מפלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן ההיא ודאי בהשוחט עצמו מחשב בכך אתיא שהשוחט חישב לזרוק דמה לע"ג ולהקטיר חלבה לע"ג ולר' יוחנן דאית ליה דמחשבין מעבודה לעבודה ודאי באכילה אסורה דהוה ליה מומר לע"ג לענין שחיטה ואפילו איסור הנאה איכא דלר' יוחנן חשיב כתקרובת משום דילפינן חוץ מפנים וריש לקיש דסבר דאין מחשבין מעבודה לעבודה לא עביד ולא מידי ואפילו באכילה מותרת והכי מוכח בע"א לריש לקיש דפריש לה באומר בגמר זביחה הוא עובדה ולאו דוקא אלא דבזביחה אינו עובדה כלל אלא בזריקה דמלתא אחריתי וההיא קרי התם גמר זביחה וכיון דאין מחשבין מעבודה לעבודה ובשחיטה גופא ליכא פסול הרי היא מותרת באכילה הילכך לר' יוחנן הויא זבחי מתים

ולריש לקיש מותרת באכילה ואיכא דמפרש באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאההיא דגבינת בית אונייקי מהדרינן דאמרינן דרוב עגלים נשחטין לע"ג ואמרינן וכי נשחטין לע"ג מאי הוי לריש לקיש דסבר השוחט לזרוק דמה לע"א מותרת ופרשי דההיא דבית אונייקי בשאומר בגמר זביחה הוא עובדה ולאו דוקא בגמר זביחה אלא כלומר שעובדה בשחיטה עצמה ונקט בגמר זביחה משום שיטפא דוכתי אחריני ומכל מקום ראיה הוא לדידן דטעם משום דעובדה והכי מוכח בהדיא הא דמייתינן לר' יוחנן ראיה בגמרא מיהא דתניא השוחט את הבהמה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"א הרי אלו זבחי מתים דחשבינן לה כתקרובת שחטה ואח"כ נמלך עליה להקטיר חלבה לע"ג ולזרוק דמה לע"ג זה היה מעשה בקיסרי ולא הורו בה לא איסור ולא היתר ופרישא אי אמרינן בהא הוכיח סופו על תחלתו או לא ומה סיפא דשחטה ואחר כך נמלך עליה אתיא בשוחט גופיה רישא נמי דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ג אתיא בשוחט גופיה שהוא שוחט על דעת שיזרוק הוא הדם או שיקטיר החלב לע"ג הא בשוחט על דעת אי על מנת שיזרקו או שיקטירו אחרים לא כלום הוא וזה ברור.

עוד כתב דהלכתא כרב הונא ועולא ור' יוחנן דאמרי אדם אוסר דבר שאינו שלו ודלא כרב נחמן ורב עמרם דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומייתי ראיה מהא דאוקימנא כתנאי מדתניא נכרי שניסך יינו של ישראל שלא בפני ע"א אסור ור' יהודה בן בבא ורבי יהודה בן בתירה מתירין אותו מפני שני דברים אחד שאין מנסכין יין אלא בפני ע"א וא' מפני שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסור ייני לאנסי ורב הונא כתנא קמא ע"כ. ואני אומר דהא ליתא אלא הלכה כרב נחמן דהלכתא כבתראי וראיה שהביא אדרבה סייעתא היא לדידי דהא רב אשי התם בע"א כר' יהודה סבירא ליה ופלוגתייהו ודאי אדינא דאורייתא וכלהו סבירא ליה דמגען אסור מדרבנן אבל האי דמנסך בהדיא סבר תנא קמא דאסור דאורייתא כתקרובת ונפקא לן מינה לדיני טובא ור' יהודה סבר דלא מיתסר אלא דרבנן כשאר מגען ועלה קאמר רב אשי התם הילכך האי נכרי דנסכיה לחמרא דישראל כלומר דנסכיה להדיא אע"ג דלזבוניה אסור דהא כל מגע נכרי דעלמא נמי אסור בהנאה ואסור לזבוניה משקל דמי מההוא נכרי שרי דמיחזי כתשלומי נזק מאי טעמא מקלא קלייה הימנו הילכך כיון דסבר ר' יהודה דלא מתסר אלא דרבנן וסבירא לן כותיה שרי למשקל דמי מההוא נכרי מה שאין כן לתנא קמא דכיון דמיתסר מדאורייתא מההוא נכרי גופיה אסור למשקל דמי ולמיתב ליה חמרא דדמי חמרא יהיב דאי לאו חמרא לא הוה יהיב דמי אבל השתא דמיתסר מדרבנן שרו ליה רבנן ועשאוה כתשלומי נזק הילכך הא דתנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם דבר כשר ואחד לשם הרים שחיטתו

פסולה ופרישה דאי אמר לגדא דהר זבחי מתים נמי הויא ואסורה בהנאה והא דתנן המטמא והמדמע והמנסך במזיד חייב לשלם דאלמא אהנו מעשיו כלהו דוקא בדאית ליה שותפות בהו והיכא דלית ליה בה שותפות לא מיתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה דלאו משום דאסר דבר שאינו שלו אלא משום דהאי גברא לא חזו לשחיטה והוה ליה כנוחר ובגמרא נמי אמרינן דדוקא בישראל מומר הא לאו הכי אמרינן לצעורי חבריה קא מיכוין ולא מיתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה דלא חזי לשחיטה כדאמרן ואפילו הכי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מחיצת הכרם שנפרצה אוסרת בתבואה ביאוש משום דהתם האוסר שייך במילתא וחשיבי תרווייהו כשותפין ואפילו הכי איכא דפליג בההיא ואמר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו משום דכלאים לא מתסרי לעולם אלא בדניחא ליה וסבר האי תנא דניחא להו לכולהו בעלים בעינן.

עוד כתב בהא דתנן נפלה סכין ושחטה אעפ"י ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ודייקינן עלה טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין לשחיטה לא לחתיכה כלל ואפילו מיד שוטה וחרש דלא הוי בן דעת דלא בעינן כונה לשחיטה חולין הוא וכתב דהיכא דנפלה מידו הרי זה כהפילה הוא כי היכי דאמרינן לענין נזקין באבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם ונפלה והזיקה שהוא חייב וכי היכי דאמרינן בפרק השוחט בנדה שנאנסה וטבלה ומוקמינן לה בנפלה מן הגשר וטבלה דמהניא לה טבילה לר' נתן דלא בעי כונה בחולין דכל שנפלה מידו כהפילה הוא דמי ע"כ ותמהני על דברי זה החכם ועל ראיותיו מה ענין זו אצל זו גבי נזקין כל היכא דאיהו גרים חייב ואדם מועד לעולם גבי טבילת נדה נמי למאן דאמר דלא בעינן בחולין כונה כלל ובעלה חולין הוא בכלהו גווני מהניא והוא דטבלה אבל בשחיטה אע"ג דלא בעי בה כונה כלל ואפילו לחתיכה הצריכה התורה כח אדם אי זה שיהא ונפלה מידו ממילא פשוט הוא דהכא ליכא כח אדם כלל ולא מהניא כלל ודבר ברור הוא ותו לא מידי.

השער השני

פסקה א

במה שוחט: כתוב שם תנן בפרק קמא דחולין בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהן חונקין ופירש מגל קציר יש בו פגימות וכולן מסוכסכת ונוטות לצד אחד ואעפ"כ אפילו הוליך ולא הביא שחיטתו פסולה מפני שחוששין מתוך שפגימותיה מרובות שמא השיב ידו מעט ופגעו הסימנין בפגימות ונקרעו המגירה פגימותיה זקופות ויש להן שתי מורשות ובין הוליך ולא הביא ובין הביא ולא הוליך

אי אפשר שלא פגעו הסימנין באחת מן המורשות ונקרעו ואפילו אין שם אלא פגימה אחת כיוצא בזו שחיטתו פסולה. דתנו רבנן סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגרה כלומר ואפילו כולן מסוכסכות ושאין בה אלא פגימה אחד אוגרת פסולה מסוכסת כשרה היכי דמי אוגרת והיכי דמי מסוכסכת אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת ופריך מאי שנא משתי רוחות דמורשא קמא מחליש בתרא בזע מסוכסכת נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע ופריק בדקימא אירשא דסכינא סוף סוף כי אזלא מיחלשא כי אתיא בזע בשהוליך ולא הביא ודקדק בשמועה זו הרבה והעלה בפירוש דמסוכסכת אין לה אלא מורשא אחת ואינה זקופה אלא מוטה ואינה נרגשת אלא מצד אחד או בהולכה או בהובאה וכל זמן ששחט מאותו צד שאינה נרגשת בו בהולכה או בהובאה בלבד שחיטתו כשרה ואפילו עומדת הפגומה באמצע הסכין ופירש דקימא אירשא דסכינא שהפגימה כלפי ראש הסכין ומורשא שוכבת ומוטה כלפי קתו זהו פירושה ואם הוא כן באמת לשון מחודש הוא ורחוק מאד וע"כ תורף דבריו. ואני אומר שזה הפירוש אי אפשר להתקיים מהא דאמרינן בגמרא השוחט במגל קציר דרך הולכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואמרינן עלה אמר ר' יוחנן אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה ודאיק לה מדקתני וב"ה מכשירין ולא קתני מתירין ולא קמה לן האי אוקמתא אלא מכשירין ומתירין חדא מלתא היא ואם איתא אמאי לא מייתינן ליה לרבי יוחנן ראיה מהא דתניא סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגורה ופירש החכם ואפילו כלן מסוכסכות והכי ודאי קושטא דמלתא מדמפרשינן גבי פגומה אחת בין אוגרת ומסוכסכת אלמא בפגימות הרבה ליכא הפרשא כלל אלא בין באוגרות בין במסוכסכות שחיטתו פסולה ומתניתא מסתמא ודאי ב"ה היא אלא ודאי אין פירוש מסוכסכת כמו שכתב אלא עיקר הפירוש דאוגרת יש לה שתי מורשות ומסוכסכת מורשה אחת וכאן וכאן זקופות הן ונרגשות משני צדדין בין בהולכה בין בהובאה ופסלו באוגרת והכשירו במסוכסכת בשהוליך ולא הביא וקימא אירשא דסכינא לפי שאין כח במורשא אחת לנקוב אלא להחליש ואפילו בבא לשחוט סימנין גרידי שאין עליהם עור ולא בשר ולא התירו אוגרת לעולם שלא רצו להתיר אלא מה שאפשר להתיר בשוחט סימני גרידי ומ"מ אף מסוכסכת פסולה במוצא חצי קנה פגום ובא לגמרו דהשתא האי מורשא בזעא אלא דהא לא שכיחא כלל אי נמי אפשר שאף בזו לא התירו בשוחט סימנין גרידי שאין עליהם עור ולא בשר ובאוגרת מורשא קמא מחלשת עור הבהמה והבשר והשני קורע הסימן מכל מקום פירוש ראשון במסוכסכת אי אפשר והא דאמרינן בגמרא אמר ליה רב הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרב מסוכסכת

פסולה והאמר רבא מסוכסכת כשרה לא קשיא כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא פירוש ובדקימא ארישא דסכינא כדאיתא לעיל מינה ואדלעיל מינה סמיך והכי קאמר כאן שהוליך ולא הביא וכדאמרן לעיל והכי אורחא דגמרא.

פסקה ב

עוד כתב החכם בענין תלוש ולבסוף חברו ובטלו דאמרינן עלה בגמרא אמר רבא פשיטא לי תלוש ולבסוף חברו כלומר ובטלו לענין ע"א כתלוש דמי לענין הכשר זרעים תנאי היא דתנן הכופה קערה על הכותל וכו' ומוקים לה כתנאי ובעי רבא תלוש ולבסוף חברו כלומר ובטלו מאי לענין שחיטה מאי ומייתינן עלה ממתני' דלעיל השוחט במחובר לקרקע שחיטתו כשרה נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה היה צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עומד מאליו ושחט בה שחיטתו פסולה ומייתי מסיפא דהא דתני דצור יוצא מן הכותל ושחט בה שחיטתו פסולה ודחינן לה בכותל מערה והוי מחובר מעיקרו דיקא נמי דקתני דומיא דקנה עולה מאליו פירוש ולמאן דמייתו מינה ראיה מעיקרא לפסול סבר דהיינו בתלוש ולבסוף חברו ובטלו ורישא דמכשר במחובר לקרקע ובסכין נעוצה בכותל בשלא בבטלו וקבליה האי מקשה להאי פירוקא משום דיוקא דדמיא לקנה עומד מאליו והדר מייתי ממציעתא דנעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה וקסבר דכיון דסיפא במחובר מעיקרו הא אתיא בתלוש ולבסוף חיברו ובטלו ואמר שאני סכין דלא מבטל ליה כלומר דאע"ג דבטליה לא חשיב בטול והדר מייתי ליה מרישא דתני השוחט במחובר לקרקע שחיטתו כשרה פירוש ואליבא דמאן דמייתי לה תנא סיפא לגלויי רישא דאפילו בשבטלה כשרה ואמרינן דילמא פרושי קא מפרש פירוש ואי לאו רישא אמינא דנעץ סכין בשלא בטלו והשתא מלישנא יתירא אמרינן דאפילו בשבטלו משום דלא חשיב בטול וכן כל כיוצא בזה ולא אפשיטא ההיא דרבא וכתב החכם דכיון דאיתוקמא מתניתין דהשוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה בתלוש ולבסוף חברו ומתניתין סתמא קתני ולא מפרש אי בשלא בטלו או בשבטלו עדיפא לן למנקט אוקמתא דמתניתין כפשטא ומחוורתא מסתמא דלא שנא הכי ולא שנא הכי ובכולהו לכתחילה אסור ובדיעבד כשר ולאו למנקט ספיקי דרבא ולדחוקי מתניתין בתלוש ולבסוף חיברו ולא בטלו הלכך בכולהו כשרה בדיעבד ע"כ ואני אומר דברים אלו פלא ואין האזן יכולה לשמען מילתא דמיבעיא ליה לרבא במילתא דאיסורא ושקלינן וטרינן עלה בגמרא ולא אפשיטא להו אנן אמרינן דקיימינן עלה.

עוד כתב שנראין דברי האומר בגמרא דאיפשיטא בעיין מדתניא נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה והשוחט במחובר לקרקע שחיטתו כשרה ולא כדברי הדוחה שאמר

דפרושי קא מפרש דאם כן כשרה כשרה למה לי ע"כ. ואני אומר אכשור דרי בעלי הגמרא קבליה ולא קשיא להו ואנן גמרינן טפי ומכרעינן בה אלו דברים שאינן ודברים בטלים אבל אני אומר דהלכתא כוותיה ולאו מטעמיה אלא משום דלפום מאי דאתמר בגמרא בעייא דרבא לפום סבריה דהכי אמרה מעיקרא פשיטא לי תלוש ולבסוף חברו לענין ע"א כתלוש דמי לענין הכשר זרעים תנאי היא דתנן הכופה קערה על הכותל וכו'. לענין שחיטה וכו' ואשתכח השתא דבעייא דרבא משום דאשכח פלוגתא בעלמא בדין תלוש ולבסוף חיברו וביטלו אבל רב פפא מוקים לה בגמרא להההיא דהכופה קערה על הכותל כולה בחד תנא ופריק לה שפיר ולמימרא דסבירא ליה להאי תנא דלהכשר זרעים נמי כתלוש דמי ורבא כל עיקר לא אוקמה כתנאי אלא משום דקשיא ליה רישא אסיפא כדאיתא בגמרא. ואי הוה שמיע ליה לרבא דרב פפא הדר ביה דודאי עדיפא לן לאוקמוה כחד תנא ורב פפא נמי לרבא בתרא הוא הילכך כיון דלענין ע"א אשכחן דהוי כתלוש ולענין הכשר זרעים נמי כתלוש לענין שחיטה נמי כתלוש הוי דהא כל עיקר דלא איבעיא לן מעיקרא אלא משום דסברי' דתיהוי כפלוגתא אבל השתא לר"פ הא לא אשכחן דליהוי לשום דבר כמחובר אלא כתלוש ולענין שחיטה נמי דיניה כתלוש ואלו דברים על אדני פז מיוסדים. ואעפ"כ להלכה אני דן ולא למעשה.

עוד כתב בשיעור פגימת סכין הא דאמר בפ"ק דחולין דאמר רב חמא בר רב קטינא אמר ריש לקיש שלש פגימות הן פגימת עצם בפסח פגימת אזן בבכור פגימת מום בקדשים ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קא מיירי כלומר ריש לקיש לא אירי בחולין ולהכי לא חשיב בדיקת סכין וכלן פגימתן כפגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. וכתב יש מי שאומר דהלכה כרב חסדא דאמר דפגימת סכין כדי חגירת צפורן כשאר פגימות אלו מדלא קאמר דפגימת סכין לית ליה וכתב ואין זה מחוור דהא בעא מניה רב אחא מרב אשי דמיא לסאסא מאי ודמיא לסאסא אינה חוגרת אפילו חוט השערה ואם איתא מאי קא מיבעיא ליה ותו דהא בגמרא אמרי במערבא בדקי לה בשמשא בנהרדעא במיא רב אחא בר יעקב בחוט השערה רב ששת אריסא דלישניה וכל הני ודאי לכאורה לית להו דרב חסדא וכיון דכן קיימא לן דפגימת סכין בכל שהוא ומיהו לאו דוקא כל שהוא אלא אוגרת כשמה שאוגרת שום דבר ואפילו חוט השערה ומאי דדייקי מדלא קאמר ואידך פגימת סכין לית ליה לאו דיקיתא היא דלא מיתריץ בהכי דמכל מקום ה"ל למחשבה בהדי פגימות אע"ג דלאו בחד שיעורא ולהכי עדיפא ליה למימר ואידך בחולין לא מיירי ע"כ וזה אינו נכון ומאן דדאיק דהלכתא כרב חסדא מדאמרינן ואידך בחולין לא קא מיירי ולא אמר פגימת סכין לית ליה שפיר קא דאיק

דודאי אם איתא הכי הוה ליה למימר דריש לקיש לא אמרה לשמעתיה כל עיקר אלא משום מאי דמסיים בה וכולן פגימתן כפגימת המזבח ולאו לאשמועינן מנינא בפגימות אלא ודאי עיקר שמעתיה לאשמועינן פגימות דחד שיעורא והיינו בלחוד מאי דמחדית בה והא אתא לאשמועינן ואם איתא דלית להו האי שיעורא בפגימת סכין ודאי לא הוה להו למחשבה בהדייהו אלא ודאי הדבר ברור דכלהו מודו דרב חסדא ומאי דמייתי ראיה מדאמר בנהרדעא בדקי לה במיא ובמערבא בשמשא ורב אחא בחוט השערה ור' ששת בלישניה למימרא דלא סבירא להו דרב חסדא לאו ראיה היא כלל דלא משכחת בחד מיניהו לישנא דאצרכתא דלא אמרינן במערבא מצרכי בדיקה הכי ולא בחד מינייהו ולא אמרינן אלא דהני בדקי הכי והני הכי וכולי האי לחזר אחר סכין יפה אבל לעכב אין לנו אלא כדי שתחגור בה צפורן האי לישנא אינו מלשון חגורה כמו שסבור החכם אלא מלשון חגירה כמו ויחגרו ממסגרותיהם כלומר שתרגיש בה הצפורן שאלו כדבריו היה לו לומר כדי שתחגור הצפורן שהפגימה היא החוגרת ורב אדא דבעי דמיא לסאסא מאי ענין אחר הוא דדמיא לסאסא ודאי מרגשת בה צפורן ואעפי"כ כשירה שזה אינו מגוף הסכין ואינה פגימה כלל אלא כשמחדדין הסכין ביותר עולה על חודה כמין חוט אחד ואותו חוט מסכסך בבשר האדם ודומה לראשי השבלים והוא מלשון שאמרו כי סאסא לשבלתא ולפעמים מסתלק מן הסכין ועליו שאלו והשיבו שהוא כשר שאינן פגימות אלא שמתוך דקותו של אותו חוט הוא מסכסכך כך. ולא משכחת לישנא דאצרכתא אלא בדרב אשי דאמר צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא ובודאי אבשרא היא בדיקה יפה מטופרא אלא דבשרא הוא לחזר אחר בדיקה יפה וטופרא הוא לעכב והוא כדי חגירת צפורן וזה דבר ברור ותמה אני על זה החכם היאך לא כתב דצפורן תלושה שוחטין בה וצור תלושה וזכוכית ושן תלושה אבל לא בשתים מפני הפרש שביניהן ואותו הפרש חונק וטעמא דמפני שהן חונקין אשנים בלחוד איתמר.

גרסינן בפרק קמא דחולין אמר מר נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס ואי עביד הכי ודאי לאסור בדיעבד אירי דאפילו בסכין למעלה וצואר בהמה למטה לא שרינן לכתחילה וכתב זה המחבר כיון דבדיעבד איירינן הוה ליה למימר שמא דרס ומדלא קאמר הכי וקאמר שמא ידרוס שמעינן מינה דאפילו באומר בריא לי שלא דרסתי אסורה שאם אתה מתירו שמא ידרוס באחרות ולאו אדעתיה ע"כ. ואינו נכון דכיון דהיא גופא לא שריא אלא בדיעבד ומעשה זה אסור לעשותו לכתחילה ודאי לא שייך למגזר ואי אמר בריא לי שלא דרסתי ודאי שחיטתו

כשרה דלא אסרינן אלא בסתמא והאי דאמר שמא ידרוס ולא אמר שמא דרס משום דהא מילתא דתלוש ולבסוף חיברו פלוגתא היא דר' ור' חייא ור' חייא מכשר אפילו לכתחילה ורבי חייא חביביה דרב ורביה הוה ולא מעייל רב נפשיה בפלוגתא ולא נחית להכי אלא לומר דצואר בהמה למעלה חיישינן לדריסה והא דרב לאו אהא איתמרא אלא בעלמא ודכוותה טובא בגמרא ומיהו מדמסדרינן לה אהא דנעץ סכין בכותל ושחט בה דהויא דיעבד נקטינן מיניה אפילו בדיעבד שחיטתו פסולה דחיישינן שמא דרס ולאו אדעתיה אבל ודאי היכא דאמר ברי לי שלא דרסתי שחיטתו כשרה.

סכין ששחט בה טרפה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בחמין וחד אמר בצונן והלכתא בצונן. ואי איכא בליתא דפרסא תו לא צריך ולעיל מינה אמרינן השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף ורבה בר בר חנה אמר מדיח ואמרינן עלה דכולי עלמא בית השחיטה רותח מאן דאמר קולף שפיר מאן דאמר מדיח איידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי כלומר אפילו שמנונית בהאי רתיחה זוטרתי דידהו דדמא ודאי מפשט פשיטא לן דלא בלעי כלל אלא אפילו שמנונית קא אמרינן איכא דאמרי דכולי עלמא בית השחיטה צונן ומאן דאמר מדיח שפיר ומאן דאמר קולף אגב דוחקא דסכינא בלעי פירוש ההיא רתיחה פורתא דידהו בלעי דצונן דעלמא לא בלע כלל אפילו אגב דוחקא והכא איכא למידק טובא שוחט בסכין של נכרים מאי טעמא אסרינן כלל והא קיימא לן ודאי דסתם כליהן של נכרים בחזקת שאינן בני יומן ואי פלטי מידי הוה ליה נותן טעם לפגם כדמוכח בעבודת אלילים בכמה שמעתתא ואיכא למימר הני מילי בשאר כלים שאין דרך להשתמש בהן אלא אחר הדחה אבל סכין אין מדיחין אותו אחר תשמישו ונשאר טיחה על פניו ודבר שהוא בעין אינו נפגם כשאינו בן יומו ולזו חששו התם בעבודת אלילים גבי קורט של חלתית דאסרינן משום דמפסקי לה בסכינה דארמאי כלומר דאית בהו טיחה וחלתיתא בלעא אגב חורפא דאית בה ואע"ג דלאו אורחיה דחלתיתא בשמנינות לא תחשביה בהכי לשמנינות בהדה לנותן טעם לפגם אלא נותן טעם לשבח שממתק קצת וממעיט אותו חריפות שבה והיינו דאמר עלה בע"א ואע"ג דאמר מר נותן טעם לפגם מותר הכא אגב חורפא דחלתיתא מחליא ליה והוה ליה נותן טעם לשבח ואסור.

תו איכא למידק דודאי קיימא לן כרב באיסורי וכיון דכן בשוחט בסכין של נכרים בעינן קליפה דנחשביה לבית השחיטה כרותח דבלעה אגב דוחקא דסכינא וכיון דכן בשוחט את הטרפה היכי פסקינן דסגי ליה לסכין בהדחה או לכפורה בבליתא דפרסא תו קשיא הכא מההיא דאמר רב נחמן בפרק כל הבשר סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה הרי שאמר דסכין ששחט בה

אסור לאכול בה רותח ולא סגי ליה בהדחה דבצונן הוא דפליגי בענין הדחה אבל רותח דכולי עלמא לא סגי ליה בהדחה אלמא דבית השחיטה מרתח רתח ונאסר הסכין מחמת בליעת דם שבלעו ואם יאכל בה רותח יפלוט עכשיו ופירש המחבר דודאי בית השחיטה דינה כצונן שאותו חום מועט שבו אינו חשוב ומיהו מהני להבליע הסכין בהדי דוחקא דסכינא ומהני נמי דבלע בית השחיטה מטיחה שעל פני הסכין אבל אין בו כח להפליט מה שנבלע בסכין הילכך ההיא דרב נחמן דבפרק כל הבשר אתיא שפיר דסכין ששחט בה הרי היא בלועה מן הדם ואסור לאכול בה רותח דרותח מפליט הסכין וכן הא דאמר רב בשוחט בסכין של נכרים קולף לפי שבלעה בית השחיטה מטיח איסור וסכין ששחט בה טריפה מדיחה ודיו בכך שאין כח בבית השחיטה להפליט מה שנבלע בסכין ע"כ. ואינו נכון כלל ואין בידינו שיעור זה לומר שיהיה בית השחיטה מבליע סכין שהוא דבר קשה ולא יהא מפליטו ותסמוך על זה להקל וכלל גדול בידינו כבולעו כך פלטו. וההיא דרב נחמן דכל הבשר אטעיתיה אבל אני אפרש דודאי אין כח בבית השחיטה לא להבליע דבר קשה ולא להפליט דבר קשה ועל זה הסכימו ופסקו והלכתא בצונן אלא שעל ידי קצת חום מועט שבו הוא בולע מן המוכן והיינו טויחה שעל פני הסכין וכן הדין לכל דבר חריף כגון צנון ובצל וכיוצא בהן אין מבליעין דבר קשה ואין מפליטין אבל בולעין מן המוכן והיינו דאמרינן בפרק כל הבשר צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח לפיכך השוחט בסכין של נכרים צריך קליפה מפני שבית השחיטה בלעה מטיחה שבו ולהכשירה לשחוט בה דיה בהדחה כסכין ששחט בה טרפה וההיא דרב נחמן דבפרק כל הבשר מלתא אחריתי היא ולאו אסכין מהדרין כלל בענין הדחה והכי גרסינן התם סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה והכי פירושו סכין ששחט בה ולא הודחה אסור לאכול בה רותח כלומר לחתוך בה רותח מפני טיחת דם שבה ואם חתך בה רותח לאחר שניטל מן האור בעי נטילת מקום או קליפה לפי שהדם מתלחלח ונבלע ואפשר שנבלע יותר מדבר אחר להצריכו נטילת מקום ומכל מקום בהכי סגי לכל רותח כדמוכח בפסח שני אבל אם חתך בה צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה פירוש לאו אסכין מהדרינן אלא לאותו צונן שחתך דאמרי לה בעי הדחה כלומר לאותו צונן כדין כל צונן ואמרי לה לא בעי הדחה כלומר לאותו צונן שחתך בו משום דלא דמי לשאר צונן דעלמא משום דבעלמא איכא טיחה כל דהו במה שנגע אבל הכא גבי דם לאחר שנתייבש אינו דבר המתדבק אלא שנפרך ונופל ואינו נדבק כלל אבל מכל מקום לכתחילה כשבא לחתוך בו צריך הדחה הסכין ובהכי סגי ליה אפילו לחתוך בה רותח שאין בית השחיטה מבליע הסכין

כדפרישית הילכך מותר לשחוט בסכין של נכרים לאחר שהודחה שאין בית השחיטה מבליע דבר קשה ולא מפליט דבר קשה ולא שנא סכין של נכרים מסכין ששחט בה טריפה בהכשרן כלל לענין להתיר תשמישן לשחוט בהן שאין בהן שום הפרש בעולם בשום דבר בהכשר כלים בין נשתמש בהן איסור לשעה לנשתמש בהן איסור כמה זמנים אין בזה שום הפרש בעולם אלא לענין ניצוצות שמי שנשתמש בו איסור הרבה פעמים על ידי רותח צריך גדנפא בהכשרו בהגעלה משום ניצוצות שניתזו על שפתו ונשתמש בו פעם אחת אינו צריך כדאיתא בע"א בסופו במאי דאמרו כל יום ויום נעשה גיעול לחברו ולא חששו לניצוצות דלניצוצות דחד שעתא לא חיישינן דמסתבר דלא שני לן בהא בין בלע איסור להיכא דלא בלע אלא היתר אבל מכל מקום בגופו של הכשר אין לנו שום הפרש בעולם ולא כמו שפירש זה שנשתמש בו איסור לשעה לנשתמש בו זמן מרובה ואינו אלא כאן וכאן חפין איתן יפה יפה עד שרואין אותן שהן נקיים ולא אמרו הדחה אלא לאפוקי הגעלה אבל ודאי צריך לחוף אותן יפה וראיה לדבר מה שאמרו בע"א שצריך לנועצה עשרה פעמים בקרקע קשה להכשירה בצונן ואלו הדחה כפשטה הדחה בעלמא למה לי כולי האי אלא ודאי הדחה דקאמרי לאפוקי מחמין וכל ניקוי בצונן מיקרי הדחה אבל צריך לחוף יפה וכן נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה בסכין שאין בו גומות הוא הכשר יפה לענין צונן.

עוד כתב זה המחבר הכשר שיפה בסכין עם הכשר נעיצה ואינו נכון דהכשר נעיצה נאמר בגמרא ופירשוה לעין צונן ושיפה נשנית בע"א במשנתנו הסכין שפה והיא טהורה וסתמא קתני תקנתא לסכין ולא משמע לצונן בלחוד אלא הכשר גמור הוא לסכין בלחוד ואפילו בחמין ושיפה בסכין קליפה בברזל וקים להו לרבנן שאין דבר נבלע בכלי ברזל כל שאין משתמשין בו על ידי האור יותר מכדי קליפה ולהכי סגי בשיפה בסכין שאין בו גומות ודוקא לענין גוף הסכין ולא לענין קתו.

פסקה ג

איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה אימר בעצם נפגמה פירוש הא מלתא פשיטא לדרב הונא וכו' ואינו נכון דהא ברירנא דכי אמרינן בגמרא דלא שיבר בה עצמות פירושא דמילתא שאין ידוע לו דשיבר בה עצמות כלל ואפילו עצם דמפרקת וכדפרישנא ואוכחנא ובהא הוא דאפליגי רב הונא ורב חסדא וכיון דכן בהא הוא דאמרינן דלית הלכתא כרב חסדא אלא כרב הונא וכדאמרן והלכתא כרב הונא בשלא שיבר הא כל היכא דמפקא מהא הלכתא כרב חסדא ושיבר בה עצמות מיקרי

דאי לא תימא הכי אלא דעצם דמפרקת לא מיקרי שבר בה עצמות אם כן איכא חדא דלא איירי בה גמרא ולא פסק בה מידי והיינו נגע בעצם דמפרקת דהא אמר דשיבר בה עצמות דוקא עצמות אחרים ואוכחנא בהדיא לעיל דלא שבר בה עצמות בעי למימר דלא ידיע דנגע אפילו בעצם דמפרקת ואם כן נגע בעצם דמפרקת לא איירי בה כלל והא לא אפשר אלא ודאי כל היכא דנגע במפרקת דינו כשיבר עצמות ומיהו מסתברא דדוקא בשעשה רושם בעצם והא קרינן שבר ובהא פסקינן כרב חסדא אבל נגע בלא רושם לא ברירא מלתא ובהא נקטינן לחומרא למימר דאי שחט ב' וג' בהמות ונגע בעצם דמפרקת דראשונה ולא עשה בו רושם שמא דינו כשבר עצמות ויצאה סכין מחזקתה ואם לא בדק סכין אחריה אסורות אותן ששחט אחר כך ואם נגע עצם דמפרקת דבתרייתא לא עשה בה רושם חוששין להחמיר שמא אין דינו כשיבר עצמות ואם בדק הסכין לאחר כולן ונמצאת פגומה כלן אסורות מספק אבל נגע בעצם דמפרקת ועשה בו רושם דבר פשוט הוא שדינו כשיבר בו עצמות בין להקל בין להחמיר ומיהו ע"כ לא שקלינן וטרינן אלא בנמצא פגום אבל כל היכא דלא בדק ולא נגע בעצם דמפרקת אפילו הן אלף כלן כשרות דמעמידין הסכין על חזקתו עד שיודע שנפגמה וכל אלו דברים ברורים ותו לא מידי.

השער הרביעי

פסקה א

באיזה זמן שוחט: השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטת כשרה. ומקשו בה והלא מומר לחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו אסורה וכתב המחבר בשם התוספות שאין שחיטתו אסורה אלא מראשונה ואילך אבל ראשונה שנעשה בה מומר אינה נאסרת והראיה מהא דתנן בפרק אותו ואת בנו השוחט לע"א ר' שמעון פוטר דסבר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה וחכמים מחייבין דסברי דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואוקימנא בשוחט ראשון לשלחנו ושני לע"א וחייב כל היכא דלא אתרו ביה אלא למלקות וכי אסרו ביה נמי למיתה לא מפטר אלא משום דקים ליה בדרבה מיניה הא לאו הכי חייב ואע"ג דמומר לע"א ולפום הא באידך דאמרינן בגמרא דמוקמינן לה בראשון לע"א ושני לשלחנו אתיא בתרי גברי דבחד גברא לא אפשר שכבר נעשה מומר בשחיטת השני ולא הויא שחיטה כלל ע"כ. ואינו נכון שפסלו ופסול שחיטתו באין כאחד ולאלתר ודאי פסולה שחיטתו אבל ההיא כבר תרגמה מורי רבנו משה ז"ל דישראל מומר לע"א אין שחיטתו נבלה דמכל מקום ישראל הוא ולא אמרינן נבלה אלא בשחיטת נכרי וכיון דמהניא ההיא בשחיטה לטהרה מידי נבלה דינא הוא דמיחייב באותו ואת

בנו למאן דאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מידי דהוה אשור הנסקל דמחויב באותו ואת בנו ואם תאמר משנתינו מיירי בצנעה ובהא שחיטתו כשרה.
עוד כתב בהא דאמרינן המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ופירוש בשוגג יאכל אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום במזיד לא יאכל בו ביום אבל למוצאי שבת שריא וכתב בשם הרב רבו ז"ל דאינו צריך לשהות לערב בכדי שיעשו שלא נאמרו דברים אלא במלאכה שנעשית על ידי נכרי כגון נכרי שהביא דורון לישראל ויש במינו במחובר שהדבר קל בעיני ישראל ויאמר לו לתלוש וכן באשה שמלאו קדרה תרמוסין מערב שבת שאסרה עליה בשבת ולערב בכדי שיעשו לפי שהוא קל בעיניה אבל עושה מלאכה בשבת בין שוגג בין מזיד הא מלתא חמירא היא לישראל ולא גזרינן עלה למוצאי שבת ע"כ. אבל מורי רבינו משה ז"ל לא אמר כן אלא כל מקום שהוא אסור מחמת מעשה איסור שנעשה בו ואי אפשר שיגיע לו אלא על ידי מעשה איסור כיון שאסור לו לבו ביום אף לערב אסור בכדי שיעשו שאם אי אתה אומר כן נמצא זה נהנה ממעשה שבת ואיסור זה בכלל איסור היום שאין זה איסור מחידש אלא בכלל איסור היום שכיון שראוי שיאסור לבו ביום שלא יהנה ממעשה זה ואין בכלל זה מבשל לחולה בשבת לפי שנעשה מעשה זה בהיתר גמור. ויש אומרים שאף איסור הבאת תחומין אינו בכלל זה כיון שלא אסרו אלא לאותו ישראל הבא בשבילו שדברים אלו לא נעשה בהם מעשה איסור בגופן ואפילו לישראל שבאו בשבילו פעמים שאפשר לו ליהנות מהן בהיתר כגון שהן במקום שאפשר לו על ידי עירוב וכן אין איסור תחומין דבר השוה לזה חוץ לתחום ולזה תוך התחום ולפיכך אפשר שיהא מותר לערב מיד אף לזה שנאסרו לבו ביום אלא אם כן במביא במצותו דהתם החמירו לו ואסור לו אפילו לערב בכדי שיעשו כדמוכח בשבת גבי נכרי שהביא חלילין נמצא שבדברים החמורין החמירו יותר. ושיטה זו יותר נכונה וכן דעת גדולי המורים.
עוד בהא דאמרינן השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא מאי טעמא כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו וכתב המחבר יש מי שפירש אפילו בחולה שחלה בו ביום דמשום מוקצה ליכא דקיימא לן בשבת כר' שמעון דלית ליה מוקצה כדאיתא בריש פרקא קמא דביצה ויש מי שפירש דבמוקצה דבעלי חיים שנשחטו מודה ר' שמעון שאין אדם מצפה אימתי תשחט בהמתו והכריע זה המחבר כדברי האומר דר' שמעון לית ליה מוקצה כלל וכמאן דאמר ביום טוב דחלוק היה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו וכיון דכן הוא הדין בנשחטו דכיון דמודית במתו הוו להו מוכנין לכלבים

ולר' שמעון דלית ליה מוקצה מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם ע"כ. ודברים אלו אינן כלל ומה שאמר דר' שמעון דלית ליה מוקצה מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם הא בורכא דבהא אפילו רבי יהודה דאית ליה מוקצה מודה בה כדאיתא בהדיא ברישׁ מסכתא דביצה אבל ר' שמעון אפילו במוכן לאדם סבר דהוי מוכן לכלבים אלא הכא ליתא להא ולא להא דודאי מודה ר' שמעון בבעלי חיים שנשחטו דלא גרעו מכוס קערה ועששית דמודה בהו ר' שמעון לפי שהיתה גדולה מהם הרבה ורחוקה מהן מאד ולא אמרו מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם במידי דמחוסר מעשה בידי אדם במאי דלא עביד דאתי כגון שחיטה בעלי חיים בשבת שאין לך ענין רחוק ממנו ובר מן דין שאין הלכה כר' שמעון במוקצה מחמת איסור ובשלהי שבת אפליגי רב אחא ורבינא חד אמר בכל שבת הלכה כר' שמעון בר ממוקצה מחמת מיאוס וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש בר ממוקצה מחמת איסור ובודאי האי לישנא דאמרינן במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר' שמעון בר ממוקצה מחמת איסור מוכח דכולי עלמא מודו במוקצה מחמת איסור ומאן דאמר מחמת מיאוס כ"ש מחמת איסור דרחיק טפי דאי לא הל"ל וחד אמר בכל השבת הלכה כר' שמעון בר ממוקצה מחמת איסור מאי האי לישנא דאמר מחמת מיאוס נמי הלכה כר' שמעון אלא דבמוקצה מחמת איסור כולי עלמא מודו ומר מפיק לבר מהלכתא מוקצה מחמת מיאוס ומוקצה מחמת איסור ומר לא מפיק אלא מוקצה מחמת איסור ולכולי עלמא במוקצה מחמת איסור לית הלכתא כר' שמעון ור' יוחנן נמי במוקצה מחמת איסור סבירא ליה כר' יהודה ובשאר מוקצה כר' שמעון ורבא נמי הכי סבירא ליה דאמר בשמעתין בהדיא פעמים שהשוחט מותר בשהיה לו חולה מבעוד יום אלא ודאי במוקצה מחמת איסור לית הלכתא כר' שמעון אלא כר' יהודה וכן דעת גדולי המחברים ומהם רבנו אלפסי ואדוני זקני הרב ר' זרחיה הלוי ומורי רבנו משה ז"ל.

השער החמישי

פסקה א

בכיסוי הדם כתב שחט ולא נתן עפר למטה גורר ומכסהו דתנן דם שעל הסכין חייב לכסות ופרישנא בשמעתא קמייתא דכסוי הדם דגריר ליה ומכסי ליה ע"כ ואינו נכון שלא נאמרו דברים אלא בדם שעל הסכין דלא סגיא ליה בלא גרירה דלא חשיב כסוי בעדו בסכין משום דסופו לינטל משם אבל בדם הניתז לא בעי גרירה וליכא למיתי עלה מדר' זירא דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וראוי לבילה הוה כשניתז וכדיעבד חשיב כל היכא דבעי גרירה תדע דתני ר' יוחנן אומר שחט בהמה ואחר כך שחט חיה

כלומר ואפילו לאחר שקרש דם בהמה חייב לכסות ואע"ג דליכא עפר למטה אלא כיון דהוה ראוי לבילה אין בילה מעכבת בו.
עוד כתב השוחט ולא יצא ממנו דם מותר באכילה דתנן וכו' והיה לו לכתוב דאסור לאכלן כשהן שלמים בין בקדרה בין בצלי אלא אם כן חותך אחר ומנתחן אבר אבר ושמא סמך לו במה שכתב בזה בענין ורידין ואע"פ כן לא היה לו לסתמה בזה בלא שום רמז.
עוד כתב השוחט לחולה בשבת אף על פי ששחט ברשות ויש לו דקר נעוץ לא יכסה וכו' ואיני מבין דבריו אם רצה לומר שאין לו לכסות כלל ואפילו בעפר מוכן לכל צרכיו משום היכירא שיום זה אסור לשחוט וזה כדעת מקצת גדולי המחברים ז"ל והוא שלא כדעתי דודאי מסתבר לי דבעפר מוכן גמור מותר לו לכסות וכן בכוי. וכן כתבתי ביום טוב בס"ד או אם רוצה לומר בדקר נעוץ דוקא דאיכא קצת איסורא משום גומא ובהא אסור לו לכסות בשוחט בשבת וכן בכוי ביום טוב הא שוחט חיה ביום טוב מותר בדקר נעוץ אבל בעפר מוכן גמור בין בזה ובין בזה לעולם מותר וכן דעתי.
עוד כתב חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן חייבין לכסות בינם לבין עצמם פטורין מלכסות מפני שרוב מעשיהן מקולקלין וכו' עד וקיימא לן כר' מאיר הרי שזה החכם קובע דבריו בטעמו של ר' מאיר הואיל ורוב מעשיהם מקולקלין כפשט הגמרא וטעות הוא משום דקשיא היכי שרי רבי מאיר משום רובא איסורא לשחוט אחריהן דהא ר' מאיר חייש למיעוטא בכל דוכתא לחומרא אלא טעמא דר' מאיר משום דאיכא חזקה בהדי רובא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכיון דאיכא רובא וחזקה משוינן לה כודאי ואהא פרכינן בגמרא דכיון דאיכא חזקה תסגי בהדי מיעוטא ולא בעינן רובא דאשכחן לרבי מאיר דכי האי גונא משוי לה כודאי גבי טומאה ומהדרינן דאיסורא שאני ואפילו היכא דאיכא בהא רובא וחזקה חיישי רבנן כיון דליכא פסידא וטירחא דמאי פסידא איכא אי מכסה אי נמי ממנע ולא שחיט אותו ואת בנו וליכא למימר דרבנן לא מודו ברוב מעשיהן מקולקלין מדלא אמרינן א"ר אמי קסבר ר' מאיר רוב מעשיהן מקולקלין אלא להדיא אמרינן הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין אלמא בהאי כולי עלמא מודו ומלתא פשיטא היא ודאי לכולי עלמא בחרש שוטה וקטן דרוב מעשיהן מקולקלין דבריש מכלתין סתים לן תנא הכי דתנא שמא יקלקלו את שחיטתן ואפילו הכי אמרינן עלה בשלמא רבנן לחומרא למימרא דמכסי ואסרי לשחוט אחריהם משום דליכא פסידא ובכי האי גונא מחמרינן ומאי דאמרינן מחייב היה ר' מאיר על שחיטתן משום נבילה ודאית לאו דוקא אלא כלומר עושה היה רבי מאיר שחיטתן נבלה ודאית לכל דבר ואין ראוי להחמיר בכך כלל ובהא פסקינן הלכה כרבי מאיר ודלא כרבנן דכיון דאיכא רובא

וחזקה בודאי משוינן לה ולא חיישינן ובהא פסקינן הלכה כיחידאה ודלא כרבים ועכשיו נתבררו הדברים.

עוד יש שגגה בדבריו במה שכתב דחרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן חייבין לכסות בינם לבין עצמם פטורין מלכסות דרוב מעשיהן מקולקלין וחזקה קלקלו בשחיטתן ושחיטה שאינה ראויה היא ולא שמה שחיטה בכסוי דתנן חרש שוטה וקטן וכו' כדאיתא לעיל וזו ודאי שגגה במה שכתב דלענין כיסוי שחיטה זו שחיטה שאינה ראוי ולא שמה שחיטה לענין כסוי דלא מקריא שחיטה שאינה ראויה אלא כשהיא ראויה בעצמה ודבר אחר גורם לה למפסל אבל שחיטה זו אינה שחיטה כלל אלא הרי הוא כנוחר ומעקר ודינה בכל מקום כנבלה ואף לענין אותו ואת בנו דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מותר לשחוט אחריה שזו כנפסלה היא בשחיטה דהויא נבלה ואף הוא כתב כן למעלה שלענין אותו ואת בנו מותר לשחוט אחריהם אלא ודאי כי נאים ושכיב אמרה. בענין במה מכסין הרבה לכתוב והעיקר כאותו לשון שכתב דמגדל צמחים וזורעין בו ומצמיח חדא מלתא היא וכל שזורעין בו ומצמיח עפר חשיב וכל שנקרא בפירוש עפר אע"פ שאין זורעין בו ומצמיח מכסין בו כגון זהב ואפר שהכתוב קראן עפר ולענין כסוי אמר הכתוב בעפר ומה שאמרו היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות ההיא במדבר שאין בו עפר אבל לא נתכוונו דבריו במה שאמר דכל דבר שזורעין בו ומצמיח אעפ"י שלא נקרא עפר מכסין בו וזה אינו שכל דבר שזורעין בו ומצמיח עליו אנו דנין שהוא חשוב עפר והוא הוא שנקרא עפר והוא עפר הכתוב בתורה וזה ברור. ובמי שהפסיק ושח בין שחיטה לשחיטה העיקר הוא כמו שכתב בשם הרב ר' יונה ז"ל דאין צריך לחזור ולברך ולא דמי לתפלין של יד ושל ראש דשיחה מפסקת בברכותיהם דהתם מצות חלוקות הן ובשתי מצות של שני ענינים חלוקים שהרי חלוקין הם בברכתם ולפיכך שיחה מפסקת בהם. וכן כתב הרב אלפאסי ז"ל בהלכות ראש השנה ומה שכתב שם הרב אלפאסי שאין מעכבות זו את זו לא שזהו עיקר הטעם אלא שאם היו מעכבות זו את זו אעפ"י שהם ענינים חלוקים היו בודאי חשובים מצוה אחת ואין שיחה מפסקת ביניהם אבל עכשיו שאין מעכבות זו את זו והם חלוקות בברכתן חשובין שתי מצות ולא כמו שבאר בדבריו בספרו זה המחבר אבל מי שבא לשחוט בהמות הרבה או עופות הרבה הרי הוא כקובע עצמו לסעודה וכאן וכאן אין שיחה מפסקת ולא עוד אלא שמותר לו להשיח לכתחילה עד שיגמור אותן שדעתו עליהן.

פסקה ב

עוד הוא אומר מורי רבנו משה ז"ל שמי שבא לשחוט בהמות או עופות הרבה ובירך והתחיל לשחוט יכול לומר לחברו לגמור בהן לא שיהא הוא נמלך בהן שאלו לא היה חבירו שוחט הוא היה גומר אלא שאמר לו שהוא יגמור הרי זה יגמור ואינו צריך לברך וכן בביעור חמץ וכיוצא בו ויש לו ראיה לדבריו מברכת התורה קודם תקנה שהפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה ואמצעיים קורין בלא ברכה ונפטרו בברכת הראשון דקריאת התורה בצבור כחדא מצוה חשיבא ובתר תקנה דתקינו דכל חד מברך הא פרישנא התם דמשום יוצאין ונכנסין הוא. ולענין ברכת כסוי כתב בשם הרב בעל הלכות גדולות ז"ל דמכסי והדר מברך ואע"ג דאמרינן כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתם הכא שאני משום שזו ברכה תלויה בשחיטה שאם שחט שחיטה שאינה ראויה פטור מלכסות ואם כן כבר התחיל במצוה וא"א לה עובר לעשייתם ולפיכך תקנוה אחר כסוי שהכשר מצוה הוא ולפיכך תקנוה נמי בעל ולא תקנוה בלמד לכסות ואעפ"י שמשעה ששחט לא סגיא דלא מכסי וכן מצאתי לרב ר' משה ב"ר נחמן ז"ל ע"כ. ואינו נכון ולא אמרה רבנו ז"ל משום דסבירא ליה הכי אלא לפרושה למימרא דגאון ז"ל אבל איהו לא סבירא ליה הכי אלא לענין זה בלבד כלומר לענין לברך בעל ולא בלמד לפי שהכסוי תלוי בשחיטה והשחיטה רשות אם כן אף הכסוי חשוב רשות שאם אין שחיטה אין כסוי אבל לברך אחר כסוי אין לנו שמכל מקום מצוה היא בפני עצמה וברכה בפני עצמה ומטבע שלה ענין אחר ופעמים יש שחיטה בלא כסוי כגון בהמה הילכך הדרינן לכללא דקיימא לן כל הברכות כלן מברך עליהן עובר לעשייתן וכן עיקר.

הבית השני

השער הראשון

פסקה א

בביאור הדברים המפסידין השחיטה בחמשה דברים הידועים שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור. וכתב בעיקור פירש רש"י ז"ל דהיינו פסוקת הגרגרת ותני לה במתניתין דהשוחט שחט את הושט ופסק את הגרגרת ר' ישבב אומר נבלה ר' עקיבא אומר טרפה ואינו מחוור. דאם איתא דמידי דמטרפי ביה סימנין מני שמואל בהלכות שחיטה ליתני נמי נקובת הושט ועוד דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף ואלו פסוקת הגרגרת בעוף ודאי איכא וכדתנן בפרק אלו טרפות בעוף נקיבת הושט ופסוקת הגרגרת וכן תני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וכתב הנכון בעיני כמו שפירש בעל

הלכות גדולות ז"ל דעיקור היינו סימנין שנעקרו ממקום חיבורן בלחי ממקום שאינו עושה אותה טרפה ואפילו הכי אגמריה רחמנא למשה דשחיטה בסימנין עקורין אע"ג דלאו טריפה היא לא תהני לה שחיטתה והכי מוכח בריש פרק אלו טרפות דאמר רב נחמן אמר שמואל תרבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ומקשי עלה רב פפא והא איכא עיקור סימנין אלמא עיקור היינו שנעקרו סימנין ממקום חבורן ותנינן לה בפרק כיסוי הדם הנוחר והמעקר פטור מלכסות ע"כ. וזו סברא זרה ושבח אני למסתלק מן הסברות הרחוקות וזה דבר רחוק מאד היאך אפשר שיהא בבהמה הפסד שאינה מטרפת בו ולא תהא ראויה לשחיטה ויותר הפלא ופלא שהרי עוף די לו בסימן אחד ושנינו נשמטה הגרגרת ואחר כך שחט את הושט שחיטתו פסולה ולפי סברא זו הרי אין כאן בעוף זה טרפות וסימן השני שלם ואעפ"י כן אתה אומר שלא תועיל לו שחיטה בסימן השלם ואעפ"י שדיו בסימן אחד ואלו דברים אין הדעת סבלתן וגם זה המחבר הקשה כן לעצמו ותירץ דאע"ג דהכשרו של עוף בסימן אחד בעינן שיהו הסימנין ראויין לשחיטה ע"כ ולא הועיל לנו כלום בתירץ אלא שריבה בתימה מה ענין הסימן האחד לחברו אחר שאין באחד מהן הפסד כדי לטרוף בו והסימן השני שלם למה לא תועיל לו שחיטה זה דבר שאי אפשר לשכל לקבלו. ועוד קשיא ההוא דאמר ר"נ לקמן תרבץ הושט שנטל כלו מלחי כשר ומתקיף לה רב פפא והא איכא עיקור סימנין ומתרצינן לא תימא כלו אלא אימא רובו דכי חשיב עיקור סימנין לפסול היינו לפסול בכלן אבל כי מכשר רב נחמן היינו ברובו ופרכינן והא אמר רבב"ח סימנין שנידלדלו ברובן טרפה התם דאפרוק איפרוקי ופירשו בו שנתמסמס ההיקף כולו וכיון שכן אין חבור מיעוטו חשוב אבל כל היכא דלא אפרוק אע"פ שנעקר רובו כשר והוא שמחובר במיעוטו הרי שאמרו בפי' סימנין שנדלדלו ברובן טרפה וכל שכן שנעקרו כלן ופירוש המחבר דכי קתני אסורה קאמר וכדקתני אלו טרפות ופרישנא אלו אסורות. וזה אינו דודאי לישנא דטרפה סתמא טרפה ממש משמע עד שיפרש דבשלמא התם קתני אלו טרפות למימרא דאסורות ומהן נבלות ומהן טרפות ומכל מקום טרפות בכלל אבל באסורות לא קאמר לעולם לישנא דטרפה היכא דלאו טרפה בכלל ועוד אם תאמר בסימנין שנדלדלו ברובן שאינה מיטרפה בכך ואפשר לה לחיות ואע"פ כן אינה ראויה להכשיר בשחיטה כיון שרובן נפסדו אם כן כשלא נדלדלו ונעקרו רובן היאך הם בתורת שחיטה אי אמרת בשלמא הכא טרפה והכא לאו טרפה שפיר דאין דמיון בטרפות אבל אי אמרת דכאן וכאן לא הויא טרפה וכאן וכאן ראויה לחיות אלא דסימנין עקורין אינן ראוין לישחט הכא והכא עקורין נינהו ועוד אם כן מצינו בהמה שנאסרה מחמת לקותית ולד וכנגדה בעוף מטלת ביצים ובודאי

חלבה של זו אסורה וביציה גם כן אסורין קל וחומר מטרפה ששחיטתה מטהרתה ואם נתעברה הולד אסור למאן דאמר זה וזה גורם אסור ועוד דחלב חידוש הוא כדאיתא בבכורות ואין לנו בו היתר אלא במי שאפשר להכשיר בשרו. ועוד בפרק אלו טרפות דפליגי בטרפה אם יולדת ומייתינן עלה פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע דפליגי בולד טרפה אם ראוי להקרבה ולמאן דאמר יולדת מפרשינן פלוגתייהו בזה וזה גורם ונטרפה ולבסוף עיברה ולמאן דאמר אינה יולדת אתינן למימר דלא אפשר לאוקומי פלוגתייהו אלא בעוברה ולבסוף נטרפה ובעובר ירך אמו או לא. ואם איתא הא משכחת לה שפיר בעיקור סימנין ובנטרפה ולבסוף עיברה כל זה קשה לסברא זו ואי אפשר להשיב תשובה של כלום ואעפ"י שאמרה גאון עולם רבנו בעל הלכות גדולות ז"ל לא ירדנו לסוף דעתו אבל למדנו מדבריו דעיקור סימנין היינו סימנין שנעקרו ממקום חבורן בלחי וזה בודאי מוכרח מדברי רב נחמן אמר שמואל ואתקפתיה דרב פפא ולא כדברי רבנו ז"ל אלא נעקרו כולן נבלה דלא מהניא לה שחיטה ונדלדלו רובן טרפה ובהא מהניא שחיטה לטהרה מידי נבלה והיינו דאיפרוק אפרוקי אבל כל היכי דלא איפרוק אפרוקי אלא שנעקרו רובן ומיעוטן קיים הרי היא כשרה ואע"ג דמיעוט בשום מקום לא חשיב שאני הכא גבי סימנין שמלבד חיבורן שבלחי הן מעורין בכל הצואר. וא"ת אם כן אמאי מני לה בהלכות שחיטה טפי מנקובת הושט יש לומר נקובת הושט הוא פסול ניכר בגופו של סימן אבל כאן הרי הסימן שלם בגופו אלא שנעקר ממקומו והוא גם כן מחובר עם גופו של צואר וכיון דכן אימא תהני בהו שחיטה ומשום דהוא דבר שיש לטעות בו והוא במקום שחיטה חשיב לה בהלכות שחיטה ואמרו שאין ראוי לשחוט אלא בקי בכל אלו וכי תימא אם כן היכי אפשר למימר דאין עיקור סימנין לעוף ואין שחיטה לעוף מן התורה והלא כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ועוד שהרי שנינו ואלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ועוד שהרי נבלת העוף מן התורה היא אסורה ומטמאה היא בגדים בבית הבליעה. תשובתך דודאי כל היכא דכבר נעקרו הסימנין בין במליקה בין בשחיטה ואפילו למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה דכולי עלמא ודאי יש עיקור וזו היא ששנינו בטרפות בעוף פסוקת הגרגרת ואם מתה זו היא נבלת העוף שמטמאה בגדים בבית הבליעה אבל הא דאתינן למימר דאין עיקור סימנין לעוף היינו דאם עקרן מכחו כשר דזו היא שחיטתו כשם שהקלה עליו התורה דאינו טעון אלא סימן אחד אם נעקרו מאיליהן אסורה מידי דהוה אשחיטה גופה דמכח אדם כשרה וכל היכא דלאו מכח אדם פסולה ולמאן דאמר אין עיקור במליקה בכי האי גוונא נמי לומר שאינו צריך לחתוך הסימנין בידו במליקה אלא כיון שנעקרו מכחו אף זו היא מצות מליקה אבל

נעקרו קודם לכן כאן וכאן אסורה והא דאמרינן בפרק מי שאמר הריני נזיר האיש מדיר את בנו בנזיר ואית דמפרשי התם כדי לחנכו במצות ופריך והא אכיל כהן מליקה ומשני דקסבר אין שחיטה לעוף מן התורה. וכי תימא הא מכל מקום טרפה ששבר מפרקתה קודם שהגיע לסימנין איכא למימר בשהחזיר סימנין לאחורי העורף ולמאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה בכל ענין שיחתוך הסימנין בידו או שעקרן מכחו. וללישנא דאתינן למימר בגמרא דלמאן דאמר נמי יש שחיטה אין עיקור הא ודאי מסתבר לפרושה דוקא בסימנין שנדלדלו ברובן וכי היכי דבשחיטתו חלוק מבהמה דסגי ליה בסימן אחד הכי נמי להההוא לישנא סבר דלא מפסיל בדלדול סימנין וליתה וכבר כתבתיה בארוכה בחדושי חולין שלי.

גרסינן בריש פרק השוחט אמר רב כהנא מנין לשחיטה מן הצואר שנאמר ושחט את בן הבקר לפני ה' ממקום שסח חטהו ואימא מאזנו וכו'. ולטעמיך שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מי כתיבי אלא הלכתא גמירי לה וקרא למאי אתא דלא לישויה גיסטרא וכו'. ואינו נכון דאם כן הא דשמואל מכתב כתיבא ותו דמאי משמע שלא יתיז את הראש כלו דהא לא אמר אלא דממקום שזב או ממקום ששח אבל שלא יתיז את הראש לא משמע כלל. ועיקר דינא נמי ליתיה שלא נאמרו דברים אלא בשובר מפרקתה של בהמה שמתוך שבירתו נבלע דם באיברים אבל במתיז דרך שחיטה לא נאסר שאין דם נבלע בכך ובפי' אמרינן בריש פרק השוחט אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשט וניתוח כלומר שאותן נתחים הוא חייב להקריב מנין לרבות את הראש שכבר הותז והיינו משום דשחיטה מן הצואר והרשות נתונה לו לשחוט ולחתוך כל מה שירצה שהרי לא נאמר בבהמה לא יבדיל ואם כן אפשר לו לראש שהותז ואפילו בקדשים ואע"פ שהוא צריך לדם אבל לאו הכי פירושו אל הכי קאמר וקרא למאי אתא כיון דסוף סוף אגמ' סמכינן ובלאו הכי לא סגיא לן קרא למאי אתא ומהדרינן דלא לישוייה גסטרא כלומר אהני לן להכי מיהת פשטיה דקרא בלאו הלכתא כלל דלא לישויה גסטרא בדוכתא דליכא שח כלל דשח או זב בעינן אבל ההיא דוכתא הי ניהו אי אזנו או לבו או צוארו להכי בעינן הלכתא. אמר המגיה זה הענין אינו שייך בכאן כי אם לקמן ואגב גררא נקטיה הכא.

פסקה ב

עוד ראיתי המחבר שכתב בענין דרסה התיז את הראש בבת אחת פסולה פירש שחתך הסימנין בבת אחת בלא הולכה והובאה ואעפ"י שלא חתך המפרקת דחתיכת הסימנין קרויה התזת הראש לפי שעיקר החיות בסימנין וכיון שנחתכו רואין את הראש כמונח בדיקולא וכדתניא מנין לרבות את הראש שכבר הותז כלומר שכבר נשחט ע"כ. ודברים

אלו כלם אינן נכונים דודאי מתניתין התיז את הראש כלו קאמר ובודאי דהכי דינא בסימנין לחודייהו בששחטן בדרסה אלא משום אידך מתניתין נקטה דתנן היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר כשרה דאשמעינן דאע"פ שחותך הראש כלו בהולכה בלבד או בהובאה בלבד אם יש בסכין כדי שיעור זה כשרה שיש בכדי שיעור זה לחתוך הצואר כלו בהולכה או בהובאה בלבד בלא דרסה ומאי דמייתי ראיה מדאמרינן מנין לרבות את הראש שכבר הותז ופירש שכבר נשמט שגגה היא בודאי דודאי הותז לגמרי קאמר דהא בגמרא מייתינן לה למימרא דליתא בניתח והפשט שכבר הוא מנותח ואי הותז משום שחיטת סימנין קאמר הרי הוא בניתוח והפשט שהרי עדיין הוא חסר ניתוח אלא ודאי כדאמרן.

שהייה כיצד נפלו כליו וכתב החכם הילכך קיימא לן כי הא דר' יוסי בר' חנינא אבל רש"י ז"ל גריס בדרב בפא בעומדת להטיל איכא בינייהו ופירש בין ר' יוחנן ובין רבי חנינא דרבי יוחנן לית ליה כדי שיגביהנה ע"כ. ואינו נכון דאפילו למאן דגריס איכא בינייהו לאו בין ר' יוחנן לר' חנינא דרב מרא קמא דשמעתא ושמואל ור' יוחנן לא אתו אלא לאיפלוגי מאי דאמר רב עוף לעוף למימרא דלאו הכי אלא בהמה לעוף הילכך אפילו למאן דגרס הכי הלכתא כר' יוסי בר' חנינא בענין חלדה. במאי דבעי רב פפא החליד במיעוט סימנין מהו כתב המחבר דבמיעוט בתרא דסימן קמא קאמר ובבהמה וכו' עד וסלקא בתיקו ע"כ. ואינו נכון שאין זו שיטת הגמרא לשאול אם נאמר חלדה ודאי או ספק. אבל הנכון דאפילו אם תמצא לומר תחת העור פסולה קא מיבעיא ליה דהתם הוא דליתיה בשחיטה כלל אבל הכא כיון דאיתיה בשחיטה ולא מעכב דינו כשחוט לגמרי אי נמי לאידך גיסא אפילו למאן דמכשר התם הוא דליתיה בשחיטה כלל אבל הכא גבי סימנין כיון דאיתנהו בשחיטה כולהו לכתחילה ודאי מעכבי לענין חלדה וזה הפירוש עיקר.

פסקה ד

עוד כתב הא דתני רב יצחק בר יוסף קמיה דר' יוחנן כל הצואר כשר לשחיטה מטבעת גדולה ועד כנפי ריאה התחתונה וכו' ולא ביאר דבריו שיש כאן קושיא גדולה מאי קא מיבעיא ליה דהא שיעורא מסימנין בהדיא עד כנפי ריאה התחתונה וכיון דכן מה לי אנסה מה לי לא אנסה. ותירוצא דלאו עד מקום חיבור כנפי ריאה התחתונה קאמרינן דאי הכי ליכא הפרישא בין אנסה ללא אנסה אלא עד מקום הקנה שכנגד הכנף קאמרינן שהריאה עומדת נפוחה כנגד ראשו של כנף מגיע עד מקצת הקנה והיינו דאיכא הפרשה בין אנסה ללא אנסה. עוד כתב למעלה בושט דלא חזי לשחיטה עד כמה אמר רב נחמן

עד כדי תפיסת יד וכתב שזה כרוחב אצבע והביא דברי הרב ר' משה ז"ל שכתב שזה השיעור בבהמה וחיה אבל בעוף הכל לפי גדלו וקטנו ע"כ וזה אינו שיעור מסויים אבל מורי אחי ז"ל פירש שיעור ושט בעוף למעלה כנגדו של שיפוי כובע בקנה. ובדין הגרמה כתב דהגרים שליש ושחט שני שליש פסולה ואין ראוי להכשיר אלא בשחט שני שליש והגרים שליש והביא ראיה מהא דאמרינן פסול בשחיטה פסול במליקה ואמרינן לאיתויי מאי ואסיקנא לאיתויי שפוי ראשו דנקיט מראשו והגרים ואזיל עד דמטי תתאי וכדרב הונא אמר רב דאמר הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה אלמא מדנקיט האי לישנא שמע מינה דהכין הלכתא ומינה שמעינן דאפילו הגריס שליש ושחט שני שליש פסולה עד כאן תורף דבריו והם דברים תמהים מאד דהא רב הונא ורב יהודה אפליגו בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דרב הונא פסיל ורב יהודה מכשר והכי נמי בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דרב יהודה פסיל בהא ורב הונא מכשר ולדברי כלן הגרים שליש ושחט שני שליש כשרה דהא איכא רובא בשחיטה ושליש אמצעי דבדידיה נפקא חיותא בשחיטה הוי. והכי מוכח בהדיא בגמרא דכולהו מודו בהא דכשרה ובר מיהא נמי דהלכתא כרב הונא וכלישנא בתרא דידיה דמכשרינן כל היכא דנפקא חיותא בשחיטה והילכך שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש מותרת ורב חסדא נמי סבר לה הכי בהדיא ורב אסי נמי דרב הונא גופיה משמיה דרב אסי אמר לה ולישנא קמא דרב הונא דפסל בהגרים שליש ושחט שני שליש בהדיא אדחיא ליה ורב חסדא אותביה להוא לישנא ומסייע ליה ללישנא בתרא ולישנא בתרא עיקר דהא שמעתיה דרב הונא במאי דאפליג בהדיה רב יהודה כלישנא בתרא אתיא. וראיה דקא מייתי מהא דאמרינן כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה הא פסול פסול ומייתינן עלה לישנא דרב הונא אמר רב אסי דאמר הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה דאלמא הכי נקטינן הא ודאי בורכא דהא בגמרא מוכח בהדיא דאנן כי מייתינן הא דרב הונא אמר רב אסי לתרוצה להא דשמואל דאמר כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה אתינן דתיתי כרמי בר יחזקאל דאמר אין עיקור סימנין לעוף ואי אין עיקור סימנין כל דכן דליכא הגרמא כלל אלא ודאי האי שמעתא לאו הכי מתפרשא ולא אתיא כפשטה אלא הכא לישנא בתרא דרב הונא הוא דמייתינן דהוא עיקר ומדרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בר' יהודה הוא דמייתינן דסבירא ליה הכי ללישנא בתרא דרב הונא ולאו דנייתי לה בתורת דינא הוא דמייתינן לה דלית הלכתא כרבנן ושמואל גופיה דהוא מרא דשמעתא דכל הכשר בשחיטה לא סבר לה כרבנן בהא אלא כר' יוסי בר' יהודה אלא בתורת טעמא אתינן עלה והכי קאמר לאו מי אמרי רבנן בהגרים שליש ושחט שני שליש

פסולה דבעידנא דהוי רובא דסימן ליכא אלא מיעוט בשחיטה ואפילו ר' יוסי בר' יהודה לא פליג אלא משום דהגרמה נקב הוא שישנו בסימן עצמו וכל נקב שבסימן שאינו פוסל מדין עצמו במשלים הסימן לרוב בהכשר שחיטה דיו אבל אלו שחט למעלה מן הסימן לגמרי אלא שחתך בבשר והגרים עד שנגע בסימן ושחט בו מיעוט ועם מת שחתך בבשר יש בו כדי רוב סימן אפילו אם תמצא לומר שכל הסימן ראוי לשחיטה הא ודאי לא מהניא שחיטה כלל דלא כלום הוא וכולי עלמא מודו דהא ליכא במקום שחיטה אלא מיעוט ואין חתך הבשר מצטרף לשחיטת הסימן הכא נמי אם היה במקום מליקה מעט שבירה במפרקת ומלק והשלימה ודאי כשרה אבל למעלה ממול עורף לענין מליקה הרי הוא כלמעלה מכל הסימן לגמרי לענין שחיטה והוא לגמרי לגבי מול העורף כבשר שעל הסימן אצל הסימן וכיון שכן כשחתך בו מעט והגרים והגיע למול העורף והשלים מליקתו נמצא במיעוט מליקה דהוי בנשברה רוב המפרקת ושוב אינה ראויה כי היכי דפסלי רבנן בהגרים שליש ושחט שני שליש משום דליכא כי מטי רוב סימן אלא מיעוט בשחיטה ובהא לענין מליקה אפילו ר' יוסי ברבי יהודה מודה כדפרישית אשתכח דאפילו לרמי דלית ליה עיקור ולא הגרמה לענין מליקה איכא למפסליה מהאי טעמא דפרישנא והכי מוכח בהדיא בההוא עובדא דבריש אלו טרפות בההוא תורא דהוה בו רב עוקבא דאתחילה ביה שחיטה בתרבץ הושט ונגמר בושט עצמו ואמרינן בהדיא דאי תרבץ הושט לא מתסר במשהו אלא ברובו אע"ג דלאו מקום שחיטה הוא מישרא שרי וזו ראיה מוכרחת וזה ברור.

השער השני

פסקה א

בשיעור הכשר השחיטה: בענין ווירידין קיימא לן כר' יהודה דאמר עד שישחוט הווירידין ואפילו בצלי נמי כדמוכח בגמרא במאי דאמרינן לא אמר ר' יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כלו כאחד אבל בבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך והמחבר דקדק בזה בצלי אמאי דהא אפילו בשרא דאסמיק דהוא דבר ברור ומקום מסויים בלוע מדם אמרינן דבצלי שרא והעלה בדבריו דבניקור חוטין אחר צלי שרי ע"כ ואינו נכון דהלכתא כר' יהודה ור' יהודה ודאי אפילו בדיעבד אסר דאמתניתין קאי דהיא בדיעבד כדאיתא בגמרא בהדיא ועלה קאי ר' יהודה וקאמר עד שישחוט את הורידין ובתוספתא נמי ר' יהודה אדיעבד קאי משמע דלית לה תקנתא אלא ההיא דאתמרא בגמרא דהיינו נתוח אבר אבר קודם מליחה ובישול או קודם צלייה והאי דאשרינן אומצא דאסמיק רבותינו ז"ל היו יודעין דברים אלו ואין אנו יודעין עיקרן וקים להו לרבנן דבכל איסור דמחמת דם איכא

הכשר בצלייה לבר מההוא דורידין דכל היכא דלא נשחטו נבלע דם בבשר בליעה יתרה וחשיב כאלו הדם בעין ואין האור כדי הכשר בזה שכל כך הוא בלוע שעד שלא יפלוט הוא מבושל ולא חשיב דם האברים דשרינן בעלמא בשלא פירש לפי שזה בלוע כל כך שחושבין אותו כאלו הוא בעינו וכי אמרינן השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא ואפילו בו ביום והתם ודאי בלא מליחה דאי בלא מליחה (אסיר) אסור לו למולחו בשבת כדי להכשירו ההיא בשנשחטו הורידים והכשרו של עוף בכך שנשחטו הורידין ובהכי סגי ליה מה שאין כן בבהמה דאפילו הכי איכא חוטין משום דם אבל בעוף לא שמענו מעולם דבעוף רכין הן ותורת בשר עליהן אבל בשלא שחט הורידין בעוף ובא להכשירו בביתו בזה יראה שצריך לחתוך הורידין ומוזירקי שהן בצואר לפי שאלו מבועו של דם ולא שאר חוטין שהשאר תורת בשר עליהן ומסתבר דשובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה כדין זה לגמרי לפי שמבליע דם באברים בשבירתו ואעפ"י שנשחטו הורידין ואסור לצלותו כלו כאחד ואסור לאכול ממנו באומצא וכאן וכאן מותר במחתך אבר אבר ומולחו שהמלח מפליט בליעת דמו בכדי להכשר ואפילו לקדרה מה שאין כן בנבלע מדם דעלמא שלא מצינו הכשר מלח בכך ושלא כדברי מקצת רבותי ז"ל.

השער השלישי

פסקה ג

עוד כתב בדין פרכוס בבהמה מסוכנת אמר רב נחמן בר יצחק פרכוס שאמרו בתחלת שחיטה אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתנן א"ר שמעון אף השוחט בלילה ולשחר השכים ומצא כותלים מלאים דם כשרה שזינקה כמדת רבי אליעזר פירש דאמר במתניתין וזינקה הוי פרכוס ואמר שמואל כותלי בית השחיטה שנינו ואי אמרת בסוף שחיטה ניחוש דילמא בתחלת שחיטה זינקה וכו' ואינו נכון דכל כי האי מלתא הוה להו לפרושי בהדיא בגמרא דמר לימא כותלי בית השחיטה ומר לימא כותלי הבית ותו דשמואל לאו בכדי אמרה למילתיה אלא דמתניתין דיקא ליה הכי דלא משמע ליה משום זיניק לישנא דכותלי הבית מלאים דם אלא הנכון דלישנא דמלאים דם לא משמע כותלי הבית שיהו מלאים דם דרבה סבר דבהא נמי פליג ר' שמעון דקסבר דזינוק הוי פרכוס ואפילו בתחילת שחיטה ולית הלכתא כותיה בחדא מינייהו דזינוק לא הוי פרכוס ופרכוס שאמרו דוקא בסוף שחיטה ומייתי ראיה למלתיה מדתניא שור או כשב פרט לכלאים וכו' כדאיתא בגמרא.

עוד כתב בענין השוחט את הבהמה ומצא בה עובר אפילו בן תשעה חי מותר בשחיטת אמו ואם הוציא העובר אבר אחד והחזירו ואחר כך וכו' עד וניתר בשחיטת עצמו ע"כ

וממה שכתב דיצא חצי עובר ברוב אבר מספקא לן ומשום הכי מה שבפנים אסור וכתב אחר כן דהני מילי בבן שמונה חי אבל בן תשעה חי כיון שיצא רובו ניתר בשחיטה עצמו נראה מלשון זה שהוא סמוך ועומד לענין חצי עובר ברוב אבר דכי ה"ג נמי מפליג בבן ט' דניתר בשחיטת עצמו כיון שיצא רובו דאי זה רוב שיהא קאמר ואפילו האי רוב דהוא מחמת רוב אבר כיון דהוא חזי לשחיטה כלומר דהוא בן תשעה חי דניתר בשחיטת עצמו אף כאן ברוב עובר ברוב אבר שוחטין אותו ומותר דהא קיימא לן דיש לו סימנין בפני עצמו ויש לו הכשר בפני עצמו בשחיטה. נראה מדבריו דכל הני דאסרינן אפילו מה שבפנים משום דחשבינן ליה כילוד משום דיצא רובא אי נמי דמספקא לן כי הא דמיבעיא לן אם הלכו באיברים אחר הרוב בכולהו ובבן תשעה חי ניתר בשחיטת עצמו וליתה דכל היכא דמשום ספיקא אסרינן מה שיצא לחוץ דמספקא לן אי חשיב כיצא רובו וכנולד כולו ודאי אותו מקצת שיצא אין לו תקנה דדלמא אין דינו כילוד ומה שבפנים ניתר דכל היכא דמקצת ניתר בשחיטת אמו אין השאר ניתר בשחיטת עצמו ובהכי דמספקא לן ודאי מה שיצא לחוץ אין לו תקנה ולא עוד אלא אפילו מה שבפנים אינו ניתר אלא בשחיטה עצמו אחר שחיטת אמו דדלמא דינו כילוד נמצא אף בשחיטת עצמו אינו מותר אלא מה שבפנים וצריך הוא שחיטת עצמו למה שבפנים דבשחיטת עצמו ניתר מה שבפנים ודוקא בבן תשעה חי נמצא עובר בטרפה יפה כחו שבין יצא מקצתו בין לא יצא יש לו הכשר בשחיטת עצמו דארבע סימנין אכשר ביה רחמנא כדאיתא בגמרא מה שאין ראוי לומר כן כל זמן שתועיל לו שחיטת אמו להכשיר ממנו באכילה כלל וזה ברור.

פסקה ד

עוד כתב בענין ריאה בשני קרומות של ריאה דקיימא לן דאם נקב אחד מהן חברו מגין וכתב דאם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשר דומיא דקרקבן וכיסו. וליתה דהתם ריעותא הוא בקרקבן ואחד מגין על חברו אבל ריאה עיקרה לקלוט את הרוח וכיון שניקבו אי אפשר ומדבריו ניכר שאינו בקי ברפואות.

עוד כתב האי ריאה דקיימא גילדי גלדי אוכמי אוכמי חזואתא חזואתא כשרה ודוקא מאותן מראות שאינה נטרפת בהן כגון אדומות וירוקות ככרתי וכו' ע"כ. ואינו נכון דלא היה ליה לסתומי הכי חזואתא חזואתא דמשמע בכלהי חזואתא ותו דהא אוכמי אוכמי סתמא קאמר ואיכא מאוכמי דאסורא כגון כדיותא אבל העיקר דבכלהו חזואתא קאמר ואגלדי קאי והיינו לישנא דכפילא גלדי גלדי והכי קאמר האי ריאה דקיימא גלדי גלדי אוכמי אוכמי או חזואתא חזואתא כשרה אי זה מראה שיהא שאין מראות פוסלי

בריאה אלא כשהן בבשר הריאה אבל בצמחים ובועות שבה אין מראה פוסל בהן וזה עיקר. ובניקב קרום של מוח העיקר כמו שכתב רבנו אלפסי ז"ל דקרמא תתאה קאמרינן ועילאה אינו מגין והוא דבר ברור. וריאה דאגלידא כאהינא סומקא העיקר כמו שכתב דכשרה ולא בעיא בדיקה ולא נפיחה כלל ואין לחוש לזה.

עוד כתב אמר רבה האי ריאה דדמיא לאופתא טרפה ואיכא דאמרי דשיע כאופתא דלית לה חיתוכא דאוני שהריאה צריכה חמשה אונין תלתא מימינא ותרתי משמאלא ואי חסיר טרפה עד כאן והיה לו לכתוב דוקא דשיעא ממש ואם חותכין בה נראה וניכר מקום חתך שאינו עומד חלק אבל אם היו חותכין בה בשום מקום ועומד מקום חתך לכאן ולכאן משני צדדין חלק כשירה דאונין הם אלו אלא שנדבקו ונסרכו וכל כסדרן כשרה וכל היכא דאיכא במקום חתך זה חלק כטרפא דאסא כשירה שכך שיעור אונא בין לפסול כגון יתרת שלא במקומה בין להכשיר להשלים למנין אונות ואע"פ שנאמר שיעור זה בגמרא בלשון אפילו דאמרינן אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טריפה איכא כי האי לישנא בגמרא דהוי דוקא והכי מוכח בברכות דאמרינן אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר ואמרינן עלה ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר. ובבבא בתרא נמי אמרינן אפילו לא אכל שם סעודת חתן אלא בדינר אין חוזרין ואמרינן עלה דוקא דינר ומתמהין פשיטא דינר תנן ואע"ג דתני לה בלשון אפילו ושוב מצאתי שכתבה המחבר לפנינו. עוד כתב הא דאמר רב נחמן ריאה שנימוקה כלומר שנימוקה מבפנים והיה רקנית אם העור שלה קיים כשרה ואפילו מחזקת רביעית ע"כ והיה לו לכתוב דדוקא רביעית ולא ביתר מיכן וכדאמרינן דכל שיעורי חכמים מסתמא דוקא ואע"ג דמפקי להו בלשון אפילו.

עוד כתב אמר רב נחמן האי סימפונא דריאה דאינקיב טרפה ואוקימנא בניקב לחברו לפי שהוא קשה כמוהו ואינו מגין אבל ניקב לבשר הריאה בשר הריאה רך ומגין אבל הרב ר' משה בן הרב ר' מימון ז"ל כתב אחד מסמפוני הריאה שניקב ואפילו לחברו טרפה נראה מדבריו שהוא סבור כי מה שאמר תלתא קני הוו דריאה כריאה היינו סימפוני הריאה וזו ביד הרב ז"ל בעיני כשגגה שיצאה מלפני השליט דתלתא קני הוו שאמרו אינן סימפונות הריאה אלא אותן המתפצלין קודם שיכנסו בכבד ובריאה ובלב ותדע לך שהרי גבי מחט שנמצאת בחתוך הריאה שבא לפני ר' אמי וטרפה הקשינו והא רבנן מכשרי והשיבו הם הכשירו שיודעין מאי זה טעם הכשירו אנו מאי זה טעם נכשיר דילמא אי איתא לריאה קמן הוה מינקבא ואקשינן טעמא דליתא קמן הא איתא קמן הוה מכשרינן והאמר רב נחמן האי סימפונא דאינקיב טרפה כלומר וזו ודאי כיון דאשתכח בריאה

ולא בסימפון אי אפשר למחט שלא נקבה סימפון ויצא לבשר הריאה ופרקינן ההוא ניקב לחברו אתמר אבל זה שלא ניקב לחברו אע"פ שניקב לבשר הריאה כשרה שבשר הריאה רך וסותם וזה מבואר עד כאן. ואני אומר שתפס הרב רבי משה וגם הוא נתפס מתוך ראיתו שהביא שכל דבריו אלו כשגגה שהרי מבואר מתוך מעשה זה דאי איתה לריאה קמן כשהיא שלימה בדקינן לה בנפיחה או בפושרין ומכשרינן לה וכי ליתה שלמה טרפינן לה וכאן וכאן לא מפלגינן כלל בין היכא דקופה לגאו להיכא דקופה לבר אע"ג דכי האי גונא בכבד מפלגינן בהו משום דלא דמיא ריאה לכבד משום דכבד אין בו חשש נקב בגופו ואין בו בדיקה להכי מפלגינן בין קופה לגאו לקופה לבר למיחש דילמא מעלמא אתאי ונקבא בני מעים וכל היכא דלא חיישינן בה דאתאי מעלמא ליכא למיחש בה למידי דהא נקב לא פסיל ביה אבל ריאה יש בה בדיקה ונקב פוסל בה הילכך כל היכא דליתא שלמה בין קופה לגאו בין קופה לבר אסור דאפילו תימא דלא אתאי מעלמא כיון שאנו רואין אותה עכשיו תחובה בבשר הריאה ואינה בסמפון הרי נראה לנו שהיא נקבה בריאה וכיון שכן יש לחוש שמא נקב בעור וחזרה ונדחקה ואעפ"י שהיא עכשיו בתוך הריאה ורחוקה מן הקרום אבל כשהיא שלימה כיון דריאה אפשר לה בבדיקה בין קופה לגאו בין קופה לבר מכשרינן לה דבדיקה ריאה בדיקה מעליתא היא וכדאי לסמוך עליה ואם כדברי החכם הזה שהוא סבור דנקיבת סמפון פוסל בריאה ואפילו לאחר שמובלע בה בשנקב לחברו היאך אנו מכשירין בשלמה ואפילו בבדיקה ואפילו נמצאת המחט בבשר הריאה למה אין אנו חוששין שמא נקבה הסימפון לחברו ועכשיו נדחקה והיא בבשר הריאה כשם שאנו חוששין לה בין קופה לבר לקופה לגאו ואע"ג דליכא למיחש לה דאתאי מעלמא חוששין שמא נקבה בקרום הריאה וחזרה ונדחקה ועכשיו היא בתוך הריאה אלא הא מלתא ליתה כלל אלא כל שבתוך הריאה לית בה טרפות כלל כמסקנא דשמעתא אלא למאי דסלקא דעתין מעיקרא והכי פירושא הם הכשירו שידעו מאי זה טעם הכשירו אנו מאי זה טעם נכשיר דילמא אי איתא לריאה קמן הוה מינקבה ומקשינן טעמא דליתא קמן הא איתא קמן ובדקינן לה ולא מינקבא כשר והא אמר רב נחמן האי סימפונא דריאה דאינקיב לחבריה טרפה והיינו דאמר רב נחמן בגמרא תלתא קני הוו חד פריש לריאה ודיניה כריאה ולא אתמרא דרב נחמן בדוכתא אחרינא וקסלקא דעתא דדיניה כריאה אפילו לאחר שמובלע בה וכיון דכן אמאי לא חיישינן דילמא אינקיב ומהדרינן ההוא ניקב לחברו אתמר פירוש ממקום שמתפצל ועד מקום שמתחבר ומובלע בריאה והיינו לחברו דהא תלתא קני הוו ואתא למימר דאפילו בהתחלת פיצילו שדבוק עם חברו אבל לאחר שמובלע בריאה אין בו טרפות כלל וראיה

ברורה לזה הא דאמרינן בריאה שנשפכה כקיתון דאכשרה רבא והוא דקיימי סימפונהא והיכי עבדינן מותבינן צעא דקוניה ומותבינן לה בגווה אי אית בה שירייקי חיוורי טרפה ואי לא כשרה ואמאי לא חיישינן דילמא אינקיב סמפון הריאה חד לחבריה אי נמי אפילו שלא לחבריה דכל שנשפכה כקיתון ליכא דמגין עליה דמוגלא לא סתמא אלא ודאי כל בתוך הריאה ליכא טרפות כלל בנקב ואף לחכם הזה הוקשה זה ולא העלה בידו כלום והעיקר כמו שכתבנו.

עוד כתב אמר רבא הני תרתי בועי דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא ופירש רש"י ז"ל דקים להו שאין סמיכותן אלא מחמת נקב שהעלה בועות הללו סביביו. ואינו מחוור דאם כן לאשמועינן באי זה שיעור הם קרובין עד כאן. ואיני מבין דבריו אי זו שאלה היא באי זה שיעור דהא סמיכי דבקות ממש וסריכי ממש דאמרינן דומיא דתרתי אוני דסמיכי להדדי דסריכי קאמר והוא כתב שמא תדחוק האחת חברתה ותבקע מדוחק חברתה וכן העומד לינקב כנקוב דמי ואלו דברי נביאות ואף לדבריו צריך לשאול באי זה שיעור אבל הנכון כפירש רש"י ז"ל והוו להו בועי קרום שעלה מחמת מכה בריאה ואיני קרום.

פסקה ה

ולענין סירכא שאוסרת בריאה בשלא כסדרן כתב יש שפירש לפי שאין סרכא בלא נקב ובמקום רביתה הסירכא מגינה ושלא כסדרן אינה מגינה וקשיא ליה דהא קיימא לן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ותו דאם כן מקמי סירכא טרפה משום נקב וסירכא מכשירתה ואם כן פסול זה חוזר להכשרו ואמאי לא מקשינן עלה לרבא דמכשר בכסדרן כדמקשינן התם טעמא דסביך הא לא סביך טרפה והא תניא ניקב פסול נסתם כשר וזה פסול החוזר להכשרו זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כהאי גוונא והכריע כדברי האומר שיש סרכא בלא נקב ושלא כסדרן שאסרו לפי שסופה להתפרק ולינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי עד כאן. ויש בסברא זו דחקים הרבה כמו שכתוב בחיבורו.

עוד קושיא לדבריו מהא דמפלגינן בגמרא בריאה הסמוכה לדופן בין העלתה צמחים ללא העלתה צמחים ואם אין חשש על שעה זו אלא על העתיד מה לי העלתה מה לי לא העלתה ועוד דהא אמרינן בגמרא גבי ריאה הסמוכה לדופן דרב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפושרין ואמר ליה מר זוטרא בר רב חנניה בר רב פפי לרבינא דאינהו הא דרב נחמיה לאו אהא מתנו לה אלא אההוא דרבא מתנו לה דאמר רבא הני תרתי אוני דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא ורב נחמיה בדיק לה בפושרין ואהדר ליה רבינא האי מאי בשלמא התם בעי בדיקה דאי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן וכשרה אלא הכי

אי אינקיב האי טרפה ואי אינקוב האי טרפה אלמא דלא סגיא דלא אינקיב חד מינייהו והמחבר גריס אי מינקיב האי טרפה ואי מינקיב האי טרפה ועל העתיד קאמר מכל מקום קשיא מר זוטרא במאי טעי אי טעמא דסרכא שמא תתפרק ותינקב מאי מהניא לה בדיקת פושרין ותו רבינא דמתני הא דרב נחמיה גבי ריאה הסמוכה לדופן אם חששא זו על העתיד מאי מהניא לה האי בדיקה אלא ודאי איסורא דסרכא לאו משום חששא דעל העתיד היא אלא משום חששא דהשתא ואיכא מאן דסבר כל סרכא ודאי נקב ואיכא דסבר ספק נקב ול"ל דמר סבר חששא דהשתא ומר סבר חששא לקמן דהא לכולי עלמא בריאה הסמוכה לדופן מהניא בה בדיקת פושרין ואם עתידה להתפרק קשיא בדיקה זו למה כדאמרן אלא ודאי דרב נחמן ומר זוטרא סברי סירכא ספק נקב ומשום הכי אמר רב נחמן דריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה ספק ספיקא הוא שמא סרכא זו אינה מחמת נקב ואם תמצא לומר מחמת נקב שמא מחמת דופן ומר יהודה משמיה דאביי אמר בין כך ובין כך חוששין לה דסבר כל סרכא ודאי נקב והילכך חוששין שמא מחמת הריאה והכי נמי סבר מר זוטרא בר רב נחמיה דכל סירכא ספק נקב ולהכי אמר בההיא דרבא בתרתי אוני דסמיכי אהדדי דמהניא להו בדיקת פושרין ורבינא סבר דכל סירכא ודאי נקב ולא מהניא לה בדיקת פושרין דלא סגיא דלא אינקיב חד מינייהו ולא מהניא בדיקת פושרין אלא לסרכא הבאה מריאה למקום שאינו נאסר בנקב דבהא מהניא בדיקת ריאה ותולין לומר דאותה סירכא מחמת אותו מקום אחר היא שאינו נפסל בנקב ומה שהקשה מיהא דקיימא לן דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום לאו קושיא היא כלל דלא אתמר אלא קרום אבל סרכא דמחיתוך לחיתוך בכסדרן או או מחתוכא דאיני לדופן במקום רביתא ודאי מגינה ומגינה והאי נמי דאמרינן דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום דוקא בריאה ובושט דבדידיה נמי אתמר הא בכל דוכתי אחריני ודאי הוי קרום מדאתמר בהני תרי ויש כאן קושיא היכי מהני קרום בנקב בדוכתי אחריני דלאו ושט וריאה והיכי מהניא סרכא בכסדרן או מחתוכא דאוני לדופן אם כן מצינו פעמים נקב שבריאה וכן בבני מעיים בא לידי הכשר וכיון שכן אפילו כי ליכא סרכא וכי ליכא קרום לא ליתסר בנקב דכל מידי דאפשר ברפואה אפילו ליתה לרפואה לא מתסר מההיא דאמרינן גמירו דאי בדרי לה סמי חיי וכיון שאפשר לה ברפואה אע"ג דליתהו כשרה ותשובה שאלה זו שלא נאמרו דברים אלו אלא בדבר שבידי אדם כגון ההיא דאמר עלה דמחו בכוליתא ומחו בגידה נשיא אבל לא בדבר שבידי שמים שיש נקב שאפשר שתעלה לו רפואה ויש נקב כיוצא בו באותו מקום אי אפשר שתעלה לו רפואה לפי הלחה שנעשה הנקב מחמתה ודבר זה אינו מסור אלא למי שאמר והיה העולם ולפיכך

כשאני רואה סירכה בריאה בכסדרן או במקום רביתא נתברר לי שזה הנקב מאותן שראויין לבא לידי רפואה וכשאין זה אני חושש עליו שמא מעיקרו אינו ראוי לבא לידי רפואה ולפי זה סרכא תלויה הרי היא אסורה ומי שהנהיג בה היתר הוא לפי הסברא האחרת וכבר ביררנו שאינה נכונה ומאי דקשיא ליה למחבר אם כן רבא דמכשר בכסדרן פסול חוזר להכשרו הוא ואמאי לא מקשה ליה מינה כי היכי דמקשינן לרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה והוא דסביך בבשרא זו אינה קושיא שכבר הקשו אותה ותרצו עליה דלא אתא למעוטי אלא קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום ותירוץ זה מספיק לקושיא זו בכל מקום שתקשה אותה וא"ת למה הקשו אותה עלה דהא דרבא משום דההיא דרב נחמן מיפרשא בהדיא דאמר ריאה שניקבה ואעפ"י שאנו יודעין בבירור שניקבה והיכי דמי כגון דפרקוה בסכינא ובדקוה ומשתכח דמפקא זיקא אפילו הכי כשרה בסתימת דופן דהינו בסרכא דמגינה שפיר בההוא דוכתא וזו ראיה לתירוץ שכתבתי במה שהקשה לפי שטה זו שאמרו אין סרכא בלא נקב מיהא דקיימא לן דקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום הרי כאן שאמרו בניקבה בודאי שמגינה עליה סרכא הא אין עליך לדון אלא כמו שכתבנו. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחין חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה פירוש והלכתא כמר יהודה דטעמא דידיה משום דאין סרכא בלא נקב והכי הלכתא דרבינא סבר לה הכי כדכתיבנא לעיל והיכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברא לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ופרקינן לה אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשרה ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה היא וטרפה וכתב דהא דרבא קאי אתרווייהו עד כאן. וכן עיקר. ואמרינן דרב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפושרין ואמרינן אמר ליה מר זוטרא בר רב נחמיה לרבינא אתין אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה דאמר רבא הני תרתי אוני דסריכי אהדדי לית להו בדיקותא רב נחמיה בריה דרב יוסיף בדיק לה בפושרי אמר ליה האי מאי בשלמא התם בעי בדיקה אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשרה אלא הכא אי אינקיב האי טרפה ואי אינקיב האי טרפה ומשמע ודאי דכי היכי דבהאי לישנא דמר זוטרא רב נחמיה לאיפלוגי אתי הוא הדין ללישנא דידן דרב נחמיה לאיפלוגי אתי וכי היכי דלהאי לישנא רב נחמיה לקולא הכי נמי ללישנא דידן רב נחמיה לקולא למימרא דאפילו היכא דליכא מכה בדופן סגי ליה בבדיקת פושרין והלכתא כרב נחמיה חדא דעביד בה עובדא ומעשה רב ועוד דמר זוטרא ורבינא מסתברא דסברי לה כותיה דשקלי וטרי אליביה אהייא איתמרא וכן כתב המחבר אלא שהביא לשונות אחרים. אמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה

ודוקא במקום רביתא ומקום רביתא היכא מקום חיתוכא דאוני אמר רבינא והוא דסביך בבשרא וכתב המחבר יש אומר דלאו דוקא דסביך בבשרא אלא הוא הדין בגרמא שאין לך צלעות שאין עליהן מחיים מעט בשר אלא דאתא לפרושי דלא תימא דופן סותמתה דקאמר רב נחמן לאפוקי ניקב הדופן כנגדו קמשמע לן דוקא דסביך בסרכא עד כאן. והוא דעת רבנו גרשום ורבנו תם ז"ל וכן עיקר. עוד שמעתי דלאו אריאה קאי דאם כן הוה ליה למימר דסביכא אלא אדופן קאי למימר דהאי דקאמר דופן סותמתה דוקא דסביך בסרכא בבשר הריאה ודוקא מגב האונין או שכנגדן.

אמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל וירכים מעמידין אותה וכמה א"ר אלעזר א"ר יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו ואסיקנא מקום הדבק אפילו ניטל כלו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא בטדא בתורא ויש שפרשו אצבע ויש שפירש שתים אצבעות וכתב המחבר דהלכה כר' יוחנן בשלא מקום הדבק דשיעורו במשהו עד כאן. וקשיא עליה דא"כ דזעירי היכא אם במקום הדבק הא אמרה במשהו ונראין דברי האומר דג' מקומות הם שלא במקום הדבק אפילו במשהו אסורה במקום הדבק אפילו נטל כלו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסת יד ואותו תפיסת יד ברובו.

נקבה הגרגרת כנפה אמ"ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא נקבים שיש בהם חסרון וכו' ופירש המחבר אם חופה רוב הקנה בין הנקבים והשלם שביניהן אעפ"י שבנקבים גרידי ליכא רובא טרפה הואיל ויש בהם חסרון ע"כ. וי"מ בעופא בין יש בהם חסרון בין אין בהם חסרון משערין אם חופה רוב הקנה בין הנקוב והשלם דלשער בו בכאיסר לא אפשר ואומר דכל השיעורין האמורים כאן בין הנקוב והשלם וסימנא דעבידי כי נפיא ופירש רש"י סימנא דכולא שמעתא דעביד כי נפיא דאלו נקבים שאין בהם חסרון היינו כי נפיא כלומר כנקבי הנפה שאין בהם חסרון וכולן כלומר אפילו אותן שיש בהם חסרון סימנא דמילתא כי נפיא שאין בין נקב לנקב כמלא נקב ובאלו משערין בין הנקוב והשלם שאין השלם כדאי להגין שאלמלא כן הרי אפילו בשני נקבים קטנים בשהם מופלגים זה מזה אפשר שהם עם מה שביניהם רוב הקנה תאמר בזו שהיא טרפה אלא ודאי כדפרישית והחכם הזה לא ביאר כמה יהא בין נקב לנקב.

ובענין כל יתר כנטול דמי כתב המחבר כאלו ניטל היא בלבד ממקומו וכו'. ואינו נכון דהא לקמן בההיא חיותא דאשתכח בה תרתי סניא דיבי אתיוה לקמיה דרבינא וטרפה מדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר כל יתר כנטול דמי ובהא ודאי ליכא לפרושי כאלו ניטל היתר בלבד דהא מוכח בהדיא בגמרא דלרבינא סניא דיבי לאו היינו כרס הפנימית

ואינו נאסרו בנקב אלא בנקרע רובא וסניא דיבי מחובר בכרס במקום דאליבא דכולהו לא חשיב כרס הפנימית לבד מדר' יוסי בר חנינא דאמר מפרעתא ולית הלכתא כותיה אלא ודאי כניטל האחר כנגדו קאמר ומסתברא דדוקא כנגדו בלבד ואפשר דתרווייהו קאמרינן לחומרא כאלו ניטל האחר כנגדו וכאלו ניטל הוא בלבד לומר שכל מקום שאלו ניטל הוא בלבד חמור יותר אף בזו מחמירין.

והתליע הכבד כתב המחבר דכשרה אפילו בכזית דבמקום חיותה ע"כ. ומסתברא דדוקא בשכלו שלם אבל ניטל ולא נשתייר אלא כזית במקום חיותא בעינן אותו כזית בריא ומה שכתב המחבר בהוריק כבד שרואין אותו כאלו ניטל מה שהוריק אפשר שהוא כן וכן דעת הרב ר' משה ז"ל במה שכתב גם הוא ומיהו דוקא על ידי האור כגון שנפלה לאור ואלו בכזית במקום חיותא הוריק כלו ודאי טרפה אבל לשון שכתב הוריקה הכבד כנגד כל מקום חיותה אינו נכון שאין לנו פסול בכנגדו אלא במקום שפוסל במשהו כגון בני מעיים ובמקום חיותא אינו פוסל אלא אם כן הוריק הוא עצמו ויש כאן מקום עיון כיון שאנו אומרים שנחשוב הוריק כניטל אם כן אפילו משהו בכזית במקום חיותה חשבינן כניטל ותו ליכא כזית. והנכון בזה דכל הוריקה לא חשבינן כנטל אלא כנקב.

ובהא דאמר רב מתנא בוקא דאטמא דשף כתב המחבר בוקא דאטמא הינו שמוטת ירך והוא העצם השלישי שנשמט ראשו העליון המחובר לגוף ועומד שם כבוכנא באסיתא ע"כ. ויש כאן קושיא חזקה בהא דמייתינן דרב מתנא ושקלינן וטרינן עלה ומסקינן עלה דליתא אלא היכא דאיעכול ניביה ולא מייתינן עלה כלל שקלא וטריא דלקמן באלו טרפות דשמוטת ירך ותו דלישנא דאסרינן לקמן שמוטת ירך סתמא משמע בדלא איפסוק ניביה דהא סתמא אמר דרב מתנא דלא אדכר איפסוק ניביה ולא איעכול ניביה אפקיה לבר מהלכתא ואסיקו ודלא כרב מתנא אלמא דהאי לישנא בסתמא משמע דלא איעכול ניביה ולא איפסוק ניביה ולקמן באלו טרפות שקלינן וטרינן טובא בשמוטת ירך ולא אדכרו כלל איפסוק ניביה ולא איעכול ניביה ולקמן בשמוטת ירך איכא דמפליג בין בהמה לעוף ואלו בהא בבוקא דאטמא מעולם לא הוזכר הפרש בין עוף לבהמה ולקמן ר' יוחנן סתמא טריף שמוטת ירך אפילו בעוף וכל שכן בבהמה כדמוכחא שמעתא בהדיא דחמירא לן בהא בהמה מעוף ולא מדכר ניביה כלל ואלו לעיל פליגי ר"י בדרב מתנא ומכשר בבוקא דאטמא אלא ודאי עיקרא דמלתא כדברי מורי רבנו משה ז"ל שאותו עצם שלישי שבעוף ובבהמה ראשו עליון התחוב בגוף נקרא בוקא דאטמא וראשו האחר המחובר לשוק נקרא שמוטת ירך וכאן לא הזכירו כלל ניביה דמאן דמכשר בהא מכשר אפילו איעכול ניביה ומאן דטריף טריף אפילו לא איפסוק כלל והלכתא

כר' יוחנן ובשמיטת ירך אסורה לעולם ובבוקא דאטמא לא מיתסרא אלא בדעכול ניביה והקשה המחבר מיהא דאמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה שמוטת יד בבהמה כשרה שמוטת ירך בעוף טריפה שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ובודאי מאן דאסר שמוטת גף בעוף שרי בשמוטת יד בבהמה ושמוטת גף היינו הראש התחוב בגוף מדקאמר דחיישינן שמא ניקבה הריאה אם כן שמוטת יד היינו שנשמטה מן הגוף ומה שהתיר ביד כנגדו אסר ברגל עד כאן. ואני אומר צלל במים אדירים ולא העלה בידו כלום דודאי מאי דאיירי בבהמה בין ביד בין ברגל לא איירי אלא בעצם שלישי בראשו התחוב למטה עם השוק דאיהו חמיר טפי דאלו ברגל בראשו עליון כשרה בדלא איעכול ניביה ובראשו התחתון אוסרה וקאמר שמוטת ירך בבהמה טרפה כלומר בעצם שלישי בראשו התחתון ואלו בעליון כשרה בדלא איעכול ניביה ושמוטת יד בבהמה כשרה בראשו התחתון ואין צריך לומר בראשו העליון דכשרה דקיל טפי אפילו בירך אם כן בבהמה ביד ליכא טרפות כלל לא בראשו התחתון וכל דכן בעליון דקיל ובעוף כנגדו דיד בבהמה דהיינו גף בראשו עליון איכא טרפות משום ריאה. עוד הקשה המחבר לפי שיטתנו שאנו אומרים בעצם שלישי דראשו תחתון שמוטת ירך וראשו עליון בוקא דאטמא ור' יוחנן אסר בשמוטה ומכשיר בבוקא דאטמא מכל מקום ר' יוחנן דאמר דמאי דקאמר במתניתין אלו טרפות אלו דוקא קתני ולמעוטי דרב מתניתין דאמר בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה וכיון דאית ליה לר' יוחנן דאלו טרפות דוקא ולמעוטי ובקא דאטמא מאי שנא דלא ממעט נמי שמוטת ירך עד כאן. וליתה דר' יוחנן חדא בלחוד סבירא ליה דממעטינן משום אלו טרפות ואידך מרבינן משום רבויא דמתניתין דזה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה וגמרא גמיר ר' יוחנן דבוקא דאטמא כשרה ולהכי מוקים מיעוטא דאלו טרפות להכי ואיהי גופה נמי לא ממעטינן לגמרי דהא היכא דאיעכול ניביה טרפה ועיקר פלוגתייהו נמי דר' יוחנן וריש לקיש בההיא דרב מתנה לאו אמתניתין הות ומשום דיוקא דאלו טרפות דאם כן לר' יוחנן מאי מכרעא הא דרב מתנא דמייתינן להיתירא מחדא דשב שמעתתא אלא עיקר פלוגתייהו בדרב מתנא גופה אי אסירא או לא וסבר ר' יוחנן דשריא ומוקי מיעוטא דמתניתין להכי וראיה ברורה לדברינו הא דאמרינן בגמרא עלה דשמוטת ירך אמר רב אבא אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא דיתיב ובדיק בצומת הגידין ואקשאי ליה ואמרינן ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה ואי שמוטת ירך בוקא דאטמא מה ענין לו צומת הגידין שהם ודאי דבר פשוט הוא שאינם מתפשטים למעלה מאותו אבר אמצעי כלל ושוב אין דין צומת הגידין עליהם אלא ודאי דבראשו התחתון קאמר שהשוק נשמט

מן הירך וקא סלקא דעתין שהגידין מתפשטין בכל אותו אבר עד הפרק שעליו וקסלקא דעתך שדין צומת הגידין בכל אותו אבר ונקשרין בפרק שעליו והיינו דמקשי ליה דאם איתא דדין צומת הגידין בעוף ראוי הוא דשמוטת ירך בעוף פסולה שהרי נתפרקו צומת הגידין דקא סלקא דעתין שנקשרין באותו פרק והיינו קושיין מינה גופה מצומת הגידין לצומת הגידין ואייתי ליה ראיה ר' ירמיה בר אבא מדרב דצומת הגידין שהם בעוף וקבלה מיניה ר' אבא דודאי סבר רב דדין צומת הגידין בעוף ואפילו הכי אמר רב שמוטה כשרה שאין הגידין מתפשטין כל כך ואפילו באותו אבר עצמו יש חלוק בין חתוכה במקום צומת הגידין לחתוכה למעלה מהם כדאיתה בגמרא והשתא סלקא שמעתא כלה שפיר ושפיר הוה מקשי רבי אבא משמוטת ירך כיון דשמוטת ירך בראשו עליון של אותו אבר שבו צומת הגידין דאלו מבוקא דאטמא ליכא למיקשי דאתפליג מצומת הגידין ומאי דמהדרינן נמי אתי שפיר דאפילו הכי שמוטה כשרה שאין צומת הגידין מתפשטין כל כך ולאו תימהא הוא אי מכשרינן בשנשמטה דאפילו בשנחתכה באותו אבר עצמו איתא להאי דינא בין נחתכה במקום צומת הגידין לנחתכה למעלה מצומת הגידין כדאיתא בגמרא בהדיא ומה שאמרו שמוטת ירך ולא אמרו שמוטת שוק שלא תטעה לומר שעל השוק אמרו במקום שמחובר לרגל והרי נתבררו דברים אלו ביאור מספיק לרואי השמש.

בענין צומת הגידין וכו' ושיעור צומת הגידין דאמרינן ד' בטדי בתורא ופירשו בו ארבעה אצבעות ובדקה וכו' וכתב המחבר בעופא כבהמה דקה וכו' וליתה דסימני בהמה בצומת הגידין לא שייכי בעופא כלל דבבהמה דאיכא תלתא דחשיבי צומת הגידין ואיכא אחריני שייכי הני סימנין אבל בעופא דכלהו צומת הגידין לא שייכי הני סימנין אלא עיקרא דמלתא בעופא דמשנבלעין בבשר אין דין צומת הגידין עליהם.

ובענין זפק תנן ניקב הזפק כשרה ר' אומר אפילו ניטל ובגמרא אמרינן דר' סימון ור' יצחק הורו בזפק כרבי וכתב המחבר דלא שבקינן סתם מתניתין למעבד כוותייהו ע"כ ונראין דברי האומר דכיון דעבדו בה עובדא מעשה רב ומיהו דוקא למעלה מגג הזפק דלתנא קמא גופיה דמכשר בניקב דוקא ודאי למטה מגג הזפק.

ובענין הכרס הפנימית שנקב או שנקרע רוב החיצונה כתב המחבר מה בין קרועין לפסוקין. עד כאן. ונראה לומר דלשון פסוקין שייך בדברים ארוכין (ומשופין) [ומשוכין] כמו גרגרא וחוט השדרה אבל בדבר רחב הרבה כעין כרס לא שייך לשון הפסק אלא לשון קריעה.

והא דתנן דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס פירוש הגס שבמיני הנץ והם פלקין ואוסטור ובגמרא אמרינן בעופות מן הנץ ולמעלה כלומר מן הנץ ולמעלה יש להם

דריסה בעופות אבל למטה מן הנץ אפילו במיניו אין להם דריסה אפילו בעוף הדק ולאו למימרא דאינהו לא דרסי אלא דזיהריהו לא קלי ומיהו מן הנץ ולמעלה דאמרינן דיש להם דריסה לאו לאשווינהו דנץ בעוף הדק והגס בעוף הגס אלא למעוטי למטה מן הנץ דאין לו דריסה כלל למימרא דזיהריה לא קלי ובגמרא מיבעיא לן בשאר עופות טמאין גדולין מן הנץ אם יש להם דריסה ולאו למימרא דאי דרסי או לא דהא חזינן דדרסי אלא למימרא אי קלי זיהריהו ואסיקנא דשאר עופות טמאין יש להם דריסה בדכותייהו ונץ בדרב מיניה ומיהו דוקא בעוף הדק והגס בעוף הגס ואפילו בדרבה מינה ומיהו הא דאמרה בשאר עופות טמאין בדכותייהו לא אמרה אלא בעופות שאין מיוחדין לדריסה ומיהו זמנין דרסי אבל בעופות המיוחדין לדריסה כגון נשר דינן כדין הגס ואפילו בדרב מינייהו דרסי ודברים אלו לא נתחוורו יפה בדברי המחבר וכן מה.

שכתוב שאר עופות טמאין קטנים מן הנץ או שכמותו יש להן דריסה בעוף הדק. אינו נכון דהא אמרינן בעופות מן הנץ ולמעלה ומאי אתא למעוטי ודאי קטנים מן הנץ כי היכי דאמרינן בבהמה מן הזאב ולמעלה ואתא למעוטי למטה מן הזאב כגון חתול ולמעוטינהו לגמרי אתא דאי למעוטי הנהו דרברבין מינייהו אי נמי דכותייהו הא אפילו בשאר עופות טמאין בגדולים מן הנץ אין להם דריסה בדרברבי מינייהו אלא בדוכתייהו אלא ודאי למעוטינהו לגמרי אתא.

והא דאמרינן הפק כלבא ספק שונרא אימר כלבא כתב המחבר דדוקא בדאיכא קמן כלבא ושונרא הא ליתנהו קמן הי מנייהו דליהוי מצוי יותר תולין בו וכו' ואנו לא כך קבלנו דודאי מלתא דרבא אפילו בשאינו מצוי קאמר דתולין בכל דבר שאפשר דודאי שונרא וכלבא אפילו איתנהו קמן לא שכיח כלבא כשונרא ולא תלינן בשונרא משום דדריסה מלתא אחריתי היא ואין תולין בה כל היכא דאפשר בדבר אחר ואפילו בשאינו מצוי ותולין בובין להקל בין להחמיר וזימנין דהוי לחומרא כגון בבהמה דאי תלינן בדבר אחר א"א לשוחטה דלמא במקום נקב שחיט ואי תלינן בדריסה יש לה בדיקה אחר שחיטה דזיהרא מינכר אלא דלא תלינן בדריסה לעולם אלא בדבר אחר כל היכא דאיפשר ורב אשי היא גופא אתא לאשמועינן דלאו משום דשכיח האי כי האי אלא משום דלא תלינן בדריסה כל היכא דאפשר וכיון דכן נילף מינה דתלינן בקנה אע"ג דדבר רחוק יותר מן הכלב דעיקר טעמא דרבא משום דלא תלינן בדריסה דאי לא לא תלינן בכלבא דטפי שכיח שונרא לאיגרויי ולמימתי מכלבא והא דאמרינן ברישׁ אלו טרפות חיצון אדום ולמאי נפקא מינה לספק דרוסה הוא הדין לספק נקב אלא חדא מינייהו נקט וכן עיקר.

עוד כתב והא דאמרינן קטע רישא דחד מינייהו אימר נח רוגזיה דוקא קטע אבל דרס חדא מינייהו לא עד כאן ונכון הוא עוד יש לי להוסיף דדוקא במקום שהוא יכול עליהם אבל במקום שאינו יכול עליהם כגון כלוב של עופות לא ניח רוגזיה בהכי אדרבה אוסופי קא מוסיף.

עוד כתב בהא דאמר בההוא שרקפא דספק דרוסות דאתאי לקמי' דרב וכו' ותירץ דלפרסומי מלתא דאיסורא וכי האי גוונא אמרינן בגמרא ע"כ ולדידי לא שמיעא לי דנהי דאמרינן לה בגמרא גבי הפסד מועט אההיא דפרכינן ואמאי ליחנקינהו וליתבינהו לכלבים או לנכרים אבל היכא דאפשר לאכשורינהו וליפסדינהו חס ושלום והא ודאי בורכא אבל תיובתא לא חזינא וקושיא מעיקרא ליתה דודאי הכי הוה דבדקינהו ואשכח בהו אודם במקום האוסר מספק והיינו לדידיה דחייש לספק דרוסה דאלו למאן דלא חייש האדים הבשר אין בכך כלום שכן בעופות המותרין אם האדים הבשר לא קפדינן והאי דלא אמרוה בהדיא משום דלאו אהא הוא דאתינן אלא למימר דרב הדר ביה לגבי שמואל ולהכי אייתי ליה לעובדא בלישנא קיטא והכי קאמר שדרינהו רב לקמיה דשמואל דמורי בהו לאסור ושמואל בדקינהו ואסרינה וחנקינהו ושדינהו בנהרא והמחבר הרבה לכתוב בזה וא"צ.

ספק דרוסה צריכה בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא ואם האדים בשר כנגד בני מעיים אסורה דזיהרא מקלא קלי ואזיל וסימן זה דהאדים בשר מבחוץ הוא לבר מושט לפי שעור שלו אדום ודוקא כנגד בני מעיים משום דזיהרא קלי כנגדו ומפסיד בבני מעיים והפסד משהו פוסל בהן בנקב אבל האדים ירך לא דס"ס הוא דלמא דריסה או לא ואם תמצא לומר דרוסה שמא הארס עכשיו לא יפסיד בזו בכדי שאלו ינטל תאסר שאין הפסד הארס בשוה שפעמים מפסיד יותר מפעמים אחרים ולפיכך לא נאמרה בדיקה בודאי דרוסה אלא מתניתין מסתים לה סתומי ודרוסת הזאב ודרוסת הנץ אלמא מכי דרסי אסירי ולית כאן בדיקה וכן בהאדים בשר כנגד בני מעיים אסרו אפילו בספק מפני שאם תמצא לומר דרוסה א"א שלא תאסר שבהפסד מועט נאסרת ובסימנין שהם חזקות אין חוששין להאדים הבשר כנגדן משום האי טעמא דאמרן דספק ספיקא עד שיאדימו סימנין עצמן ואלו בדרוסה ודאי מכל מקום אסורה שמא ארס של עכשיו חזק כל כך שממית בכל מקום ולאלתר סריך תכלא בכולא וטעם זה מאיר עינים והמחבר לא ביאר דברים אלו.

עוד כתב דספק דרוסה דצריכה בדיקה ואהניא לה בדיקה דוקא לאלתר אבל לא לאחר זמן ע"כ. וליתא שהרי לא נתנו חכמים בזו שיעור.

עוד כתב בדין ריסוק איברים דאם שחטה תוך מעת לעת לנפילתה אם לא עמדה טרפה ואין לה בדיקה אבל אם שהתה מעת לעת כשרה ובבדיקה. וא"ת וכו' ודברים אלו אינן שאין בטרפות של ריסוק איברים בדיקה ואין בדיקה באה בזה לבדוק טרפות זה שא"א לעמוד עליו בבדיקה ותמה על עצמך אי זו בדיקה אפשר לעשות להוכיח ולברר בה חשש ריסוק איברים אלו דברים בטלים אלא הוכחה שלו וסימן שבו הוא כשאינה עומדת ואז ראוי לחוש לה שמא נתרסקו איבריה שהוא טרפות בעצמו ואינו באבר אחד אלא בעצמותיה בשדרתה ובחליות שהן בנינו של אדם שאף בהכה אותה בשדרתה חששו לטרפות זה וטרפות זה מתברר בשוהה מעת לעת שאלמלא לקתה בזו לא היתה יכולה להתקיים זמן זה וכיון ששהתה נתברר שאין בה לקותא זה אבל עדיין יש לספק שמא בנפילתה מחמת החבט ניקבה באחד מאיבריה במקום האוסר ועל זו צריכה בדיקה ואעפ"י שא"א לעמוד בבדיקת נקב לבדוק עליו כל הגוף אחר שאינו במקום מסויים כדמוכח בההיא דאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל ולא אמרה תבדק דלא אפשר התם דנקב משהו במקום שאינו מסויים לא משתכח אבל נקב הבא מחמת חבט קים להו לרבנן דלא הוי משהו אלא נקב גדול דמשתכח שפיר ואם הלכה הוברה שאין בה שום הפסד מחמת חבטא זו ואעפ"י שהטרפות חיות ומהלכות קים להו לרבנן דכל ריעותא הבא מחמת חבט ראוי שתיטרף בו ואינה ראויה להלך ומיהו כל זמן שבדק ולא מצא נקב האוסר ומצא הפסד באבר שאילו ניטל כשרה עכשיו כשרה שאין לנו אבר שאלו ניטל כשרה ותאסר בהפסדו בין בידי שמים בין בידי אדם אלא אם כן מנאוהו חכמים ומצאנו ניטל טרפה ויש הפסד שאינו אוסר בו שהרי הכבד אם ניטלה כלה בלא שיור טרפה ואם התליע כלה בלא שיור כשרה אלא הנכון כמו שכתבנו.

בענין נחתכו רגליה תנן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טרפה וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפליגו בה בגמרא אמתניתין באי זו רכובה אמרו דשלש עצמות הם בבהמה וכנגדן בעוף רגל הנמכר עם הראש למעלה ממנו שוק ונקרא אשקנקיל וכנגדו בעוף גינוי ובראשו התחתון של עצם זה צומת הגידין למעלה ממנו הנקרא קולית וראשו עליון חוב בשדרה ועל זה אמרו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ועל ראשו התחתון שמוטת ירך לפי שיטתנו שכתבנו למעלה וכנגדו בעוף נקרא פאלא ובמתניתין פסיק ותני מן הארכובה ולמטה כשרה דהיינו פרק התחתון ומן הארכובה ולמעלה טרפה ואיכא לספוקי באיזה פרק דהא שני פרקים הן אחד בין הרגל והשוק ושני בין השוק והקולית ומפרש רב יהודה בלישנא קמא דבפרק שבין הרגל

והשוק איירינן ועולא אמר דבפרק שבין השוק והקולית איירינן ואקשו ליה לרב יהודה ואוקמוה מתניתין דתני וכן שניטל צומת הגידין שהם בראשו התחתון של שוק אלמא שאין בשוק טרפות אחר ולפום מאי דמסיק בגמרא לית להא קושיא קיום הדר אמרינן בגמרא משמיה דרב יהודה כעולא דרכובה דמתניתין פרק שני ובסיפא דמתניתין בנשבר העצם פליגי רב ושמואל דרב אמר דנשבר העצם אין רוב בשר קיים דהיינו כנחתך ממש באי זה מקום שיהו ואם הוא למטה מן ארכובה דמתניתין הי דתיהוי אבר אסור ובהמה מותרת כדאמרינן במתניתין דלמטה מן הארכובה כשרה ואם נשבר העצם ואין רוב בשר קיים למעלה מן הארכובה דמתניתין הי דתיהוי בהמה גופא אסירא כללא דמלתא דנשבר העצם ואין רוב בשר קיים דינו בכל מקום כנחתך אחר דשבירת עצם לא מיתסרא בהכי בהמה לעולם כי היכי דחזי מדין תורה דבשבירת עצם לא מתסר ליה אבר אם רוב בשר קיים כדקיימא לן דאין עושה ניפול ומתניתין דקתני מן הארכובה ולמעלה טרפה דוקא דנחתכו לגמרי וכדחזינא אדינא דאורייתא דשני לן בין נשברו ואין רוב בשר קיים לנחתכו לגמרי לענין אבר מן החי ולהכשיר באכילה ולשמואל דכיון דמכשרינן לה לבהמה הוא הדין לאבר עצמו דמותר מדאורייתא ולא מיתסר אלא מדרבנן דמדינא דאורייתא אין שחיטה עושה ניפול ולא שייכא האי פלוגתא כלל בפלוגתא דלעיל דרב יהודה ועולא דאנן לא נחתינן השתא למימר ארכובה דמתניתין הי היא אלא ארכובה דתהוי ומקשי רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה והיא מותרת דודאי נשבר העצם ואין רוב בשר קיים אינו מעלה ארוכה לעולם ודינו כאלו נחתך לגמרי וקסלקא דעתך דקושיין דרב נחמן כפשטה למימרא היכי אפשר הא דחד אבר בבהמה כמוטל באשפה ותשתרי היא ופרכינן לרב נחמן דהא לרב גופיה הכי דינא דהא מתניתין קתני נחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה שנחתכו לגמרי הרי לך אבר ממנה מוטל באשפה והיא כשרה ואמרינן דרב נחמן הכי קא קשיא ליה אבר שהוא חיה ממנה מוטל באשפה והיא מותרת פירוש אהא מתמה רב נחמן דלשמואל במאי דמודה דנחתכו טרפה דמתניתין היא למעלה מן הארכובה טרפה והיינו אבר שהיא חיה ממנו דהא מודות דנחתך טרפה לימא בנשבר העצם ואין רוב בשר קיים דכשרה דהא ודאי כיון דאין רוב בשר קיים הרי הוא כנחתך לגמרי ומוטל באשפה שהרי שוב אינו מעלה ארוכה אבל לעולא דמכשר בנחתך השוק למעלה מצומת הגידין וטריף בנחתך במקום צומת הגידין וטריף בנחתך במקום צומת הגידין ליכא למקשי הא ותימא אבר שהיא חיה ממנו שהרי נחתך אחד מצומת הגידין ומתה ויהא כלו מוטל באשפה ותתכשר דהאי קושיא הא איתמרא בגמרא ומי איכא מידי דפסיק לה מתתאי ומיתא ופסיק לה

מלעיל ותיחי והשיבו אין אומרין בטרפות זו דומה לזו ובנחתך ממש קאמרינן דבתתאי טרפה ובדעילאי כשרה אבל כל קושית ר"נ כל עיקר אינה אלא היכי אפשר לאפרושי בין נחתך לגמרי לנשבר עצם ואין רוב בשר קיים באבר שחיותה תלוי בו דהא כיון דאין רוב בשר קיים שוב אין מעלה ארוכה וראוי להיות דינו כנחתך לגמרי לכל דבר מה שאין כן באבר אחר שאין חיותה תלוי בו דאפשר לענין שחיטה דכל שהוא מחובר מוכשר אבל באבר שאתה מודה שחיותה תלוי בו ואם נחתך טרפה אי אפשר בנשבר ואין רוב בשר קיים שלא תאסר שהרי אין מעלה ארוכה וכל שאינו מעלה ארוכה באבר דין הוא שיהא כאלו נחתך וקושיא זו לשמואל ולא לרב דלרב לעולם בין ללישנא קמא דרב יהודה בין ללישנא בתרא דרב יהודה בכל מקום שאלו נחתך לגמרי טרפה נשבר נמי כאלו נחתך כיון שאינו מעלה ארוכה והמחבר כתב דרב ושמואל תרוייהו סבירא להו דנשבר העצם ואין רוב בשר קיים הרי הוא כאלו נחתך לגמרי ולא אפליגו בהא כלל אלא דרב סבירא ליה בהאי שמעתא כדמפרש רב יהודה אליביה בלישנא קמא וארכובה דמתניתין דתניא למעלה מן הארכובה היינו פרק ראשון מן הרגל ממש וכל מקום שנחתך בו השוק ואפילו צומת הגידין הרי היא טרפה ונשבר העצם ואין רוב בשר קיים אבר אסור ובהמה מותרת כנחתך לגמרי שאין הפרש כלל בין נחתך לגמרי לנשבר העצם ואין רוב בשר קיים שאף זה כנחתך לגמרי אחר שאינו מעלה ארוכה ולשמואל מתניתין דתני מן הארכובה ולמעלה טרפה היינו בעצם שלישי דהיינו קולית ובאותו עצם קאמר שמואל אף בנשבר העצם ואין רוב בשר קיים שהיא אסורה כללו של דבר בין לרב בין לשמואל כל נשבר העצם ואין רוב בשר קיים הרי הוא כאלו נחתך ופליגתייהו בנחתך השוק למעלה מצומת הגידין אם תאסר הבהמה אם לאו וכי מקשינן לשמואל יאמרו אבר שחיה ממנה מוטל באשפה והיא מותרת מעצם שני קאמר מפני שבו צומת הגידין והכל מודים שהיא חיה מהם שאם נחתכו במקומן טרפה לדברי הכל והא קשיא לשמואל ולא לרב דרב מודה הוא בנחתך עצם זה שהוא אסור ובמסקנא אמר דהדר ביה שמואל לגבי רב הילכך הלכתא כרב וכלישנא קמא דרב יהודה ולמעלה מן הארכובה דתני במתניתין היינו פרק ראשון למעלה מן הרגל ממש וכל מקום שנחתך בו השוק אפילו למעלה מצומת הגידין הרי היא טרפה ע"כ תורף דבריו. וכולהו בורכא דאם כאן מחלוקת רב ושמואל זהו מחלוקת רב יהודה ועולא ללישנא קמא בלי חסר ובלי יתר דפליגי בארכובה דמתניתין אי עצם שני או שלישי ואי רכובה שנייה או שלישית והכל מודים דנשבר העצם ואין רוב בשר קיים שהוא כאלו נחתך לגמרי ואם כן הוא אתחזק ליה לישנא קמא דרב יהודה דהא אסקינן במתניתין דהדר ביה שמואל לגבי רב ולעיל

אסקינן לישנא קמא דרב בקושיא והיאך אפשר לשתי שמועות של משנתינו מחלוקת אחד ממש ולא הוזכרה של זו בזו ובמקום אחד העלו דברי רב בקושיא ובמקום אחר העלו אותם בעיקר ולא הוזכרה קושיא זו ובמקום אחר בלשון אחרון לרב יהודה אמרו סברת שמואל לרב ובמקום אחר אמרו דהדר שמואל לגבי רב אם כן לפום לישנא בתרא דרב יהודה קם ליה רב בשיטתא דשמואל ושמואל בשיטתא דרב ותרתין שמעתא אילין אתאמרן אמתניתין והוה ליה למימר. ומי אמר רב הכי והאמר רב למעלה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור לא סגיא אלא ברכובה ראשונה כדפרישנא דאי לא לא אתי עלה פלוגתא דשמואל דתקשי ליה הא דקתני מן הארכובה ולמעלה טרפה ומוקים לה מתניתין בטרפות זו דומה לזה ואלו הכא בקולית לפום מאי דפריש המחבר והלין מילו דחוכא ותו דההיא קושיא דמקשי רב נחמן לשמואל יאמרו אבר שחיה ממנה מוטל באשפה והיא מותרת לפום מאי דמקשי בה המחבר דמן השוק קאמר משום צומת הגידין כבר הקשו אותה לרב בתמה יותר מזה דמקשיא ומי איכא מידי דאלו פסוק לה מתתאי מיתא וכי פסוק לה מעילאי חיה ופריק לה רב אשי שפיר דאין אומרין בטרפות זו דומה לזה ואלו הכא לפי דבריו העלו אותה בקושיא ואולי שכחו דרב אשי אלא דברים אלו כולם אינם נכונים וכבר ביררנו קושית רב נחמן לשמואל ולא לרב וביררנו דברים אלו כלן יפה בסייעתא דמרי שמיא יתעלה. הא דתנן נשבר העצם אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו ותנו רבנן נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו אסור חדא מתפרשא בחברתה דממאי דתני בברייתא שמעינן דאע"ג דיצא לחוץ מתכשר בעור ובשר חופין את רובו וממתניתין שמעינן אע"ג דלא יצא לחוץ בעינן רוב בשר קיים ומיהו דוקא בשנקב הבשר כנגד שבירת העצם שראוי לצאת לחוץ והיינו יצא לחוץ דמתניתין וממתניתין נמי שמעינן לעור דמשלים לבשר היכא דבשר רובא הוא דבשר מגין טפי ומיהו בבר גוזלא דרכיך מצטרף עור לבשר אפילו מחצה על מחצה דאיידי דרכיך עורו כבשרו אבל לא בשאר עופות אא"כ בקטנים ורכיכין כיוצא בו וענין חופה רוב עביו ורוב חללו לא נצרכה אלא לעצמות שהן עבים מצד אחד וקצר מצד אחר כעין מה שאמור בגרגרת רוב עביה ורב חללה וכן פירוש רבנו יצחק ז"ל. ובענין נשתברו גפיה דמכשרינן ופסלינן בנשמטו משום חששא דריאה הסכימו רובי המפרשים ז"ל דהיינו בפרק המחובר לגוף ואחרים פרשו שאין כאן לחוש אלא אם כן נשמטו עצם אחר המחובר עם הגוף וראשו נוגע בריאה ונראין דבריהם ומכל מקום לדברי כלן אין חוששין בצלעות שנשברו ואין חוששין לדקין שלא נאמרו דברים אלא בקוץ וכן כתב בזו המחבר.

לענין עוף לענין טחול שבו אפשר שכיון שנקב פוסל בשל בהמה בסומכיה והכא ליכא קולשא וסומכא אפשר שהנקב פוסל בו ואם נקב פוסל ה"ה ללקות אכן בכוליא נראה יותר בשל עוף שאין שום דבר פוסל בה וראוי להחמיר.

בענין הוריקה כבד כנגד בני מעים או הלב או קרקבן או שהאדימו בני מעים שדרכן להיות ירוקין משנה שלמה שנינו ומלתא פסיקתא קתני נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אדומין כשרה ירוקין פסולה ודוקא בנפלה לאור שאלמלא היה פסול בשלא נפלה לאור לא הוה שתיק מתניתין מינה וליתני לה בנפלה לאור ובגמרא נמי לא מדכרינן בשום דוכתא למיחש לה בשלא נפלה לאור לא במתניתא ולא בשמעתא אלא דאגב אורחיה לא מדכרינן נפלה לאור במאי דמהדר רבי יהושע בן לוי לבריה דאמרינן בעא מיניה רב יוסף בריה דרב יהושע בן לוי מר' יהושע בן לוי הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו אמר ליה טרפה ואיהו ודאי כמתניתין בעא מיניה דקתני נפלה לאור ואמר ליה טרפה ואמר ליה לא יהא אלא ניטלה ואלו ניטלה כשרה ואהדר ליה שאני אומר כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו מעים והאי דקאמר בידוע לאו אנפלה לאור הוא ולמיסר אפילו בסתמא דהא איהו אמתניתין בעא מיניה דאיירי בנפלה לאור דוקא אלא אידוע שנחמרו מעיה קאי והרי זה כאלו בעא מיניה נפלה לאור והוריקה כבד כנגד בני מעים מהו והדר ליה כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו מעים כלומר בידוע שכשנפלה לאור נחמרו מעיה והאי דנקט הבעייא כנגד מעיה משום דהוה שמיעא ליה דאיכא מאן דאסר בהא ולא הוה ידע טעמא והיה סבור דמאי דאמר כנגד מעיה שמא באותו מקום קרוב יותר להוריק והיה סבור שהטרפות מחמת עצמו ולפיכך הוקשה לו ולא יהא אלא ניטלה ואהדר ליה דמשום חשש בני מעים הוא אבל בדידיה ליכא למיחש ומסתברא דאפילו בכזית במקום מרה וכזית במקום חיותא אינו נאסר מחמת עצמו בלקות זה דכל שאינו נפסל בנקב אינו נפסל בלקות כזה במקום שכולו שלם דהא מכשרינן בהתליע הכבד כלו ואפילו בכזית במקום מרה וכזית במקום חיותא ואמרינן ההיא תרנגולתא דהות בי ר' יהושע בן לוי אתיוה לקמי' דר' אלעזר הקפר ירוקין היו ואכשרה והא אנן תנן ירוקין היו ואכשרה והא אנן תנן ירוקין פסול א"ל לא אמרו ירוקה פסולה אלא בלב וקרקבן וכבד תניא נמי הכי באלו בני מעים אמרו בלב וקרקבן וכבד. ההיא תרנגולתא דהות בי רב יצחק בר יוסף אתיוה לקמיה דר' אבהו אדומין הוו וטרפה והא אנן תנן אדומין כשרה אמר ליה אדומן שהוריקו וירוקין שהאדימו פירוש שכל שנשתנה מראיהן פסולין ומתניתין דקתני הוריקו לפסול ולא תנא האדימו לפסול משום דהכי אורחא דמלתא דשליט בהו ירקות באדומים מקמי אדמומית

בירוקין ואמר אמר רב שמואל בר חייא ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אנו נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא איגלי בהתתיהו וסוגין מוכחא דשוין הן אדומים שהוריקו וירוקים שהאדימו בין לפסול בין להכשר כלומר דאם נשתנו על ידי שלק לפסול פסולין ואם להכשר כשרין וכן שלא על ידי שלק אמר רב אשי הילכך לא ניכול איניש אלא בשלקא כלומר כיון דאמרת דשלק ראיה לפסולו ולא היא אחזוקי איסורא לא מחזקינן והא דרב אשי מוכחא דכולה סוגיין דוקא בנפלה לאור דהא דרב אשי לא סגיא ודאי אלא בנפלה לאור דאי לא מי אפשר למימר דלימא רב אשי בבני מעים שהם במראה כשר ולא הוחזק בהם שום ריעותא דלא ליכול איניש אלא בשלקא אטו מי לא ידע רב אשי דאחזוקי איסורא לא מחזקינן אלא ודאי בנפלה לאור וסבר רב אשי דכיון דאתחזק ריעותא דנפלה לאור והשלק הוכח בהם לא ניכול אלא בשלקא ואפילו הכי דחינן לה דליתה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן כיון שהם במראה כושר לפנינו וזו ראיה מוכרחת וליכא למימר דהא דרב אשי בנפלה לאור ואידך סוגיין בסתמא דמאי מכרעת אלא ודאי כולה בנפלה לאו דוקא אבל בסתמא לא חיישינן שדרך בני מעים בכך מחמת חולי וכל שכן בכבד ואעפ"י כן כל שנפלה לאור בפנינו הרי הוחזק בו ריעות וראוי לבדוק ואם נשתנה מראיהן מן הראוי בבריאותן חוששין דהא אתחזק ריעותא וראוי לתלות בו ולא בחולי כיון דהא אתחזק האי ריעות ולא דמי לזאב וידא דטבחא דתלינן להקל דהתם מידי דאיתיה בעיני' ודברים אלו ברורים וראוי לסמוך עליהם לעשות מעשה וכן דעת רבנו שלמה ומורי רבנו משה ז"ל ולא כדברי המחבר.

בהא דאמרינן בעדיות פרק חמישי ביצה נבלה אם יש כיוצא בה נמכרת בשוק הרי זו מותרת ואם לאו הרי זו אסורה דברי ב"ש וב"ה אוסרין ומודים בביצת טרפה שאסורה מפני שגדלה באיסור כתוב שם מאי שנא מדלענין בשר בחלב דתניא בפרקא קמא דביצה השוחט את התרנגלת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסור מכלל דלתנא קמא אפילו במעורות מותרות ואע"ג דלענין טרפות ודאי כי האי גונא חשיבא כגופא ותירץ משום דבשר בחלב דרבנן א"נ משום דבשר בחלב היתר בהיתר משא"כ בנבלות וטרפות משום דהא החמירו בהן ע"כ. ושניהם אינן נכונים דלגבי טרפה ודאי לאו משום חומרא הוא כלל אלא מדינא אבל הנכון דשאני התם דלאו בשר הוא וכיון דלאו בשר הא לא אפשר לאחמורי עליה למסריה משום בשר בחלב. עוד כתב דביצת טרפה או נבלה אפילו הטילה אותו לאלתר שנטרפה הרי זו אסורה ע"כ ואיני מבין דבריו ורואה אני דברי האומר שלא נאמרו דברים אלא במוציא אותה מגופה

דהשתא מיחזיא כגופה ומיחלפה ליה בההיא דגמרה באיסור אבל היכא דהטילה אותה לאלתר מותרת.

עוד כתב בהא דאמרינן בר"פ בהמה המקשה גבי הוציא העובר את ידו ואחר כך שחט את אמו ולכולי עלמא העובר מותר והיוצא אסור ומבעיא לן מהו לגמע חלבו חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי וכו' עד בשחיטה והכא לא ע"כ. ואין דבריו נכונים דודאי טעמא אלימא הוא דלישתרי האי חלב דמה לי אית לה תקנתא או לית לה תקנתא הכא והכא כל זמן שהיא מיתסרא היא כאבר מן החי ואפילו הכי שרייה רחמנא לחלב וכיון שכן מה לי אי חד אבר בהאי איסור קאי באבר מן החי ולא פקע מה אכפת ליה לענין חלב אלא ודאי הפירוש הנכון כלישנא דגמרא דחלב בדין הוא דליתסר משום דהוי אבר מן החי וחידוש הוא שחדשה בו תורה בהיתרו ולהכי מיבעיא ליה בהאי דאיכא איסור יוצא ובבן פקועה שבא על בהמה מעליתא למאן דאמר חוששן לזרע האב ולית לה תקנתא מהו לגמע מינה חלבו כיון דכל חלב דעלמא שרא רחמנא מחי' ולא חייל עליה איסור אבר מן החי הכא נמי שרי דמאי שנא או דילמא שריותא דחלב חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו ולא מצינו שהתורה התירתו אלא במקום שאפשר לבשר להכשירו בשחיטה ולא אפשיטא ואסור.

דתב בהא דאמר בפרק כל הבשר כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ופרכינן וכו' עד קיבתה אסורה והא אמרת פירשא בעלמא הוא והרבה לכתוב על זה. ואין דבריו נכונים והוא סבר דלישנא דאמר פירשא בעלמא הוא פרש קאמר ויצא מתורת אוכל ולהכי קשיא ליה וליתא אלא מאי פירשא דקאמרינן פרוש מגופא ולעולם הולכין אחר אותה בהמה שינקה ממנה ודכוותה הא דאמרינן בב"ק תרנגולת שהזיקה אין גובין מביצתה מאי טעמא פרשא בעלמא הוא כלומר דבר פרוש מגופה הוא ומיהו בע"א בפרק אין מעמידין איכא האי לישנא דפרשא דבעי למימר פרש דאמרינן התם עלה דההיא דאמר דקיבת עולה חמורה ואמרו חכמים כהן שדעתו יפה שורפה חיה ופשטינן התם מינה דאיסורי הנאה שרי פרשיהו כלומר פרש שלהם ומדאמר דקיבת עגלי ע"א אסור אמרינן דפרש ע"א אסור משום דניחא ליה בנפחיה ומיהו לא מפקה ההיא דהתם ממשמעיתה דהא דהכא ולעולם לא משמע לן חלב שבקיבה דהיינו קיבה עצמה דהוי פרש אלא דבר הפרוש מגופה ואפילו הכי פשטינן שפיר מקבת עולה דשרו רבנן דפרש איסורי הנאה שרי דאלו הוה מתסר כל דכן דאסרינן חלב שבקיבה שהוא דבר חשוב מפרש והוה אסרינן ליה אע"ג דפריש מגופא ומדאסרי קיבת ע"א דפריש מגופא לגמרי נקטינן מינה נמי דהוא הדין

דאסרינן פרש דאי לא לא הוה אסרינן קיבתה דפרוש מגופה וזו היא אמתן של דברים הללו.

פסקה ו

עוד כתב בהא דאמרינן באלו טרפות בעגל שנולד מן הטרפה דר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא ור' יהושע סבר עובר לאו ירך אמו הוא וקיימא לן כר' יהושע דהלכתא כוותיה וכו' ואינו נכון דקשיא הא דאמרינן בתמורה הקדיש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר קסבר עובר לאו ירך אמו הוא אלא עיקר כדברי רבנו תם ז"ל דבודאי עיקר דינא דעובר לאו ירך אמו הוא וההיא דסנהדרין דכי נגמר דינה על הכל נגמר ואין להשהותה בשבילו כיון שחיותה תלוי בה נגמר הדין עליה אבל נגמר דינה ונתעברה האי דינא בפלוגתא דזה וזה גורם וההיא דערכין דכותה וההיא דגיטין דינא הוא לענין גט דליהוי עוברה כגופה וההיא דב"ק נמי לענין אשתלומי מינה כיון דהוא חיה ממנה דינא הוא דליהוי כגופה לאשתלומי מיניה וכן לענין טבילה במעוברת ונתגיירה בדין הוא שיהא כגופה וזה עיקר.

השער הרביעי

פסקה א

במחוסרי זמן כתב המחבר שלשה מינין יש במחוסרי זמן אחד בעוף ושנים בבהמה ואלו הן אפרוח שלא יצא לאויר העולם וכדברי ר' אליעזר בן יעקב אפילו יצא לאויר העולם עד שלא יתפתחו עיניהם ובבהמה כל שלא שהה שמנה ימים ואותו ואת בנו ע"כ ותמהני שאין ראוי לומר מחוסר זמן אלא כשישנו בשחיטה ואפרוח שלא יצא לאויר העולם אי אפשר בשחיטה שאם באת לשחטו הרי יצא לאויר העולם ובודאי אפרוח דינו כבהמה וכי היכי דאמרינן גבי בהמה דנפל דידיה לא מהניא ליה שחיטה להכשירו מידי נבלה כדתנן בן שמנה חי אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה הוא הדין גבי עוף כל היכא דנשברה קליפתו ויצא קודם זמנו בכדי שאינו ראוי להתקיים לא מהני ליה שחיטה ומיהו אפילו בתר דמטי להכי דמהניא ליה שחיטה אסר ליה ר' אליעזר בן יעקב מדרבנן באסמכתא דשרץ השורץ על הארץ ורבנן נמי מודו ליה היכא דלא יצא לאויר העולם דאיכא משום שרץ השורץ על הארץ מדרבנן לבד מאסור נבלה אי נמי אפשר דכי משמע לן דר' אליעזר בן יעקב מדאורייתא קאמר דמחייב משום שרץ השורץ על הארץ משמע לן דמודו להו רבנן היכא דלא יצא לאויר העולם אבל השתא דקים לן דר' אליעזר מדרבנן קאמר רבנן לגמרי פליגי דאמרי ביצא לאויר העולם דמשרא שרי ולא יצא לאויר העולם ליתיה בשחיטה דלאו אפשר וכן כתב הרב בעל התרומה ז"ל דכי

היכי בבהמה נפל דידיה ליתיה בשחיטה הוא הדין לאפרוח כל היכא דלאו בר קיימא ודברים ברורים הם והמחבר הקשה אם כן אמאי לא אסמכוה למילתייהו בטעמא דנבלה ואסמכוה למלתייהו בשרץ השורץ ולאו מילתא היא דאי בלא יצא לאויר העולם לא סגיא דלאו נבלה ואי יצא לאויר העולם מדינא שחיטה מכשרא ליה.

עוד שאל המחבר אפרוח זה למה סמכו אסורו לשרץ השורץ ולא סמכו איסורו לשרץ העוף והשיב שאין ראוי לומר ללקות משום שרץ העוף עד שיצא לאויר העולם כעוף מעופף על הארץ ע"כ ודבריו תמוהים מאד אם כן עוף טמא בשיצא לאויר העולם ולא נתפתחו עיניו אין לוקין עליו משום שרץ העוף עד שיעוף וישוט בעולם זה אינו אבל לא מיקרי שרץ העוף אלא בעופות טמאין אבל עוף טהור אעפ"י שנאסר מתוך קטנו לא מיקרי שרץ העוף אבל שרץ הארץ מיקרי מתוך קטנו. וכן זיזין שבעדשים ויתושין שבאכלוסין דהתליעו במחובר לא מיקרי שרץ העוף משום דדכותה בהתליעו בתלוש הם מותרין ואין פריחתה אוסרתן אלא שריצתה על הארץ אוסרתן ולהכי אמרו בביצת עוף טהור שרקמה ובזיזין ויתושין שאסורן משום שרץ השורץ על הארץ ובביצת עוף טהור אסורא דרבנן ואסמכתא בעלמא אבל ביצת עוף טמא שרקמה ואכלה ודאי לוקה משום שרץ העוף וכן כתב הרב ר' משה ז"ל.

השער החמישי

פסקה א

גרסינן בפרק בהמה המקשה השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו מצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו ר' שמעון שזורי אומר אפילו בן ה' שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו ובפרק גיד הנשה איפליגו בחלבו וגידו דתניא ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואמר ר"א אמר ר' הושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר' מאיר לשטתו דמצריך ליה שחיטה ורבי יהודה לשטתו דשרי ליה בשחיטת אמו אבל בבן תשעה מת בשעת שחיטה אמו או בן ח' בין חי בין מת דכולי עלמא מותר הכל בין חלבו בין גידו דכל מה שבבהמה תאכלו ור' יוחנן וריש לקיש פליגי אפילו לענין דמו ובפרק גיד הנשה תנן גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמקדשין ומקשינן עלה בגמרא פשיטא משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד מיניה ואוקימנא בולדות קדשים קסבר נוהג בשליל וולדות קדשים ממעי אמן הם קדושים דאסור גיד ואסור קדשים בהדי הדדי אתו. והקשה המחבר והא מאן דאמר נוהג בשליל לא קאמר

אלא בבן תשעה אבל בבציר מהכי לא וכיון דכן קדשים קדמי וכדאמרינן לעיל משמו דר' אליעזר אמר ר' הושעיא דפלוגתא דר' מאיר ור' יהודה בבן תשעה וכתב דשני לן בין חלבו לגידו ואוקימתא דר' אליעזר א"ר הושעיא לא איתמרא אלא בחלבו ובהא אפליגו דוקא בבן תשעה אבל לענין גידו בכלהו אפליגו. והאריך בזה וסברא זו אינה נכונה דהא גמרא יהיב לן טעמא לפלוגתייהו דמילתא דבעי טעמא הוא דהא כלהו מודו בדרש דכתב מה שבבהמה תאכלו ולהכי שרו בן תשעה מת ובן ח' חי או מת וכיון דכן תמיהא הא מילתא במאי פליגי בחלבו ויהיב לן טעמא למימרא דבבן תשעה פליגי ובעיקר דינא פליגי אי טעון שחיטה או לא ואי ניתר בשחיטת אמו או לא ובתרא דהא גרירנמי דין חלבו וגידו אלא אי אמרת דאפילו בבן שמנה דניתר בשחיטת אמו פליגי בגידו ושרו בחלבו השתא ודאי תמיהא מילתא טפי טובא במאי פליגי ואפילו משכחת טעמא כל מידי דלא מתמר בגמרא לא מקבלינן ואדרבה אפכא אתמר בגמרא דמשוינן לגמרי גודו לחלב ואפילו לענין דמי איפליגו ואם איתמר לא הוו שתקי בגמרא מינה דלא למיתב טעמא בהא אלא ודאי מחוורתא דמלתא דשחיטה וחלב וגיד כלהו שוו והלכה כר' יהודה בכלן ואפילו בבן תשעה מותר בלא שחיטה וחלבו וגידו מותרין וחלבו לא הוזכר במשנתנו אלא גיד ושחיטה ואתא מתניתא ופריש חלבו ואתא ר' אלעזר ופריש חד טעמא לתרוייהו דהא שקולין הן ועיקר פירושא דר' אלעזר נמי אגיד דהוא עיקר פלוגתייהו דאיתני במתניתין ומשום דבמתניתא אוסיפינן חלבו איפליגו ר' יוחנן וריש לקיש בדמו ולענין קושיין איברא דהא דלא כר' אושעיא ולא קיימא לה.

והקש המחבר דהא קשיא לר' יוחנן דפסיק כסתם משנה ובפרק בהמה המקשה סתם לן תנא כר' יהודה לענין שחיטה והכא לענין גיד סתם לן תנא כר' מאיר ע"כ וכבר אמרו ביבמות בפ"י על כיוצא בזו דרמא הא לא חש לקמחיה שלא מיקרי סתם מתניתין אלא היכא דליכא פלוגתא כלל אבל היכא דאיכא פלוגתא לא. והכא הני דיני הא ברירנא בגמרא דהא בהא תליא לגמרי ושחיטתו והתרת מלבו וגידו חדא מילתא נינהו לגמרי ובפרק בהמה תנא ר' מאיר בהדיא ותנא פלוגתא דידיה בלשון חכמים דשחיטתו מטהרתו והתם עקר פלוגתא דכלהו אידך דיני בתר שחיטה גרירי והכא תנא ליה איסור גיד היכא נהיג ואגב אורחים תנא שליל סתמא בהדי אידך והא ידיע לן דסתם מתניתין ר' מאיר והא כבר אמרה לעיל דעקר ונקט בפלוגתא ר' יהודה לאשמועינן דהאי פלוגתא דר' מאיר ור' יהודה היא ולעיל דעקר שנאה בלשון חכמים ואיפסיקא הלכתא בהדיא כר' יהודה.

עוד כתב החכם לענין בן פקועה דתנן השוחט את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו רבי שמעון שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו ואמרינן עלה בגמרא דהפריס על גבי קרקע איכא בינייהו דלרבי שמעון אינו טעון שחיטה ולרבנן טעון שחיטה והלכה כרבנן ובגמרא אמרינן דאדא בר אבין הוה ליה ההוא בן פקועה דנפל דובא עליה אתא לקמיה דרב אשי אמרו ליה זיל שחטיה דלא חש לטרפות כיון דמעקר דינא לא בעי שחיטה כלל וכתב דלענין הלכות שחיטה גם כן נראה דלא שייכי ביה כלל ואפילו שהה או דרס אין חוששין לו וכן אם שחטו בסכין פגומה שאין הרואה יודע זה והבא לימלך מלמדין אותו ע"כ ואני אומר אם אתה מתיר בסכין פגומה אף אני אומר כיצד הוא עושה נוחרו או עוקרו או עושהו גיסטרא ובלבד בצנעה וחס ושלום נשתקע דבר זה ולא נאמר שלא נאמרו אלא טריפות כעין דריסה שאינן אנא סירטא ויש בדבר כמה דינין דבעינן מדעת ובעינן מחיים ויש שאין להם דריסה ויש שאין להם בגדולים אבל ודאי טעין הוא שחיטה בהלכות שחיטה כלו כבהמה דעלמא וכן שאר דיני טריפות נוהגין בו ואפשר שבדיני ספיקות נוהגין בו להקל.

שנינו בפרק גיד הנשה שולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר פירוש ולא חיישינן דלמא הדר מזבין לה לישראל ואתי ישראל למטעם ולמכליה בגידא נשיא שהרי מקומו ניכר והילכך דוקא שלמה שמקומו ניכר אבל חתוכה במקום גיד הנשה לא דלמא טעי בה ישראל וסבור שנטל ואמרינן עלה בגמרא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין חתוכה נמי לישדר דהא לא אתי למזבן מיניה אלא במקום שמכריזין שלמה נמי לא לישדר דילמא מחתך לה ומזבן לה פירוש וכלה שמעתין במקולין וטבחי ישראל היא ושורת הדין כיון דרובא היתירא בשר הנמצא ביד נכרי מותר ומותר ליקח מהן בשר ואסור למכור להם נבלות וטריפות שמא יחזור וימכרנו לישראל שכן כל דברים שנקחין מן הנכרים אם נאסרו בידינו אסור למכור להם שמא יחזור וימכרנו לישראל. ולפיכך יש מקומו שתקנו ביום שיארע נבלה וטרפה במקולין להכריז ולהודיע ותקנו שלא ליקח בשר מן הנכרים באותו יום אע"ג דמיעוטא ולאותו יום מותר למכור להם נבלות וטריפות דליכא למיחש שמא יחזור וימכרנו דלא אתי למזבן מינייהו ובאותן מקומות בימים שלא הכריזו הם עומדים על שורת הדין שלוקחין מהם בשר ואין מוכרין להם נבלות וטריפות ויש מקומות שתקנו שלא ליקח בשר מן הנכרי כלל ובאותן מקומות מותר למכור להם נבלות וטרפות דהא לא אתי למזבן מינייהו וזה קרוי מקום שאין מכריזין וכן פרשוה התוספות. ולהכי דייקינן אמתניתין במאי עסקינן

אילימא במקום שאין מכריזין חתוכה נמי לישדר דהא לא אתי למזבן מיניה שהרי אין לוקחין בשר מן הנכרי ואי במקום שמכריזין כלומר ולא הכריזו באותו יום שלמה נמי לא לישדר דילמא מחתך לה ומזבן לה ולאו להעביר דלהעביר לא חיישינן אלא להשביח מקחו שיהא סבור ישראל נטל ממנה גידה כדי שיקחנה בדמים יתרים ומתרצינן אי בעית אימא במקום שמכריזין ולא חיישינן להא דילמא מחתך לה דחתוכא דנכרי מידע ידיע כלומר נכר הוא לישראל ולא אתי ישראל למסמך עליה ואי בעית אימא במקום שאין מכריזין גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל וכאן ודאי יש שאלה כשיתננה לו בפני ישראל מאי הוי דהא במקום שאין מכריזין מותר לו לישראל ליתן ולמכור נבלות וטריפות לנכרים ואסור לו לישראל ליקח מהן והמחבר כתב דאי חזי ליה ישראל דיהיב ליה ישראל חבריה אתי למזבן מיניה דסבר דאם איתא דטרפה הות מימר הוה אמר לי ישראל חברי כדי שלא אחזור ואקח ממנו ולפי טעם זה אין מותר למכור במקום שאין מכריזין בפני ישראל אלא במפרש שטרפה היא דסתם חיישינן דילמא הדר ישראל זבין מינה ואינו נכון דמשום דהיב ליה ישראל לנכרי אי מזבין לה סתמא לא אתי ישראל למטעי ולמזבן מניה כיון שהותר לו לישראל למכור נבילות וטרפות אבל הנכון שמא יתננה לו בפני ישראל שיודע בה שהיא כשרה וכיון דחתוכה יחזיר ויקחנה מן הנכרי בחזקת מתוקנת א"נ אפשר דכיון דרואה אותה ישראל ביד ישראל חבירו כשהיא חתוכה סבור ודאי כשרה היא ולפיכך תקנה ויחזור ויקחנה וכאן וכאן מותר בשלמה לעולם אפילו ביודע בה ישראל הרואה שהוא כשרה דליכא למיחש למידי שהרי מקומו ניכר.

ואב"א משם דגניב לדעתיה דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עו"ג ודקדק המחבר מדקאמרי אב"א ולא קאמר אי נמי דגניב לדעתיה משמע דהדר ביה מקמייתא למימרא דלא חיישינן שמא יתננה לו בפני ישראל ע"כ ואיני מבין דבריו ובכמה דוכתי בגמרא לישנא דאב"א לאו סתירה דלישנא קמא והכא נמי לאו סתירה היא אלא דקאמר דכי נמי לא יהיב לו בפני ישראל איכא גנבת דעת ותו נמי קשיא לי דלא אפשר דהדר ביה מקמייתא דמתניתין ודאי לא מיתרצא אלא בשנתנה לו בפני ישראל מדיהיב טעמא בשלימה כשרה מפני שמקומו ניכר ואי ליכא חששא דילמא ישראל זבין לה למה לי טעמא דמקומו ניכר הא ודאי פשיטא דבשלימה ליכא גנבת דעת דהא לא עבד בה מידי והאי תנא היכא קאי דקתני שריותא מעיקרא הוה ליה לאשמועינן אסורה דחתוכה אלא ודאי מתניתין לעולם כשנתנה לו בפני ישראל וכי אמרי חתוכה לא משום דגניב לדעתיה תרתי אתינן למימר חדא דחתוכה לעולם אסור משום גנבת דעתו ואידך לתרצתא דמתניתין דכי נותנה לו בפני ישראל בחתוכה נקיט לה נמי במתוקנת משום

דבלאו הכי אסור לשלוח אותה לנכרי משום גנבת הדעת וסבר דהאי ישראל לא עביד איסורא אבל שלימה מותר לעולם ליתן אותה לנכרי ואפילו בפני ישראל דאי ידע בה ישראל זה הרואה שהיא כשרה ויחזור ויקחנה אין בכך כלום שלא יהא נכשל בה שהרי מקום גיד הנשה ניכר ואי לא ידע בה לא יחזור ויקחנה וגנבת הדעת דאמרינן הכא לא שיהא בנטילת גיד הנשה שבח אצל הנכרי שיותר היא משובחת אצל הנכרי בגיד הנשה ושמנו אלא טעותו שהוא סבור שמתוך חבה עשה כן שמה שתקן לעצמו שלח לו ובאידך דתנו רבנן השולח ירך לחברו שלמה אין צריך ליטול ממנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול ממנה גיד הנשה ובנכרי בין שלמה בין חתוכה אין צריך ליטול ממנה גיד הנשה ומפני שני דברים אמרו אין מוכרין נבלות וטרפות לנכרי אחד מפני שמתעיהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל ואל יאמר אדם לנכרי קח לי בדינר בשר מפני ג' דברים אחד מפני האונסים ואחד שמא ימכרו לו נבלה ואוקמה רב אשי כולה בשאין מכריזין ומציעתא דקתני שמא יחזור וימכרנה לישראל בשמכרה לו בפני ישראל דבלאו הכי ליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל דהא מקום שאין מכריזין הוא ואסור ליקח בשר מן הנכרי ודקדק המחבר במאי דקאמר בשמכרה לו בפני ישראל ולא קאמר גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל ע"כ ולא ידענא מאי קאמר דאלישנא דברייתא דקתני שמא יחזור וימכרנו לישראל לא שייך לישנא בגזרה שמא ימכרנה בפני ישראל אלא הכי הול"ל כדקאמר דהאי דקאמר שמא יחזור וימכרנה לישראל דחאיש שמא יקחנה ישראל מיירי בשמכרה לנכרי ישראל המוכר בפני ישראל ומיהו בגופה דשמעתא איכא למידק כי מכרה לו בפני ישראל מאי הוי ומאי ראיה איכא בהכי דלהוי כשרה דהכא ליכא לתרוצי כדמפרשינן לעיל שמא יתננה לו בפני ישראל ויודע בה שהיא כשרה או מתוך שהיא חתוכה יסבור שהיא כשרה מפני שחתכה ותקנה לעצמו ואיכא למיחש שמא יטעה מתוך החתיכה וסבור גם כן שנטל ממנה גיד הנשה דהתם הוא דשייך למימר הכי אבל הכא דאמרינן בנבלות וטריפות במאי טעי האי ישראל דזבין לה מנכרי וסבר דכשרה היא משום דזבנה מישראל באפיה ומאי ראיה איכא בהכי כיון שמותר לנו למכור להם נבלות וטרפות ותירוצא דהא מילתא דהכי קאמר ומפני ב' דברים אמרו אין מוכרין לנכרי נבלות וטרפות בסך שחוטות אחד מפני שמתעהו ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של נכרי ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל הרואה שמכרה לו דישראל הרואה מחזיק אותה בכשרה משום שמוכרה לנכרי בתורת כן דמימר אמר אי לאו הכי לא הוה עבר ישראל מזבן לה לנכרי ככשרה דגניב ליה לדעתיה וממוניה ואסור וכי תימא ומי חאיש האי תנא לגנבת דעת והא קתני ובנכרי בין שלימה בין חתיכה אין צריך ליטול ממנה גיד

הנשה ולא חאיש לגנבת דעת אע"ג דחתוכה ואלו בריש שמעתין חיישינן איכא למימר דהאי תנא לא איירי בחתוכה כלל אי איכא גנבת הדעת או לא אלא דקאמר דאין נטילת גיד הנשה מעלה ולא מוריד בשולח אותה לבד לנכרי הא קושטא דלעניו גנבת דעת דנכרי כיון דחתוכה נטילת גיד לא מעלה ולא מוריד וכיון דמקום שאין מכריזין ליכא למיחש דילמא הדר וזבין ליה לישראל מיניה הילכך נטילת גיד הנשה לא מעלה ולא מוריד כלל ואע"ג דחתיכת נטולת גיד הנשה מותר לשלוח לנכרי בכשרה ובלא נטילת גיד הנשה בחתוכה לא שמא יתננה לו בפני ישראל מכל מקום כיון דבחתוכה ונטולת גיד הנשה גופה אכתי איכא גנבת דעת ואכתי אסורא משום גנבת הדעת שפירש שייך למיתני דנטולה גיד הנשה בנכרי לא מעלה ולא מוריד דהא בין הכי ובין הכי אסור משום גנבת הדעת שהוא סבור שמתוך חבה שלח לו מה שתקן לעצמו הילכך כל מה שהוא מתוקנת יותר איכא גנבת הדעת יותר. אי נמי בנותן ומוכר לו שלא בפני ישראל קאמר מתניתא דנטילת גיד הנשה לא מעלה ולא מוריד ולעניו גנבת הדעת בלחוד קאמר ולא אייריי בשריותא כלל והא דאמרינן בע"א בפרק השוכר ההוא ביתא דחיטי דנפל עליה יין נסך אמרינן דשרייה רבא למטחניה ולמיפיה ולזבוניה לנכרים שלא בפני ישראל ואמאי לא גזרינן דילמא אתי לזבוני בפני ישראל התם משום פסידא שרינן וההיא דאמרינן בשמעיה דשמואל בההיא תרנגולתא דיהבה במר דשחוטה ואיקפד משום גנבת הדעת ולא אמרינן דאיקפד משום גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל התם עיקר טעמא נקיט דכי יתננה לו בפני ישראל ליכא למיחש אלא משום דאיכא גנבת הדעת דמשום הכי נקיט לה ישראל הרואה בכשרה. נקטינן השתא דמותר לנו למכור נבלות וטריפות ואפילו בפני ישראל ובלבד שלא בגנבת הדעת. עוד יש לי לדקדק על כל מה שכתבתי למעלה בשמעתא דמקולין דתמיהא לי מתניתין דהוה ליה לתנא למיתני איסורא ולא שריותא בלחוד ומסתבר לי דכי אמרינן מעיקרא חתוכה לא גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל לאו דוקא דמיתסר לעולם משום האי גזרה כגזרה דעלמא אלא הכי קאמר מתניתין דתנא היתירא בשלמה בלחוד משום דחתוכה זמנין דנפיק מינה חורבא כגון שנתנה לו בפני ישראל הילכך מתניתין שפיר קתני דשלמה מותר לעולם וחתוכה מסתמא לא לישדר שמא יראה אותה ישראל שידע בה שהיא כשרה וסבור שהיה מתוקנת הא אם היה נזהר בה הנותן או שהזהרוהו שלא לתת אותה בפני ישראל מותר לתת אותה בפני ישראל מותר לתת אותם לנכרי כל היכא דליכא משום גנבת דעת וזו השיטה מחוורת ומישרת הכל ומאירה כמרגלית.

הבית השלישי

השער הראשון

פסקה א

בשמעתא דסימני העוף כתב המחבר דכל עשרים וארבעה עופות טמאין הכתובים בתורה כלן דורסין הן ואין בהם אלא סימן אחד של טהרה לבד מעורב שיש לו שני סימני טהרה בגופו ופרס ועזניה תרוייהו בני חד סימן נינהו אלא דחד מינייהו סימן טהרה שבו הוא אינו דורס ע"כ וזה מבואר דאינו נכון דהא תרי כללי תנן במתניתין דכל הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף טהור ואיהו גופיה כתב דכללי דמתניתין דוקא וכיון דכן שמעינן מינה דכיון דנקט תנא דמתניתין הני תלתא לסימני טהרה דהיינו אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף מכלל דלא אפשר למיתב כללא דוקא בבציר מהני והשתא ודאי קשיא דהא אמרת דליכא עוף טמא אינו דורס לבד מפרס ועזניה ואינהו נמי בני חד חד א"כ לימא וכל עוף שאינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קרקבן נקלף טהור ומכללא דמתניתין מוכח בהדיא דהא ליתה מדתנא הני דוקא ותו דמאי דאמרה בגמרא בעוף הבא בב' סימנין טהור והוא שיכיר עורב היכי דמי והני שני סימנין מאי נינהו אילימא סמני גופו ולענין דריסה היכי דמי לענין עוף זה שבא אי דריס כלל גדול שנינו כל הדורס טמא אי דלא דריס אפילו אינו מכיר עורב טהורה דהא אמר שכל שאינו דורס ויש לו סימן אחד של טהרה בגופו כשר ואין צריך לומר ב' סימנין אלא הפירוש הזה משתבש לשברי שברים והנכון דכללי דמתניתין דוקא וכל הדורס טמא אבל יש שאינו דורס ואינו טהור וכל שיש לו שלשה סימני טהרה אלו שהם אצבע יתרה וקרקבן נקלף וזפק בידוע שהוא טהור דבידוע שאינו דורס ודוקא אלו הא שלשה אחרים כגון אינו דורס בב' סימנים שבגופו איכא טהורים ואיכא טמאים מדמסיים הני תלתא והיינו עוף טהור נאכל במסורת וכולהו עופות טמאים יש להם מג' מינים אלו יש מהן שיש בהם בגופן שני סימני טהרה דורס או אינו דורס ויש מהן שאין דורסין ויש להם סימן אחד של טהרה בגופן והוא עורב ומיניו ומי שמכיר אותן עוף הבא בב' סימנין אלו טהור ויש מהן בסימן אחד של טהרה בלבד והיא פרס ועזניה ואחד מאלו סימן טהרה שלו אינו דרוס ושמנה ספיקות שאמר היה להן אצבע יתירה וזפק ונסתפקו בקליפת קרקבן בסכין שאם היתה קליפה בידוע שהם טהורין ופרטי השמועה כתובין בחדושי חולין שלי בסייעתא דמרי שמיא יתעלה. עוד אני חוזר לדקדק במה שכתב המחבר ופירש במה שאמרו בסימני טומאה דורס ואוכל ופירש המחבר דורס ואוכל כשהוא חי לפי מה שנתפרש לשון זה בארי הא אם היה דורס וממית ואוכל אין זה מסימני טומאה אלא כעין

מה שנאמר בארי דורס ואוכל ולא כעין מה שנאמר בזאב דורס שפירשו בו שאינו דורס אלא טורף ואוכל ע"כ ואינו מבין דבריו שזו וזו קרויה דריסה ובכל מקום דריסה נעיצת צפרנים והטלת ארס כדאמרינן אין דריסה אלא ביד אין דריסה אלא בצפורן ותנן נמי ודרוסת הזאב ואמרינן נמי שאר עופות אית להו דריסה בדזוטרי מינייהו והזאב והארי שניהן דורסין ומטילין ארס הם שהארי דורס ואוכל כשהוא חי ולפיכך המשילו בו נותן בתו לעם הארץ שאין לו בושת פנים שמכה ובועל עד שלא יפייס והוא דורס וממית ואוכל וראיה ברורה על דברינו שהרי סימני טומאה הפכן בתורים והם סימנין לטהרה והם אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף ואינו דורס כתורים והתורים אינן דורסין כלל ואלו דברים ברורים ופשוטים שכל שנועץ צפורניו בבעלי חיים ומטיל ארס זהו דורס ופירוש אצבע יתרה נתערבבו בו רבים יש שאמרו שהוא האצבע האחרון שאינו בשורת האחרים וא"א שהרי בנשר אמרו שאין לו אצבע יתרה והוא עיקר הדורסים וגדול שבהם ועיקר הדריסה הוא באותו אצבע ויש מרבותי שפירש שכל שיש לו ארבע אצבעות זהו שיש לו אצבע יתרה לפי שיש עופות שאין להם אלא שלש ואלו אין להם אצבע יתרה ואיני נראה שהרי מרובין הם אותן שיש לה ד' אצבעות ואם כן למה נקרא שמן בעלי אצבע יתרה אדרבה האחרים היה ראוי שיקרא שמם חסרי אצבע אבל הנכון שאותה אצבע אמצעית שבאותן שלש אצבעות שלפניו היא יתרה על השתים שעמה שהוא ארוכה מהן ולפיכך הוא נקראת יתרה ויש עופות שאין להם אלא שלש אחת לאחריו ושתים לפניו ואותן שתים הם שוות אם כן איזו אצבע חסר עוף זה אות אמצעית ועל זה אמרו שאין לו אצבע יתרה כלומר אותה אצבע שהיא יתרה.

פסקה ב

גרסינן בע"א בפרק אין מעמידין אלו דברים של נכרים מותרין באכילה חלב שחלבו נכרי וישראל רואהו וטרית שאינה טרופה וציר שיש בה דגה ותניא בברייתא אי זו היא טרית שאינה טרופה כל שראשה ושדרתה ניכר ואיתמר רב הונא אמר עד שיהא ראשה ושדרה ניכר רב נחמן אמר או ראשו או שדרו פירוש שיהא ראשו ושדרה ניכר ומכיר בהן שהוא דג פלוני והוא טהור ודוקא כשהוא שלם סמכינן בהו אטביעות עינא הא לאו הכי לא סמכינן אטביעות עינא דראש בלחוד ולא דשדרה בלחוד. רב נחמן אמר ראשו או שדרו דאפילו במחותך סמכינן אטביעות עינא דידהו ראש בלא שדרה ושדרה בלא ראש ומיהו בעינן טביעות עינה דכל חד וחד ומותבינן עליה דרב נחמן ממתניתין דתנן ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת. בשלמא לרב הונא דאמר לא סמכינן אטביעות עינא אלא בשלם אתיא שפיר מתניתין דמתניתין סימנא אפילו במחותך דליכא אלא שדרה

אלא לרב נחמן קשיא דמשמע דלא סמכינן אלא אהאי ואם איתא דראש לחודיה אפשר למסמך עליה למשרייה זמנין דבלאו ההוא סימנא שרי דבראש ליכא קשקשת ומתרצינן כי תניא ההיא באדא ופלמודא דדמו רישייהו לטמאים כלומר להכי תנא ההוא סימנא משום דההוא סימנא סימן מובהק ואלו בראש בלחוד זמנין דלא מישתרי בהכי דלא מינכר ליה שפיר דאיכא טהור דדמי רישיה לטמאים והוא הדין דהוה מצי לתרוצי ליה דמתניתין דהתם אתיא לאתנוחי סימנא למי שאינו בקי בהן כלל בטביעות עינא וסימני הכשר דגים אתא לאשמועינן ולא נחתא לדינא דטביעות עינא כלל אלא דעדיפא ליה לתרוצי כדתריץ ורויחא ליה הכי ופסיק רב פפא הלכתא עד שיהא ראשו ושדרו ניכר כל אחד ואחד דבעינן טביעות עינא דכולי גופה ואלו הוי ראש לחודיה או שדרה לחודה לא סמכינן אהיכירא דטביעות עינא כל היכא דליכא סימנין דקשקשת דטביעות עין דכולי גופא בעינן. ודכל אחד ואחד ולא שרינן חד בטביעות עינא דחבריה ובדברי המחבר לא נתבאר זה כראוי. ומיהו לענין צירן מותר במכיר אחד דצירן דרבנן הוא כדמוכח בהעור והרוטב והקלו בו. ולפיכך דגים מלוחין מותרין ואין חוששין להם לפום מאי דאסיקנא הכא בגמרא דצירן מותר בהיכר דג אחד אבל בטרית טרופת לא שרינן אפילו ציר דכיון דטרופה חיישינן לתערובת גופן בציר עצמו. ובדברי המחבר לא נתבאר זה כראוי.

פסקה ג

גרסינן בע"א בפרק אין מעמידין אמר רב קרבי דגים ועוברין אין ניקחין אלא מן המומחה אין שם מומחה אמר רב הונא עד שיאמר אני מלחתים רב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קרביהן וכן אורי ליה רב יהודה לאדא דיאלא כמאן דאמר אני מלחתים ופרכינן וליבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ואלו הן סימני ביצים כל שכודרת ועגולגולת וכו' ומתרצינן בשנימוחו וקשיא אהא דהא בחולין אסיקנא עלה דהא דסימנים לאו דאורייתא ואם כן למה לי נמוחו אפילו בשלמים נמי וזה המחבר כתב דהיפרישא איכא בין ביצים לעוברי דגים דביצים דוקא סימנין לאו דאורייתא ודעת אחרת דפליגי הני שמעתא אהדדי ע"כ ולישנא קמא ליתיה דהא בירושלמי אמרו בפירוש דסימני עוברים דגים וקרבי דגים לאו דאורייתא ואף המחבר הזה הביא אותו ולישנא אחרינא נמי דנימא דפליגי לא מיחוור.

אבל אני אפרש דודאי לא פליגי ולא קשיאן אהדדי כלל דהתם בע"א אמרינן אין ניקחין אלא מן המומחה כלומר אדם מוחזק בכשרות והכי מוכח בירושלמי דכאיל ליה בהדי תכלת דאמרינן אין לוקחין עוברי דגים וקרביהן אלא על פי מומחה ואין לוקחין תכלת אלא מן המומחה ולאו דחשידי לספויי לן איסורא אלא שאין מכירין בהן יפה וסומכין

על עצמן וכסבורין להכירן וטועין בהם ולפיכך באין שם מומחה מתירין אותן באומר אני מלחתים שזה אינו עובר לדעת. וכיון שרואה שזה פירש ומבקש ממנו עדות אינו משקר לו ומקשינן ולבדוק בסימנין כלומר למה לי מומחה כיון שאיפשר לעמוד על בירורו של דבר בסימנין ופריק בשנימוחו ולא מצי לתרוצי משום דסימנין לאו דאורייתא משום דאכתי קשיא למה לי מומחה תיסגא באומר של דג פלוני הוא וטהור הוא דהכין אמרי בחולין גבי בצים ואפילו בנכרי הילכך הכא דאמרינן דבעינן מומחה לא סגיא לא קימא אלא בשנימוחו והתם בעינן מוחזק בכשרות ואי ליכא מומחה סגי באומר אני מלחתים ואם לא נימוחו אפילו בנכרי סגי באמר של דג פלוני הוא וטהור הוא ולפום מאי דפרישנא דהני דלאו מומחין דחשידי לספויי איסורא אתיא שפיר הא דאמרינן בגמרא דאם נתארח אצלו או שיגר לו מותר דמסתמא אין אדם נותן לחברו ולא משגר לו אלא לעשות לו קורת רוח הילכך אין אדם נותן לו לאכול לחברו ולא משגר לו שום דבר אלא בשבריא לו שאותו דבר ערב לו ונוח לאכול ממנו והיינו דאמרינן עלה דסתמא דמילתא בעל הבית ממאי דאכיל משדר ליה כלומר ממה שנוחה לו אכילתו לזה ששלחו לו והיינו דאמרינן עלה בעל הבית לא שביק היתירא ואכיל איסורא דלאו דוקא דהא לאו באכילה דידיה דהאי דמשגר איירינן אלא דוגמא דעלמא דכי היכי דבעלמא מסתמא ליכא דשביק היתירא ואכיל איסורא הכא נמי אין אדם עושה דורון אלא ממה שנוח לו למקבל מתנה ורוצה לאכול ממנה וזה הלשון בגמרא בענין אחר.

השער השני

פסקה א

במתנות כהונה מי חייב ליתן דכתיב וזה משפט הכהנים מאת העם יצא כהן ונכרי אבל לוי קיימא לן כרב דמספקא ליה אי איקרו עם אי לא אקרו עם הילכך לא יהבינן להו ולא סקלינן מינייהו וכתב דאי קדם כהן ושקל לא מפקינן מיניה ע"כ. וליתה דכיון דמשום ספיקא לא שקלינן מיניה אי אתא כהן ושקל מפקינן מיניה והכי מוכח בבבא מציעא בפרק ראשון בשמעתא דתקפה אחד מהן ובההיא דמייתי התם תקפו כהן מוציאין אותו מידו. עוד כתב דכהן פטור מן המתנות בשוחט לשולחנו. אבל שוחט למכור לאחרים אי קבע מסחתא אי נמי שנשתתף עם טבחי ישראל שנראה כקובע אומנותו חייב מיד ואי לא שתים ושלש שבתות פטור דמיחזי כי אקראי מכאן ואילך חייב ע"כ ומה שכתב בענין בנשתתף עם טבחים שהוא חייב לאלתר אינו נכון אא"כ קבעי מסחתא ואי משום עובדא דאושפיזכניה דרבי טבלא דהוה כהן ואשתתף בהדי טבחי וחייבוה התם קבע מסחתא ממש היה וכן עיקר עוד כתבו שם דבתוספות פירש דכי דרשינן מאת זובחי

הזבח אפילו כהן טבח הני מילי בשוחט לישראל וכאן הוא חייב כדקיימא לן הדין עם הטבח אבל בשוחט בשל עצמו אפילו בנעשה טבח לעולם פטור מן התורה דרחמנא אמר מאת העם ולא כהנים אלא דרבנן הוא דחייביה דלא ליתי לאיערומי ולאשתתופי בהדי ולשכח תורת מתנות ועד שלש שבתות אוקמוה אדינא ע"כ ואיני כמשיב אלא כמוסיף שרואה אני דברי האומרים שלא חייבו בקובע מסחתא מיד ולא לאחר שלש שבתות אלא לענין המשתתף עמהן ואיהו גופה מדרבנן דמדאורייתא ליכא חלוק בין שלש שבתות לאחר כן ובין קבוע מסחתא או לא אבל הם לעולם פטורין. ובהא דאמרינן דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז דפטר בחוצה לארץ קשיא דהא בגמרא מוכח דראשית הגז ומתנות חד דינא אית להו ומפורש בפרק הזרוע שהיו דנין אותן בבבל וגובין אותן ואנו נהגנו שלא לגבות לא זה ולא זה. וכתוב המחבר שהם נהגו כר' אלעאי בראשית הגז ואנו נהגנו בכל ע"כ ואין זה מבואר. אבל אני אפרש שאלו היה מנהג זה מתוך פסק הלכה שנפסקה כמותו היה ודאי קשה הדבר היאך גובין בבבל מתנות אבל השתא לא אמרינן אלא דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז ואפשר שאף בראשית הגז מקומות מקומות היו וכן שנהגו בזו ולא נהגו בזו ואני נהגנו בכל והרי זה מבואר.

השער השלישי

פסקה א

במליחה וניקור בשר: כתב המחבר במי שלא שחט את הווירידין דאסור לאכול באומצא אלא אם כן במנתח אבר אבר ומולח וכתב דבחטיטת חוטי דם שבבשר מותר שהרי אמרו השוחט לחולה בשבת מותר לאכול ממנו באומצא סתם שוחט את הבהמה אינו שוחט את הורידין עד כאן. ואינו נכון שהרי אמרו לענין ווירידין בשלא נשחטו שאין הכשר לנשחט אפילו בצלי ותלו ההיתר במנתח אבר אבר הא לאו הכי כלו אסור ואפילו מקום שאין בו חוטין דכוליא חשבינן דמובלע בליעה יתרה ולא הוזכרה תקנה לה ולענין זה אלא בנתוח אבר אבר. עוד כתב דדם האיברים כל היכא דפריש אסור בלא תעשה וכל היכא דלא פריש מותר והיכי דלא יצא לחוץ אלא דפריש ממקום למקום חשבינן ליה כפירש לחוץ ע"כ ואינו נכון שהרי הכשר מליחה לקדרה בשיעורא שהיתה אינה מוציאה כל הדם שאלו היתה משתהה יותר בודאי יותר היתה פולטת דם אלא שהיתה פולטת בכדי שאין כח במים פושרין להפליטה יותר ומשבאי לכלל רותחין אין לחוש שהן חולטין אותה כדמוכח בגמרא דרותחין חולטין וצומתין הדם ובודאי כשמעבירין אותה מן המלח כיון שלא פלט כל דמו בודאי יש בגופו דם שפירש קצת ולא הגיע לצאת אלא ודאי כל שלא יצא לחוץ לא חשיב פירש ואין חוששין לו. עוד כתב דבצלי לא בעי

מליחה והביא הא דאמרינן במנחות במלח תמלח יכול תבונהו מאי תבונהו יכול צריך ליתן בו טעם כבינה שנותנת טעם באדם תלמוד לומר תמלח הא כיצד מולחו והופכו ומולחו ומעלהו אמר אביי וכן לצלי דאלמא צלי בעי מליחה והרבה לכתוב בזה ולא עלה בידו שום דבר מחוור. ואנן אנהרו לן בה עיינין מן שמיא דכי אמרינן התם במנחות וכן לצלי לאו בחולין קאמר דמאי שייטיה דהתם לענין חולין ולא מתמר בכולה מכילתין ואדרבה איתמר איפכא בכלהו מכילתין דבצלי לא בעינן מליחה אלא התם בקדשים אייריגן ולענין ברית מלח וקאמר דברית מלח בקדשים לאו בדבר הקרב בלחוד היא אלא אפילו למה שנאכל לכהנים ולבעלים ולקדרה לא צריכא למימר אלא אפילו לצלי דמדינא לא בעי מליחה הכא בעי מליחה מדין ברית מלח. ובפסחים בפרק אלו דברים דאמרינן לענין שעירי הרגלים בשבת דחיין נאכלין צלי אין נאכלין במליחה הוא דנאכלין אע"ג דמליחה כי האי גוונא כלומר להכשיר לא שריא במקדש (שאמרו) [שרו] רבנן.

פסקה ב

והא דאמרינן חוטין של יד אסורין וחתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי איכא מרבוותא מאן דדאיק מדקאמר אפילו לקדרה שפיר דמי מכלל דהוא הדין לצלי וכן כתב המחבר הזה. ואינו נכון דבכמה דוכתי במכילתין מוכח דלצלי לא בעי מליחה וחתיכה כלל ולהדיא אמרינן עלה בכל דוכתא נורא משאב שאיב ובהדיא אמרינן עלה בפרק הזרוע גבי חוטין שבלחי דבצלי לא בעו מידי דנורא משאב שאיב לא נאמרו דברים דלא תסגי בצלי אלא לענין ורידין שלא נשחטו ולא מפני חוטין אלא מפני בשר עצמו שנבלע בליעה יתרה ולפיכך הצריכו ואמרו לנתח אבר אבר אבל בשום מקום אחר לא הצריכו לצלי שום דבר ולשון אפילו לאו לאיתויי אחרינא אלא לישנא רויחא. ודכותה גבי אומצא דאסמיק אמרינן שדייה אגומרי משאב שאיב ולא בעי מידי אחרינא ואמרינן עלה חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי אלמא לישנא רויחא בעלמא הוא וליכא למידק מינה מידי וכן המחבר הביאה לזו ודעת רבנו המובהק ז"ל כן.

עוד כתוב שם ולענין מליחה לקדרה צריך שיתן מלח משני הצדדין ואעפ"י שנתן מלח הרבה מצד אחד צריך שיהפכנו ויתן מלח מצד השני ומיהו מסתברא דדוקא בשאפשר לו ומצוה מן המובחר כדי להפליטו מידי דמו היטב. אבל היכא דלא אפשר אפילו מצד אחד שפיר דמי ואפילו חתיכת בשר עבה מלח מפליט את דמה יפה ואפילו מצד אחד ומיהו לכתחילה ראוי משני צדדין ע"כ תורף דבריו ואינו נכון שכבר כתבנו למעלה שהדבר ברור והנסיון מוכיח ועד שאין כל הדם נפלט בכדי שיעור זה שאנו מולחין לקדרה שאמרו בשם הגאונים ז"ל שמשהין אותה בכדי שיעור שתצלה כמאכל בן דרוסאי

ומקובל בידם כן וסמך לדבר ממה שאמרו מליח כרותח דצלי. ובבירור אם אתה משהה אותה יותר עדיין דם נפלט ממנה ולא עוד אלא שהדם זה יותר ברור מן הראשון ואין דם הבשר כלה עד שישהה כשיעור מליח כרותח לפי הפירוש הנכון שפירשנו בו למעלה שזהו שאינו נאכל [בתורת] בשר שאינו מליח [רק] בתורת בשר מליח ואין המליחה באה אלא להפליט הדם (הקרוש) [הקרוב] על פני הבשר ולא להפליט מה שבתוכו ודי לנו בזה דשוב לא יפליט דם בקדרה בעוד שהמים פושרין וכשיבאו לכלל רותחים שוב אין אנו חוששים לדם שהמים הרותחים צומתים וחולטים אותו ולפי זה חתיכת בשר שנמלחה והוכשרה לקדרה אסור לחתוך אותה כשנותנה בקדרה אא"כ מולח מקום חתך או שנמלחה כדי שיעור מליח כרותח כ"ש שאסור הבשר בשמלחוה אותו מצד אחד ולא מצד שני.

גרסי בפרק כל הבשר אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח. פירוש מדיח מפני דם דנתיבש על פניו קודם מליחה ויש לחוש שמא ישתהה הבשר הרבה במלחו עד שיתיבש וינוח מלפלוט הדם והציר ויהא ניתך הדם ויבלע הבשר ומדיח אחר מליחה משום לחלוחין דם שעל פני הבשר בעוד שהוא פולט.

רב דימי מנהרדעא מלח במליחה גללניתא ומנפץ לה. וכתב המחבר דודאי רב דימי לאו למימרא דאפשר ליה בנפוץ בלא הדחה אלא דאפשר ליה בהדחה בכלי שאינו מנוקב. מה שאין כן במלח דקה שאי אפשר לה בניפוץ ואם באת להדיח בכלי שאינו מנוקב הרי המים שנפל בהם המלח נבלעים בבשר. או אפשר דאהני לן מילחא גללניתא בניפוץ דאהני לה הדחה מועטת ע"כ וזה וזה אינו נכון. מה שכתב דבמלא דקה חוששין אם בא להדיח בכלי שאינו מנוקב שמא יהי המים נבלעין אינו נכון שהבשר אחר מליחתו לקדרה אין דינו עדיין כרותח ואם מפני המים שנמלחו קצת גם זה אינו נכון שלא נאמר מליח כרותח אלא בבשר שיש בו ממש ומתחמם אבל במשקין אפילו הם מלוחין דינם כצונן אלא אם כן הם מי מלח עזין וגם בזה אין הדין ברור. ועוד דהא רב דימי בלא הדחה כלל משמע דמעיקרא אמרינן מדיח ומולח ומדיח ועלה אמרינן רב דימי מנהרדעא מלח במלחא גללניתא ומנפץ לה כלומר בלא הדחה כלל אלא בניפוץ בעלמא דעלה אתינן.

אבל הנכון דרב דימי היה מולח מליחה בכדי שהיא כרותח וכבר ביררנו שבשיעור זה כלה כל הדם ואי במלח דקה היה צריך הדחה אחרונה אפילו שיעור זה מפני שהמלח נסרך עם הבשר ואינו נשור בנפוץ ויש דם נסרך על פני המלח אבל מלחא גללניתא מתנפץ המלח יפה כלו ואין שם דם כלל מפני שאף טיחת הדם שעל הבשר עברה בכדי

שיעור זה והודחה בפליטת ציר שבא לחוץ אחר כן ולפיכך מותרת בניפוץ בלבד בלא הדחה אחרונה כלל. עוד כתוב שם שמותר למלוח בשר עם בשר אחר ואפילו בזה אחר זה דכל זמן שהוא טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם ובלבד שלא ישתהה כל כך זה אחר זה שיפלוט הראשון כל צירו ויתיבש קודם שיפלוט השני דמו וכתב שאפילו בשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר אסור לפי שיש טיחת דם שפלט על פניו וחוזר הוא ובולע אם עשה כן צריך קליפה ע"כ ומורי רבנו משה ז"ל לא כך אמר דאם כן לא אפשר דלישתמיט גמרא וליתני האי דינא לאיזדהורי בשהיית בשר במלח אלא ודאי ליתיה להאי דינא וכ"ת מאי טעמא לא חיישינן להכי שמא יחזור ויבלע מטיחות דם שעל פניו כבר ביררנו זה שאין טיחת דם נשארה אחר פליטת ציר שהציר מעבירתה ומיהו אכתי איכא למימר שמא יהא ניתך עם המלח הדם שנסרך עליו ויהא נבלע בבשר אף בזו יש להשיב דלא חיישינן להא דאיסורא דרבנן הוא דכיון דנשתהה הדם במלח או שניתך עמו הוה ליה כדם שנמלח ולא מיתסר דאורייתא וכיון דלא מיתסר דאורייתא לא חיישינן להא דהא ספיקא הוא שמא אין כאן דם נסרך על פי' המלח לאחר שבא הבשר לכלל רותח ושהציר שבא אחריו מעבירו ומכל מקום עדיין יש חששא שהמלח בלוע מן הדם והוא מצוי שיהא ניתך והבשר בולע ודבר זה מצוי ראוי לחוש לו ואפשר לומר לזו שהדם נפגם הוא במלח ותו לא מיתסר מלח אמטולתיה דלאו אורחיה דדם במלח שהרי דם שמלחו מותר דבר תורה.

ומורי רבנו משה ז"ל היה אומר שהדם נשרף במלח וכלה שהמלח דבר אניס ודק וראיה לדבר שאין המלח מזוהם בשבילו והוא מזוהם בשביל חלב ושומן.

עוד כתב דבשר שלא נמלח כלל שנתנוהו עם בשר שנמלח קודם פליטת דמו דאע"פ שבולע מן הדם אם חזרו ומלחוהו מותר שהמלח מפליט ע"כ ואין דבריו נכונים דבלאו הכי לא מיתסר האי בשר שהבשר שנמלח ופולט דם אין פליטתו רותח שהרי אין דינו כרותח עד שנשתהא הרבה שבא לכלל מליח כרותח ולאמר שבא לכלל שיעור זה שוב אינו פולט דם וזה שלא נמלח כן צונן הוא וכיון דכן הוה ליה צונן ובהדחה סגי להו.

ועוד אם תמצא לומר שיאסר האחר לא סגי ליה במליחה שהמליחה באה להכשיר הבשר מדם שבגופה להפליט מה שהיה פולט בפושרין עד שלא יבא לכלל רותח אבל אין לנו שיפליט כל מה שהוא בלוע ע"פ אחר ואין ראוי לסמוך בזה וכן דעת מורי רבנו ז"ל.

עוד כתב שם שאסור למלוח כבד עם בשר לכתחילה ודוקא עליו דומיא דהא דאמרינן בגמרא בצלי בשפוד בכבדא עילוי בשרא לכתחילה אסור ואינו נכון שלא אמרי אלא על ידי האור שהאור מבליע הרבה ואע"פ שהוא מפליט ושואב הדם חששו בכבד מתוך

רבוי דם שבו אבל במליחה דין אחר הוא דלעולם אינו בולע דם כל זמן שהוא פולט ואפילו ציר ומסתמא כבר פלוט הכבד כל דמו עד שלא יפלוט הבשר דמו וצירו. הילכך אין להביא ראיה ממי שבולע ופולט לזו שאינו בולע כלל וזה ברור.

אמר רב נחמן אמר שמואל דגים ועופות שמלחם זה עם זה אסורין ופרישנא בכלי מנוקב ודגים רפו קרמייהו ופלטי ועופות קמיטי קרמייהו ובתר דניחי דגים כלומר מלפלוט אפילו ציר פלטי עופות כלומר דם והדר בלעי דגים מינייהו ופירש רש"י ז"ל דדגים לבדן אסורין משום דרפו קרמייהו ובלע. ויש מן המפרשים שאמרו דעופות נמי אסירי דבתר דפלטי עופות פלטי דגים דם שבלעו ובלעי עופות והכריע החכם כדברי רבנו שלמה ז"ל דסתמא דמלתא לא משהי איניש עופית במלח עד דפלטי ציר ע"כ ולדידי לא שמיעא לי כלל דמאן דאמר עופות אסורין הכי קאמר דכיון דאתסרו להו דגים חתיכה עצמה נעשית נבלה ורטבן נאסר ופלטי להו ובלעי עופות אפילו בעוד שפולטין דפליטה של דגים אינה נקייה מדם אלא פתוכה בדם ורוטב בכדי שאין רשומו של דם ניכר ובהא ודאי נבלע הוא הכל כאחת דזה כלו חשיב איסור גמור ואעפ"כ דברי רבנו שלמה עיקר ולאו מטעמיה אלא דבליעתן של דגים מדם העופות לאחר שנתיבשו הדגים מסתמא אין בהם כדי לחזור ולפלוט וזה נכון.

ומיהו הא דאמרינן דדגים אסורין למימרא דבעו להו קליפה כיון דמחמת מליחה הוא דמיתסרי אמר רב משרשיה אין מחזיקין דם בבני מעיין תרגומא הדורא דכנתא מעיא וכרכשא וכתב המחבר אבל הכרס יש בו דם כדאמרינן נמצא עליה גורט דם עד כאן. וידנו אמת אבל ראייתו אינה דמחיים כלהו אית בהו דם.

עוד כתב המחבר לענין ביצים דבגופה של תרנגולת דכי היכי דאמרינן לענין בשר בחלב דביצים שאינן גמורות אסור לאכלן בחלב דחשיבי כבשר הכי נמי לענין מליחה ומאי אינן גמורות כל שאין להם חלמון וחלבון ע"כ. ואינו נכון דאם אמרו לענין בשר בחלב דכיון דמחברי בגוף נראין כגופה אבל לענין דם ברור הוא שאין בהם דם צא ולמד ממעיא וכרכשא שאין בהם דם והן אסורין בבשר בחלב.

עוד כתוב שם אין מניחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב כלומר אין מולחין אלא בכלי מנוקב אבל לאחר זמן שיעור מליחה אינו פולט אלא ציר ואע"פ שמניחו בכלי שאינו מנוקב אין בכך כלום ע"כ וזה אינו כמו שכתבנו דלעולם פולט דם עד שישתהא שם בכדי שיעור שמגיע לכלל מליח כרותח.

עוד כתוב שם וכמה ישהה הבשר בכלי שאינו מנוקב ויאסר כתב הרב ר' יהודה בר ברזלי ברצלוני ז"ל דאינו אסור אלא אם כן נשתהה שם כשיעור מליחתו הא בפחות מכן

אין הדם והציר הנפלטים מלוחין כל כך שיהו כחמין לכבוש מה שבתוכן וכו'. וראיה זו כשגגה דההיא פליטה ודאי צונן היא אבל הדגים הם רותחין וכשמוציאין פליטה זו הם בולעין._

אבל דברי הרב ז"ל עיקר הם ומיהו הרב ז"ל לטעמיה דסבר דבשיעור מליחה הוה מליח כרותח אבל לדידן לא חשיב מליח כרותח עד שנשתהא הרבה במלח עד שטועמין בו אחר שנתבשל טעם מלח שנתבאר למעלה.

עוד כתוב שם ולענין כלים שמלחו בהן בשר גרסינן בפרק כל הבשר יתיב רב כהנא אחוריה דרב יהודה קמיה דרב הונא וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וכתב ובאי זו מליחה אמרו אפילו במליחה דקדרה דצליה כרותח דקאמר שמואל אפילו במליח דקדרה ע"כ. וכבר פירשנו למעלה שזה אינו נכון שאין מליח כרותח אלא בשנשתהה שם בכדי שאינו נאכל מחמת מלחו בתורת בשר שאינו מליח לאחר הדחה ובשול.

עוד כתב בשם הרב רבי אברהם בר' דוד ז"ל דבין במנוקבת בין שאינה מנוקבת קאמר שאסור לאכול בה רותח ויש מי שאומר דדוקא בשאינה נקובה שהדם משתהא שם ומתוך כך נבלע אבל במנוקבת לא דדם משרק שריק שאם אי אתה אומר כן נמצאת אומר שאסור למלוח שני פעמים בכלי אחד ע"כ. ואני אומר שיטתנו מיישרת הכל שאין מליח כרותח אלא בשנשתהה הבשר שם בכדי שטועמים בה טעם מלח ואפילו אחר הדחה וכשהגיע לכלל זה כבר כלה כל הדם אם כן א"א לקערה נקובה שתיאסר מחמת מליחה שהרי קודם שבא הבשר לכלל מליח כרותח דינו כצונן ואחר כן כבר כלה כל הדם וכבר הדיחתו פליטת ציר דאי משום מלח שניתן עם דם שנסרך בו כשם שאין הבשר נאסר מחמתו כך אין הכלי נאסר מחמת כך כמו שכתבנו למעלה ולפיכך מותר למלוח בכלי אחד כמה פעמים. ובודאי מולח בקערה כל זמן שהבשר נאסר הקערה נאסרת שהבשר הרותח מרתיח הקערה ודינה כרותח וכל זמן שהבשר שחוזרין ונותנין בו דינו כרותח נאסר מחמת הקערה אפילו בקערה שנאסרה מחמת מליחה כל זמן שהגיע לכלל מליח כרותח ואפילו קודם פליטת ציר ואע"ג דבשר לא בלעא דמא כל היכא דפולטת ואפילו ציר שאני הכא גבי קערה שהיא בלועה דם בפתוך ופולטת ובשר ודאי (פולטות) [בולע] מן הפתוך וקערה זו שאינה נקובה ומלחו בה בשר והגיע לכלל מליח כרותח ונאסר הרי כלו נאסר לפי ששורה בתוכו ועל ידי שרייתו נבלע כולו ואם נתן לתוכה רותח ברוטב כולו אסור בלאו האי טעמא נמי דהשתא האי רותח רותח גמור הוא ואם נקבה אחר שנאסרה ונתן שם בשר כל זמן שנשתהא שם בכדי מליח כרותח הרי זה אסור ומיהו אינו

אסור אלא בכדי קליפה או נטילת מקום דהשתא ליכא שרייה כיון דנקובה והוה ליה מליח כרותח דצלי וסגי ליה בנטילת מקום וכן בכלל איסור דמחמת מליח הרי היכא דליכא טעמא דשורה בתוכו בנטילת מקום סגי ליה. וכן הדין לרותח נגוב כל זמן שיש בו ליחה ונתנו אותו בקערה שאינה נקובה דבעי קליפה ומהניא ליה קליפה דהשתא ליכא שרייה אבל בשר מליח יבש שנתנו אותו בקערה אסורה אחר שהודחה מסתברא דשארי בלא כלום אבל צונן ודאי מותר בין לח בין יבש והוא שהודחה הקערה ובדברי המחבר לא נתחוורו יפה דינין אלו ומה שכתב בו אינו נכון לפי השטה שכתבנו במליחה.

עוד כתב דקערה שנאסרה מותר להשתמש בה צונן בין לח בין יבש ואפשר דאפילו הדחה לא בעינן אלא כל שקנחה יפה מותר לאכול בה צונן דמדקאמר גבי סכין ששחט בה בעיא הדחה ולא קאמר הכי בקערה שמלח בה שמע מינה דקערה בצונן לא בעיא הדחה דסכין הוא דאגב דוחקיה פלטה אבל קערה דליכא דוחקא לא ע"כ. ותמהים דבריו מה הוא קנוח זה אם הוא קנוח יפה שלא נשאר שם אחריו שום טיחה אם כן מה בינו להדחה והלא בכל מקום השוו קנוח יפה והדחה ועוד לפי דבריו שהוא סבור שהסכין אגב דוחקא פולטת מן הבלוע בתוכה אמאי מהניא ליה הדחה שהדחא לא מהניא מידי לענין פליטה אלא לטיחה שעל גביו.

ועוד ההוא עצמו כתב לענין בית השחיטה דההוא חום מועט שבהן גורם לה להבליע הסכין אגב דוחקא דסכינא אבל לא להפליט הסכין אלמא דלא סגי טעמא דדוחקא דסכינא להפליט סכין אפילו בסיוע חום מועט כעין בית השחיטה.

אלא דברים אלו כשגגה הם והביא אותו לזה. מה שהיה סבור דכי אמרינן צונן אמרי לה בעיא הדחה אסכין והדחה דמעיקרא קאמר וליתה אלא אמאי דחתך בה קאי ומאי דמספקא ליה אי בעי הדחה או לא משום טיחת דם שעל פניו וטעמא דמילתא משום דמא דמיפריך ואינו נדבק כשאר טיחה דעלמא וכבר כתבנו למעלה בסייעתא דשמיא.

עוד כתב לענין כבד הא דגרסינן בפרק כל הבשר אמר ליה אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה וכתב דלאחר מליחה קא מיבעיא ליה וכן עיקר דאמרינן עלה כי סליק אשכחיה לזעירי א"ל ר' אמי שלקי ליה ואכיל. ואמרינן עלה למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי דהוא גופה לא מיתסרא דלאו אורחיה דכבד למיבלע דם ואפילו בלא מליחה נמי היא גופה שריא כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה.

ואמרינן מאי שנא לענין גופה דלא מיבעיא לך דתנן הכבד אינה נאסרת למיסר חברתה נמי לא תיבעי לך דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת דילמא התם בכבד דאיסורא משום שמנינות משום דמא מאי וכתב המחבר דתמיהא ליה אמאי לא איפשיטא בעייה מדר'

אמי דודאי כי אמר ליה זעירי ר' אמי שלקי ליה ואכיל בהדי מליחה א"ל דאי לא מאי מיפשט ליה מינה ואי טעמא דר' אמי משום ההיא מתניתין למה לי מליחה ותירץ דמשום גזרה דשאר בשר ע"כ ולאו מילתא היא דדילמא מליחה משום אכשורי אוכלא א"נ דזעירי לא אמר ליה אלא דאיהו חזא דרבי אמי אכל כבדא שליקא וסבר דודאי במליחה דלא גרע משאר בשר ומכל מקום תפשוט מינה דכבדא במליחה שרי ואהדר ליה למישרי גופה לא מיבעיא לי דאפילו בלא מליחה כלל שריא כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה כלומר לאסור בשר אחר שנתבשל עמו ואמרינן מאי שנא לענין גופה דלא מיבעיא לך דתנן בבכורות ר' יוחנן בן נורי אומר כבד אינה נאסרת למיסר חברתה נמי לא תיבעי לך דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת ואמרינן דילמא התם בכבד דאיסורא ותמיהא ליה למחבר ולימא ליה דכי קתני אוסרת בכבד בלא מליחה ותירץ דהוא הדין דהמ"ל הכי אלא אגב אורחיה אתא לאשמועינן ריבותא טפי דכבד דהיתירא שנתבשלה עם בשר נבלה אינה נאסרת. והכי קאמר הכבד דאיסורא אוסרת בשר משום שמנינות עצמה והיא עצמה כלומר כבד דהיתירא אינה נאסרת משום שמנינות ע"כ. ומתוך דבריו הותר מרק פיגולים ונראה שאינו בקי בענינים אלו שהכבד בולע בליעה יתרה משאר דברים וחס ושלום לא תהא כזאת נשתקע הדבר ולא נאמר. אלא כי אמרינן בכבד דאיסורא הכי קאמרינן דמתניתין מילי מילי קתני והכי קא אמר הכבד דאיסורא אוסרת חברתה הכבד דהיתירא משום שמנינות דכבד דאיסורא והיא עצמה דהיינו כבד דהיתירא אינה נאסרת בנתבשלה בפני עצמה אינה נאסרת משום דם מפני שפולטת דם ואינה בולעת אבל שמנינות דאיסורא ודאי בולעת היא. והיא גופה קמשמע לן דכבד אע"ג דלא בלעא דמא בולעת היא שמנינות ולהכי תנא הכבד אוסרת ואינה נאסרת ואשמעינן תיובתא ברישא ובסופא ולא בעא לתרוצי ליה הכבד אוסרת בלא מליחה לשאר בשר משום דהא פשיטא ליה דהא אפילו בשר לבשר נמי.

והיכא דתלטי ליה לכבד בחלא או ברותחין שפיר דמי ושרי וכתב המחבר דהני מילי לענין דם גופו דהוה ליה כדם האיברים דלא פריש אבל לא לענין סמפונות דהוה ליה כדם בעין ע"כ ואינו נראה דהא סתמא אמרינן חלטי ליה ואכיל וכוליה משמע אלא דם שבשלו דרבנן הוא וסמפונות כיון דבליעי בגופיה דכבדא עשאוהו כדם האיברים דלא פריש וראיה לדבר דרב הונא ורב נחמן דחלטי להו ואכלי ודאי בשולי מבשלי להו בתר הכי בהדי בשרא דאי באפי נפשה בלאו הכי שרי אלא ודאי לבשולי בהדי בשרא עבדי ואי דם שבסמפונות אסור האי נמי אסור משום דם שבסמפונות אלא ודאי כדרפישנא.

גרסינן בפרק גיד הנשה רישא בכבשא תלייה אבית השחיטה מידב דאיב דמא ושרי אצדדין מיקוא קאוי ואסור אנחירי' אי דץ ביה מידי דמעבר ליה שרי ואי לא אסור. איכא דאמרי אנחיריה ואבית שחיטה דאיב אצדדים אי דץ ביה מידי דמעבר ליה שרי ואי לא אסור. וכתב המחבר וקיימא לן כל"ק דבשל תורה הלך אחר המחמיר ע"כ. וליתה דגמרא גמרינן דהלכתא כלישנא בתרא בין לקולא בין לחומרא ותו דהכא דרבנן הוא דדם שבשלו דרבנן הוא.

וכתב דהיכא דאשתלי ולא הפכיה מוקרה בלחוד הוא דאסור ע"כ. וכן עיקר שהרי שאר הדם יוצא הוא באור וליכא אלא קרמא דלא נפיק דמא משום קרמא דמפסקא נמצא המוח מתבשל עם הקרום.

ועוד כתב דהני מילי לצלי אבל לקדרה ודאי מפלט הוא ואוסר בששים ומשערין במוח ואינו נכון דלקדרה לא בעיא ששים אלא לקרום בלבד.

ולענין תרנגולת שמהבהבין אותה באור כתב המחבר שאין מניחין אותה בכדי שיחם הלב והכבד ומה שבתוכה דדם שפירש ממקומו על ידי האש ונבלע במקום אחר אינו יוצא ממקום שנבלע בכח מלח אלא בכח האש ע"כ ולפי דבריו הני מולייתא שנתבשלו קצת כצלי ולא הגיעו למאכל בן דרוסאי אסור לסלקן מן האש וליתנן בקדרה ואלו דברים אין להם רמז בגמרא כלל אלא נראין הדברים שזה דרבנן הוא שהרי דם שבשלו אינו עובר עליו. וכיון שעל הכלל נורא משאב שאיב אנו רואין כאלו כל מה שפירש על ידי האור כאלו לאלתר כלו שאוב וכלה באור על ידי האור ואין אנו יורדין לדקדוקין אלו שאין להם שיעור ואין אדם יכול לעמוד עליהם ולא ניתנה תורה למלאכי השרת ואלו דברים של עיקר ראוי לסמוך עליהם אבל ודאי כשמהבהבין הראש צריך לו לאדם ליתנו על בית שחיטתו בין בבהמה בין בעוף והרגלים צריך לעשות נקב בפרסותיה כדי שיצא הדם משם ואחר שהסר אותן צריך ודאי למלחן באותו מקום. ולענין מליגת גדיים וטלאים בעורותיהם הרבה המחבר לכתוב על זה ולדון אי אמרינן דכלי ראשון מבשל וליתסר משום מבשל חלב ודם או לא יכתב בסוף דלגבי הא לא נפקא לן מינה מידי דאפילו תימא דעירוי אינו ככלי ראשון הנ"מ לענין בשול אבל מכל מקום מבליע ומפליט הוא כן כתב בפירוש מורי רבנו משה ז"ל שכל שיצא מכלל צונן הוא מבליע ומפליט ואפילו בכלים קל וחומר מבית השחיטה שהוא בולע מן המוכן ולענין כלים כללו של דבר כבולעו כך פולטו ובשיעור חום שהם בולעין הם מוכשרין ופולטין ומיהו כלי אינן בולעין ופולטין אלא על ידי האור או חום בשר מחמת מלח ולאפוקי בית השחיטה ודבר חריף שאין בולעין אלא מן המוכן ואינן מפליטין כלים ולא מבליעין.

אבל תמה על המחבר שהביא ראיה דכלי ראשון וכלי שני מבליעין מבית השחיטה ומכפלי דאסרו לסחופי עילוי בשרא ואינו נכון שלא אמרו איסור בכפלי משום בליעה כלל שאין בכך חום לבלוע כלל ואפילו מן המוכן ולא אמרו בשעבר ועשה כלי בעי נטילת מקום ולא קליפה כלל אלא אסרו לעשותו משום דאיכא טיחה נדבקת ביותר וכן בית השחיטה אינו מבליע ולא מפליט דבר קשה אלא שהיא בולעו מן המוכן ומכל מקום אסור למלוג גדיים וטלאים אא"כ לאחר ניקור חלב ומליחה שהעור הרך מקבל מליחה ואין השער מעכב ואם עבר ועשה כן הכל לפי מעשה המליגה שאיפשר שמשערים בששים בכוליה ואיפשר שאין משערין כללו של דבר שאיפשר לדון שנבלע בהשייה משערין בכלו ואם לאו אין משערין בכלו ונאסר הכל כלומר כל מה ששרוי במים אם אין בו ששים במה ששרוי במים ואם אינו שרוי בתוכו מתירין אותו בניטל מקומו כדין חם לתוך חם בשניטלו מן האור לפיכך אין אומרין לעולם בענין מליחה ששים לפי שאינו בהשויה כדמוכח בשמעתא דטפת חלב דבעינן ניעור וכסה וכדכתיבנא עלה בסייעתא דמרי שמיא יתעלה.

גרסינן בפרק כיצד צולין אמר רבא האי מולייתא שריא אמר ליה אביי והא בלעא דמא ופריק כבולעו כך פולטו ודוקא לצלי וכתב המחבר דהני מילי בשלא נמלח הבשר אבל אם נמלח הבשר אפילו לקדרה מותר ע"כ ואינו נכון לפי שיטתנו הנכונה שאין מליחה באה אלא להוציא הדם הקרוש על פני הבשר ואפילו לאחר שהוכשר הבשר אם היו משהין אותו במליחה היה פולט דם ואסור לחתוך חתכה שנמלחה וליתנה בקדרה אלא אם כן מולחין מקום חתך הילכך מולייתא בקדרה לא אפשר אא"כ נמלח הבשר בכדי שאינו נאכל מחמת מלחו דהתם כלה כל דמו והרב הגדול ר' משה בר' מיימון היטיב לראות ואסר מולייתא.

אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה. ואסיקנא רבא אכיל וקרי ליה חמר בשר. ואמר רב נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר פירוש לקבל מיחל הנוטף ממנו עד שיכלה כל מראה אדמימות שבו ואסיקנא דליכא למיקם אהאי שיעורה וליכא תקנתא אלא דמייתינן תלת גללי דמלחא ושדי ליה בי דוגי דדמא סריך בהדי מלחא בתר הכי שפו ליה וכתב המחבר דשמואל דאסר בככר שחתך עליה בשר משום ספק דם גמור הוא ובי דוגי נמי לדם גמור הוא דחיישינן וסגי בתלת גללי מלחא דמלחא משאב שאיב ליה לדמא ע"כ. ודבריו בזה כלן בשגגה דודאי שמואל בהא דככר שחתך עליה בשר אחר שהגיע לכלל מאכל בן דרוסאי הוא. ודבר הניכר הוא לכל אדם ואין לך אדם טועה בזה ואין לך אדם חותך בשר על ככר ולא על גבי כלים קודם שיעור זה ואם כן

לאחר שיעור זה א"א לו לחוש לדם מן הדין שכבר הגיע לכלל בשול וכל מה שיוצא ממנו מותר מן הדין וא"ת קודם שהגיע לכלל מאכל בן דרוסאי רבא היכי אכיל והלא פליטת אודם קודם לכן ודאי דם גמור הוא. וכן ההיא דבי דוגי א"א דאתינן קודם שהגיע לכלל מאכל בן דרוסאי שהרי אמרו עליו שכלה כל מראה אדמומית שבו ואע"פ שאמרו עליו דילמא תתאה בשיל עילאה לא בשיל ודאי לא אפשר דלא בשיל כלל כיון דתתאה מטא דבשיל לגמרי דכלה כל מראה אדמומית שבו אלא לא בשיל שפיר קאמר דלא בשיל כתתאי שרואה פני האור ותו דאי קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי הוא מראה אודם שבו דם גמור הוא ומי שרינן דם גמור לערב ולבלבל בהדי שומנא משום טעמא דמלחה דשאיב מי בקאינן דשאיב כוליה ותו דלא אשכחן בשום דוכתא דשאיב מילחא דם המעורב בתוך משקה לח ולא אמרו דמייתינן תרי תלת גללי מלחא אלא משום דדמא שכין וסריך בהדי מלחא ואלו איכא למיחש לדם גמור מי סמכינן בהכי למשריה ולבלול לכתחילה על דעת שנסמוך לומר שכל הדם יסתרך במלח ושפיכן ליה בתר הכי ולא חיישינן למידי אלא דברים אלו אינן ודברים בטלין הם ועיקרן של דברים כדברי הרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל והסכים עליהן מורי הרב רבנו משה ז"ל דההיא דכבד שחתך עליה בשר והא דבי דוגי בתרוייהו מן הדין מותר ותרוייהו לאחר שהגיע לכלל מאכל בן דרוסאי והוא מן הדין מבושל ולא אמרו בככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה אלא מפני מראית העין ולהכי אכיל ליה רבא וקרי ליה חמר בשר דכיון שנבלע בככר אין בו מראית העין ותו אמרינן משמא דשמואל דאין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמימות שבו ומשום מראית העין דודאי כבר הגיע למאכל בן דרוסאי ויותר מזה ואין מניחין כלי תחת הבשר קודם לכן ורב אסי אמר דליכא למיקם אהא מילתא ואהאי שיעורא דזמנין דדמי לן דכלה מראה אדמימות שבו ובו מיחל אדום ועדיין יוצא ממנו מראה אדום וליכא תקנתא אלא בהני תלת גללי דמלתא דסריך דם ביה ותו לא חיישינן למראית העין ושמואל הוה סבירא ליה דאיכא למיקם עלה דמילתא ואלו דברים ברורים.

פסקה ד

והא דאמרינן לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בשרא דלמא דאיב תרבא ובלע בשרא. עיקרן של דברים כמו שפירש הרב ר' משה בר' מימון ז"ל דלכתחילה קאמר דאלו בדיעבד שרי דצונן בצונן הוא ומיהו שפשוף גדול בעי משום טיחתו של חלב להכי אסור לכתחילה שמא יפשע בשפשוף זה.

השער הרביעי

פסקה א

בדיני בשר בחלב: כתב המחבר דקיבה שבשלה בחלב קרוש מותר דפירשא בעלמא הוא כלומר הרי כפרש ע"כ ואינו נכון דהלכתא כמשנה אחרונה דקתני סתמא קיבה שבשלה בחלבה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת. וכשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וחלב שבקיבה דינו כבהמה שינקה זו ממנה ודינו כמכונס בעין ומאי דאמרינן עלה פירשא בעלמא הוא כלומר אינו נגרר אחר גופה אלא כדבר הפרוש מגופה והוא נדון כבהמה שינקה ממנה.

ולענין לאכול בשר ואחר כך גבינה או גבינה ואחר כך בשר אמרינן בפרק כל הבשר תנו רבנן בית שמאי אומר מקנח ובית הלל אומר מדיח ואסיקנא בית שמאי אומר מקנח והוא הדין למדיח ובית הלל אומר מדיח והוא הדין למקנח ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ויש מפרשים בין למר בין למר לא בעינן אלא חדא או קנוח הפה או הדחת פה והיינו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא סליק להו שפיר לישנא דמקנח והוא הדין למדיח ומדיח והוא הדין למקנח דהאי לישנא משמע תרוייהו ואי אמרינן נמי דבית שמאי ובית הלל מודו דתרווייהו בעינן קשיא ודאי אמאי לא אדכרו אלא חדא חדא דחדא לאו הכשירה הוא כלל ורואה אני דברי האומר דמדיח ידיו קאמר דבפה לא בעי אלא קנוח והיינו לישנא דמר אמר חדא ומר אמר חדא דמר איירי בקנוח הפה ומר איירי בהכשר ידים. ואמרינן בעי מיניה ר' אסי מרבי יוחנן כמה ישהה בין בשר לגבינה אמר ליה ולא כלום איני והאמר רב חסדא אכל גבינה מותר לאכול בשר בשר אסור לאכול גבינה אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר אמר ליה ולא כלום. ושיעור שהייה פרישנא ליה בגמרא מסעודתא לסעודתא דאמרינן אמר מר עוקבא אנא בהא מילתא חלא בר חמרא לגביה אבא דאלו אבא כי הוה אכיל בשרא לא הוה אכיל גבינה עד למחר כי השתא ואלו אנא בהאי סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא והא מילתא תמיהא טובא הכשר של שהייה ודין זה של שהייה היאך לא נשנה במשנה ולא בברייתא ולא נאמרה במימרא אלא אגב גררא הביאוה ודרך סיפור ועיקרן של דברים משום דשהייה אינה הכשר ולא הוצרך ללמד עליה לא תנא ולא אמורא שהדבר ומכרע מעצמו שמי שאכל בשר לא יאסר (לעולם) לאכול גבינה לעולם בלא הכשר ואפילו עמד שני ימים או שלשה שלא אכל אחר הבשר א"א לומר בזה שיהא צריך כלום אלא מפורסם היה אצלם היתר זה שבשר וגבינה מותרין זה אחר זה בשהייה לבד בלא שום הכשר שכבר נימוק ונימוח שמנינות וטיחה שבפיו וחכו אלא שלא השוו בזה יש מחמיר על עצמו במעת

לעת ויש נוהג היתר בסעודה אחרת ולפיכך הביאוה דרך ספור בלבד דשהייה לא נאמרה מפי רבותינו בהכשר אלא מפורסם היה מעצמם לכל וכיון שכן ודאי ב"ש וב"ה ששנו בברייתא הכשר לבשר וגבינה ודאי הכשר לשעה אמרו דבהאי הכשר סגי לאלתר לאכול גבינה אחר הבשר ואין כאן צריך הכשר אחר ולא שהייה כלל. והדבר מוכרע מעצמו דהכשר זה להעביר טיחות הבשר מפיו ושמנינותו ודי בזה אפילו לאלתר וכן בדין דהא אפילו כאחת בכלי שני אינו אסור מן התורה אלא בכלי ראשון כדאיתא בגמרא ולפום הא מילתא הא דאמר רב חסדא אכל גבינה מותר לאכול בשר בלא שום הכשר אחר קאמר וביממא דהא חזי לידא. והילכך לא בעי נטילת ידים וקנוח הפה לא בעי משום דגבינה ליכא טיחה בפיו אבל אכל בשר אסור לאכול גבינה בלא הכשר דהיינו בלא קנוח ומשום טיחת פיו ומאי דמסתיים לה סתומי דאמר אסור לאכול גבינה משום דמסתמא לאלתר משמע דאלו בשהייה מילתא דמיפרסמא הוא ודהכשר קנוח נמי לא צריך ליה למימר דהא רב חסדא לא אתא למימר אלא היתירא דבשר אחר גבינה דאיסור גבינה אחר בשר והכשר דידיה ממתניתא שמעינן לה והקשה המחבר אם כן מאי מקשינן מדרב חסדא דהא מודה רב חסדא דאפשר לאלתר בקינוח הפה בלא שהייה ואם כן ר' יוחנן דאמר ולא כלום שפיר קאמר דהא אפשר לאלתר בקנוח הפה ע"כ ולאו מילתא היא דודאי כי בעא מיניה ר' אסי מר' יוחנן כמה ישהה בין בשר לגבינה בלא הכשר אחר בעו מיניה דפשיטא להו דשהייה לא בעיא הכשר וכדאמרן ואמר ליה ולא כלום ואהא מתמהינן והאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה ובלא הכשר קאמר וכדפרישנא ולאו קושיא דר' אסי לר' יוחנן הות דר' אסי לא מקשי ליה לר' יוחנן מדרב חסדא דקשיש טובא מדרב חסדא אלא גמרא הוא דמתמה אמימרא דר' יוחנן מהא דרב חסדא ולא מייתינן לה ממתניתא משום דאיידי דהאי הכשר דקנוח פה והדחה לא איתני במתניתין דילמא ר' יוחנן לא חשיב לה להא מתניתין מתרצתא להכי מתמיהין מדרב חסדא ומתרצינן דר' יוחנן נמי בשר אחר גבינה אמר הילכך בשר אחר גבינה לא בעי קנוח אלא נטילת ידים כדאיתא בגמרא. גבינה אחר בשר בשהייה מסעודה לסעודה לא בעי מידי אחריתי אלא אם כן מרגיש בשר בפיו דאפילו אחר שהייה חשיב בשר ולהתיר לאלתר סגי בקנוח ונטילת ידים וקרי במתניתין לנטילת ידים הדחה לפום מאי דרפרישנא לעיל משום דסגי בנטילת ידים מועטת ואפילו בכל דהו לאפסודי להההיא זוהמא דבשרא ואינו מחיוב להעביר אלא לאפסודה כל דהו דתו לא חשיבא וראיה ברורה לדברינו מה ששאלו בשר שבין השינים מהו ואם כדבריהם דאפילו בתר שהייה בעי קנוח להעביר טיחת פיו מה זו שאלה לבשר של בין השינים דהא אפילו טיחת פיו חשיבא אלא ודאי כדאמרן. והם

דברים ברורים ומחוורין ואין לפקפק עליהם כלל וכן דעת הגאון בעל הלכות גדולות ורבנו יעקב והרב אדני זקני ר' זרחיה הלוי ז"ל. ואעפ"כ במקום שנהגו בו איסור אסור מתורת אם.

ובגמרא אמרינן תאני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים והאי דאמר באפיקורן כלומר באפקירותא ולא שנא גבינה תחילה או בסוף דהא מסתם לה סתומי ואמר עוף וגבינה דמשמע אפילו עוף תחילה ואמרינן רב יצחק בר רב משרשיא איקלא לבי רב אשי אייתו ליה גבינה ואכל ואייתו לקמיה בשרא ואכל כי לא משא ידיה אמר ליה והא תני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא. ואע"ג דאגרא אפילו בבשר עוף תחילה שרי ועובדא דרב יצחק גבינה תחילה הות הכי קאמרינן עוף וגבינה הוא דשרו בכל ענין הא בשר וגבינה אסורין בכל ענין ואפילו גבינה תחילה דאי ס"ד שרי ליתנייה דהיא ריבותא טפי דאיסורא דאורייתא ואמר להו הנ"מ בליליא אבל ביממא הא חזינא ואלו בקנוח הפה לא איירי דפשיטא להו מילתא דקנוח הפה אחר סעודה ליכא הילכך עוף וגבינה מותר ואפילו בשר תחילה בלא שום הכשר וכן דעת מורי רבנו משה ז"ל ומיהו הנ"מ מסתמא אבל מרגיש בשר בפיו או טיחה או שידיו מזוהמות ודאי צריך נטילת ידים וקנוח הפה ובכל מידי הוי קנוח בר מתמרי וירקא וסלקא ודכותייהו.

עוד כתוב שם בענין תנור שטחו פניו בשומן בשר הילכך בתנור אם אפה בו את הפת לאחר שהוסק התנור הפת מותרת דאפילו כלי חרס יוצא מידי דפיו על ידי היסק וכל שכן בחזרת כבשונות וכמו שכתבתי בשער רביעי של תערובות אבל הפת שאפאה קודם שהוסק התנור אסור לאכלה אפילו במלח משום הרגל עבירה. ותניא אין לשין את העיסה בחלב ואם לש הפת כולה אסורה מפני הרגל עברה. כיוצא בו אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיוסק התנור ע"כ וזו כשגגה דהא קיימא לן ודאי דנותן טעם בר נותן טעם שרי בבשר בחלב והילכך לא בעי היסק אלא קנוח והאי דתנא היסק אורחא דמילתא נקט משום דאורחיה דתנור בהיסק ולאו היסק גמור כדי הכשר כשנאסר איסור גמור קאמרינן אלא היסק מועט כדי הכשר במקום זה דהיינו היסק כדי קינוח ואלו דברים ברורים.

ולענין כחל תנן במתניתין הכחל קורעו ומוציא את חלבו ואמרינן כיצד קורעו אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ואמרינן אמר ליה ר' אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמשמע לן מתניתין היא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב א"נ לקדרה כלומר א"נ לא פליג אדינא דשתי וערב דמודה הוא לרב יהודה בהכי אבל מאי דאשמעינן רבי אלעזר

למשרייה אפילו לקדרה כלומר של בשר דסתם קדרה הכי משמע. ואמרינן נמי דאמרה ילתה לרב נחמן דבעיא למיכל בשר בחלב ואמר להו רב נחמן זווקו לה כחלי כלומר בשלו לה כחליה בפני עצמן בקדרה בלא קריעה. ופרכינן והא קתני קורעו ותרצינן לקדרה כלומר דכי אמרינן במתניתין דבעי קריעה היינו לקדרה של בשר ופרכינן ממתניתין דתניא כחל שבשלו מותר אבל לכתחילה לא ומהא שמעינן דהא דרב נחמן בבשיל בקדרה מהא דמקשינן מהא דתני שבשלו דאי כמאן דפריש הא דרב נחמן בצלי מאי מקשה ליה מהא מתניתין לימא ליה דההיא דר"נ בצלי ולהכי שרי לכתחילה ומתניתא לבשול בקדרה בפני עצמו דהא בהדיא קתני שבשלו ולהכי דיעבד אין לכתחילה לא ותו נמי שמעינן מינה דההיא דרב נחמן בלא קריעה דאי לא לימא ליה הא דרב נחמן בקריעה ולהכי נמי שרי לכתחילה ומתניתא בלא קריעה ולהכי קתני שבשלו אלא לאו דרב נחמן בקדרה בפני עצמה בלא קריעה וכיון דכן כי פרכינן קורעו ומהדרינן לקדרה לקדרה של בשר קאמר ותרצינן הוא הדין דאפילו לכתחילה נמי ואיידי דתנא סופא קיבה שבשלה בחלבה אסור דאפילו דיעבד נמי תנא רישא שבשלו הילכך לקדרה של בשר מותר בקריעת שתי וערב וטחו בכותל ולקדרה בפני עצמו מותר ואפילו בלא קריעה. ובדברי המחבר לא נתבאר יפה.

ולענין צלי אתמר כבדא עילויא בשרא שרי מאי טעמא דמא משרק שריק כחלא עילוי בשרא אסיר חלבא מסרוך סריך. ואסיקנא הלכתא בין כחלא בין כבדא תיתי בשרא שרי עילויה בשרא דיעבד אין לכתחילה לא. וכתב המחבר דשמעינן מינה דמותר לצלות בכלי שצלו בו בשר או לצלות בשר בכלי שצלו בו כחל ואפילו בלא קריעה וכן להעלותו חם בקערה שאכלו בה בשר מותר ע"כ. ואינו נכון שלא התירו אלא בששניהם צלי אבל צלי במבושל אסור והכא ליכא למימר תתאה גבר שאין זה כרותח לענין כלים אלא הרותח מחמם הכלי ומפליט ומיהו כל זמן שאין שם דבר ששורה בתוכו לא עדיף מחם לתוך חם דקיימא לן דסגי בנוטל את מקומו.

השער החמישי

פסקה א

ולענין דם ביצים כתב דשני לן בין ביצת תרנגולת דספנא מארעא להיכא דלא ספנא מארעא דהיכא דלא ספנא מארעא דם דידהו אסור דאורייתא ע"כ. וליתא דסתמא ממעטינן ליה בכריתות אוציא דם ביצים שאינן מין בשר ואע"פ שהוא סימן ריקים כ"ז שלא ריקמה עדיין אני קורא בו דם ביצים ואינן מין בשר אלא ודאי כלהו דרבנן.

עוד כתב המחבר שאם נמצא דם על חלמון שלה כולה אסור מאי טעמא דסריך תכלא בכולא ע"כ וכן כתבו הרבה מן החכמים אבל יש לי מקום עיון לפי שיש במקום זה לשון מחודש בגמרא שאמרו שם תאני דרוסאי אבוה דר' אפטוריקי ואמרי לה אחוה דר' אפטוריקי לא שאנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה כלה אסורה מאי טעמא דסריך תכלא בכלא אזל רב גביהא מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אסי אמר ליה תנא אפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתירצה ניהליה הכי וזה לשון מחודש בגמרא דודאי אורחיה דגמרא כי תאני אמורא קמיה דרב מיניה מילתא דלאו מתרצתא לממחה בידיה ולשתוקיה ולמימר ליה זמנין פוק תני לברא וכי הנ"מ אבל היכא דתנו קמיה שפיר ומלתא תריצא לאו אורחא דרבה למימר ליה מידי ולמימר פלניא הוה תני ליה בטעותא וכיון דכן רב אשי מאי אכפת ליה במאי דמשתבש תנא כיון דאיהו שפיר תני קמיה אבל הנכון דהכי קאמר ליה לישנא דידך כלישנא דאביי אבל מתניתא איפכא תני ולישנא דתנא דתני לה איפכא עיקר וכיון דכן על החלמון זורק את הדם ואוכל את השאר ועל החלבון כלה אסורה וכן האמת שהרי אדם מוצא דם בביצה בת יומא בחלמון ואין אדם מוצא בחלבון אלא בששהתה ובחלבון ראוי לומר דסריך תכלא בכולא שהרי האפרוח יוצא מן החלבון וניזון מן החלמון ואפילו לאחר שיצא לאויר העולם אם באת לקרעו כנגד בני מעיו אתה מוצא במעיו החלמון כלו שלם כאלו מונח בקופסא לפי שבשעת יציאתו לאויר העולם החלמון נבלע במעיו כנגד טיבורו וניזון ממנו מקצת זמן ואלו דברים של עיקר בלא ספק אעפ"כ לכבודן ראשונים ראוי להחמיר בכולם.

עוד שאל המחבר למה דם ביצים אינו מותר כל זמן שיש בו הוכח של ביצים כשם שהתירו דם דגים כל זמן שיש בו קשקשים ע"כ ולאו מילתא היא שבזה החמירו לפי שהביצים באין לכלל בשר ולפיכך כשהדם הוא במקום ריקום החמירו לאסור כל הביצה.

השער השישי

פסקה א

עוד שם כתוב בדיני גבינה לענין שגבנו אותה מבהמה ידועה ואחר כך נשחטה הבהמה ונמצאת טרפה ואפילו גבן מששים בהמות ונמצאת אחת מהן טרפה שאין חלב אותה טרפה בטלה בתוך השאר אם ידוע שהיתה טרפה בזמן שחלבו ממנה כגון שנשחט ונמצא מכה במעיה והוגלד פי המכה כדקיימא לן הוגלד פי המכה בידוע שהיה ג' ימים קודם שחיטה ע"כ. ואיני מבין דבריו אם גבן מששים בהמות מותרות למה אין אותו חלב

של אותה בהמה שנמצאת טרפה בטל בששים באותו חלב המותר אע"ג דהיא גופה לא בטל דבעלי חיים לא בטילי מאי טעמא לא בטיל חלב דידה.
עוד כתב דכל היכא דלא קיימי עלה דמלתא אימת נטרפה תולין לומר דהשתא בסמוך לשחיטה נטרפה והנ"מ בטרפות דאפשר לתלות ולומר דסמוך לשחיטה ממש הוה אבל בטרפות דסרכא וכיוצא בזה שא"א לומר דסמוך לשחיטה ממש הוה בהא ודאי אסור דהא אי אפשר לומר לן בה העמידוה על חזקתה שכבר יצתה מחזקתה ואי אתה יודע מתי וכיון דודאי יצתה מחזקתה ואין אתה יודע מתי אוסרין אותה למפרע והביא ראיה לדבריו ממה שאמרו באשה בכתם יבש שאוסרין אותה למפרע משעת הכבוד ע"כ ודבריו סותרין זה את זה שהרי כתב שתולין להיתר ומעמידין אותה בחזקת כשרה כל היכא דאפשר לומר דסמוך לשחיטה ממש הוה אע"פ שאפשר דטובא מקמי הכי הוה א"כ בסירכא נמי למה אין אנו תולין עד הזמן שאפשר שלא היתה קודם לכן שהרי בין בזו ובין בזו אין לך ראיה על הזמן בשניהם שאף זו שאפשר שהיה סמוך לשחיטה אפשר קודם לכן והרי הסרכא כמוה לפי אותו זמן שאפשר לה קודם שחיטה ולא פחות מיכן שא"א לתלות בפחות מיכן אבל בזמן הקודם לזה זו וזו שוות ואף בזו שאפשר לתלות בה סמוך לשחיטה מכל מקום יצאה מחזקתה דיצאה מחיים מחזקת כושר ולפי האמת אין הפרש בין שעה אחת או רגע אחד לזמן מרובה כלן מחזקת כושר יצאו מחיים שכבר נטרפו מחיים ואין זה אלא דאגב ריהטא לא עיין בה אבל הנכון דדא ודא אחת היא וכיון שיצאו מחזקת היתר ואין אנו יודעים זמנם למפרע חוששין להם למפרע עד הזמן שמתברר לנו שהיתה מותרות בודאי כגון שנים עשר חדש למפרע ועד אותו זמן חוששין וכן מוכיח במסכת נדה.

השער השביעי

פסקה א

בבשולי נכרים גרסינן בע"א בפרק אין מעמידין אמר רב כהנא אמר ר' יוחנן פת לא הותרה בבית דין פירוש לא נמנו עליו בית דין להתירו מכלל דאיכא מאן דשרי פירוש מדקאמר לא התירוה בבית דין משמע בבית דין הוא דלא הותרה אבל מכל מקום היתר נהגו בה לפי שלא היו יכולין לעמוד באותה גזרה אין דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עו"ג לפניו פת פורני מאפה סאה א"ר כמה נאה פת זו מה ראו חכמים לאוסרה מה ראו חכמים לאוסרה משום חתנות אלא מה ראו חכמים לאוסרה בשדה כלומר דלא שייך חתנות דלא היו אלא עראי כסבורין העם לומר התיר רבי את הפת כלומר בשדה ולא היא לא התיר את הפת פירוש ומכל מקום הוחזקו העם בהיתר

ומתוך שיצא הדבר בהיתר יצא כלומר בשדה שלא היו יכולים לעמוד בה ולא מיחו בידם חכמים וכיון שכן הרי היא כאלו הסכימו עליה ומתחילה לא פשט איסורו ברוב ישראל וכל גזרה דאיתנהו בה הני תרוייהו דלא פשט איסורו ברוב ישראל ואין רוב הצבור יכולין לעמוד בה כל בית דין יכול לבטל ואפילו קטן מן הראשון רב יוסף ואיתימא רב יהודה אמר לא כך היה מעשה אלא פעם אחת הלך ר' למקום אחד פירוש ולאו בשדה הוה אלא בעיר וראה מקום דחוק לתלמידים אמר אין כאן פלטר כסבורין העם לומר פלטר עו"ג והוא לא אמר אלא פלטר ישראל פירוש ומתוך כך הוחזקו העם לנהוג היתר בפלטר ואפילו בעיר ומתוך שיצא הדבר בהיתר יצא לפי שלא היו יכולין לעמוד בה וכלה מילתא תליא בפלטר וכל היכא דאיכא פלטר שרי ואפילו בעיר וללישנא קמא שרא כל בשדה ואפילו דלאו פלטר ומאי בשדה כל מקום שאין פלטר מצוי בו ולא נהגו בו בפלטר א"ר חלבו אפילו למאן דשרי של פלטר עו"ג ואפילו בעיר והיינו לישנא בתרא הנ"מ במקום דליכא פלטר ישראל אבל במקום דאיכא פלטר לא. אמר ר' יוחנן אפילו למאן דאמר פלטר עו"ג הני מילי בשדה אבל בעיר לא כלומר אפילו למאן דאמר דכלהו מילתא תליא בפלטר עו"ג ושל פלטר עו"ג מותר לעולם ואפילו איכא פלטר ישראל הני מילי בשדה אבל בעיר לא שארי לעולם אלא בדליכא פלטר ישראל ולכולי עלמא פת פלטר עו"ג מותר כל היכא דליכא פלטר ישראל.

ולענין פת בעלי בתים בשדה כיון דלישני נינהו ופלוגתא דרב דימי ורב יוסף מסתבר דאזלינן בה לקולא ובשדה מותר ואפילו של בעלי בתים ואע"ג דשקלי וטרי לפום לישנא דרב יוסף לאו משום דסבירא להו כותיה אלא אפילו קאמרינן הילכך כ"מ שאין מצוי בו פלטר כלל מותר ואפילו פת בעלי בתים ואפילו ליטול מן העיר פת בעלי בתים במקום שיש פלטר ישראל ולילך בשדה ולאכלו שם מותר אלא שהוא דבר מכוער לתלמוד חכם דאמרינן איבו מנכית ואכיל ביה מצרי פי' פת בעלי בתים של בני העיר בשדות אמר להו רבא לרבנן לא תשתעו מיניה דאיבו דאכיל נהמא דארמאי ופרשו הגאונים ז"ל לא תאמרו דבר שמועה משמו.

ולענין פת פלטר ביד בעל הבית או פת בעל הבית ביד פלטר כתב המחבר דבתר מעיקרא אזלינן ופת פלטר ביד בעל בית מותר ופת בעל הבית ביד פלטר אסור דפת פלטר כיון דהותרה הותרה והביא ראיה מההיא דאמרינן ההיא ביתא דחיטי דנפל עלה יין נסך ואמרינן עלה דשרא רבא למטחינה ולמיפי' ולזביניה לנכרים שלא בפני ישראל אלמא דאי בפני ישראל אסור משום דאתו למיהדר ולמיזבן מינייהו דכיון דהוה פת ישראל ואישתרי כי הוי דבעל הבית מותר והכי נמי פת פלטר וזו כשגגה ואינן דומות כלל

שהתבשיל שלנו היתר גמור הוא ושוב א"א לו להיאסר ביד נכרים וכן פת אבל הפלטר דין בשולו ואפייתו בכל מקום כנכרי גמור ואלו אפה ובשל בשלנו איסור גמור הוא אלא שהפת התירו מידו כל זמן שאין שם פלטר ישראל וכשיש פת לפלטר ישראל פתו נאסר וכשכלה פתו של ישראל הרי פתו הותר נמצא פת פלטר הרי הוא כפתו של נכרי אחר ואפייתו באיסור בשל נכרי אחר אלא שמידו התירו נמצא שאין אפייתו מתרת אלא מכירתו על ידו של פלטר היא המתרת שכיון שאין כוונתו אלא להשתכר במכירתו אין כאן כל כך קירוב והתירוה מפני חיי נפש כדאיתא בירושלמי הילכך פת בעלי בתים ביד פלטר מותר ופת פלטר בידו של בעל הבית אסור ולא עוד אלא שאם הזמינו פלטר לישראל הרי פתו של פלטר אסורה לו דלא עדיף האי מפתו של ישראל שאפה אותו הפלטר שהוא אסור ופתו של פלטר הוא עצמו משתנה דינו שאם הגיע לשם פלטר ישראל הרי הוא אותו פת בעצמו שהיה מותר קודם לכן עכשיו כשהגיע שם פלטר ישראל נאסר וכשכלה פתו של ישראל חזר והותר ואלו דברים ברורים ויש כאן מקום עיון לפי דברינו שלא הותרה פת פלטר אלא מידו. ישראל ששלח נכרי לקנות פת מפלטר ואין שליחות לנכרי והנכרי הקונה לא זכה בו בשביל ישראל המשלח וכיון שכן ישראל זה לא זכה בו מיד פלטר תאמר שהוא אסור ונראה דכיון שאין דעתו של שליח זה לזכות לעצמו וכיון שכן א"א לזכות נמצא ישראל מידו של פלטר הוא זוכה דמידו חשבינן ליה כל זמן שאין יד אחר זוכה באמצע.

ולענין פת של ישראל שנעשה על ידי עו"ג גרסינן בגמרא אמר ר' יוחנן שלש מלאכות יש בפת האי ריפתא דשגר נכרי ואפה נכרי אסור שגר ישראל ואפה עו"ג שרי שגר עו"ג ואפה ישראל שרי שגר עו"ג ואפה נכרי וישראל מחתה בגחלים שרי וכתב המחבר ואע"ג דבשאר בשולי עו"ג לא שרינן שגר עו"ג ואפה ישראל קולא היא בפת מפני שהוא עיקר חיי נפש ע"כ ולא היא דלא חשבו לה להא קולא ולא אתמר בה האי טעמא אלא שגירת תנור בפת והיסקו מלאכה חשובה חשיבא.

והשתא ודאי קשיא טובא מנהגא היאך אנו אופין בפורני ויש משליכין עץ לתוך הפורני ומורי רבנו משה ז"ל כתב שאין זה מכשיר כלל שלא אמרו אלא שגר תנורא או חיתוי בגחלים הניכר באפייתו כגון שניכר מהירות אפייתו על ידי כן ואני אומר מקום הניחו לי רבותי לפרש שיש כאן בענין בשולי נכרים קושיא אחרת גם כן דקיימא לן בחולה שאין בו סכנה שאין מתירין לו איסורין של דבריהם אלא בהנאה והתם נמי שלא כדרך הנאתו אבל לא באכילה שלא הותר סתם יינן ולא שמנה של גיד הנשה למי שהוא חש בגופו חס ושלום נשתקע הדבר ולא נאמר וכן הדין במוקצה דאסור ודאי בחולה שאין בו

סכנה ואע"ג דשרינן לגונח לינק חלב בשבת לאו מוקצה הוא דהאי בהמה לא אתקצאי אלא מחמת איסור שחיטה בכל מאי דאפשר לאיתהנויי בלא איסור שחיטה שרי תדע דהא קיימא לן דמותר לחלוב בשבת בתוך הקדרה משום דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי ולא אסרינן משום מוקצה ולא דמי לביצה שנולדה בשבת דאסירא משום מוקצה דהתם בשבת נגמרה יציאתה ונעשית בריה מיוחדת בפני עצמה מה שאין כן בחלב שלא נתחדש בשבת שיעשה בריה חדשה ופנים חדשות אלא שנתרבה ריבוי שאינו ניכר ושאינו מסויים שהרי ידוע ומפורסם לכל שאף מערב שבת היה שם חלב וכהאי גוונא ליכא משום מוקצה אלא משום חולב ואפילו כדרכו ליכא איסורא דאורייתא וכיון דכן השתא דהוי מפרק שלא כדרכו שרי ליה רבנן והשתא דאתינן להכי קשיא טובא היאך מתירים לחולה לבשל לו על ידי נכרים ובודאי בכל דבר התירו לו אף בדברים שיש בהן בשוי נכרים והכי מוכח הא דאמרינן בשבת חיה שלשה שבעה שלשים שלשה מחללין עליה את השבת לעולם שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת שלשים עושין לה על ידי ארמאי כדקיימא לן דכל צרכי חולה נעשים על ידי נכרים בשבת והוא שאינו שלו ואינו עושה במצות בעלים איסורא דרבנן והתירו לחולה ובודאי דשלשים דומיא דשבעה ושלשה מה שבעה ושלשה עושין לה על ידינו כל דבר אף שלשים עושין לה על ידי ארמאי כל דבר ומותר לה אפילו בדברים שיש בהן בשולי נכרים. ותרצתא דהני שמעתא דרבנן באיסורין אלו שאסרו בשל נכרים משום חתנות לא השוו בהם מדותיהם כשאר איסורין של דבריהם כגון שמנו של גיד וכחל אלא כאן לפי מה שראו אסרו ופעמים החמירו ופעמים הקלו שהרי יינן ופתן והשכר שלהן והשלקות כלן מדבריהם משום בנותיהן ואסרו יינם ואף מגעם ביין שלנו ואפילו בהנאה וסמכו דבריהם לשל תורה לעשותו כיין נסך לפי שבו ראוי להחמיר לפי שקרובה ומצויה תקלתו יותר מן הכל ואעפ"כ התירו במבושל שלנו לפי שאין שתייתו תדירה ועיקרו לרפואה פתן הסירו מן הפלטר ושורת הדין אף בשדה מותר ובשכר התירו חוץ לביתם הרי שיש מקום שהוא אסור ומקום שהוא מותר ובשלקות התירוה כל שאין הנכרי מתכוין לבשל כדאיתא בגמרא נמצא דבר אחד פעמים אסור פעמים כיוצא בו מותר שלא אסרו בזה כל זמן שאין בו חשש בנותיהן אף אני אומר שהנכרי שבא לבשל לחולה והוא בשבת בזמן האסור לנו לבשל שלא אסרו משום בשולי נכרים כלל דלא שייך הכא משום חתנות ולא עוד אלא שמותר לבריא במוצאי שבת. עוד אני בא לדון מזה הטעם שלא השוו חכמים מדותיהם בענין זה ולא אסרו בו אלא לפי מה שיראה שימשך בו טעם של חתנות ואומר שהנכרי שבא לבשל לעצמו בין בחול בין בשבת ובלבד דברים המותרין שאע"פ שהתבשיל אסור

משום בשולי נכרים אבל הכלים מותרין להשתמש בהן אחר הדחה דלגבי גיעולי הכלים לא מסתבר למימר דגזרו ואסרו בהו משום בשולי נכרים דלית בהו משום חתנות ולאו משום איקרובי דעתא. עוד שמעתי בשם הרב ר' יצחק ברבי מנוח ז"ל שאין דין בשולי נכרים בעבדו ושפחתו הקנוים לו כיון שמעשים דרך כפיה לא שייך הכא איקרובי דעתא. ומורי רבנו משה ז"ל רואה דבריו אע"פ שאין ראוי לעשות כן לכתחילה דיעבד מותר ומעתה יש לדון לזכות בנדון שלפנינו דלא חשיב בשולי נכרים שכיון שזה מחוקי המלכות לאפות כלם פתן בפורני ואין אדם רשאי לקבוע פורני לעצמו לא גרע לענין פת מפת פלטר נכרי במקום שאין פלטר ישראל.

ועוד שהאופה אופה בבית מיוחד לכך ואינו מתכוין לבשל לעצמו ולא לשום אדם מיוחד אלא למלאכתו לפי שהוא שכיר לאפות ולבשל לכל הבא בבית מיוחד שאין בני אדם אוכלין בו ולא שותין בו והוא רשות הרבים לכל העולם בזה אפשר לדון לזכות דכי הא לא חשיב בשולי נכרים דלא שייך בהא איקרובי דעתא וכל שכן לענין פת שהקלו בו.

ולענין בשיל שנעשה על ידי עו"ג וישראל אמרינן בגמרא אמר רבב"ח אמר ר' יוחנן ואמרי לה א"ר אחא אמר ר' יוחנן בין שהניח נכרי והיפך בו ישראל בין שהניח ישראל והיפך נכרי מותר ואינו אוסר עד שתהא הנחתו וגמרתו ביד עו"ג ואיכא מאן דאמר דתחלתו ביד נכרי וסופו ביד ישראל דשריא דוקא בשלא הגיע על ידי נכרי למאכל בן דרוסאי אבל הגיע על ידי נכרי כמאכל בן דרוסאי אסור ואיכא מאן דאמר דכל שגמרו ביד ישראל מותר ואפילו בנגמר בשולו כל זמן שמצטמק ויפה לו וכן עיקר דסתמא קאמר דהניח נכרי והפך בו ישראל מותר ולא יהיב שיעורא ולא עוד אלא דכפליה ללישניה דאמר אינו אסור עד שתהא הנחתו וגמרו ביד נכרי אלמא לא מיתסר עד שתהא כלו ביד נכרי הילכך תחילתו ביד ישראל כדי מאכל בן דרוסאי מותר גמרו ביד ישראל בכדי שיהא בו תיקון התבשיל מותר והמחבר הקשה לסברא זו מהא דאמרינן בגמרא האי נכרי דחריך רישא שרי למיכל מריש אוניה ופרישנא בגמרא משום דלעבורי שער קא מכוין ולא לבשולי אלמא דאי מיכוין לבשולי בשולי כי האי גוונא אסור ואע"ג דלא גמר בשולו בידו דודאי בשיל על ידי העברת שער אינו בשול גמור ע"כ ובהא ודאי לא עיין בה דמי איכא מאן דאמר כשבישל הנכרי כדי מאכל בן דרוסאי ובא ישראל לאוכלו דלא מיתסר הא ודאי פשיטא דמיתסר והיינו ריש אוניה דרישא דמיתסר אלו מיכוין נכרי לבשוליה דהא כוליה על ידי נכרים אין דיננו אלא בשבשל הנכרי כדי מאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל וזה ודאי מותר וזהו איסור החוזר להכשרו הא דאמרינן לעיל לענין פת בעלי בתים דשורת הדין שמותר ללקחם ולהוציאם בשדה ולאכלן שם איכא דדאיק עלה מיהא דאמרינן ההוא

ביתא דחיטי דנפיל עליה חמרא דנכרים שרינן ליה למיעבדיה פת ולזבוניה לנכרים שלא בפני ישראל ואמאי לא חיישינן דילמא זבין ליה ישראל ואכיל ליה בשדה ולאו מילתא הוא דדבר שאינו מצוי היא ודבר שאינו ראוי אע"פ שמותר מן הדין הילכך ליכא למיחש להא וכ"ש בהא דאיסורא משום יינן דאיסורא דרבנן ודבר ברור הוא ע"כ.

הבית הרביעי

השער הראשון

פסקה א

בית התערובות: כתוב שם בענין דג טהור וטמא שמלחן זה עם זה שאם היה הטמא שמן מפעפע ונאסר כלו ע"כ ודעת מורי רבנו משה ז"ל כדברי האומר שאין אומרין מפעפע אלא על ידי האור ולא על ידי מליחה וכן עיקר.

עוד כתוב דאינו נאכל מחמת מלחו היינו מליח דקדירה שאינו נאכל עם מלחו ולאפוקי מליח דצלי שמלחו מועט ונאכל עמו. והביא ראיה מהא דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ואמרינן קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ואמרינן הני אטמאתא דאימלחן בגידא נשיא ואמרינן רב מארי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה וכל הני מסתמא בסתם מליחה מיירי דהיינו מליח דקדירה ע"כ ואינו נכון דנאכל מחמת מלחו קאמרינן ולא עם מלחו דלאו היינו לישנא דמחמת אלא ודאי נאכל מחמת מלחו אפילו לאחר שתעובר מלחו קאמרינן ומאי אינו נאכל כלומר אינו נאכל בתורת בשר שאינו מליח אלא שעדיין טועמין בו טעם מלח אפילו לאחר הדחה ובישול וכל הני ראייתו בשנשתהו כשיעור זה דשיעור מועט הוא אחר הכשירו לקדירה ומאי דאמרינן נמי דאסור למלוח בכלי שאינו מנוקב משום שמא ישתהא כשיעור זה שקרוב הדבר לבא לידי כך וכשהוא בשיעור זה דינו כרותח מתוך שהוא מתחמם מתוך מליחתו והיינו לישנא דרותח ומשום טעמא דחם אתינן עלה ולא משום חריפות שכיון שנקלט בו טעם המלח כ"כ הבשר מתחמם ולא עוד אלא שמחמם הכלי שבו שמושבו בכלי נעשה עמו דבר אחד להתחמם על ידי המלח כשהגיעם לכלל שיעור זה ואין אומרים כן במשקין כשהן בפני עצמן אין דנין בהן מליח כרותח אלא אם כן בציר כשהוא עם הבשר וטעמו של דבר מחמת הבשר שמתחמם אף הציר מתחמם עמו עוד כתב שיש לו ראיה גמורה לדבריו דמליח לקדירה לאלתר הוי מליח כרותח כיון שאין נאכל עם מלחו מהא דאמרינן דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסור ופרישנא בכלי מנוקב ומשום דדגים רפו קרמייהו ופלטי ועופות קמיטי קרמייהו ובתר דניחי דגים פלטי עופות והדר בלעי דגים אלמא

אפילו בתוך שיעור פליטת העופות הוי אין נאכל מחמת מלחו דאלו לא הוי עופות אין נאכלין מחמת מלחן לא היו אוסרין את הדגים בפליטתן ע"כ וזו אינה ראיה דלאו משום דחשיבי עופות רותחין אלא משום דגים. דחשיבי רותחין ובולעין פליטתן של עופות דחשיבא דם וטעם זה עיקר. עוד אני חוזר לבאר ההיא שמעתא דדג טמא מליח וטהור תפל דאמרינן דאסר דלאו למימרא שיהו זה על זה דבהא לא חשיב טהור תפל וליכא למימר נמי בהא תתאה גבר אלא שהוא חשוב מליח מחמת מלח הטהור שהוא עליו אלא שהן עומדין בענין שפליטתו של זה נוגעת בזה ולא שיהו נוגעין זה בזה כלל ובהא דג טמא מליח הוי כרותח וציר שיוצא ממנו רותח ונבלע בטפל הטהור וטהור מליח וטמא תפל נבלע בטמא פליטתו של טהור מליח ואין חוששין לזה. ואין לחוש שמא יחזור הטמא התפל לפלוט ויבלע הטהור שאין בפליטת של הטהור הנבלעת בטמא כדי להרתיח הטמא ולא כדי שיחזור הטמא לפלוט וכמו שכתבנו למעלה.

עוד כתב שהדברים החריפין כצנון ואתרוג וחלתית וכיוצא בהן מבליעין בחריפותם ע"כ. וזה אינו נכון שאין לך שים דבר צונן מבליע ולא מפליט בשום חורפה לא הוזכרו דברים החריפין לאיסור אלא שהן בולעין מן המוכן ובעי נטילת מקום אבל אין מבליעין ולא מפליטין כלל ואפילו הן לחין ושומים ובצלים וכיוצא בהן כלן צונן מותר לדוכן בכלים של נכרים. וכן בית השחיטה רותח לא אמרו אלא לבלוע מן המוכן אבל אינו מפליט ולא מבליע ובסכין אסורה שהדיחו אותה מותר לשחוט בה לכתחילה וכן צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו ברותח משום טיחת סכין ומאי אסור דקאמר דבעי נטילת מקום ולא מיתסר בטפי דדיו לדבר חריף להיות כחם לתוך חם שניטלו מן האור דסגי בנטילת מקום וכן כתב הראב"ד ז"ל ואם הדיח הסכין תחילה מותר לחתוך בו צונן ולאכלו בכותח ושלא כדברי המחבר. ירך שנצלה בחלבה דאמרינן עלה קולף ואוכל עד שמגיע לחלב הדברים מוכרעין שצריך לשייר כדי נטילת מקום. והדבר מוכרע מההיא דאמרינן בכיצד צולין נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו והרי שם בדבר מועט אמרו דבעינן נטילת מקום ושלא כדברי המחבר. וכן כשאמרו בחלב שמן דמפעפע הדברים מוכרעין שלא נאמרו הדברים אלא על ידי האור כמו שכתבתי למעלה ולא במליחה ומאן דאמר מליח כמבושל הא אידחי בגמרא בהדיא ומה שהקשה המחבר מבשר שחוטה שצלאו עם בשר נבלה דאמרינן לרב דריחא מילתא היא ואסר היאך הורע כחו של זה מריחא זו אינה שאלה דדבר ברור הוא דפטום מתפשט הוא ולמאן דאמר ריחא מילתא היא בליעה היא בכלו. וכן מה שכתב המחבר דמשערים ששים במליחה אינו נכון שאף לקדירה

לא אמרו אלא בניער וכיסה שמתפשט האיסור בכל הקדירה קל וחומר בצלי ובמליחה שאין ראוי לומר בהן ששים וזה ברור.
מה שכתב המחבר דמחמרינן באיסורין דרבנן כשל תורה לענין שיעוריהן הא ודאי קושטא הוא לבד מהיכא דמסתפקא לן אי איכא ששים או לא וליכא למיקם עלה דמילתא דרבנן הוי ספיקא דרבנן ולקולא ושרינן ליה וכן באיסורי תורה למאן דאמר טעמו ולא ממשו דרבנן וכן הלכתא.
גרסינן בפרק גיד הנשה אמר ר' חנינא כשמשערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדרה אמרו לה בקדרה עצמה ואמרי לה במאי דבלעא קדרה הפירוש הנכון הוא כמו שכתב המחבר בשם קצת מן המפרשים ז"ל דמאן דאמר בקדרה עצמה כלומר במה שלפנינו בקדרה ולאפוקי מה שבלע בדופני הקדרה ומאן דאמר במאי דלבעא קדרה לומר שאף הבלוע בדופני קדרה מצטרף לשיעור ששים והוא שיהא קיים בלחותו וטעמא דמילתא משום דטעם שיעור ששים לבטל האסור הוא שאמרו חכמים שחלק אחד שנתפשט בהשויה ונבלל ונתערב בששים חלקים כבר אבד טעמו והוא שיהא דבר זה בהשויה להכי בעינן ניער כלומר שתהא מקצת החתיכה שבה האיסור בתוך הרוטב או שכיסה הקדרה ע"י הכסוי הבל הקדרה שהוא מים חוזר לקדרה ומערב כל מה ששם כאלו הוא רוטב וכיון שכן אף זה הבלוע ראוי להצטרף כיון שעדיין קיים בלחותו שהרי אף עם זה הוא מתערב ואף זה מסייע בבטולו שמה שבלוע בדפני הקדרה כנגד מה שמגיע הרוטב בחלק הקדרה בגבהה אף הוא עומד לפלוט ולבלוע כנגדו וכן נפלט ונבלע עד שהרוטב מתחסר מכנגד אותו מקום ואז מתייבש מה שמשתייר באותו מקום אבל מה שהביא המחבר ראיה לפירוש זה מההוא עובדא דמייתינן בגמרא דאמרינן ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא סבר רב אשי למשעריה במאי דבלע דיקולא אמרי ליה רב אשי האי דיקולא דהיתירא בלע דאיסורא לא בלע דאלמא אי לאו דאמר איסורא נמי בלע הוה משערין לבטולי איסורא לכתחילה בהיתירא דבלע דיקולא וכאלו איתיה בעין ע"כ. וזו בשגגה שאין מעשה זה מענין זה כלל דלשון דיקולא הוא סל ואין שיעור ששים לבטל איסור אלא כשהוא בקדרה ולא בצלי ולא במליחה שהרי קולף ואוכל עד שמגיע לאיסור והיאך מצטרף לבטל מה שלא נתערב עמו אלא אותה שמועה ענין אחר היא וזו פירוש דכזית חלב נפל בסל שהיו מולחין בשר ונמלח שם עם הבשר לא שיתערב עמו אלא כל אחד עמד בפני עצמו וכשנתנו הבשר בקדרה נתנה בה גם כן כזית חלב זה ונתבשל הכל ובשר זה מתחלה עמד במליחה זמן מרובה ונצטמק וכשבאו לפני רב אשי אמר לו שהחלב זה נפל מתחילה בסל זה בשעת מליחה והיה בו כזית בשעת נפילה

ואלו לפי אותה שעה שהיה הבשר בלחותו עם הרוטב שישנו עכשיו בכאן ודאי בהיתר ששים כיוצא בו של איסור אלא עכשיו לפי שנצטמק הבשר אין כאן ששים עם רוטב זה והיה רב אשי משער החלב כשעת נפילתו בסל שהיה בו כזית והבשר כשעה של עכשיו שנצטמק ולא היה בו ששים והיינו דאמרי לה רבנן האי דיקולא דהיתירא בלע דאיסורא לא בלע כלומר זה אינו אומד ראוי שכשנצטמק הבשר אף החלב נצטמק עמו אלא או זה וזה כשעת נפילה או זה וזה כשעת של עכשיו. וזה הפירוש הנכון ואינה לה ענין כלל. והוי יודע דכי משערינן ברוטב רואין ביצה ומחצה שלו שהוא רביעית לוג לכזית והילכך צריך תשעים ביצים רוטב לבטל כזית חלב שנפל בו וכן לפי שיעור זה והכי מוכח בר"פ המוציא וזה לא נתבאר בדברי המחבר.

עוד כתב הא דאמרינן בגמרא גבי זרוע בשלה דמאן דאית ליה כל איסורין שבתורה בששים סבר דבשר ועצם דאיסורא משערינן בהדי בשר ועצם דהיתירא אלמא קליפי איסור מצטרפין עם האיסור להרבות ולהחמיר בשיעורו. וקליפי היתר מצטרפין גם כן לששים וקשיא ליה דבירושלמי דתרומות אמרינן דקליפי איסור מעלים את האיסור ומצטרפין עם ההיתר להעלות את האיסור. וכתב שלא אמרו כאן בשר ועצם משערינן לשיעורו הכי בעלמא אלא הכא אסמכתא בעלמא הוא ואומדנא בעלמא הוא דנקטינן לכווני שיעורא דששים אבל בעלמא ודאי קליפי איסור מצטרפין עם ההיתר לשיעור ששים ולבטל האיסור ע"כ ודבר זה מרבה תמה ואין האוזן יכולה לשמעו בפירוש אמרו בגמרא דבשר ועצם דאיסורא משערינן להחמיר בשיעורו ואת אמרת לאו דוקא ונאמר זה במחלוקת דאידך סבר בשר בהדי בשר משערינן ולדברי כלן קליפין אסורין אין מצטרפין להתיר ואת אמרת לאו דוקא חס ושלום לא תהא כזאת אלא ודאי בפלוגתא היא ואיכא אחרניתא טובא דפליגי בירושלמי בהדן ואני נקטינן כגמרין ומיהו אפשר דכי אמרינן בשר ועצם בהדי בשר ועצם משערינן ויש בדבר להקל ולהחמיר דוקא בעצם שיש בה מוח או שיש בו לחות הא לאו הכי לא דהו"ל כגיד דאמרינן עלה דחשוב כעץ בעלמא.

ולענין חתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר לסוחטו אסור כתב המחבר שעיקרן של דברים שלא אמרו אפשר לסוחטו אסור אלא בחלב עם בשר בזו בלבד שנעשה הכל כגוף אחד של איסור אבל לא בשאר האיסורין והביא ראיה לדבריו מהא דאמר רב בפרק גיד הנשה גבי חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כלן מפני שהן מינה ואקשינן למה לי נותן טעם כי לא נותן טעם נמי כלומר ליתסרן כלהו משום חתיכה ראשונה ומתרצינן בשקדם וסלקו כלומר שסילק חתיכה ראשונה ולא נשתיירה אלא חתיכה שניה שקבלה טעם האיסור

ודאיק עלה אמאי בעינן בהאי חתיכה שניה שקבלה טעם ולא מיתסרא משום משהו כיון דרב סבר לה כר' יהודה דמשהו אוסר אלא לאו דאין חתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור אחרות משום בליעת משהו אלא כשנבלעה בכדי נתינת טעם עד שיש בפליטתה משהו איסור לאסור האחרות הא לאו הכי פליטת היתר שבה אינה אוסרת אלמא לא אמרינן בשאר איסורין חתיכה עצמה נעשית נבילה לאסור האחרות ע"כ ואינו מבין דבריו אלו שאם אתה דן בחתיכה זו שנאסרה מחמת בליעה שאינה פולטת איסור כלל ברור הדבר שאינה אוסרה ואעפ"י שהיא עצמה נעשית נבלה וזו טענה לצלי שמותר בקליפה ואעפ"י שחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל אין דין זה ברוטב שאעפ"י שאינה בלועה אלא איסור משהו פולטת איסור והיתר אבל כשאמרו כיון שנתנה טעם בחתיכה לאו דוקא נתינת טעם אלא כל שנבלעה כלל דאפילו בבלועת משהו אמרינן שחתיכה עצמה נעשית נבלה כדמוכח בע"א לענין יין אסור שנפל לתוך יין היתר ויש בו מים למאן דבעי תחילה והוא הדין לכל איסורין האוסרין במשהו ועוד שאם כדבריו ההיא דרב טעמיה משום חתיכה שניה שקיבלה טעם איסור ויש בפליטתה משהו איסור לאסור האחרות ואם כן למה ליה לרב לאדכורי טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה וזו קושיא גדולה לדבריו ואדרבה מינה שמעינן דבשאר איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה. וזה מבואר ומוכרח שלא כדבריו ולא סגיא אלא כדפרישנא דמאי דאמר כיון שנתנה טעם בחתיכה לאו דוקא אלא כלומר כיון שקבלה ממנה כלל ואפילו משהו כיון דרב סבר לה כרבי יהודה ותו קשיא ליה דאם איתא דבשאר איסורין לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו כשנתנה ראשונה טעם בשניה ליכא למימר בה בשניה שתעשה נבלה אלא ודאי אפילו בשאר איסורין נמי אמרינן לה ותרווייהו צריכין ליה לרב חענ"נ כסברא דסבר לה כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל כמו שיתבאר לפנינו בעזרת השם.

ועוד הביא ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק גיד הנשה בההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא דשערוה לבטל ההוא כזיתא בלחודא דלא אפשר דלא נפל מעיקרא על חתיכה אחת דהא לא שייך למימר ניער וכיסה גבי דיקולא שיתפשט האיסור בכל הדיקולא ואעפ"כ לא שיערו בכל החתיכה האחת אלא כאותו כזית אלמא לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ע"כ. וכתב המחבר דהאי סברא קושטא הוא אלא שזו אינה ראיה שאין לומר חענ"נ אלא על ידי רוטב שמתפשט האיסור בכל הקדרה ע"כ וזה אינו נכון דאי משום הא לא איריא וראיה נכונה היא דנהי דליכא למימר בכל החתיכה דתיהוי כולה נבלה כיון דלאו על ידי רוטב דלא בליעה בכולה הא ודאי כדי קליפה מיהת

מיתסרא. ולא שערוה אלא בכדי ההוא כזיתא בלחוד אבל ראיה מעיקרא ליתא דההוא כזיתא מיירי שהיה נפרש מן הבשר ולא נסמך לו כלל כמו שכתבתי למעלה.
עוד כתב המחבר שאעפ"י שאין אומרין חנ"נ בשאר איסורין מכל מקום אותה חתיכה שנבלעה מן האיסור אסורה ועומדת באיסורה אבל אינה אוסרת אלא כדי איסור שבה ע"כ. ואלו דברים מתהימין מן המתהימין שאחר שאתה אומר שאין חתיכה עצמה נעשית נבלה ואין משערין אלא באיסור שבה והיא גופה היתר היא אף הוא ראויה להיות מן המנין להצטרף לחשבון ששים לבטל האיסור ק"ו מכחל שהוא בעצמו בשר בחלב ומצטרף למנין ששים וא"ת שיצטרף למנין ששים מנין לך שאחר כן יעמוד באיסורו שחידוש הוא שחדשו בכחל שיצטרף ואעפ"כ יעמוד באיסורו לפי שהיה בעצמו בשר בחלב. ועוד כשנפלה לקדרה אחרת מה אתה דן עליה יאסור אותה או לא יאסור אם תאמר יאסור היאך אפשר אחר שאינה אוסרת כל עיקר אלא בכדי איסור שבה וכבר נתבטל היאך אפשר שחוזרת ואוסרת וא"ת שאינה אוסרת האיך אפשר לחתיכת איסור שנפלה לקדרה ולא תאסור הני מילי דמי לחוכא ועוד שמעולם לא הוזכרה בשום מקום חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא לאסור בשיעור כלה. ובגמרא גבי כחלי דאמרינן דבדידיה משערינן אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור ופירשו רבותי ז"ל לא יאסור אותה כנגד כלו כיון שכבר שיערו בכלו וראו אותו כאלו נתבטל כלו ומהדרינן כיון דאמרינן וכחל עצמו אסור שויוה רבנן כחתיכה עצמה נבלה אלמא לא סגיא הא בלא הא דכל היכא דהאי מתסרא משערינן בכולה א"ת כלים יוכיחו שאם נפל בהם משהו איסור אסורין חזר ובשל בהם היתר בכדי ששים של איסור התבשיל מותר והכלי אסור הא בורכא דסוף דינא כתחלת דינא וכלי אינו מבטל אסור ונאסר במשהו ואפילו גדולה כמה וכיון דכן עומד באיסורו עד שנגעל אבל הכא אוכלין ואלו מתחילה כשנפל איסור על חתיכה זו היה בחתיכה זו ששים היה הכל מותר אף עכשיו שאין חנ"נ יבטל האיסור שבאותה חתיכה בהיתר ואף היא ראויה להצטרף לבטל ששים. ודברים בהפך הן שיותר ראוי לומר בשאר איסורין חתיכה עצמה נעשית נבלה מבשר בחלב דבשאר איסורין איכא אוסר ונאסר דהיינו היתר מכיון שנבלע ההיתר מן האיסור ראוי לומר שכבר נאסר ואינו חוזר להתירו ואפילו נפלט כל איסור שבו בשכבר נבלע האיסור בגופו ונעשה הכל כגוף אחד אבל בשר בחלב שהוא היתר בהיתר וצירופן הוא שאוסרן אפשר שאם נתפרש צירופן בכדי שנשאר כל אחד נקי כתחלתו שיהו מותרין וזה שלא הוזכר לשון אפשר לסוחטו אלא על בשר בחלב ועליו הוזכרו ב' לשונות בדבר אחד חתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר לסוחטו ובשאר איסורין לא הזכירו מעולם אלא חתיכה עצמה נעשית נבלה

ולא הזכירו עליו מעולם אפשר לסוחטו ומאן דלית ליה בשאר איסורין חענ"נ אפשר דאית ליה בשר בחלב אפשר לסוחטו. ומאן דאית ליה בשאר איסורין חתיכה עצמה נעשית נבלה אפשר לסוחטו אסור לא סגיא דלית ליה בשאר איסורין חתיכה עצמה נעשית נבילה.

וראיה לדבר מוכרחת כדברי דהא בגמרא מוכח בהדיא דאפשר לסוחטו וחתיכה עצמה נעשית נבלה חדא מילתא היא ואמרינן אמתניתין דטפת חלב שנפלה בחתכה אמר רב כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת החתכות כולן מפני שהן מינה ואמרינן עלה מאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור. ולעיל בפרק גיד הנשה אמר רב בחתיכות נבלה וחתיכת דג טמא שנפלה בקדרה שכיון שנתן טעם בחתיכה חענ"נ ואוסרת החתיכות כלן מפני שהן מינה ולא דייקינן עלה ולא מתמהינן עלה כלל אלא להדיא נקטינן סברא דרב דחתיכה עצמה נעשית נבלה ואהא דייקינן ומתמהינן טובא טפי מדלעיל אלא דאהא מתמהא דאע"ג דאית ליה לרב חענ"נ איכא לאיתמוהי אהא משום דהיתר בהיתר ואסיקנא דאית ליה אפשר לסוחטו אסור דאפילו בשר בחלב אית ליה חענ"נ וכל שכן בשאר איסורין. ואיברא דכיון דאית לן בבשר בחלב חתיכה עצמה נעשית נבלה חלב דידה חשיב חלב נבלה ובשר דידיה חשיב נבלה וכל אחד אוסר במינו במשהו אליבא דר' יהודה משא"כ בשאר איסורין דאלו חתיכת בשר שנאסרה מחמת דם אע"פ שחענ"נ דיו לאוסר להיות כנאסר ואפילו לרבי יהודה דאית ליה מין במינו לא בטיל הכא רואין אותה כאלו דם ובטלה בששים. ומיהו אפשר לסוחטו תנאי היא כדאיתא בגמרא וחתכה עצמה נעשית נבלה כדאמרינן נמי בגמרין דאית ליה אפשר לסוחטו ר"י סבר דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה.

וכן נמי לא שייך דינא דחתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבלוע על ידי בישול אבל יבש ביבש או לח בלח לא והיינו מתניתין דתנן אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון ור' יוחנן אית ליה בגמרין חתיכה עצמה נעשית נבלה ור' יוחנן אמר הלכה כסתם משנה. ומיהו בע"א ביין אסור שנפל לתוך יין מותר ויש שם מים פליגי לישני אליבא דרבי יוחנן אי בעינן תחילה או לא אי אמרינן חענ"נ או לא ואפשר דמאן דלא בעי תחילה כדפרישנא דבכי הא לא אמרינן חענ"נ ומאן דבעי תחילה אפשר דחומרא דיין נסך שאני. ובגמרא אמרינן כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב מותר ופרישנא בשנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע ומפלט לא פליט ופירוש מורי רבנו משה ז"ל דלא איירינן בעודה על גבי האור דהתם פולט הוא ובולע כאחת

אלא בשניטלו מן האור ואיידי דחלב רך ובשר קשה אמרינן דמבלע בלע מפלט לא פליט ממה שבלע ובשקדם וסילקו קודם שינוח מלבלוע וזה לא נתבאר בדבר המחבר.
אמרינן במתניתין בפרק כל הבשר טיפת חלב שנפלה בחתכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתכה ומיירי כגון חתכה שהיא מונחת על חתכה אחרת ואין העליונה נוגעת ברוטב כלל והאי קרינן לא ניער וכל היכא דנוגעת ברוטב כלל קרינן ניער וכל היכא דכסה הקדרה חשיב כאלו ניער ופירוש ניער מלשון ניער פרעה כלומר שהחתכה משוקעת ברוטב וכל היכא דמשוקעת כלל ברוטב אמרינן דמשערין בכולה קדרה שהפליטה מתפשטת בכל הקדרה בשוה אלא הכא בשאינה נוגעת כלל ברוטב אלא שהיא על גבי חתכה אחרת והתחתונה קצתה ברוטב ועליונה זו אין דינה כצלי ולא כנוגעת ברוטב אין דינה כצלי דאלו צלי סגי ליה בקליפה והכא לא סגי ליה בקליפה בשביל שלחלוח שלה מרובה על הצלי. ואין דינה כנוגעת ברוטב דאלו נוגעת ברוטב על ידי הרוטב מתפשט האיסור בהשויה אבל לא בזו אלא משערין בגופה של חתכה אם יש בה ששים בכדי החלב מותרת ואם לאו אסורה ואין שאר מה שבקדרה מסייע לה כיון שאינה נוגעת ורוטב ובסופא אמרינן דאם ניער הקדרה דאם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה ואם לאו מותרת והשתא לא מכרעא סופא האי ניער את הקדרה אהיכא קאי אי לבתר דנתן טעם בחתכה ואפילו הכי משערין ששים בכדי אותה טפה בכולה קדרה ומשום דקסבר דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אי מקמי דנותן טעם בחתיכה הא בתר הכי לא משום דקסבר חתיכה עצמה נעשית נבלה אי נמי בתר דנתן טעם בחתיכה מיירי ומאי אם יש בה בנותן טעם דכולה חתיכה קאמרינן דצריך שיהא בקדרה כדי לבטל כל החתיכה אי במינו ודלא כרבי יהודה או בשאינו מינו ואפילו כר"י ואמרינן בגמרא אפשר לסוחטו תנאי היא כלומר אי אמרינן חנע"נ בבשר בחלב או לא דתניא טיפת חלב שנפלה לחתיכה חנע"נ ואוסרת החתיכות כלן מפני שהן מינה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אמר ר' נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער ולא כסא ודברי חכמים בשניער וכסה והיינו הני תנאי דפליגי בחנע"נ דרבי יהודה סבר דחנע"נ כדקאמר בהדיא ורבנן סברי דלא אמרינן חנע"נ הרי דייקינן.
אדרבי דאמר נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער ולא כיסה מאי לא ניער ולא כיסה אילימא לא ניער ולא כסה כלל מאי טעמא דר"י מבלע בלע מפלט לא פליט. וכתב המחבר דדברים כפשטם דאע"פ שהחתכה שנפלה עליה החלב קבלה טעם החלב ונאסר ונעשית היא עצמה כחתיכת נבלה מכל מקום כל שהוא נוגעת ביבש אפילו שתיהן חמות אינה פולטת כלל מן החלב שבלעה ומיחל גמור של היתר הוא שפולטת ואינה נעשית לענין

זה כנבלה עצמה שאלו חתכת נבלה שנגעה לחתכה של שחוטה שבצדה חם בחם אוסרת וזו אינה אוסרת כמו שאמרנו אלא ע"י רוטב שהרוטב מערב את הכל ע"כ. ודברים אלו מבואר שאינן שהרי חתכה זו כולה בלועה מן האיסור שהרי בגופה של חתכה משערין ואלו היה ששים בגופה של חתכה היה הכל מותר כמו שהתבאר במשנתנו נמצא חתכה זו מה שנבלע בה מתפשט בכל חלקיה וכשאין כאן ששים ונאסרה כולה בלועה מן האיסור והאיסור בכל חלקיה ואפילו כשתמצא לומר שאין חתיכה עצמה נעשית נבילה אי אפשר שלא תפלוט מן האיסור שבה לחתיכה שבצדה וכל שכן לחתיכה שתחתיה וכל שכן לפי מה שכתב המחבר דקושיין אפילו אם תמצא לומר שנעשית חתיכת נבלה דהא איסור בשר בחלב כיון שנתערב הרי הוא כנבלה עצמה בלא שום הפרש והוא מודה בחתיכת נבלה מחוברת עמה חם בחם שאוסרת ואין חתיכה זו נאסרה מחמת בלע שאין כאן אוסר אלא התערובת היא האיסור והוא בעצמו מחמיר בדין חתיכה עצמה נעשית נבלה בבשר בחלב יותר משאר איסורין אלא ודאי דברים אלו אינן וכלהו בירכא אלא הכי פירושה דאנן השתא אכתי לא קיימא לן לרבי אי איתי ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה והשתא הוא דמהדרנן עלה ודייקינן שמעתיה והיינו דקאמר אילימא לא ניער כלל מבלע בלע מפלט לא פליט מן האיסור לאסור דכיון שלא ניער אין פליטתה מרובה ואין בה מן האיסור עצמו מן הסתם כדי לאסור שאר החתיכות ולא אפילו אותה חתיכה שהיא מונחת עליה מפני שאותה חתיכה קצתה היא ברוטב וכל מה שנבלע בה מתפשט בכל הקדרה ומתבטל אלא לא ניער בתחילה אלא בסוף ולא כיסה בתחילה אלא בסוף אמאי הא בלע והא פלט שפלט הכל כלומר כל מה שבלע ונתבטל בקדרה אם איתא דלא נימא חתיכה עצמה נעשית נבלה ואין אנו צריכין אלא לבטל מה שנבלע בה והיינו אותה טיפת חלב שנפלה בה ומסתמא יש בה בקדרה כדי לבטלה ויותר מיכן. ואמרינן קסבר אפשר לסוחטו אסור פירוש וחתיכה עצמה נעשית נבלה וכיון שכן בין שלא ניער ולא כסה כלל בין שלא ניער מתחילה אלא בסוף אוסרת החתיכות כולן דאית לן מין במינו לא בטיל. ומיהו טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה הא לאו הכי אין פליטת היתר ואיסור פתוכה אוסרת הכל משום טעמא דמין במינו לא בטיל ולא מיבעיא בהא דאיסורא משום חלב וכיון דכן אי לאו משום דחתיכה עצמה נעשית נבלה ליכא הכא מין במינו אלא אפילו בשאר איסורין כגון חתיכה שנאסרה מחמת נבלה ונפלה חתיכה זו לקדרה אין אוסרת פליטתה במשהו לרבי יהודה אי לאו משום טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה והכי מוכח הא דאמרינן בפרק גיד הנשה גבי חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא שנפלה בקדרה דאמרינן אוקים רב עליה אמורא ודרש כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית

נבלה ואוסרת החתכות כולן מפני שהן מינה ואפילו הכי טעמא משום דחתיכה עצמה נעשית נבלה הא לאו הכי לא מכלל דרבי יהודה סבר כי ניער מתחילה ועד סוף וכיסה מתחילה ועד סוף אסור פירוש מדקאמר נראין דבריו בשלא ניער מתחילה ועד סוף אלמא דאיהו אפילו בהא קאמר אמאי והא לא בלע כלל ואמרינן אימר לא ניער יפה יפה ולא כיסה יפה יפה. כלומר מתחילה ממש ועד סוף וכל היכא דלא הוי לאלתר ממש מתחילתן מתסר והיינו דגזר רבי יהודה. וניער וכסה פירש רש"י ז"ל או כסה הקדרה שכיון שכיסה אע"פ שלא ניער הרי ההבלא שהיא בכל הקדרה שהיא מים ועל ידה מתפשט הטעם בכל הקדרה בשוה ומכאן אתה דן למה שאמרו ניער שפירוש אפילו מקצתה ברוטב דלא גרע מכסה הדר דייקינן סופא דרבי דאמר ודברי חכמים בניער וכיסה מאי ניער וכסה אילימא ניער בסוף ולא בתחילה כיסה בסוף ולא בתחילה והא אמרת נראין דברי ר' יהודה בהא וכל שכן בלא ניער כלל אלא בניער מתחילה ועד סוף וכסה מתחילה ועד סוף מכלל דרבנן סברי אפילו ניער בסוף ולא בתחילה כיסה בסוף ולא בתחילה מותר קסברי רבנן איפשר לסוחטו מותר וכיון שכן בניער בסוף או כסה בסוף סגי זהו פירוש שמועה זו על נכון בשיטת מורי רבנו משה ז"ל וכתב המחבר מדאמרינן מבלע בלע מפלט לא פליט שמעינן דאין חתיכה שנאסרת מחמת בליעת איסור אוסרת חתיכת היתר שאצלה ואפילו שתיהן חמות. ועוד כתב דחתיכה שמקצתה ברוטב אין דינה כניער וכיסה וכבר נתבאר מדברינו שזה אינו וביארנו שחתיכה שמקצתה ברוטב דינה כאלו כלה ברוטב וביארנו דכי אמרו מבלע בלע מפלט לא פליט לאו למימרא דלא פליט כלל אלא דלא פלט כדי לאסור למאי דקסלקא דעתך דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אבל ודאי חתיכה שנאסרה מחמת בליעה והיא בקדרה על גבי חתיכה אחת כיון שבלע שבה אנו דנים בו שמתפשט בכולה בודאי אף הוא פולטת בחתיכה שתחתיה בלאו הכי לא אפשר והמחבר כתב בטעם דבריו שאין כח בחתיכת הבלועה מחמת איסור להוליך ולהוציא הבליעה אלא במקום שהבלע יכול לילך ולהתפשט שם מעצמו ע"כ ואינו מבין דבריו מהו זה שכתב לילך ולהתפשט שם מעצמו שאינו יודע לבלע רגלים. והרי אנו דנין לפי מה שכתבנו שאם נפל איסור על גבי חתכה שהיה בקדרה ואין הרוטב נוגע בה שהאיסור מתפשט בכל חלקיה ואפילו אותה חתיכה כשיעור אמה או יותר אם כן חתכה זו שנתפשט איסור זה בכל חלקיה היאך איפשר שתהא מונחת על חתיכה אחרת ולא תפלוט בה מן האיסור זה דבר בטל וא"א לאמרו עוד הביא ראיה לדבריו וכתב שאם אי אתה אומר כן אין לך בשר מליח מותר שהמלח אסור מחמת דם שנבלע בו והמלח טעמו מתפשט בכל החתכה ואם כן יהא אותו מלח חתכה דאיסורא ויאסור כל הבשר

אלא ודאי כיון שהדם אינו מפעפע אין המלח יכול לאסור מה שהדבר האוסרו אינו יכול ללכת להתפשט שם ע"כ וכל דבריו אלו תמה ודברים שא"א וכל שכן לפי דעתו שכתב דלא שייך טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב ולא בשאר איסורין וסבירא ליה נמי דבאיסור מליחה משערין בששים ומלח שנאסר מחמת דם דינו כדם לענין ביטולו ולא כתבלין ואם כן היאך יהא אוסר דם זה בשר זה דמסתמא יש בו כדי ששים ועוד יש טענה שדבריו בטלין מעיקרן במה שאמר שלא יאסור המלח מה שהדם לא היה אוסרו וזה דבר בטל שזה המלח ודאי בלוע הוא מדם וכיון שכן כל מקום שהוא הולך אף הדם עמו שא"א בלתי זה נהי דמלח שנאסר מחמת דם אינו אוסר בקדרה אלא בששים כאל כלו דם דדיו לנאסר להיות כאוסר אבל לענין בלע א"א שלא יהא נבלע עמו וכיון שכן למה לא יאסרנו אלא כל דבריו אלו אינן ומה שאמר במלות אין זה טעמו של דבר כלל אלא כמו שכתבנו למעלה שאין דנין מליח כרותח אלא בבשר שהוא מתחמם במליחתו מחמת ממשו אבל לא בדם מלוח ולא במשקין אבל בבשר כמו שאמרנו והוא רותח כל כך במליחתו מחמת ממשו שאף הוא מרתיח הכלי מחמת רתיחת ממשו של בשר ולא שייך בהא דינא דתתאה גבר מיהו ליתיה להאי דינא אלא לבתר דמטא לכלל דינא דמליח כרותח שטועמין בו טעם מלח אחר בשולו אם כן כל שלא הגיע לכלל שיעור זה אין לחוש לו וכבר הגיע לכלל הכשר קדרה זמן מרובה קודם לכן אם כן הרי מצינו מלי' כשר ועוד אפילו נשתהא במלח כדי שיעור זה דמליח כרותח אין לחוש לו שהדם נפגם במלח והמלח בעצמו הבלוע מדם מותר וכדקיימא לן דם שמלחו אינו עובר עליו דעברה צורתו והילכך אין המלח נאסר בשבילו ומלח שמלחו בו הרי זה מותר ואפילו לכתחילה והוא שהדיחו אותו שלא יהא דם על פניו נהי דאינו ראוי לשוב למלוח בו כדי להכשיר הבשר לפי שנחלש כוחו וכדאמרינן בגמרא בחומץ שחלט בו שאין ראוי לשוב לחלוט בו אבל ודאי הוא עצמו מותר הוא ואם באת לחוש לדם שעל פניו שמא יהא ניתך עמו אף הוא בשעה שניתך עמו לאלתר מתערב עמו ונפגם ואין כאן דם ניכר אלא מלח שנתערב בדם פגום ואינו נאסר בשבילו ומורי רבנו משה ז"ל היה אומר טעם אחר לענין היתר המלח שהדם דבר אוירי ונשרף במלח וכבר נתבאר זה עוד הביא ראיה ממה שאמרו בצלי שנפל עליו איסור דדיו בקליפה ואף לדברי האומר חתיכה עצמה נעשית נבלה והטעם לפי שאין האיסור מתפשט יותר מכדי קליפה ע"כ וראיה זו אינה כלום דודאי בצלי אין האיסור מתפשט לעולם יותר מכדי קליפה לבד מחלב בדבר השמן ושיעורו זה קצוב. וכיון שכן א"א לאוסר לאסור יותר אבל בחתיכה זו שבקדרה שנפל עליה איסור כבר אנו דנין עליה שאפילו היא גדולה ביותר שהאיסור מתפשט בכולה

נמצא שלא נתנו לו קצבה אלא לעולם הוא מתפשט בכל חלקיה בין קטנה בין גדולה ביותר וכיון שכן תאמר שדרכו של איסור להתפשט כדי מדת החתיכה בלבד בין גדולה בין קטנה ולא יתפשט יותר אפילו כחרדל וכשתפלוט החתיכה לא תפלוט אלא מיחל המותר נקי מן האיסור אלו דברים שאינן אבל עיקר הדין שחתיכה הבלוע מן האיסור אם נגעה בחתיכת היתר אף כשתאמר שאין חתיכה עצמה נעשית נבלה הרי זו פולטת בה והאחרת בולעת ואם אינה נוגעת ברוטב כלל משערין אותה בעצמה ומשערין בעיקרו של איסור משום ספקא וכבר כתבנו דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל חם וחם ושניהם ניטלו מן האור נוטל מקומו ודיו.

וטעם כעיקר אמרינן עלה בע"א א"ר יוחנן טעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ואם ריבה טעם לפגם מותר וטעמו ולא ממשו היינו טעם כעיקר ובתרי גווני הוי טעמו ולא ממשו או שאין שם כלום מממשו של איסור כגון נזיר שורה ענבים במים ובהם טעם יין והא קרינן בגמרא טעמו ולא ממשו או שנמחה שם ממשו של איסור ואין מראה שלו ניכר דהא בב"ח מדכרינן ליה בגמרא בטעמו ולא ממשו ור' יוחנן ס"ל דטעמו ולא ממשו לאו דאורייתא ולהכי קאמר אסור ואין לוקין עליו והכי סברא דרבא בפרק גיד הנשה דאמר דטעם כעיקר לאו דאורייתא דאמרינן התם דטעם כעיקר בקדשים אסיר מכלל דבחולין שרי ובפרק כל הבשר דאתי אביי למימר דטעם כעיקר אסור מדאורייתא דגמרינן מבב"ח ורבא דחי לה דליתה אלא בשר בחלב אלמא סבירא ליה דלאו דאורייתא בשאר איסורין והיינו כל היכא דנמחה ואין מראהו ניכר ונתערב עם ההיתר וההיתר מרובה דהוי האיסור חד בתרי אבל כל היכא דבפני עצמו ודאי דאורייתא הוא והיינו דקיימא לן הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפן והיתר מצטרף לאיסור וטעמו ולא ממשו שני דברים חלוקים איפשר לזה בלא זה ואפשר לשניהם כגון שיש כאן טעמו מן האיסור בלא ממשו ואכל בין האיסור וההיתר כדי כזית ושניהם בקדשים היתר מצטרף לאיסור וטעם ולא ממשו דגמרינן לה מדכתיב גבי חטאת וכל אשר יגע בבשרה יקדש וכן בנזיר היתר מצטרף לאיסור דגמרי לה מדכתיב וכל משרת ענבים לר"ע כדאיתא בגמרא ורבנן מוקמי ליה לטעמו ולא ממשו ובכל שאר איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור וטעמו ולא ממשו נוהג עוד בגיעולי נכרים במין בשאינו מינו דאיכא טעמא ובבשר בחלב ואליבא דר' יוחנן ורבא דסברי דטעמו ולא ממשו בשאר איסורין לאו דאורייתא סברי דחטאת בהדי גיעולי נכרים הוו להו שני כתובין הבאים כאחד לענין טעם כעיקר וחטאת ונזיר נמי שני כתובין הבאין כאחד לענין היתר מצטרף לאיסור דליתה בשאר איסורין ולל"מ

דחטאת אתי למיהוי שני כתובין הבאין כאחד בהדי חד מהני בלחוד דשקולין הם דין היתר מצטרף לאיסור ודין טעם כעיקר ויבאו שניהם ושלש דעות בדבר זה רבנן ואביי ור' יוחנן אליבא דר' עקיבא רבנן סברי דטעמו ולא ממשו דאורייתא דילפינן מנזיר ונזיר להכי אצטריך למכתב למגמר מיניה ובב"ח איצטריך לגופיה דהא חידוש הוא דהיתר בהיתר הוא גיעולי נכרים נמי איצטריך לגופיה דהא סברי רבנן דאפילו קדרה דלאו בת יומה אסר בהו רחמנא והיינו חדושיה דהא בעלמא שרא רחמנא נותן טעם לפגם והכא אסיר חטאת נמי איצטריך ללמד עליו דאמרינן ביה היתר מצטרף לאיסור ודוקא בחטאת ובקדשים ולא בשאר האיסורין דמקדשים לא גמרינן ואביי אליבא דר' עקיבא נמי סבר טעמו ולא ממשו דאורייתא דגמרינן מגיעולי נכרים דסברינן דלאו חידוש הוא כר' חייא בר אבא דאמר בשילהי ע"א לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומה ומשרת דכתיב גבי נזיר לא דרשינן ליה לטעם כעיקר אלא להיתר מצטרף לאיסור ובשר בחלב לגופיה איצטריך דחדוש הוא דהיתר בהיתר הוא ואיברא דאסר ביה רחמנא טעם כעיקר. ובחטאת איתנהו תרווייהו היתר מצטרף לאיסור וטעמו ולא ממשו דגמרינן לה מדכתיב וכל אשר יגע בבשרה יקדש וחטאת לאו לגופיה איצטריך דכיון דאשכחן בחולין טעמו ולא ממשו והיתר מצטרף לאיסור כ"ש בקדשים אלא דאיצטריך לאפוקי דלא ניגמר מנזיר בשאר איסורין לענין היתר מצטרף לאיסור כתב רחמנא חטאת לשוייה בהדי נזיר שני כתובין הבאין כאחד וכי תימא נימא נמי דליהוי שני כתובין הבאין כאחד בהדי גיעולי נכרים לענין טעמו ולא ממשו איכא למימר דכיון דאל"מ הכי ואל"מ הכי טפי שייך למימר לענין היתר מצטרף לאיסור דהיא חומרא יתרה ונימא דלהכי איצטריך רחמנא למיכתביה ואע"ג דאביי מבשר בחלב הוא דאתי למגמר טעמו ולא ממשו כדאיתא בפרק כל הבשר בתר דשמעה מרבא דאהדריה ואמר ליה דבב"ח חידוש הוא וליכא למיגמר מיניה הדר ביה אביי וגמר לה מגיעולי נכרים כדאיתא בפסחים. ור"י ורבא אליבא דר"ע סברי ודאי בדרשא דקראי כאביי וסבר דמשרת דכתיב גבי נזיר להיתר מצטרף לאיסור וטעם כעיקר לא כתיב בנזיר אלא בגיעולי נכרים ובב"ח ובחטאת כתיבי תרווייהו ואמרינן דחטאת מופנה דודאי שפיר גמרינן ליה מנזיר לענין היתר מצטרף לאיסור ומגיעולי נכרים לענין טעם כעיקר הילכך הוי שני כתובין הבאין כאחד בהדי תרווייהו בנזיר לענין היתר מצטרף לאיסור ובגיעולי נכרים לענין טעמו ולא ממשו דסברי ר' יוחנן ורבא דשקולין הם ויבאו שניהם הילכך בשאר איסורין אין היתר מצטרף לאיסור לבד מחטאת ונזיר וטעמו ולא ממשו מותר בשאר איסורין לבד מחטאת ובשר בחלב וגיעולי נכרים והכי מוכח בפסחים לר' יוחנן ורבא ס"ל כוותיה מההיא דכל הבשר והלכתא כרבא ור"י ואליבא

דר"ע דסבר לה כר"ש דנותן טעם לפגם מותר ואפילו בגעולי נכרים וכר' חייא בר אבא דאמר לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא הילכך טעמו וממשו אסור ולוקין עליו במין בשאינו מינו בשאכל כזית בכדי אכילת פרס טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ודינו בכל דבר כאיסורין דרבנן וכי אמרינן נמי דטעמו וממשו איכא בזה איסורא דאורייתא הנ"מ במין בשאינו מינו אבל מין במינו לעולם חד בתרי בטיל מדאורייתא. ויש כאן שאלה חזקה כיון דאמרינן בגיעולי נכרים דטעמו ולא ממשו אסור היאך אפשר לומר דבשאר איסורין מותר וכי גיעולי נכרים משם אחד הוא גיעולי נכרים משום כל איסורין שבתורה הוא דמיתסר וכיון דבגיעולי נכרים מתסרי כל איסורן שבתורה בטעמו ולא ממשו היכי אפשר דלא מתסרי בעלמא. וזו קושיא הקשה בה מורי הרב רבנו משה ז"ל ותירץ דאפשר דמשום מעלה הוא דכיון דנבלע הכלי מאיסור אע"פ שעכשיו כשפולט אין כאן אלא טעם לא יבטל ברוב שהכלי נאסר עלינו משום מעלה ולפיכך אסר פליטתו כל היכא דחשיבא פליטה כלל כלומר דאיכא טעמא דהוי בשאינו מינו דומיא בטבילה דאצרכה קרא אפילו לכלים חדשים דמסתמא דטבילה דאורייתא היא משום מעלה ואע"ג דבמחוסר טבילה לא שמעינן דאם עבר ובישל בדיעבד יהא אסור הני מילי ראוי לטבילה אבל האי דודאי לא חזאי לטבילה כל היכא דבליע מאיסורא עד דאיתכשר דהא כלים ישנים נמי צריכין טבילה כל שאינו ראוי לטבילה טבילה מעכבת בו ואפילו בכלים שאינן בני טבילה אפילו הכי אמרינן כל שכנגדו בכלים בני טבילה ראוין לטבילה כשר בדיעבד אסור ואפשר שאל חלק הכתוב בהם ואפילו בכלים שלנו אסר כן ואפשר דאפילו בכלים שלנו עבד בהו רחמנא מעלה בכלים דכיון שנבלעו מאיסור שוב אין חוזרין להיתרן אלא בהכשר. זו היא שיטת מורי רבנו משה ז"ל וזיוה מבהיק ועליה ראוי לסמוך ולעשות מעשה לכתחילה ושלא כדברי המחבר.

ולענין בעלי חיים האסורין אם נתערב אחד אפילו באלף כלן אסורין דב"ח חשיבי ולא בטלי ודוקא היכא דקביעי בחד דוכתא דלא אפשר למשקל חד מינייהו דכיון דקביעי ההוא דמתסר אסר להו דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אבל היכא דאיבדרו כל חד וחד דאתי לידיה שרי דאמרינן דמרובא אתי וכתב המחבר דאם פירשו ארבעים כלן למקום אחד אינן אוסרין ששים למקום אחד אוסרין דאיסורא ברובא איתה ע"כ וסתם דבריו והיה לו לפרש דכי אמרינן דאם פירושו ארבעים כלן למקום אחד אינן אוסרין דוקא בשנפלו לרובא דהשתא איסורא ברובא אישתאר ולענין בטולי הנהו ארבעים אבל כל שהן בפני עצמן אסורין דהא ודאי איסורא בחד מהני הוא או בששים או בארבעים וכהאי גוונא לא מיקרי פירש כיון שאין חלוקתן אלא כדרך חלוקה.

בענין חתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין דקדק החכם בפני איזה אורח קאמר אי אורח ישראל הא עלה דחתכת נבלה איתמר והיא גופה אסורה ולא חזיא ליה ואם תאמר נכרי והא חתיכת בשר בחלב דאסורה בהנאה דלא חזיא לא לישראל ולא לנכרי וא"ת לאו בדידה משערין אלא כל שכמוה קאמר כל שכמוה חתיכה הראויה להתכבד בה בפני אורחין קשיא הא דאמרינן ביבמות בפרק הערל חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין כולן אסורות חתיכת חטאת טמא שנתערבה במאה טהורות כולן מותרות ואמאי מותרת והא אף שכמותה ראויה להתכבד בה בפני האורחין ע"כ. ואיני מבין דבריו דההיא דיבמות שפיר אתיא בין בחתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחים בין שאינה ראויה ורישא דתני חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין כולן אסורות משום חומרא דקדשים הואיל וראויות כולן לכהנים וסופא דתני חתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות טהורות כולן מותרות אפילו בחתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין כיון שאין אסורה מחמת עצמה ולפנינו יתבאר עוד בעזרת השם.

עוד כתב בדין בריה לא בטלה דבאלף בטלה ואייתו הא מתניתין דתנינן בתרומות דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן משקל חמש סלעים בגליל ומפרש לה בשנתערב בגופו של דג ועולה שיעור זה קרוב לאלף ואמרינן הורי ר' יוסי בר בון בהדין עכבר חד לאלף ע"כ ודעת מורי רבנו משה ז"ל אינו כן דסתמא קאמרינן דבריה לא בטלה דכוותה דבעלי חיים ודבר שיש לו מתירין דאמרינן בהו דאפילו באלף לא בטיל אבל אותה משנה אינה לענין גופו של דג אלא לענין צירו שיש מהן חריף בטעמן וכאידך דאמרינן התם הציר שיעורו בקרוב למאתים וראיה ברורה מהא דאמרינן הורי ר' יוסי בר' בין בהדין עכברא חד לאלף ואי אפשר לענין גופו שא"א שלא יהא ניכר אלא ודאי לענין טעמו היה בשנפל בדבר שמשביח כגון שכר וחריף טעמו עד לאלף ואלו דברים ברורים שאין לבריה בטול בעולם. ולענין ריחא מילתא היא האריך המחבר הרבה וכתב בסוף ומכל מקום מדברי כולם נלמוד דלכתחילה אסור לעשות כן אלא שמדברי הירושלמי נראה דללוי אפילו לכתחילה וראי לחוש לדברי הראשונים ז"ל שאסרו לעשות כן לכתחילה אבל בדיעבד נראה דהלכה כלוי ע"כ. ואינו נכון דודאי יש ראיה ברורה מוכחת דרבא אפילו לכתחילה קאמר מדאמרינן האי בת תיהא נכרי לישראל שפיר דמי ישראל לנכרי אביי אמר אסור ורבא אמר מותר ובמאי פליגי בדיעבד לא אפשר אלא ודאי לכתחילה ולכתחילה הוא דשרי רבא וכיון דקיימא לן כרבא קיימא לן דריחא לאו מילתא היא ולכתחילה נמי מותר וכן הלכה למעשה. מיהו ודאי מאן דסברי ריחא לאו מילתא היא דהיינו אביי לאו כהנאה

משוי לה אלא כאכילה גופה משוי לה תדע לך מדמייתינן עלה מתרומה דשריא בהנאה ולא מיתסר אלא באכילה וגם בזה לא נתחוורו דבריו.

עוד כתב המחבר כל איסור שנפל לקדרה של היתר אעפ"י שיש בהיתר כדי לבטל האיסור אם האיסור ניכר אין האיסור בעצמו מתבטל ברוב ואין זה צריך לפנים ע"כ ותמהני בלשון זה שאמר אין האיסור מתבטל שהרי לא אף בששים ולא באלף ולא בשום שיעור כיון שהאיסור ניכר. עוד כתב המחבר המחבר לפיכך צריך ליזהר שלא ליטול מן ההיתר בעודנו חם כל זמן שחתכת האיסור ניכרת בתוך הקדרה כדי שלא יחזור האיסור ויאסור את ההיתר שנתמעט ע"כ וזה אינו נכון וכי לזו הוצרכנו זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אלא שאפילו בשאין האיסור ניכר ובטל בתוך הקדרה כל זמן שהאיסור קיים שלא נימוח אסור לו ליטול מן הקדרה ממה שנתברר לו שהיה היתר לפי שעכשיו נתמעט ההיתר ועכשיו האיסור בודאי בפחות מששים ונותן בו טעם ואסור.

ולענין קפילא כתב המחבר דלא סמכינן אלא אקפילא במסיח לפי תומו ואינו נכון דלא בעינן בקיפלא מסיח לפי תומו דטעמא דקפילא משום דכיון דקפילא הוא ואיתחזק בקפילא לא מרע נפשיה במלתא דעבידא לגלויי ואיכא למיקם עלה דמלתא דהא סוף סוף הא טעמינן ליה וכל כהאי גוונא לא מחזקינן ליה בעדות כלל אלא בגלויי מילתא ולפיכך התירו עדות נכרי באשה אבל נכרי אחרינא לא סמכינן עליה ומסל"ת דנכרי אינו מעלה ולא מוריד באיסורין אלא בעדות אשה בלבד והתם בלאו הכי נאמן מן הדין דלאו עדות הוא אלא גלויי מילתא בעלמא הוא אלא דלחומרה בעו רבנן מסל"ת ודוקא בההיא בלחוד ומיהו האי דאוקמיה רבנן אדינא להימוניה משום חומר שהחמרת בסופה אבל בתורת עדות לעולם אינו נאמן ומיהו להחמיר נאמן כל היכא דסמכא דעתה דקושטא קאמר כדמוכח בקדושין בההיא דאמרינן אשתו זינתה בעד אחד.

גרסינן בפרק כל הבשר אר"נ גיד הנשה בששים ואין גיד מן המנין כחל בששים וכחל מן המנין אמר רב יצחק בר רב משרשיא וכחל עצמו אסור נפקא מינה דאי נפל לקדרה אחרת וכתב המחבר דטעמא דהא מילתא מסתברא משום דהוא עצמו בשר הוא ומצטרף עם הבשר לבטל החלב שבו. והרב ר' משה בר' מיימון ז"ל שכתב שהטעם לפי שאיסור חלב הכחל דרבנן ועשו בו היכר והקלו בו לא נראו לי דבריו ע"כ ואין דבריו נכונים דהיאך אפשר לומר דמשום הוא עצמו בשר הוא יצטרף עם הבשר לבטל החלב שבו אדרבה משום דהוא עצמו בשר הוא נעשה עם חלב שבו חתכת נבלה ואפשר לסוחטו אסור אלא ודאי עיקר טעמא משום דהוא גופיה היתירא הוא ואין חלב שבו חשוב חלב מן הדין.

עוד כתב דהיכא דליכא בקדרה חמשים ותשע שנאסר הכל מסתברא שהכחל עצמו נעשה נבלה שהרי עשאוהו כבשר בחלב ובב"ח לד"ה נעשה כנבלה ולפיכך צריך ס' ואין כחל מן המנין ע"כ. וזה אינו נכון דסוף דינא כתחילת דינא אפשר דמעיקרא כחל מן המנין ומצטרף להעלות איסור שבו ועכשיו כשנאסר הקדרה בשבילו תחמיר איסורו הוא הגורם האיסור ויהיה הוא עצמו חמור בשבילו דבר זה אינו לעולם הוא מצטרף למנין ששים וכן אני אומר במה שנאסר בשבילו שאם נפל לקדרה אחרת שהוא עצמו מצטרף לששים שאינו חמור מגופו של כחל אבל נפל לקדרה של חלב הדבר פשוט דבעינן ששים כנגד כלו ואינו מן המנין דהכא ודאי תורת בשר בחלב עליו מן הדין דכחל מדין תורה תורת בשר עליו להיאסר בחלב אחר.

עוד כתב שיש איסור שבטל ברוב כגון יבש ביבש הוי ברוב והביא ראיה מההיא דתנן גיד הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם אם אינו מכירו כלן אסורין והרוטב בנותן טעם וכן חתכת נבלה וחתכת דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שמכירה בנותן טעם אם אינו מכירה כלן אסורות והרוטב בנותן טעם ופרכינן ארישא אם אינו מכירו כלן אסורין אמאי ולביטיל ברובו ומפרקינן בריה שאני.תו פרכינן אסיפא ואם אינו מכירה כלן אסורות ואמאי וליבטיל ברובה ופרקינן בחתיכה הראויה להתכבד בפני האורחין אלמא אי לאו טעמא דבריה וחתכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין היו בטלין ברוב דיבש הוא וכל יבש ביבש באיסורין דעלמא בטלין ברוב ע"כ. ותמהין דבריו היכי שמע מהא דין יבש ביבש בעלמא דהא הכא בנתבשלו בקדרה איירינן והיה לן לפרש אבל אני אפשר דודאי מדקתני והרוטב בנותן טעם ועלה קתני כלן אסורין וכן כלן אסורות אלמא אפילו כי ליכא נותן טעם אסורין הגידין או אסורות חתכות אמאי וליבטיל ברובא כיון דליכא נותן טעם ומהכא ודאי איכא למשמע דכל היכא דליכא נותן טעם בטל ברובה ומעתה הוא הדין דיבש ויבש דכל איסורין ששיעורן בששים בלח דיבש ויבש בטלין ברוב דכיון דליכא טעם בטל ברובה דהיינו חד בתרי ולאפוקי תרומה דשיעורה באחד ומאה וערלה וכלאי הכרם דשיעורן באחד ומאתים דהני לא שנא לח בלח ולא שנא (אח') יבש ביבש.

עוד כתב דטעמא דמילתא דיבש ביבש חד בתרי בטיל משום דכיון דליכא טעמא והרי הוא אוכלן אחת אחת על כל אחת ואחת שהוא אוכל אני דן לא זו היא האסורה ובאחרונה אני דן שהאיסור במה שכבר נאכל ע"כ וזה אינו נכון כלל שהרי על כל פנים אחת מהן הוא אוכל באיסור אבל הנכון דרובא דאורייתא הוא כל היכא דליכא טעמא וגזירת הכתוב הוא וכיון דכן כל היכא דליכא בליעה כלל אוקמוה אדינא דאורייתא.

וכל מין במינו נמי אפילו כל היכא דע"י בשול מדינא דאורייתא בטיל דכל היכא דליכא טעמא מדאורייתא ברובה בטל אלא דכיון דע"י בשול דאיכא בליעה ודכוותה במין ושאינו מינו איכא טעמא אחמור רבנן ובעו ששים והיכא דיבש ביבש אוקמוה רבנן אדאורייתא.

בענין ביצת טמאה שנתבשלה עם ביצים טהורות אמרינן בגמרא דלא אסרה משום דלא חשיבא ההיא פליטה וכדאמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא. ובירושלמי משוינן הפרישא בין קלופות לשאינן קלופות וכתב החכם שראוי לחוש לדבריו ואינו נכון דכיון דאמרי ביצים טמאות ששלקן עם ביצים טהורות אסורות ומוקמינן לה בביצת אפרוח ודחקינן לישנא דטמאות ולא מוקמינן באוקמתא רויחא דההוא בקלופות מכלל דבגמרין לית לן האי סברא אלא בין שאינן קלופות בין שהן קלופות כלן מותרות ומגמרין נקיט כן ואפילו לעשות מעשה לכתחילה.

בענין נותן טעם לפגם מותר כתב המחבר פגם זה שאמרו לא שפוגם לגמרי עד שאינו נאכל מחמת פגם זה אלא אפילו פוגם קצת שהרי קדרה שאינה בת יומה אינה אוסרת וא"ת והלא נותן טעם לפגם מנבלה גמרינן לה וסתם נבלה הראויה לגר שמה נבלה לא קשיא דהתם להתירה בפני עצמה והילכך עד דמיפגמה לגמרי מאכילת גר אסירא אבל איסור תערובת שהולכין בו אחר נתינת טעמו כיון שנותן טעם לפגם כל שהוא פוגם בתערובתו מותר דלא חשיב נתינת טעם כיון שהוא פגום ע"כ ואינו נכון כלל דאם כן לפי דבריו פליטת קדרה זו שאינה בת יומה הוא שאינה אוסרת משום דנתינת טעם שלה אינו לשבח אבל מכל מקום הבלע עצמו כמות שהוא עד שלא נפלט איסור תורה הוא שהרי הבלע עצמו לא נפגם מכדי אכילת גר וכיון שכן ראוי היה שיהא אסור לבשל בה לבטלו עכשיו מחמת תערובתו דבר תורה אם תמצא לומר דאסור לבטל איסורין לכתחילה דאורייתא וכן בדין שלא יהא מותר דבר תורה לבטל לכתחילה חתיכת נבלה בשתי חתכות היתר מין במינו ואנן בכל דוכתא קיימא לן דקדרה שאינה בת יומא מותרת דבר תורה. ועוד זו מנין לנו אחר ששיערה התורה פגם היתר באיסורן באכילת גר מנין להתיר באיסורי תורה בפחות מיכן לדידיה דסבר וכתב דטעמו ולא ממשו דאורייתא אלא דברים אלו אינן אבל קדרה שאינה בת יומא שהותרה בשביל שהבלע שבה כיון שנשתהא מעת לעת בידוע שהוא פגום מכדי גר ואעפ"י שאין זה ניכר כהיתר שבה היינו הוא מפני שתערובתו זה של היתר מחפה עליו בכדי שאינו ניכר או מתוך רבויו של היתר זה אבל ודאי בלע עצמו נפגם כדי גר או יותר וכיון שכן א"א לאסור שאין לך דבר שהותר מתוך שנפגם חוזר לאיסורו לעולם ואי אפשר שלא יהא הוא בגופו פגום

לעולם ואפילו גורם לו דבר שלא יהא נרגש מכל מקום הוא בעצמו פגום ועיקרן של דברים הפך ממה שכתב המחבר דטפי קיל פגום בעין להיתירא מבלע כלי דאלו נבלה שאינה ראויה לגר מותר לאכלה כשהיא בעין והכי מוכח בשבועות בההיא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור ואלו בלע כלים אסור לכתחילה וצריכין הכשר מפני שבלעו מושבח בשעת בליעה ואף עכשיו אין פגמו נראה. עוד כתב דקדרה דלאו בת יומה אלו הוה מיתסרא בדידה משערין וליתה דקדרה דלאו בת יומה מסתמא נתייבשה עד כדי שאין בפליטתה כדי נותן טעם וכבר כתבתיה בפסחים בשמעתא דרב אשי קדרות בפסח ישברו ומיהו הא דמקילינן בגמרא בענין נותן טעם לפגם דאמרינן ארשב"ל נותן טעם לפגם שאמרו לא שיאמרו קדרה זו יתרה מלח יתרה וחסרה מלח תבלין וחסרה תבלין אלא השתא מיהא פגומה הא ודאי אתיא כהלכתא דקיימא לן דטעמו ולא ממשו דרבנן ולהכי מקילינן בה. כללא דמילתא כל היכא דשרינן נותן טעם לפגם לא סגיא אלא בחדא מתרתי או שהאיסור פוגם בגופו בכדי גר או שפוגם בתערובתו בכדי שיעור זה אלא שמתוך ריבוי תערובות ההיתר אינו ניכר או שהאיסור בהיתר טעמו ולא ממשו והוי דרבנן ובהא בפגם כל דהו שרינן והיינו דאמרינן בגמרא דלא שרינן באיסור פוגם בתערובתו בהיתר אלא בפוגם מתחילתו כגון חומץ אסור לתוך גריסין רותחין אבל חומץ לתוך גריסין צונן דמשביח והרתיחן בהשתא פוגם אסור דכיון שמשביח איסור זה בהיתר זה ונאסר ההתיר אע"פ שחוזר ונפגם אסור. ובמאי אילימא דנפגם כלו בכדי גר ומי עדיף האי היתר כי איתסר ליה מדברים האסורים מעיקרן דשרו בשנפגמו אלא ודאי בפגם מועט. וכשפוגם מתחילתו מותר משום דטעמו ולא ממשו דרבנן ואקילו ביה להיתירו בפגם מועט אבל השביח מתחילה ונאסר הכל לא שרינן ליה בפגם מועט ומסתברא דאית ליה לשמואל חתיכה עצמה נעשית נבלה בכלהו איסורין לבד מבב"ח דאית ליה ביה אפשר לסוחטו מותר ולהכי אמרינן בהא דכיון דאיתסר איתסר. אי נמי אפשר דלא אסרינן בהשביח ולבסוף פגם אלא בשני דברים מושבחין והתערובת הוא שפוגמן ואין בהם פגם כלל בגופן אלא מחמת התערובת.

כתב החכם ולענין דברים הפגומים והמאוסין מעיקרן וכו' ועוד אמרינן ההוא אימרטוטי אימרטט וכתב המחבר דנחתך חתיכות חתיכות ושרץ איסורו בכעדשה ושמא יבלע כשיעור איסורו בהדי חומץ ע"כ. ואין דבריו אילו נכונים וכלן חידוש ודברי נביאות שאמר בתחילת דבריו במאי דאמרינן דאמר להו רב ששת בעלמא קסבר רב נותן טעם לפגם מותר אבל הכא גבי עכבר חידוש הוא. וכל ששני חלקים הם דברים המשובחין ונפגמו ובהא נותן טעם לפגם מותר ודברים הפגומים מעיקרן ואלו אסורין נותן טעם

שלהם גם כן לפגם אסור כגון עכברא דביתא וזבובין וכיוצא בהן ומנין לו למחבר דברים אלו שמא אין דין זה אלא בעכבר בלבד שפרט בו הכתוב בפירוש אבל כל שאר דברים פגומין כולן מותרין קל וחומר מנבלה שאפילו בהשביח ולבסוף פגם מותר ואמרינן נמי דסרוחת מעיקרא לא צריכא קרא. ובהא נמי דאמר רבא הלכתא נותן טעם לפגם מותר ועכברא בשכרא לא ידענא טעמיה דרב אי משום דסבר נותן טעם לפגם אסור וליתו הלכתא כוותיה אי משום דסבר דעכברא בשכרא אשבוחי משבח הרבה דברים ואמר דרבא פליג עליה דר' ששת לומר דדברים הפוגמין שאסרן הכתוב אין אוסרין תערובתן ואלו דברים רחוקים אין הדעת סובלות [סובלתם] היאך אפשר שיהו אסורין ולא יאסרו תערובתם ומנין לנו הפרש בין איסור גופו לתערבתו אלא כל מה שכתב אינו ופירוש השמועה פשוט דכי אסריה רב להוא שיכרא אמרוה רבנן קמיה דר' ששת לימא קסבר רב נותן טעם לפגם אסור אמר להו בעלמא קסבר רב נותן טעם לפגם מותר דגמרי מנבלה לכלהו איסורין ודין הוא ללמוד מנבלה לומר שלא אסרה תורה אלא דבר המשובח אבל הכא גבי עכבר חידוש הוא שחדשה תורה באיסורי דהא ממאס מאיס ובדילי אינשי מיניה והוה ליה כנבלה סרוחה מעיקרא דשריא לכולי עלמא ואתמר עלה נמי דאפילו קרא לא צריכא ואפילו הכי אסריה רחמנא ולא סגיא למימר דלא איירי ביה קרא שהרי פרט בו הכתוב והזכירו בפירוש הילכך בטעמא נמי אסור כלומר אפילו פוגם בתערבתו אסור מטעמא דאמרינן דחדוש הוא שחדשה בו תורה. וטעמא משום דפרט ביה רחמנא בהדיא הא לאו הכי אלא דאסר שקצים ורמשים בכלל אני אומר שאין במשמע אלא אותן שאינן פגומין אבל כל הפגום אינו נאסר שיהא אסור באכילתו בפגמו. ומיהו כל זמן שלא נשתנה אחר מיתתו ובבא לו שום הכשר שיהא מושבח על ידי תערובתו השתא ודאי מיתסר שהרי כל עיקרו אין היתירו של זה אלא מפני פגמו ודוקא בזה שלא נשתנה אבל כל שנפגם מתוך שנשתנה הרי זה חשוב כעפר ושוב אי אפשר לו להיאסר. אמר רבא הלכתא נותן טעם לפגם מותר כלומר בכל איסורין שבתורה ואפילו בהאי עובדא דאתינן עליה דהיינו עכברא בשכרא דאין לך בעולם פגום אסור דבר תורה בעודו בפגמו ועכברא בשכרא לא ידענו טעמיה דרב אי משום דסבר רב נותן טעם לפגם אסור כלומר או בכלהו איסורין או בהאי דהיינו עכבר משום דפרט ביה רחמנא בהדיא הילכך לא סגיא בלאו הכי ולית הלכתא כוותיה לא בהא ולא בהא אלא בכל מקום כל הפגום מותר ונותן טעם שלו מותר וכן עכבר וכיוצא בו בעודו בפגמו מותר ועכבר דפרט ביה רחמנא עכברא דדברא הוא דהוי לשבח ואי משום דסבר רב עכברא בשכרא אשבוחי משבח פירש ולמיתביה בשכרא לא מאיס כלל והרי הוא משביחו וכיון שהוא בעצמו אסור

ואינו ניתר אלא מתוך פגמו ולא נשתנה אחר מיתתו כל זמן שיהא לו שום הכשר שיהא מושבח על ידו כגון נתינת טעם עכבר בשכר הרי זה אסור ומיהו סברא דרב קאמר אבל איהו מסתברא דלא סבירא ליה הכי לא בהא ולא בהא ולא סבירא ליה דעכברא בשכרא משבח נקטינן השתא דכל נותן טעם לפגם מותר וכל הדברים הפגומין והמאוסין כגון עכבר וכיוצא בו בעודן בפגמן הרי הן מותרין גופן וצירן ורוטבן ואם קודם שנשתנה גופן הוכשרו ע"י תערובת איסורין איבעיא להו נפל לגו חלא מאי א"ל רב הלל לרב אשי הוה עובדא בי רב כהנא ואסר רב כהנא פירוש דסבר עכברא בחלא משבח אמר ליה ההוא אימרטוטי אימרטט פירוש נמרט היה שערו והתם משבח בחלא ולא כדברי המחבר שפירש נחתך ומשום חשש שמא יאכל בכעדשה אגב חומץ שאין לך דבר פגום אסור אלא הרי זה כהיתר שנמאס שיש בו משום שיקוץ נפש ומאי דאמרינן אכל פוטיתא לוקה ה' אכל צירעה לוקה שש אכל נמלה לוקה חמש סיומי מילתא בעלמא היא ודילמא איכא דכוותייהו דלא מאוסי. רב אחא שיער בחלא בחמשין וסבר דעכברא לא יהיב טעמא בטפי שמואל שיער בשכרא בששים והלכתא אידי ואידי בששים פירוש דחיישינן דילמא משבח בחלא ובשכרא הא בשאר מילי פשיטא דלא חיישינן ושרי.

עוד כתב החכם בענין איסור שנתערב בהיתר באיזה ענין אוסר תערבתו שאין כל השיעורין שוין אלא יש איסור שאין צריך אלא כדי קליפה והם כל האיסורין שאינם מפעפעם ונתערבו עם ההיתר בצלי או במליחה או אפילו בקדירה והוא שלא כסה אותו הרוטב אלא עומד למעלה מן הרוטב ולא ניער ולא כיסה ע"כ ואין דבריו נכונים מה שכתב שיש מן האיסורין שאינן מפעפעין כגון שנתערבו בצלי או במליחה ע"כ הרי שהשוה צלי עם מליחה לענין מפעפע ואינו שלא נאמר דין מפעפע לענין מליחה כלל. וכמו שכתבנו למעלה אלא לענין צלי דוקא שהוא על ידי האור ובחלב שמן וכמו שכתבנו למעלה. וכן במה שכתב שכן הדין באיסור שנפל על גבי חתיכה ולא כיסה אותה הרוטב אלא עומדת למעלה מן הרוטב ולא ניער ולא כיסה ע"כ ואינו נכון דחתיכה כיוצא בזו אעפ"י שאין משערין האיסור במה שבקדרה משום דלא ניער ולא כיסה אבל מכל מקום בדידה משערין בכולה חתיכה ואם יש בה ששים בכדי האיסור הכל מותר ואם לאו אותה חתיכה כולה אסורה ואין משערין בזה ואין דנין בה בכדי קליפה ולא בנטילת מקום וכמו שביארנו למעלה.

עוד כתב שיש שאוסר כדי נטילה שהוא יותר מכדי קליפה כי הקליפה כדי שיטול קליפה דקה אבל הנטילה צריך שיטול בעומק יותר והוא כל דבר שיש לו פעפוע שנפל במקום ידוע מן החתיכה שאעפ"י שיש ששים בחתיכה לבטל האיסור צריך ליטול את מקומו.

וכמו שאמרנו בכיצד צולין נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ע"כ וכל דבריו אלו כשגגה כי כל דבר שבא לכלל שיעור ששים אין צריך נטילת מקום ולא קליפה כלל שהוא בטל במנין זה שאין דין ששים אלא במה שנבלע ונבלל בהשויה ושוב אין בו דין קליפה ולא נטילת מקום וההיא נטף מרוטבו ההיא בצלי דלית ביה דין ששים כלל. ודין מה שכתב בזה שאין נטילת מקום אלא בדבר שיש לו פעפוע גם זה כשגגה וראיה מההיא גופה דמייתי הוא מההיא דנטף מרוטבו על החרס דרוטב לאו דבר המפעפע ובעי נטילת מקום ואלו בדבר המפעפע כגון חלב שמן דלית ביה דין קליפה ולא דין נטילת מקום אלא הרי כולו אסור ואין משערין בו בששים שלא הזכירו ששים בשום מקום אלא בקדירה ואין שם רק דוקא בשניער וכיסה שמתערבים חלקיו בכל הקדירה בהשויה אבל כל היכא דלא ניער וכיסה אין משערין אלא באותה חתיכה שלענין אותה חתיכה רואין שנבלע ונבלל בה בהשויה וכדפרישית לעיל אבל בצלי ומליחה אין בו דין ששים כלל שאין בו עירוב חלקים בהשויה כלל אלא כל היכא דיש בו דין מפעפע כגון חלב ושמן הרי הכל אסור ואין משערין בו ששים כלל וכל היכא דאין בו דין מפעפע כגון חלב כחוש נוטל את מקומו ולא כדברי החכם שכתב קולף וראיה מההיא דפסחים דנטף רוטבו על החרס וכדכתיבנא לעיל ואע"ג דאמרינן בגמרא קולף לאו דוקא קליפה אלא למימרא דלא מיתסר כוליה אבל ודאי נטילת מקום בעי והכי מוכח בפסח שני בהדיא דחם בתוך חם ושניהם ניטלו מן האור או צונן לתוך חם דתתאה גבר בעינן נטילת מקום וליכא קליפה אלא בחם לתוך חם צונן דתתאה גבר ומכל מקום איכא קצת חום דאדמיקר ליה בלע והתם נמי מדכרינן לישנא דקולף דמוכח התם דבעי למימר נטילת מקום.

עוד כתב דיש איסור שאינו צריך אלא גרידה שהיא קלה מן הקליפה שהקליפה צריך שתהא גסה קצת כדי שתוכל להיות ביחד והגרידה פחותה ממנה והם הדברים הבולעין כצונן ומתוך חריפות שנמצא בהם ומכל מקום כח משיכתן מועט וכדגרסינן בפרק כל הבשר צנון שחתכו בסכין אסור לאכלה בכותח ודוקא צנון אבל קישות ואבטיח גריד לבי פיסקיה ואכיל ע"כ. ונפלאו דבריו שהרי שמועה זו שמביא הפך הוא לדבריו שהרי אמרו בצנון שחתכו בסכין שאסור לאכלו בכותח וקישות בעי גרידה אלמא דצנון לא סגי ליה בגרידה הרי שאמרו דמידי דחריף אע"ג דצונן לא סגי ליה בגרידה וצונן אע"ג דלא חריף כגון קישות בעי גרידה אלא כל דברים אלו אינן דמידי דצונן וחריף מבלע בלע מן האיסור המוכן כלומר מטיחת הסכין לא שמבליע כלי ולא שמפליטות אלא שבולע מן המוכן וצריך בהכשרו נטילת מקום אבל קישות לא חריף ולא בעי מידי אלא הדחה ומיהו משום דהוא דבר לח לא שייך ביה הדחה ואדכרי ביה גרידא במקום הדחה.

עוד כתב דכל מידי דאיסור והיתר נוגעין זה בזה צריך הדחה לכל הפחות כדתנן בפרק כל הבשר צורר אדם בשר וגבינה ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה כי נוגעין זה בזה מאי הוי צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מיהא בעי ולפיכך צריך ליזהר לכתחילה שלא יגיע זה בזה שמא ישכח ולא ידיח וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דדוקא מבושל דלאו אורחיה בהדחה אבל בשר חי דאורחיה בהדחה אפילו נוגעין זה בזה צורר אותן לכתחילה ואינו חושש ע"כ וכבוד הרב ז"ל יהא מונח במקומו שזה אינו נכון שמעולם לא הותר בשום מקום לסמוך דבר המותר עם דבר אסור על דעת להכשירו שמא לא ידיחנו יפה יפה וזה דבר פשוט אין דין זה אלא בכלים שאין ההיתר והאיסור בהם כאחד ובהא ודאי מותר להשתמש בהם באיסור על דעת להכשירן ולהשתמש בהם בהיתר ואין דנין אלו דומין זה לזה כלל.

עוד כתב שיש איסור שצריך שפשוף גדול כגון סכין שחתך בו חלבים שהוא דבר הנדבק וצריך שפשוף גדול ולפיכך אסרוה לחתוך בו בשר שמא לא ישפשף הבשר אחר כך יפה יפה והביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין אמר רב יהודה אמר רב הטבח צריך שיהו לו ג' סכינין אחד ששוחט בה ואחת שמחתך בה בשר ואחת שמחתך בה חלבים ושיילינן וניתקין ליה חדא ונחתוך בה בשר ואחר כך נחתוך חלבים ומהדרינן גזירה שמא יחתוך חלבים ואחר כך יחתוך בה בשר כלומר שאע"פ שהוא עתיד להדיח הבשר כיון שהוא צריך שפשוף גדול בענין זה חיישינן שמא ישכח ולא ישפשף יפה יפה ע"כ ומודה אני בעיקר הדין כל היכא דאפשר ליה מיבעי ליה לכתחילה לאיזדהורי והיכא דלא אפשר שרי מידי דהוה אניקור חלבים אבל ראייתו אינה ראיה דילמא הכי קאמר שמא יחתוך חלבים ואח"כ יחתוך בשר שהודחה ושוב לא ידיח אותה.

השער השני

פסקה א

בספק תערובות: כתב החכם איסור שנפל ואינו יודע להיכן נפל כגון שתי קדירות ונפל חתיכות איסור לתוך אחת מהן ואינו יודע באיזו נפל ואם האחת של היתר והשנית של איסור תולין להקל לומר שלתוך אותה של איסור נפל באיסורין דרבנן וכן באיסורין של תורה ושיעורין דרבנן כגון מין במינו ואיכא רובא היתירא כנגדן של איסור ומדרבנן חד בתרי בטיל ואיכא קדירה אחרת של איסור אף בזו תולין להקל לומר שלתוך אותה של איסור נפל ולא בזו של היתר כלל כיון דאפילו אם איתא דנפל לזו של היתר לא מיתסרא דאורייתא וכן אפילו במין בשאינו מינו כל היכא דליכא ממשו של איסור למאן דאמר טעמא ולא ממשו דרבנן ואיכא רובא היתירא וכן אפילו היכא דאיכא טעמו של

איסור וממשא ואין באיסור כנגד אותה קדירה של היתר בכדי אכילת פרס דאורייתא מכלל דבציר מהכי לאו דאורייתא ויש מי שאומר דלדברי האומר כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אף בפחות מיכן איסור תורה עד דאיכא ס' דבטיל טעמא ומכל מקום אין לוקין עליו בפחות מיכן דה"ל כחצי שיעור דאין לוקין ע"כ ולשון אחרון זה עיקר. והקשה החכם בהא דאמרינן מין במינו ברובא מהא דאמרינן בפסחים דאמר ר"י כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא ומותבינן עלה מדתניא ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר דמתרצינן בתרומה בזמן הזה דרבנן ואם איתה הול"ל התם במין במינו דמדאורייתא בטל ברובה וכתב דאם איתא דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא בשאינו מינו אף מינו ה"ל להחמיר מדרבנן בדכותה ולא נימא שאני אומר ואינו נכון דכל בדרבנן מקילינן אלא האי דלא אהדר ליה משום עדיפא ליה משני דאיהו סבר דתרומה בזמן הזה דרבנן.

עוד כתב החכם שאין תולין בכיוצא בזה אפילו באיסורין דרבנן כל היכא דאלו איתא נפל להיתירא איכא רובא איסורא ואע"ג דאיסורא דרבנן והביא ראיה לדבריו מההיא דאמרינן שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה דאיפליגו ר"י ור"ל עלה דריש לקיש אמר והוא שרבו חולין על התרומה דאע"ג דאיסורא דרבנן דבתרומה דרבנן איירינן לא אמרינן שאני אומר אלא היכא דאיכא רבייה ור' יוחנן אמר אע"פ שלא רבו חולין על התרומה ומקשינן עלה ומי אמ"ר יוחנן בדרבנן לא בעינן רבייה והתניא מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר רב יהודה בר שילא א"ר אסי אמר ר' יוחנן עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא לישקול רובו ואב"א שאני התם דאיכא למימר שאני אומר ואפשר שמעולם לא נפל כאן איסור וכתב החכם ושמעינן מהא דמקשינן ממקוה לר' יוחנן דאע"ג דלא בעי רבי יוחנן רבייה מכל מקום שיהו חולין כתרומה מיהא בעינן ע"כ ואינו נכון דכיון דאמרינן בלישנא אחרינא דהוא לישנא בתרא והוא עיקר שאני התם דאיכא למימר שאני אומר לא בעינן לא רבייה ולא פלגא דכיון דאיסורין דרבנן תולין להקל כל היכא דאיפשר לומר דלא נפל הכא איסורא כלל והוי יודע דכי אמרינן בליטרא קציעות שדרסה על פי הכד ואינו יודע באיזו היא ר' אליעזר אומר רואין אותן כאלו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות.

בן הא דאמרינן בתרומות שתי קופות בשתי עליות שתי מגורות בעליה יעלו לא נאמרו קולות אלו אלא באסורין דרבנן או באיסורי תורה ושעורין דרבנן וכן יבש ביבש דלית ביה

טעמא או לח ואית ביה ס' אבל כל היכא דאית ביה טעמא ודאי כל היכא דיהיב טעמא או שראוי ליתן טעם כגון לח בלול במין במינו ואין בו ששים לא אמרינן ביה הני קולי אפילו באיסורין דרבנן ולא הוזכר דין זה בשום מקום בשום דבר שיש בו כדי ליתן טעם דטעמא לעולם לא בטיל או ראוי דטעמא לעולם לא בטיל או ראוי לנתינת טעם אע"ג דליכא טעמא כגון מין במינו. עוד כתב החכם מסתברא לי שאין אומרין שאני אומר אלא במקום שאין אתה צריך לבטל כלל כגון שתי קופות דלכשתמצא לומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה נמצא לא היה כאן איסור מעולם והאריך בזה ודבריו נכונים הם וכן כתבתי ביבמות. וכן מש"כ שנראה לו בענין שתי קופות שמצטרפות זו עם זו לבטל האיסור שאין שום דבר מצטרף עם אחר לבטל האיסור אלא כשכל אחד נכנס לספק מחמת האיסור אבל מה שאינו נכנס עמו בספק כגון שיש באחת מהן כדי שיעור ביטול אינו ראוי להצטרף עם האחר לבטל אלמלא מפני הטעם שאני אומר אין כאן מעולם איסור גם אלה דברים נכונים.

אבל מה שכתב במטבע קצר שלו בשתי קדירות שנפל איסור באחת מהן שמצטרפין לבטלו זה אינו שלא נאמר זה הדין בשום דבר שיש בו בנותן טעם או שראוי ליתן טעם אע"ג דלית ביה כגון מין במינו אלא אם כן בשיעור מאה לתרומה ויש ששים בכל אחת ואין ידוע באיזו נפל האיסור.

עוד כתב הא דאמרינן בזבחים בפרק התערובות אמר רב יהודה אמר רב טבעת של ע"א שנתערבה במאה טבעות ופרשו ששים למקום אחד וארבעים למקום אחד פרשו כל ארבעים למקום אחד אינו אוסרין פירשו ששים למקום אחד אסורין ולא ביאר דבריו אבל במטבע קצר שלו כתב דפירשו ארבעים למקום אחד מותרין דאיסורא ברובא אשתאר ואינו נכון שלא נאמרו דברים אלא שפירשו ארבעים ונפלו לתוך אחרים והוא דאיכא רובא כגון שנפלו לתוך שמונים מתוך דהוה ליה ספק ספיקא וס"ס שרי בכל דוכתא וכן היא בפירוש בגמרא ואף החכם כתבם כך במקום זה אבל נפלו ששים באחרות כיון דחשבינן דאיסורא ברובה איתה חשבינן ליה כמאן דאיכא לאיסורא בודאי וע"א לית ליה בטלה עולמית וכן אתה דן בכל איסורין שבתורה בכל אותן שאין להם בטול כגון חתיכה חשובה ודשיל"מ בכולה ס"ס שלהן מותרין.

וכתב רבינו יצחק הזקן הידוע בעל התוספות ז"ל דלא אמרינן ס"ס שרי אלא בשתי ספיקות הבאות מכח שתי תערובות כגון זו שאמרנו שנפלה טבעת ע"א לריבוא ומריבוא לריבוא אבל בעלמא שאינו בא מכח שני תערובות לא ופירש החכם דטעמא דרבנו משום דבתרי ספיקי דתערובת איכא בכל חדא וחדא תרי ספיקי דבכל חדא איכא למימר

לא זו היא שנפלה לריבוא ראשון ואינו נכון שאין זה טעמו של רבנו ז"ל אלא דטעמא דרבנו ז"ל דלא אמרינן ס"ב שרי בדאורייתא אלא היכא דבספק ראשון שרי מדאורייתא אלא מדרבנן אסור כגון הא דתערובת הילכך ה"ל ספק שני ספק דרבנן אבל כל היכא דבספק ראשון מיתסר מדאורייתא ספק שני אסור מדרבנן דלא חשוב אלא חד ספיקא ולפיכך הוא מפרש מה שאמרו ביו"ט לענין ביצה דאם נתערבה באלף כולן אסורות דאספקא קאי לומר שאפילו ספק נולדה ביו"ט ספק לא נולדה ביו"ט נתערבה באחרות כולן אסורות משום דספק ראשון איסור תורה שהרי על הספיקות מביאין חטאת והכא איכא משום הכנה דרבה דאיסור תורה וכיון דכן אסורה בספק שני דלא חשיב אלא כחד ספק וכן אתה דן בספק טרפה שנתערבה באחרות דכיון דהיא גופה אסורה דאורייתא ספק תערובת שלה לא מיקרי ס"ס ולא שרינן לא מדין ספק ספקא.

החכם הקשה מההוא דאמרינן במסכת ערלה הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו ידלק דר"מ וחכמים אומרים יעלה באחת ומאתים ולא קתני התם נתערב באחרים מאי הוי דמשמע דשרי לכולי עלמא ואע"ג דליכא הכא ספק דשתי תערובות ולאו קשיא היא לפום מאי דפרישנא דהכא בספק ראשון מותר מן התורה אלא דר' מאיר מחמיר בכל דבר שבמנין ומיהו מדרבנן כדאיתא התם כגון דבספק ראשון מותר מדין תורה בספק שני מותר ואפילו מדרבנן.

עוד הקשה מההיא דאמרינן בכתובות האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ואקשינן אמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו זינתה ספק אינה תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק באונס ספק ברצון ומהדרינן דבאשת ישראל הכי נמי דשריא ואע"ג דתרי ספיקי לאו מכח תערובות אתי ולאו קושיא היא דהתם נמי מספק ראשון מותרות מן התורה דמוקמינן לה אחזקה דהיתירא אי נמי כולהו תרי ספיקי בעלמא בכל דוכתא ודאי איסורא דרבנן הוא ולאו דאורייתא וכיון דכן הכא גבי אשה אין ראוי להאמינו על פיו לאוסרה עליו כיון דליכא אלא איסורא דרבנן.

עוד השיב על מה שכתבנו שפירש רבנו לענין ביצה דכי קתני נתערבה באלף אסורות דאספיקא קאי השיב מן הירושלמי דגרסינן התם בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל לא תאכל כשם שאסורה לאכול כך אסורה לטלטל נתערבה אחת במאה או אחת באלף כולן אסורות ושאלו מה כמאן דאמר ספק מוכן אסור ברם כמאן דאמר ספק הכון מותר מודה הכא שהוא מותר. והשיבו נשרים ספק מאתמול נשרו ספק מהיום נשרו ברם הכא יש כאן אחת אסורה והיא מוכחת על כולן אלמא בודאי הוא שאמרו שאוסרת כל התערובתה וזו ודאי כשגגה דודאי התם בירושלמי מסדר דינה נתערבה בודאי ואנן

איירינן אגמרין דמסדר דינא אספיקא ובירושלמי בההיא לית להו דינא דהכנה דרבה דאיסור תורה דאי לא לא הוה מדמינן הא דהכא לענין נשרים דהתם ודאי איסורא דרבנן הוא ורב אשי אמר התם ביו"ט לענין ביצה דכל היכא דהיא מיתסרא בגופה בלא תערובת אפילו באיסורא דרבנן כיון דהיא גופה אסירא אף בספק אף תערובתה אסורה משום טעמא דדבר שיש לו מתירין אבל ודאי נראין דברים אפילו באיסורה איסור תורה כגון הכנה דרבה ונתערבה באחרות ואחרות באחרות בהא ודאי מותרות אפילו בדבר שיש לו מתירין. ולישנא אחרינא אליבא דרבנו יצחק ז"ל דכל ספק ספיקא בגופו של איסור מותר וכל ספק ספיקא בתערובות כגון שתי תערובות מותר אבל חד ספיקא בגופו כיון דמיתסר באורייתא לא משתרי בספק שני דתערובות משום טעמא דספק בכל דבר שיש לו ביטול בחד תערובות. וזה הלשון מתחויר מן הכל.

עוד אני חוזר לדקדק במה שכתבנו למעלה בענין חתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחים במה שכתב החכם דאינו בטלה ואוסרת תערובתה אפילו באלף לעשות תערובתה כמוה אם היא אסורה באכילה שיהו הם אסורין באכילה ואם אסורה בהנאה שיהו הם אסורין בהנאה אבל שאר איסורי הנאה אין אוסרין תערובתם בהנאה כל היכא דלאו דבר שבמנין ע"כ ואיברא דהכי מוכחא שמעתא בהדיא בע"א והתם נמי מוכח דחמץ בפסח אינו אוסר תערובתו בהנאה אלא בככרות של בעל הבית והתם נמי אליבא דרבי מאיר דאמר כל שדרכו לימנות שנינו אלא שיש כאן קושיא גדולה ולא הרגיש בה החכם ואעפ"י שהיא אוגרת שהרי שנינו לענין ערלה בגד שצבע בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרות כולן ידלקו דר"מ וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים וטעמא דר"מ משום דחשיבי ולא בטלי דאיהו הוא דסבר כל שדרכו לימנות ולרבנן לא חשיב והיכי דבטל באחד ומאתים לרבנן מיהת טעמא דאיכא אחד ומאתים הא ליכא אחד ומאתים כולן ידלקו ואע"ג דלא חשיב אלמא שאר איסורי הנאה דלאו דבר שבמנין אוסרין תערובתן בהנאה והנכון בזה דכל איסורין שיש שיעור לאיסורן אוסרין בכדי שיעורן בין באכילה בין בהנאה אבל איסורין שאין להם שיעור לאיסורן כגון חמץ בפסח אין אוסרן תערובתן בכל שהן אלא א"כ בדבר שבמנין מיהו נראה ודאי דחמץ בפסח אוסר תערובתו בהנאה באחד ומאתים ק"ו מערלה אבל בטפי מהכי לא אסרה בהנאה אלא אם כן דבר שבמנין.

עוד במה שכתבתי למעלה בחתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין פירוש כל שכיוצא בה ראויה להתכבד בה בפני האורחין ואע"ג דהשתא הא אסירא ולא חזיא ודעת רבותי ז"ל דדוקא בנתערבה לאחר שנתבשלה והשתא חשיבא ופירש החכם ולא חשיבא

חתיכה כי הא אא"כ אלו אתה אומר שתתבטל עכשיו היא חשובה וראויה להתכבד בה בכל אדם אבל בדבר שאלו לאחר ביטולו אין ראוי לכל אין דנין בו חשיבות והביא ראיה מיהא דתניא ביבמות בפרק הערל חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין כולן אסורות חתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות טהורות כולן מותרות ומ"ש רישא ומ"ש סיפא אלא דרישא אי אמרת דתשתרי והיא חתיכה חשובה אשתכח דשריא לזרים ושריא לכ"ע וראויה להתכבד בה בפני כל אדם דהא לכולהו שריא ומשום הכי אסירא אבל סיפא אי אמרת דשריא לא שריא אלא לכהנים ולזכרים וכיון דלא שריא אלא לדידהו לא חשיב חשיבותא דידה ולהכי בטלה ושריא לכהנים אלמא דלא חשיבא לן חתיכה עד דתשתרי לכולהו ע"כ ולפי דבריו ככר יפה של כלאי הכרם שנתערב בבכרות של תרומה בטל הוא דהא השתא לא שריא אלא לכהנים אלא אם כן באת לומר דשאני תרומה שהיא ראויה לכל כהנים ולנשיהם ולעבדיהם ודברים בטלים הן ודברים אלו מתמיהין מן המתמיהין לענין ראייתו שהביא דהא התם בגמרא בהדיא בהא נחתינן ובהא סלקינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא והרי אני מפרש כל השמועה כדי שיתבררו הדברים יפה לכל שאינן מענין זה כלל והכי איתא התם גרסינן במתניתין סריס חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ובגמרא אמרינן עלה אמר ריש לקיש מאכילה בתרומה ואין מאכילה בחזה ושוק וריש לקיש מאי שנא חזה ושוק דאורייתא תרומה נמי דאורייתא הכא במאי עסקינן בתרומה בזמן הזה דרבנן פירשו ודוקא בזמן הזה דליכא תרומה כלל דאורייתא. אבל בזמן הבית כיון דאיכא תרומה דאורייתא אסירא אפילו בתרומה דרבנן א"ל ר' יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני שונה עיגול בעיגולי עולה כלומר עיגול תרומה בעיגולי חולין עולה באחד ומאה ואע"ג דהוי דבר שבמנין ואלו תרומה בזמן הזה דאורייתא אע"ג דעיגול דרבנן דעיגול הוי של תאנים וליכא דאורייתא אלא דגן תירוש ויצהר אפילו הכי כיון דאיכא תרומה דאורייתא אפילו ההיא דרבנן לא בטלה בדבר שבמנין אלא דכל תרומה בזמן הזה דרבנן ולהכי בטיל אף בדבר שבמנין אמר לו והלא אני שונה חתיכה בחתיכות עולה כלומר חתיכת חטאת שנתערבה באחרות עולה כדלקמן אע"ג דהוי דבר שבמנין וחשיבא כעיגולין ועוד מי סברת כל שדרכו לימנות שנינו את שדרכו לימנות שנינו הילכך עיגול בעיגולין לא הוי מהנהו דאת שדרכו לימנות וראוי לעלות אפילו בשל תורה מאי חתיכה דתניא חתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות חטאת טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות תעלה רבי יהודה אומר לא תעלה אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה

של לחם טהור שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהור ד"ה לא תעלה לר"ל קתני רישא מיהת תעלה ותיקשי ליה מעיגול א"ר חייא בריה דרב הונא רישא בשנימוחה אי הכי מאי טעמא דר' יהודה אי אמרת בשלמא בשלא נימוחה טעמא דר' יהודה משום חומרא דקדשים אלא השתא כיון דנימוחה מאי טעמיה ומתרצינן ר' יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטיל אבל לא נימוח מאי לא א"ה אדתני אבל חתיכה אחת של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין טהורות לא תעלה ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בשנימוחה אבל לא נימוחה לא תעלה דהא סוף סוף סיפא בשלא נימוחה היא ומתרצינן טהורה בטהרות עדיפא ליה ולר' יוחנן מ"ש רישא ומאי שנא סיפא כלומר בשלמא לר"ל רישא בשנימוחה סיפא בשלא נימוחה אלא לר' יוחנן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב שישא בריה דר' אידי רישא בטומאת משקין דרבנן סיפא דאורייתא כלומר והאי חתיכה ודאי הוית מכל שדרכו ולא מאת שדרכו ולהכי בטומאת משקין דרבנן אוקמוה אעיקר דינא דמדינא תעלה אבל סיפא דאורייתא החמירו בקדשים אבל טומאת שרץ מאי לא תעלה אדתני סיפא אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין טהורות ד"ה לא תעלה דהיא איסור כרת ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בטומאת משקין אבל בטומאת שרץ לא תעלה אפילו הכי טהורה בטהורות עדיפא ליה רבא אמר רישא אסור לאו מוקמינן לה אעיקר דינא דמדינא תעלה דלא הויא מאת שדרכו וסופא איסור כרת ולהכי החמירו בקדשים והא רבא הוא דאמר לקמן כל בדאורייתא לא שנא איסור לאו ולא שנא איסור כרת רב אשי אמר משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל לאו דוקא אלא כלומר דאית לה תקנתא שאיפשר לכהנים טהורים לאכול וכיון דכן דיניה כדשיל"מ ורישא מדינא וסיפא לחומרא משום דהו"ל דשיל"מ והא דרב אשי בדותא היא כלומר דהא לא שייכא כלל בטעמא דשיל"מ למאי אי לכהן משרא שרי אי לישראל לעולם אסור אלא הא דרב אשי בדותא היא זהו פירוש שמועה זו מכוון ונסתלקה קושית המחבר מאיליה דהא בגמרא מפרשינן לה בהדיא מ"ש רישא ומאי שנא סיפא בין לר"ל בין לר"י ומתוקמא בחתיכה דלא חשיבא דאלו מדינא תעלה אי לאו משום חומרא דקדשים או בשנימוחה אבל יש בכאן שיטה אחרת דאפשר שהיא שיטת המחבר וגירסא אחרת שהן גורסין ולריש לקיש מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא שהן סבורין דלריש לקיש כולה בשנימוחה רישא וסיפא ורישא דתעלה מדינא וסיפא לחומרא אבל לרבי יוחנן כולה בשלימה והם מחזרין לדעת טעמו של רבי יוחנן ויצאה להם סברא זו דרישא הותרה לכל אי אמרת בטלה ולהכי חשיבא ולא בטלה וסופא לא משתרא אלא לזכרי כהונה ולא

חשיבא אמטולתייהו ואין דבריהם נכונים אלא אם איתא להאי גירסא טעמא דמתניתין אליבא דר' יוחנן דרישא דלא מיתסרא בגופא אלא מחמת טומאה דאתאי לה מעלמא לא חשיבא לה בהכי אבל סיפא חשיבא וקושיא דר' יוחנן לריש לקיש מינה דאם איתה דניגזר בתרומה דרבנן משום תרומה דאורייתא הוא הדין דאיכא למיגזר בהא משום איסורא בגופה אבל הגירסא אחרת עיקר.

עוד כתב החכם בענין חתיכת איסור שנפלה בחתיכות היתר ונאסרו ונפלה אחת מהם לים הגדול או נאבדה אחת מהם הותרו כלן דתולין לומר דההיא דאיסורא הות והותרו השאר דגרסינן בזבחים בפרק התערובות אר"נ אמר רבה בר אבוה טבעת של ע"א שנפלה למאה טבעות ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כלן. איתיביה רבא לרב נחמן כל הזבחים שנתערבו בהם חטאת מתות או שור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כלן אמר ליה דאמר כר"א דאמר קרב ראש אחד מהן יקרבו כלן והאמר ר' אלעזר לא התיר רבי אליעזר אלא שנים שנים אמר ליה אנא נמי תרתי אמרי כלומר לא התיר ר' אליעזר להקריב אלא שנים שנים דודאי חד מינייהו דהיתירא ואיכא למימר בכל חד האי דהיתירא ואיסורא תלינן בההוא דאיקריב ברישא אבל חד חד דאיכא למימר דאיסורא הוא לא אמר אמר ליה אנא נמי תרתי אמרינן שימכור הטבעות שנים שנים ע"כ ודבריו מתמיהין מאוד במה שפירש במאי דא"ר אלעזר אלא לא התיר ר' אליעזר אלא שנים שנים יחד היאך מעשה קרבנות אלו שחיטתן והקרבתן שתהא בבת אחת לשניהם ואם באת לומר שמה שאני תולין הוא באלו משום דאיכא שנים דודאי האי דהיתירא אם כן מה הועיל הקרבת האחד תחילה ותו מאי דקאמר אנא נמי תרתי אמרי ופירש שימכור הטבעות שנים שנים שואל אני לדעתי למי ימכרם אם לישראל הרי אסורין לו אלא במכירה לעו"ג הרי הם דברים שניקחו מן הנכרים ועוד למה שנים שנים ולא כלן אותן שנשארו כשם שאתה אומר בשנים דודאי איכא חד דהיתירא בכולהו נמי איכא כלהו דהיתירא לבד מחד וההוא חד גופיה ספיקא ומאי אולמיה דשנים ושנים אחרונים מה תהא עליהם ואי לא בא למכרם אלא לעשות מהם כלים בכלן שנים שנים וא"ת שהוא מותר למה לא יעשה כלי אחד מכלן ועוד שאם כדבריו אין כאן חבר כלל ולא שום רמז לדבר זה בדברי ר"א דקאמר קרב ראש אחד מהן יקרבו כלן ואי שנים שנים קאמר עיקר היתירא מיתסרא ממילתיה ותו דהתם אמרינן ליה בתאנה אסור בשנפלה לתוך תאנים מותרות ושנפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כלן ולפום האי טעמא נמי לא הותרו אלא שנים שנים שיאכל שתים שתים או בשתים שתים כאחת ואם איתא אמאי לא גזרינן שמא יבא לאכלן אחת אחת כיון שהותרו לו לאכלן כלן שהרי קרובה גזירה

זו מההיא דגזרינן בהאי ענינא בשור הנסקל שנתערב באחרים דאסרינן להו ואי מבדרי שרו כל חד דמשכחינן מינייהו דאמרינן כל דפריש מרובא פריש. ואלו מבדר להון איהו בידים אסרינן להו גזירה שמא יקח מן הקבוע אע"ג דהאי קבוע לא הוי אלא איסורא דרבנן דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי דרבנן הוא כ"ש דשייך טפי למיגזר דאי שרי להו למיכלינהו שתים שתים דכיון דהאי גברא חזי דכולהו שרו אתו למיכלינהו אחת אחת ואיכא איסורא דרבנן וכי תימא והא דכוותה אמרינן בעינן יבש ביבש דאמרו חד בתרי בטיל ואית ליה למיכלינהו כל חד באפיה נפשייהו ואלו כולהו כאחת אסירי ולא גזרינן לא דמיאן דהתם כיון דאיכא טעמא במילתא דאלו אכיל להו כאחת איכא נותן טעם ודאי כל איניש מיצת צאית ולא חיישינן אבל הכי דאמרינן ליה דשרו כלהו שתים שתים ודאי לא צאית דלא למיכל אחת אחת דלא משמע בהא איסורא טפי. אלא ודאי ליתיה להאי פירושא ועיקר פירושא כמו שפירש הרב רבי משה ברבי מיימון ז"ל לא אמר רבי אליעזר אלא שנים שנים כשיקרב שנים שנים שקרבו יותר מאותן שנתערבו ואחד נתערב וקרבו שנים וכיון דכן תלינן בהו דבדידהו הוה איהו דאיסורא בין שעשאן בבית אחת בין בזה אחר זה אבל חד חד לא שלא קירב אלא ראש אחד לא תלינן דמאי דקמא דההוא חד ליהוי ההוא דאיסורא ומאי דקאמר שנים שנים וחד חד דכפליה ללישנא משום דר' אליעזר בתרתי אמרה אמר קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים ואמרו בכוסות קרב כוס אחד מהן יקרבו כל הכוסות והשתא רמיזא במילתיה דר"א עיקר דינא דמאי אחד זוג אחד כדאיתא בגמרא ואמרינן אנא נמי תרתי אמרי בשנפלו שתי טבעות לים הגדול ולאו בחד ותו אמרינן עלה בהאי שמעתא דר' אלעזר דאמר לא הכשיר ר' אליעזר אלא שנים שנים אבל אחד אחד לא מתיב ר' ירמיה וחכמים אומרים אפילו קרבו כלן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה והשתא ודאי לרבנן אפילו אחד דוקא קאמר וכיון דכן לר"א נמי אחד דוקא קאמר ומתרצינן מאי אחד זוג אחד כלומר דסבר ר' יעקב דאלא אחד לאו דוקא פירוש כיון דקרבו כלן ולא נשאר אלא אחד תולין להיתירא דאיסורא בהנך הוי אבל כשנשאר זוג אחד כיון דאיכא שנים חיישינן. ואיכא מרבוותא ז"ל דסבירא ליה דלית הלכתא כר' אלעזר אלא אפילו בחד שרינן ואפילו בחד אמרה ר' אליעזר ואע"ג דאמרינן בגמרא אנא נמי תרתי אמרי דרך דחייה איתמרא כלומר אנא כר"א אמריתה אי דר"א בחד בחד אי דר"א בשנים אנא נמי שנים אמרי אבל איברא דר' אליעזר בחד אמר דבירושלמי מייתינן האי דינא ולא מדכרינן אלא חדא וריש לקיש נמי אמר לה בגמרא ולא מדכר אלא חדא. וי"א דהוא הדין בחתיכה אחת מהן דתלינן ההיא דאיסורא ותו ליכא חשיבותא אבל ההיא לא סגי דלא מיתסרא וכן חבית של תרומה שנתערבה באחרות

דחשיבא ונפתחה דתו לא חשיבא היתרו האחרות ואע"ג דהתם בזבחים לא אמרינן ליה להאי דינא אלא למישרי ההיא דהא תו לא חשיבא ולגבי דידה מיהת דינה כאלו נחתכו כלן דליכא חשיבותא ובטל איסורא התם לרבנן הוא דאמרינן לה אבל לר"א דהלכתא כותיה בהא נחתיכה דינה כנפלה ומיהו ליתיה להאי טעמא אלא היכא דאבדה כגון נפלה לים ודכותה או דנחתיכה ואבדה חשיבותה אבל היכא דפירש חדא לא. וטעמא דהא דינא משום שכבר נתבטל מתחילה דבר תורה דיבש ביבש חד בתרי בטיל אלא דרבנן אחמור במידי דחשיב וכיון דכן כל היכא דאיפשר תולין להקל.

עוד כתב החכם באיסור שנפל בחתיכה ואין בה כדי ששים לבטל ושוב נפלה אותה חתיכה לקדירה אחרת דלא אמרינן חתיכה עצמה נ"נ ולא בעינן שיעורא לבטל אלא לפי חשבון איסור שבה ע"כ ואנו כתבנו למעלה דחתיכה עצמה נעשית נבלה.

אמרינן בע"א בפרק השוכר את הפועל כי אתא רבין אמר ר' יוחנן יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר כאלו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו ופליגי עלה אי בעינן שנפל שם אותו קיתון של מים תחילה כלומר קודם שנפל שם האיסור או לא וכתב המחבר דהלכתא כמאן דאמר דלא בעינן תחילה דאתיא כמאן דאמר דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ע"כ ואנו כבר כתבנו דהלכתא כמאן דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה ואפילו הכי מסתברא התם בגמרא דהלכתא כמאן דלא בעי תחילה ולא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא בבלע שנבלע האיסור בחתיכה והארכנו בזה בחולין בסייעתא דשמייא.

כתב החכם מי שהוא חשוד למה שאין הרבים רגילין להקל אין מפקידין אצלו בלא חותם ואם הם דברים שיש לחוש לחלופי איסור של תורה צריך חותם בתוך חותם אבל באיסורין של דבריהם בחותם אחד סגי להו דגרסינן בע"א בפרק אין מעמידין אמר רב חבי"ת אסור בחותם אחד. חלב בשר יין תכלת חמפ"ג מותר בחותם אחד תלתית מוריס פת גבינה מותרים בחותם אחד ע"כ ודבריו תמהים במה שאמר בתחילת דבריו למי שהוא חשוד למה שאין הרבים רגילין להקל אין מפקידין אצלו בלא חותם מאי קאמר אם הוא חשוד לדבר זה פשיטא ולא בעינן טעמא דחשיד למה שאין הרבים רגילין להקל ואם אינו חשוד לדבר זה כי חשוד לשאר דברים שאין הרבים רגילין להקל בהם מאי הוי והלא מומר לדבר אחד אינו מומר לשאר דברים וכן מה שכתב בחבי"ת וחמפ"ג אינו כשיטת הירושלמי ולפי שיטת הירושלמי כל שאיסורו בגופו כגון חשש חליפין וליהוי נמי איסורא דאורייתא בעינן שתי חותמות וכל שאיסורו מחמת חשש תערובת אי נמי איסורא דרבנן סגי בחותם אחד לבד מיין דהחמירו בו ואליבא דרבנן דבעו בה

שני חותמות דלא כרבי אליעזר דלדידיה בחותם אחד סגיא והלכתא כר"א ורב דאמרה אליבא דרבנן נקטה אבל איהו כר"א סבירא ליה וחלב דחמפ"ג הא מתרצינן ליה בגמרא דמפקינן חלב ועייל חתיכת דג שאין בה סימנין. והלכתא בעינן שני חותמות ביין חותם בתוך חותם כגון מטהר יינו של נכרי ברשותו דבהא כולי עלמא מודו דבעינן ב' חותמות חותם בתוך חותם כדאיתא בהדיא בפרק רבי ישמעאל וכל היכי דמשכחת בשום דוכתא דבעינן ביין שני חותמות ומאי דפרישנא נמי בפרק אין מעמידין היכי דמי חותם בתוך חותם כלהו אליבא דהלכתא במטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו.

עוד כתב המחבר במפתח וחותם כחותם בתוך חותם דמי דתניא אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של נכרי ומלאהו יין ומפתח וחותם ביד ישראל ר"א מתיר בשתיה וחכמים אוסרין עד שיהא יושב ומשמר וקיימא לן כרבי אליעזר ע"כ. נראה מזה שחכם הזה סבור דר' אליעזר סבר דוקא במפתח וחותם הוא דשרינן דאיתנהו לתרוייהו אבל בחד לא וליתא דהא בהדיא אמרינן בפרק אין מעמידין דאלו חותם בתוך חותם אפילו רבנן מודו לר"א ואמרינן בהדיא דר"א בחותם אחד סגי ולהכי שרינן ביין הבא בקרונות של נכרים אלא דבריו אלו כלן כשגגה וכי אמרינן במתניתין ומפתח וחותם ביד ישראל מפתח או חותם קאמר ורבנן בעו שומר והוא הדין לדידהו בשני חותמות דחשיבי לעולם בכל דוכתא כשומר והלכתא כרבי אליעזר דיין בחותם אחד שרי ומפתח כחותם ושני מפתחות כשני חותמות וכל היכא דאמרינן גבי יין דבעינן ב' חותמות ליתא אליבא דהלכתא אלא במטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו וכדכתיבנא לעיל.

עוד כתב והמשלח ירך מנוקרת לחברו ביד נכרי מותר לסמוך על אותו חתך שאין לך סימן גדול ומובהק ממנו לפי שאין נכרי יודע לזייף ולחתוך כחתוכו של ישראל דתנן בפרק גיד הנשה שולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו מפני שמקומה ניכר ודייקינן עלה שלימה אין חתוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין חתוכה נמי לא לישדא דילמא מחתך לה ומזבין לה ופרקינן אי בעית אימא במקום שמכריזין וחתוכה דעו"ג מידע ידיע. ואי בעית אימא במקום שאין מכריזין וגזירה שמא יתננה לו בפני ישראל הרי שאמרו דחתוכה דעו"ג מידע ידיע אבל שחיטה ודאי לא הוי סימן ע"כ ואין דבריו נכונים שאין סימן לא זה ולא זה והא דאמרינן חתוכה דנכרי מידע ידיע אין זו ראיה לומר שיהא ראוי לסמוך על חתיכה דישראל דההיא לא אתמרא אלא למימרא דההיא חששא רחוקה הוא בירך שלימה אף במקום שמכריזין שמא יחזור וימכרנה לישראל ואם יבא למכרה לישראל שיחתוך אותה כדי דהטעותו ואם יבא לחתוך אותה שיטעה בו ישראל הלוקח ולא יכיר אותה אם חתך זה של נכרי או ישראל ויבא לטעות בגיד

הנשה שהוא דבר הניכר במעט עיון לכולי האי לא חיישינן. אבל לסמוך עליה מפני החתך להתירה בכך זה אינו וראיה ברורה לזה הא דאמרינן אי בעית אימא במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ואמאי לא אמרינן אי בעית אימא במקום שאין מכריזין ואפילו הכי חתיכה לא דכתיכה דישראל הוא ואתי למסמך עליה דסימנא הוא וזבין לה מיניה בהכי אלא ודאי ליתא.

עוד כתב שהמשלח על ידי נכרי בסימנן אינו צריך לחזור ולדקדק אחר הסימנין אם נשתנו אם לאו דסתמא אמרינן שאינו טורח ומזוייף אבל אם חזר אצל סימנן ולא הכירן חושש שמא זייף וזו היא ששנינו בגמרא בפרק אין מעמידין השולח חבית של יין ביד כותי וציר ומורייס ביד נכרי אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור ופירש רבנו יצחק ז"ל דלאו למימרא דבעינן שחזר אחר חותמו וסתמו אלא לומר שאם חזר עליו והכירו מותר ואם חזר עליו ולא הכירו אסור דמוכחא מילתא דנזדייף ע"כ. ואיני מבין דבריו כלל אעפ"י שאמרן בשם מופלא ולביא איני מבין אותם מה הוא רוצה לומר כשאמר שאין צריך לחזור ולדקדק אחר סימניו אם רוצה לומר שאינו צריך לעיין בהם כלל אלא מכיון שהוא עשה ביין זה שני חותמות והוא רואה בו עכשיו שני חותמות ולא עיין בו כלל אם הם אותה שעשה או אחרים די לו בכך דלא טרח ומזייף אם כך הוא רוצה לומר תמה גדול הוא זה היאך חשוב זה סימן אצלו אחר שלא עיין עליו כלל אם הוא אותו סימן שעשה אם לאו והיכי שייך הכא טורח זייף אם שמא הן חותמות אחרים שאינן מאותה צורה כל גאני ושתי קא חזינא הכא אלא ודאי זה אי אפשר אלא שצריך הוא בודאי להכיר חותמו כלישנא דמתניתא. אלא שיש כאן שאלה חזקה אי הכי דבעינן מכירו למה לי שני חותמות לרבנן ולר"א חותם אחד אפילו בלא חותם כלל אלא שיש עליהם כסוי בלא מגופה כלל כיון דאיכא טביעות עינא דלא נשתנה כלל שהרי בטביעות עינא מתרת בכל דבר ותשובת שאלה זו דכי אמרינן מכיר בחותמו וסתמו לאו דוקא מכיר בטביעות עינא. אלא שמכיר שחותמו וסתמו שעשה ביין זה הם בצורה זו של אלו ודי לו בכך דאמרינן דלא טרח לזיופי כעין אלו.

עוד כתב החכם דמי שהוא חשוד לאכול גבינות העו"ג אם נתארח אצלו או שלח לו גבינה דורון אסור לו לאדם לאכול ממנו אבל אם הוא אינו חשוד לאכול ממנו אעפ"י שהוא חשוד למכור ממנו לרבים אסור ליקח ממנו ואם נתארח אצלו או ששיגר לתוך ביתו מותר דאינו מניח לפניו ולא משגר לו אלא ממה שהוא אוכל דתניא בפרק אין מעמידין אין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא אלא מן המומחה וכולן אם נתארח אצל בעל הבית או ששיגר לו בעל הבית מותר מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר ריב"ל אם

שיגר לו בעל הבית לביתו מותר מאי טעמא בעל הבית לא שביק היתירא ואכיל איסורא וכי משדר ליה ממאי דאכיל משדר ליה ואין דברים נכונים דהא בסוריא כל שאינו בחזקת מומחה חשוד הוא ואם תאמר חשוד להאכיל ולא לאכול כיוצא בזה לא מצינו מסתמא חשוד להחטיא אחרים ולהכשילם ונשמר כעצמו לבד מכותי דלית להו לפני עור לא תתן מכשול אדרבה טפי זהיר איניש במאי דיהיב לאחרינא אלא הכא בחשוד גמור איירינן ואפילו הכי שיגר לו מותר ומאי דאמרינן לא שביק היתירא ואכיל איסורא וכי משדר ליה ממאי דאכיל משדר ליה לאו ממאי דאכיל משדר ליה לאו ממאי דאכיל לנפשיה קאמרינן אלא דומיא בעלמא נקיט ודומיא בעלמא קאמרינן דכי היכי דאמרי בעלמא דמסתמא לא שביק איניש היתירא ואכיל איסורא הכי נמי מאן דמשדר לחבריה כיון דבעי ליקרוי ואי בעא לא משדר ליה מידי דומיא דמאן דאית לה היתירא לא אכיל איסורא הכא נמי אית ליה היתירא הוא דאי בעי לא משדר ליה מידי וכיון דכן כי משדר ליה מזדהר דלא ליטרח במאי דדילמא לא מפייס חבריה וממאי דקים ליה דאכיל מיניה חבריה בודאי משדר ליה דאי לא טפי מעלי ליה דלא לישדר ליה כלל מכי משדר ליה מאי דדילמא מזדהר כל איניש מסתמא כי איכא היתירא קמיה ואיסורא דלא לישבוק היתירא וליכול איסורא ותדע לך דהכי פירושא דאי לא מאי קאמר דבעה"ב לא שביק היתירא ואכיל איסורא ומנא לן דהאי בעל הבית אית ליה היתירא ותו מדקאמר הכי מכלל דכי לית ליה היתירא אכיל איסורא דילמא לית ליה השתא אלא איסורא ומשדר ליה ממאי דאית ליה ואכיל ליה בהא שעתא. אי נמי אפשר דהכי קאמר אם שיגר לו בעל הבית מותר מאי טעמא בעל הבית לא שביק היתירא ואכיל איסורא כלומר האי בעל הבית אע"ג דחשוד בהני מילי לאו דחשיבי ליה היתר גמור אלא דלא חשיבי ליה איסור גמור וחשיב למלתא חומרא ואכיל ליה מתוך הדחק דמורי לנפשיה ואמר דהיתירא הוא ומכל מקום הוא גופיה חשיב היתירא בעיניה טפי עד דהיכא דאית ליה מהני מילי דהיתירא ואיסורא שביק איסורא ואכיל היתירא. וכיון דכן מסתמא כי משדר איניש לחבריה ממאי דאכיל הוא להנאתו משדר ליה דחשיב ליה דמסתמא מאי דחשיב ליה לאיניש משדר ליה לחבריה ומאי דאמרינן לא שביק היתירא ואכיל איסורא למימרא דהאי גופיה דחשיד לא חשיב להו להני מילי בהיתר גמור למימרא דאלו הוה הכין דהאי גברא חשיב להו להני מילי בהיתר גמור ודאי לא סמכינן עליה כיון דחשיבי ליה היתר גמור דאמרינן דמינייהו משדר אבל השתא סמכינן עליה ומכל מקום למדנו דאפילו בחשוד סומכין עליו שאם שיגר לו מותר כדפרישנא.

עוד כתב החשוד לאכול גבינה של נכרים אעפ"י שאמר לו אדם קנה לי גבינה ממי שנזהר מגבינת הנכרים והלך והביא ואמר לו מן המומחה הבאתי לך אינו נאמן אבל אמר לו מפלוני המומחה הבאתי לך נאמן כיון דסיים ליה דמירתת דילמא אזיל ושאיל ליה ויהא נתפס על דבורו דתנן בפ"ד של מסכת דמאי האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא מעשר אינו נאמן מאיש פלוני נאמן ע"כ. ונראה דלא עיין בה שאין דברים אלו אלא דוקא בשהתרה בו קנה לי מאיש פלוני אבל הוא שאמר לו מעצמו מאיש פלוני קניתי לך כיון דמנפשיה קאמר אפשר דמצי לאישתמוטי ולא מהימן.

עוד כתב דמי שחשוד לאכול גבינה של נכרים מותר לו לאדם לתת לו גבינה כשרה לבשל לו דאינו חשוד להחליף אבל אמר לו בשל לי גבינה אינו ראוי לסמוך עליו ואעפ"י שמעיד לו עליה שהיא כשרה כיון שהוא חשוד ע"כ והיה לו לכתוב דהני מילי במילתא דשייכי בה אבל במילתא דלא שייכי בה כגון שבא להעיד על גבינת אחרים נאמן דליתה להה"א דרבי מאיר דאמר התם בבכורות החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו. והיה לו לכתוב למחבר הזה במקום זה משנה אחרת של מסכת דמאי סמיכה לזו שאמרו שם הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר אמר לו אחד אני איני נאמן איש פלוני נאמן הרי זה נאמן ואמרינן עלה בברייתא דדוקא שלא בפניו ומקשינן בירושלמי ועד אחד נאמן בתמיה כלומר כיון שעל גופו הוא בא להעיד אם כשר אם לאו היאך ע"א נאמן והשיבו קל הוא שהקלו חכמים באכסנאי ובתוספתא אמרינן עלה דדוקא כשאין מכיר אדם שם ובשלא שהה שם ל' יום דאפילו הכי דוקא בתרומה ומעשר אבל בשביעית וטהרות אינו נאמן.

עוד נראה מדברי החכם בענין תשע חנויות כלן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה דקיימא לן דאם לקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן לקח אסור דהוה ליה קבוע דחשבינן מחצה על מחצה ובנמצא הלך אחר הרוב דהולכין על שעה זו שנולד הספק והו"ל פירש ואזלינן בתר רובא ולפי מה שכתב בענינים אלו הוא הדין אם היו בעיר זה עשר חנויות מוחזקות לנו כלן בבשר שחוטה ולקח מאחת מהן ואינו יודע איזו היא ואחר כן נתברר לנו שאחד מהחנויות אלו בשר נבלה הרי מה שלקח מותר שבשעה שנולד הספק כבר פירשה זו ואזלינן בתר רובא ע"כ ואגב חורפא אמרה וליתה וכדמעיינת בה שפיר משגחת להו דלא דמיין כלל דאלו בנמצא דאזלינן בתר רובא הספק שנולד לנו על שעה זו על חתכה זו עם היות החנויות ברורים שאין בהם ספק והספק שעליה היא על שעה זו ולא על שעת פרישתה מן החנויות אבל בשר שניקח מן החנויות בעודן כלן בחזקת היתר כשנתברר שאחת מן החנויות אסורה אין תורת הספק הזה על שעה זו שאין

תולדת הספק מצד עצמה אלא מצד ברירת החנויות שנתברר עכשיו שאחד מהן אסורה ומתוך כך נולד בה ספק על אותה שעה שהוא פירשה בידי הלוקח מהן אם כן ספק זה אינו מחודש אלא גלויי מילתא בעלמא הוא שתחילה היה נעלם ממני שהייתי סבור שכולן מותרות וכשנתברר שאחד אסור איגלי מילתא למפרע שבשעת מקח חתיכה זו כשפירשה מהן באותה שעה היה ספק שלה וזה ברור.

עוד כתב דחתיכה חשובה של בשר חי אוסרת תערובתה אפילו באלף כדין חתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין ע"כ ואינו נכון שאין דין חתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין אלא בשהיא ראויה עכשיו להתכבד בה כגון שנתבשלה אבל כשהיא חיה לא.

גרסינן בפרק גיד הנשה ההוא טבחא דא"ל לחבריה אי הות מיפייסת מינאי הוה ספינא לך משור של פטם דעבדי אתמול א"ל משופרי שופרי אכל א"ל ומנא לך א"ל פלניא נכרי זבין מינך וספא לי א"ל עבדי וההוא טריפה הוה אמר ר' בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן אנו נאבד כל המקולין רבי לטעמיה דתניא רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד נכרי מותר. פירוש זו היא שורת הדין משום דאזלינן בתר רובא וכיון שכן במקומות אלו אסור לו לישראל למכור נבלות וטריפות לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל ואם עבר ישראל ומכר טרפה לנכרי עדיין הדין קיים בבשר הנמצא ביד נכרי שהוא מותר דרובה היתירה הוא ומכל מקום אסור לעשות כן וכשתבא טריפה לטבחים היו מפסידן ומפני זה עמדו והתקינו שכל זמן שתהיה להם טריפה שיכריזו במקולין ויודיעו לכל ואותו יום יהא מותר למכור להם נבלות וטרפות ויאסר בשר ביד נכרי לאותו יום וכשבא טבח זה ואמר שטרפה היתה אתמול במקולין היה ראוי לפי התקנה שיאסר כל בשר שניקח אתמול מן הנכרים וא"ר שכיון שלא הכריזו ראוי לעמוד על שורת הדין ואע"פ שקלקל זה למכור טריפה לנכרי הרי שורת הדין שאעפ"כ בשר הנמצא ביד נכרי מותר דאכתי רובא היתירא שאין התקנה אלא כשהכריזו שבתורה היתר מותר לכל למכור נבלות לנכרי ובשר הנמצא בידו אסור אבל האי דאקראי בעלמא כיון שלא הכריזו ואסורו עומד במקומו שאסור למכור להם נבלות וטריפות ואע"פ שזה עבר כיון שלא הותר מעמידין על שורת הדין להתיר בשר הנמצא ביד נכרי ולישנא אחרינא לרבי דשוטה זה דאמר דחד טריפה הוה וזבניה לנכרי לצעורי לחבריה אמר ושיקרא אמר הא לאו הכי כיון דיום זה הוא טרפה ודאי ואיתחזק איסורא וראוי היה להכריז דינן כאלו הכריזו והדרינן לתקנתן ובשר הנמצא ביד נכרי אסור והמחבר הביא מעשה זה לא נתחוורו בו דבריו.

פסקה ב

ולענין בשר שנתעלם מן העין איפליגו בה רב ולוי דרב אסר ולוי שרי ומוכח בהדיא בגמרא דרב מחמיר בבשר שנתעלם מן העין טפי מנמצא ביד נכרי דאילו נמצא ביד נכרי כל היכא דמקולין וטבחי ישראל מותר דרובה היתירא ואזלינן בתר רובא אבל נתעלם מן העין לעולם אסור דחיישינן לעורבים ושרצים ועורבים ושרצים מכ"ע שקלי ורובא דעלמא איסורא היא ולוי שארי דלא חאיש לנתעלם מן העין ואמרינן בגמרא דרב חנן מנהרדעא איקלע לבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומא דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכולייתא א"ל שקיל אכול האידנא ודאי דהיתירא שכיחי טפי והשתא האי עובדא אתי כלוי דאילו לרב ודאי אסירי דהא לדידיה אפילו במוקלין וטבחי ישראל דרובה היתירא אסור בשר שנתעלם מן העין ואמרינן רב חייא בר אבין איתבר ליה כרכשא ביני דני אתי לקמיה דר"ה א"ל אית לך סימנא בגווה א"ל לא אית לך טביעות עינא בגוויה א"ל אין אי הכי זיל אכול רב חנינא חוזאה איתבר ליה גבא דבשרא אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אית לך סימנא בגוויה א"ל לא אית לך טביעות עינא בגוויה א"ל אין אי הכי זיל אכול והני תרי עובדי כרב אתו דאי ללוי כיון דשרי נתעלם מן העין הכי ודאי אפילו בלא טביעות עינא מישרא שרו והשתא תמיהא טובא שמעתא והני עובדי דפליגי אהדדי. ותרצא דשמעתא מחוורתא דמלתא דהני עובדי כולהו כלוי וע"כ לא איפליג לוי בהדי רב בנתעלם מן העין אלא במאי דמחמיר ביה רב טפי מנמצא ביד נכרי דאסר ליה אפילו היכא דרובא היתירא ובהא פליג לוי עליה דלוי סבר דנתעלם מן העין כנמצא ביד נכרי דודאי חיישינן לעורבים ונמצא בפי עורב כנמצא ביד נכרי דחששא בעלמא הוא ולא חיישינן לעורב למישקל מכולי עלמא אלא מדוכתיה וכל היכא דבדוכתיה רובא היתירא כשר והיכא דרובא איסורא או מחצה על מחצה אסור נמצא בפי עורב או נתעלם מן העין דחיישינן לעורבים ושרצים דשקלי הא ומייתו אחרינא והלכתא כלוי והיינו דרב חנן דשרינן ההוא יומא משום דהיתירא שכיחי טפי בדוכתייהו ואידך עובדי דרובא איסורא בדוכתייהו או מחצה על מחצה בעינן סימנא או טביעות עינא הא אי הוו רובא היתירא הוה שרינן בההיא כרכשא וההיא גבא דבשרא דלא גרע ביני דני מפי עורבים ואפילו בפי עורבים שרינן היכא דרובא היתירא כי ההיא דכבדי וכולייתא משום דאפילו תימא דהוחלפה מכל מקום היתירא היא ומההיא משמע דלא חיישינן אלא לעורבים דההוא דוכתא ולא לעורבים דכולי עלמא ושלא כדברי המחבר שכתב דההוא יומא דמעלי יומא דכפורי אפילו ברחוק הרב מפומבדיתא כולהו היתירא נינהו והיה לו לסיים לנו תחומין עד כמה צריך שיהו כלן ישראלים אי סגיא דחד יומא או כמה וכן מש"כ שאם הניח בשר

במקום אחד וניטל משם ומצאו במקום אחר חוששין לו שמא אחר הוא ואפילו ללוי והביא ההוא דמייתינן בפסחים הניח מאתים של מ"ש ומצא מנה הרי זה חולין לרבנן אין דבריו נכונים דהא אמרינן בב"מ רבי אמי אשכח פרגיות שחוטות ושרו ליה והרי שם שניטל ממקומן ונמצאו במקום אחר והתירו ואפילו תאמר שהיה ספק היה להם ליחוש לכך וההיא דפסחים אינה ראיה כלל דאנן הכי קאמרינן דאפילו הוחלפה כשרה דאפילו בפי עורב כשרה כל היכא דרובא היתירא ולא נתחוורו דבריו בזה כלל והנכון כמו שכתבנו.

השער השלישי

פסקה א

בדיני ביטול האיסורין: כתב המחבר באיסורין דרבנן כגבינת של נכרים וכיוצא בה אם נפלה לפחות מששים מרבה עליה לכתחילה ומבטלה דגרסינן בפ"ק דביצה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן ואקשינן והא מבטל איסורין לכתחילה ופרקינן הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלינן ואינו נכון דשאני התם דמיקלא קלי איסורא וכדאמר נמי התם ולא אשכחן בשום דוכתא לבטל שום איסור לא איסור תורה ולא דרבנן ואפילו אין להם עיקר בשל תורה וכיון דלא אשכחן לה הדרינן לכללא דקיימא לן אין מבטלין איסור לכתחילה לא מצינו יוצא מן הכלל הזה אלא תרומת חו"ל דקיימא לן בבכורות דמבטל ברוב וטעמא דמלתא לפי שאין אסורה שוה שיש מקום שנוהגת ויש מקום שאינה נוהגת לפיכך התירו בה בלבד לבטלה לכתחילה ואפילו לזרים ולא בשאר איסורין כלל.

השער הרביעי

פסקה א

באיסור כלים והכשירן: האריך המחבר בענין הגעלה אפשר והלא כשם שהוא פולט כך בולע והכשר כלים בהגעלה לאסור תורה אינו אלא בשהן בני יומן דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומה דפליטתה מושבח ואם כן כשם שפולטין כך חוזרין ובולעין מן האיסור וא"ת להגעיל כלי קטן בכלי גדול בכדי שיהא בגדול במה שבתוכו ששים מן הקטן דבכוליה משערינן וכן לפי אומד שנתנו לנו חכמים במסכת שבת דמשערינן ביצה ומחצה לכזית קראש א"כ יורה גדולה א"א להכשירה וכתב שכן הוא ודאי דיורה גדולה לא אפשר להכשירה אלא במשהה אותה שלא יהא בת יומא והתם כשפולט פולטת פגום ואינה נאסרת בחוזרת ובולעת מן הפגום וזה אינו נכון דהא סתמא איתמר בגמרא דיורה גדולה מגעילין אותה בעצמה ולא הזכירו דדוקא במשהה אותה והנכון בזה כמו

שפירש מורי רבנו משה ז"ל דמים בכלים מפליטין וממריקין הכלי ואינן מבליעים והיינו דאמרינן בספרי לענין הגעלה במים ולא ביין ולא בחלב ולא בשאר משקין וא"ת והלא בכולי כלי משערינן ורואין כאלו חתיכת איסור שנימוחה בתוכן ואין כאן ששים במים אם כן מים אלו אינן מים אלא רוטב זה אינו שהבלע בפליטתו כחו קלוש וחלוש ואין כח המים מתבטל בשבילו.

תדע לך שכן הוא שהרי ירקות שנתבשל בתוכן בשר מועט בכדי שאין בירק ששים אסור לאכלו עם בשר בקדירה בפני עצמו בלא שום תערובת ואחר הדיחו הקדירה ובשלו בה ירק בו ביום מותר לאכלה בחלב כדקיימא לן דנותן טעם בר נותן טעם מותר אלמא בלע נפלט קלוש כוחו וחלוש ואינו מבטל צורת המים וכחן והרי ממרקין ומפליטין ואין מבליעין לפיכך צריך ליזהר שלא להרבות כלים הגעלה לתוך יורה אחת בכדי שתרבה הזוהמא ויבטל כח המים ותעבור צורת המים וזה נכון מאוד ודבר נראה לעין שהמים הרותחין מצחצחין הכלי וכל זמן שמשתהא שם הוא יותר נקי ויותר ממורק.

עוד כתב כל כלי שנגעל צריך שטיפה בצונן אחר הגעלה כמו שאמרו שם בזבחים מריקה כמריקת הכוס שטיפה כשטיפת הכוס ובכוס אסור איירי דומיא דכלי אסור דאיירי ביה ואינו נכון שאין לנו באיסורין אלא כפי הכלל המסור בידינו כבולעו כך פולטו וכלי שנשתמש בו רותחין באיסור הכשרו בכדי אותן רותחין ודיו שתהיה חמימותן בכדי אותן רותחין של איסור ואין צריך להוסיף ואיברא דכל שיצא מכלל צונן ע"י האור בולע ודיו בהכשרו כפי אותו שיעור הילכך כלי שנשתמש בו רותחין באיסור מגעילו ודיו ואין צריך שטיפה צונן ומריקה ושטיפה שאמרה תורה בקדשים בלבד היא ומה שאמרו מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס בכוס כשר אמרו ולפרש לנו לשון מריקה ושטיפה כדרך בני אדם בכוסות ומסתברא נמי דאתיא למאן דאמר מריקה ושטיפה בצונן דוקא והכי תנן לה התם בהדיא גבי מריקה ושטיפה בצונן והתם נמי מוכח בהדיא דלמאן דאמר מריקה בחמין ושטיפה בצונן שטיפה בתרומה ליכא והוא הדין ודאי בשאר איסורין דלא איתמר אלא בקדשים קלים ואפילו בקדשים קלים איכא מאן דפליג התם דלא בעינן שטיפה וכל שכן באיסורין ולכולי עלמא שטיפה בצונן ומעתה אין ראוי לומר לענין הכשר כלים עירוי אי ככלי ראשון או לא שלא נאמר אלא לענין בישול אבל בהגעלה כללו של דבר כבולעו כך פולטו.

גרסינן בע"א פרקא בתרא הלוקח כלי תשמיש מן הנכרי את שדרכו להטביל יטביל כלומר את שדרכו להשתמש בהדחה כלומר שתשמיש בצונן יטביל כלומר ידיח ולאו טבילה קאמר דהא את שדרכו תנן ותו דומיא דאידך תנן דמיירי בהכשר הכלי להגעיל

יגעיל ללבן באור ילבן השפוד ואסכלא מלבנו באור והסכין שפה והיא טהורה ובגמרא אמרינן אמר רב הונא ונועצה עשר פעמים בקרקע אמר רבא ובמקום קשה אמר רב פפא ובסכין יפה שאין בה גומות אר"ה בריה דר"י ולאכול בה צונן ומוכח בגמרא דאפילו לגבי צונן חריף סגי ליה בנעיצה כגון אתרוג ודכוותיה ומיהא שמעינן דאין דבר חריף צונן מבליע ולא מפליט דבר קשה דנעיצה בקרקע אנן סהדי דאינה מפלטת וקאמר דסגי ליה ואין בצונן חריף איסור אלא שבולע מן המוכן וכבר כתבנו זה למעלה ולהוציא מדברי המחבר שכתב דצונן חריף מפליט ומבליע אגב דוחקא דסכינא. וכבר נתבאר זה שאינו שהרי דבר מחוור הוא שאין נעיצה בקרקע מפלטת כלומר.

וכן מה שכתב שמשנתינו ששנינו בה הסכין שפה והיא טהורה אינה אלא לענין צונן וזו וזו כלומר שיפה נעיצה כל אחת הכשר לענין צונן וזה מבואר שאינו נכון שאילו היתה שיפה הכשירה של סכין לאכול בה צונן לא היה די לה בנעיצה בקרקע אפילו כמה פעמים. שהשיפה בריחיים של אומנין והיא קליפה לברזל ואם המשנה מצרכת שיפה לא היתה מודה בנעיצה שאם היתה מודה בנעיצה נעוצה שהיא קלה היה לה לשנות וכ"ש שיפה ועוד אתה למד דבר מענינו שהרי במשנתינו הכשר גמור שנו שם הגעלה וליבון ואחריהן שנו שיפה בסכין ועוד שהרי בירושלמי אמרו שאף נעיצה הכשר לסכין לאכול בה רותח ובלבד בסכין קטן מכלל שהן שומעין משנתנו להכשר גמור אף לרותח ק"ו מנעיצה ובנעיצה היא שהפרישו בין קטן לגדול אבל בשיפה אין בה חלוק והכשר גמור היא לכל סכינין ולכל דבר מפני שהשיפה קליפה היא לברזל וקים להו לרבנן שאין ברזל בולע על ידי רותח יותר מכדי קליפה ואע"פ שפעמים שמשתמשין בסכין ע"י האור הלכו חכמים אחר רוב תשמישן בסתם ורוב תשמישן בסתם בבשר רותח מבושל ולא כדברי החכמים שאומרין שרוב תשמיש סכין בצונן מבואר הוא שאינו אלא רוב תשמישן ברותח והם שאמרו כן ממשפחת בריאים ופרושים הם שאינן רגילין בבשר ומכל מקום במאי דפליג ירושלמי אגמרא דילן אגמרין סמכינן ובגמרין נקטינן דנעיצה לא מהניא אלא לצונן ואין הפרש בין סכין קטן לגדול שלא הוזכר דבר זה בגמרתנו כלל ומכל מקום למדנו מהדחה האמורה בכ"מ אינה הדחה בעלמא אלא שיפשוף יפה אחר שבמקום הדחה הצריכו נעיצה עשר פעמים בקרקע ובמקום קשה אבל אחר השיפשוף אין לנו שטיפה שלא נאמר שטיפה בהכשר חולין מעולם וסתם מתניתין הדחה הגעלה ליבון שיפה ואלו שטיפה לא תנן ולא נאמר מעולם אלא לענין קדשים ולא לענין הכשר שהשטיפה אינה מכשרת כלל אלא מעלה היא בקדשים ומכל מקום למדנו ממשנתינו ג"כ דלא בעינן לבון בסכין דאלו בעיא לבון לא סגי לה בשיפה ובשפוד ואסכלא דתנא

ליבון לא תנא שיפה אלא שיפה במקום הגעלה היא וכי תנא את שדרכו להגעיל יגעיל לא תנא שיפה דאיכא יורות וקומקמוסין ומחמי חמין דלא אורחייהו בשיפה ומכל בכלל את שדרכו להגעיל יגעיל. הוו סכינין והדר תנא בהו שיפה דאורחייהו בשיפה הילכך כולהו סכינין מסתמא בשאין בהן גומות סגי להו בשיפה לענין ברזל שלהם או בהגעלה אבל אם בידות נשתמש בה ע"י האור בעו ליבון וכן העלה המחבר לענין הגעלה בשם מורי רבנו משה ז"ל.

גרסינן בפרק כל הבשר אמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה בשר אסור לאכל בה רותח צונן אמרי לא בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה כבר פרשנוה למעלה דאסור לאכול בה רותח מקמי הדחה קאמר ומשום דם שעל פני הסכין צונן כלומר אם חתך בה צונן אמרי לה בעיא הדחה מה שחתך בה ואמרי לה לא בעיא הדחה לפי שהדם היבש מתפרך ואינו נדבק אבל לכתחילה כאן וכאן בעיא הדחה אבל המחבר סובר דלכתחילה קאמר ואסור לחתוך בה רותח אפילו בהדחה קאמר משום שהסכין בלועה אגב דוחקא דסכינא אבל אינה פולטת משום חום בית השחיטה והיינו ההיא דסכין ששחט בה טרפה דסגי לה בהדחה ע"כ וכבר כתבנו למעלה שאין דברים אלו נכונים ואין לנו שום הפרש בשום דבר בין פליטה לבליעה וכל שהוא מבליע מפליט ופירשנו ההיא דסכין ששחט בה טרפה ומתוך מה שכתבנו שם מתבאר שכל מה שכתב כאן בענין זה אינו נכון. ולענין להשתמש בכלים האסורין אסור להשתמש בהן בלא הדחה משום טיחה ואם בכלי חרס אסורין לעולם גזירה שמא ישתמש בהן רותח לפי שאין להם תקנה ודוקא בכלים שלנו וכלים האסורין מותרין בהדחה בצונן ואפילו בדבר חריף שאין דבר חריף מפליט ולא מבליע דבר קשה וכל מה שכתב בזה אינו נכון.

עוד כתב המחבר דכלי שאינו בן יומו לא חשיב נותן טעם לפגם אלא לענין בלע שבו דדבר הבלוע ואינו בן יומו חשוב בודאי נותן טעם לפגם אבל כל דבר שהוא בעין אינו חשוב פגום בשאינו בן יומו וכן לענין טיחת כלים אינו חשוב פגום בשאינו בן יומו וכי שרינן דבש ושמן ולא חיישינן לגיעולי נכרים משום דחזקת כלים בסתם כשאינן בני יומן משום שאין דרך להשתמש בכלים דרך בשול ולא על ידי האור אלא אחר הדחה שהדיחו אותו מתשמיש ראשון. והקשה מההיא דע"א דאסרינן קורט של חלתית משום דמפסקי לה בסכינא דארמאי ואע"ג דאמר מר נותן טעם לפגם מותר אגב חורפא דחלתיתא מחליא ליה שמנונית והוה ליה נותן טעם לשבח ואסור אלמא טיחה דסכין חשבינן נותן טעם לפגם אי לאו משום טעמא דמחליא ליה ע"כ ולאו קושיא היא כלל וכבר כתבנוה למעלה דהתם לאו משום דחשבינן טיחת הסכין דבר הפגום בעצמו דהא לא אפשר דאם איתא

לא הדרא מיתסרא משום דמשבחא דכל דבר שניתר מחמת שנפגם אינו חוזר להיאסר לעולם אלא הכי קאמר סלקא דעתך אמינא משום דלאו אורחא דחלתית בשמנונית דליהוי פגם בו וכיון דכן לישתרי קמשמע לן דמשום דמחליא ליה חשבינן תערובתו לשבח והא דאמרינן התם בשילהי ע"א וכולן שנשתמש בהן כלומר בכלים של נכרים עד שלא הגעיל עד שלא ליבן עד שלא הטביל תני חדא מותר ותניא אידך אסור ומוקים הא דתניא מותר כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר קתני מיהת שלא הטביל כלומר שלא הדיח ושרי לה משום דנותן טעם לפכם אלמא טיחה גופה דלאו בת יומא חשיבא נותן טעם לפגם ולמאן דאסר אסורא ולמאן דשארי שריא אפשר דשלא הטביל דהתם טבילה קאמר ואגב שיטפא נקטה ולאו דוקא דמשום טבילה לא מיתסרא ובדידה נמי לא שייך דין נתינת טעם כלל אי נמי אפשר דעד שלא הטביל הדחה קאמר ואגב שיטפא נקטינה לכלהו תלתא וההיא דתניא מותר לא הדרא אכולהו אלא אשלא הגעיל ושלא ליבן אי נמי אפשר דכי אמרינן דטיחה חשיבא איסור בעין ולא חשיבא פגומה משום דלאו בת יומה טיחה נדבקת כעין טיחת שומן או רוטב אבל טיחת דבר צלול כעין יין כיון שנתייבשה דינה כבלע וכל שאינו בן יומו חשוב פגום ואיסור קנקנים לאו משום טיחה אלא משום פליטת כח היין וההיא איפשר דלא מיפגמא בשהייה.

עוד כתב קדירה שבשל בה בשר לא יבשל חלב ואע"פ שאינה בת יומה ואע"פ שכשבלעה היתירא בלעה ונפגם קודם שיבא לידי איסור בשר בחלב וכתב קדירות בפסח יוכיחו שאם אתה אומר כן אף כלים שנשתמש בהן חמץ קודם הפסח יהו מותרין בפסח דהא היתירא בלעי ונפגמו בעודן היתר אלא כיון שנבלעו מן השבח הרי הם אסורין לעולם ע"כ ודברים אלו כשגגה וקדירות בפסח ראיה ברורה דאמרינן בגמרא אמר רב קדירות בפסח ישברו ופרכינן עלה אמאי ישברו לישהינהו לאחר זמנן וליעביד בהו שלא במינן ואמרינן גזירה דילמא עביד בהו ככל איסורין במינן ובוודאי אסור לבטל איסורין בכל איסורין שבתורה אפילו בדרבנן ובודאי נותן טעם לפגם מותר בכל איסורין שבתורה בין אותן שהן בשיעוריהן בנותן טעם בין שהן במשהו דטעמא דהיתר דנותן טעם לפגם דלא חשיב אוכל אלא כעפרא בעלמא ואעפ"כ אסור לבטל אותו דקדירה של נכרי והיא אינה בת יומה אסור בודאי לבשל בה וכיון דכן מאי האי דפרכינן וליעביד בהו שלא במינן לאחר זמנן ומאי האי דמתרצינן דילמא עביד במינן שלא במינן מי התיר ובמינן מי אסר והנכון בזה מה שפירש מורי רבנו משה ז"ל דזימנין דאשכחן דמותר לבטל איסורין כגון האי דאמרינן ביו"ט עצים שנשרו מן הדקל ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן אף כאן בחמץ לאחר זמנו שלא במינו דאיכא קולי טובא דכי בלע היתירא בלע ונפגם

בעודו היתר אפילו מושבח מסתמא אין בו שיעור כדי לאסור דמסתמא קדירה דלאו בת יומה בלע שבה נתייבש ואין בפליטתו כדי נותן טעם ורב סבר חמץ לאחר הפסח שלא במינו בנותן טעם והכי סברא דרב בכולהו איסורין שבתורה בכי הא ודאי מבטלין איסורין לכתחילה ומתרצינן דילמא עביד בהו במינן והוי במשהו נמצא שיש בפליטתו כדי לאסור אלו היה מושבח ובכי הא אין מבטלין איסורין לכתחילה ומשום הכי לדידן דאית לן דחמץ בזמנו במשהו אסור לנו לבשל בקדירות לפי שיש בפליטתן כדי לאסור נמצאת אומר בקדירה שבשל בה בשר ואינה בת יומה שכל מדות אלו בה ומותר לבשל בה חלב לכתחילה ותו תיהוי פירושה דההיא שמעתא כדבעית הרי שאמרו בפירוש לרב שמותר לכתחילה לבשל בקדירות אחר הפסח שלא במינן אלמלא משום גזירה דבמינן וכל מדות אלו שיש בבלע חמץ לאחר זמנו כלן בבשר בחלב וליתה להההיא גזירה דילמא עביד בהו במינן אלא ודאי לנו שומעין שאמרנו כהלכה.

עוד כתב שכלי שנבלע איסור מועט ודרך אותו כלי להשתמש בו בשפע משתמש בו היתר בשפע ואינו חושש לביטול אותו איסור מועט והביא ראיה מההיא דאמרינן בקנקנים של נכרים מותר לישראל לתת לתוכן מים או ציר או מורייס וטעמא דמילתא דיין הנבלע בכלים אלו דבר מועט הוא דכל שמשתמשין בו בצונן אין בלעו אלא מועט וכיון שכן וכלי זה משתמשין בו בשפע היתר אין אפשר לבא לידי נתינת טעם ולפיכך אפילו לכתחילה מותר ולפיכך איסור משהו שנבלע בתוך קדירה או בתוך קנקנים וכיוצא בו מותר להשתמש בו לכתחילה ואפילו בבן יומו לפי שאי אפשר לבא בו לעולם לידי נתינת טעם. אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים בדבר מועט כקערה וכיוצא בזה אסור להשתמש בו אפילו בשפע גזירה שמא ישתמש בדבר מועט ויבא בו לידי נתינת טעם ע"כ ואין דברים נכונים כלל אלא כאן וכאן אסור לבטל איסורין לכתחילה ולדבריו משהו נבלה או חזיר שנבלע בקדירה מותר לבשל באותה קדירה חס ושלום נשתקע הדבר ולא נאמר. ועוד לדבריו אין פליטת בלע הקנקנים כדי ששים ממה שנותנין בתוכן וכיון שכן אף יין יהא מותר לתת בתוכן דהא קיימא לן דפליטת קנקנים אינו אוסר בהנאה כדאיתא במתניתין וכל יין שאינו אוסר בהנאה אינו במשהו אלא בששים כשאר איסורין שבתורה וכיון שכן אף יין יהא מותר לתת לתוכה אלא ודאי ליתה להההיא טעמא כלל וההיא דקנקנים אינה מענין זה כלל שהצונן אינו מבליע ולא מפליט ואין בהם בליעת איסור כלל וראיה לדבר שהרי הכשרן במים צוננין ואלו היה בהן בלע לא היו מוכשרין במים צוננין שהמים דבר פשוט הוא שאינן נבלעים כלל בשום דבר שאינו דבר חריף כלל ולא מפליטין אלא איסור קנקנים וכלי של יין לא מפני

בלע כלל הם נאסרין אלא מפני קליטה שקולטין טעם היין וכשנותנין בהם יין אחר בלא הכשר קולט גם כן מטעם זה ואין בו מממשו של איסור כלל ולפיכך אסרוהו בשתיה והיתירוהו בהנאה ואפילו ליהנות בגופו משא"כ בעלמא ונתערב יין ביין המים הכשר להם שבשהייתן מפיגין טעמו וקליטה זו הילכך לא חשיב ביטול איסורין כיון שאין בו מגופו של איסור כלל. עוד אני אומר שאין דין איסור בטולין לכתחילה אלא במה שמתקיים האיסור בתוכו כגון נבילה וחזיר לתוך אוכל של היתר שאעפ"י שיש בו ששים של היתר מכל מקום האיסור קיים ושמו עליו דמעיקרא אוכל והשתא אוכל אבל יין במים שהוא נפסל לגמרי וכן רוטב חזיר מועט לתוך ששים של מים מותר לבטל אפילו לכתחילה הא למה זה דומה למי שבא להפסיד גופה של נבילה עד שתהא פגומה שהיא בעין שבודאי מותר לו לעשות כן ואחר כך מותרת לו ואלו דברים ברורים מאירים עינים.
עוד כתב החכם שהמחבת דינו כאסכלא שתשמישה ע"י האור דפעמים שהשמן כלה והויא כשתמישה על ידי האור ואינו נכון שאין הדבר תלוי במשתמש בו ע"י משקין שאלו בא להשתמש דבר האסור ביורה בלא משקה אינה צריכה ליבון בכך אלא הדבר תלוי בראיית פני האור כל שרואה פני האור צריך ליבון וכל שאינו רואה פני האור דינו בהגעלה ולא שנינו ליבון אלא בשפוד ואסכלא וכן הני בלייש אינן רואין פני האור ודיין בהגעלה וכן אמר בפירוש בתוספתא לענין מחבת.
עוד כתב שהשפוד שלנו שצולין בו בשר שהשפוד אסור דכי חיימא בשרא דאיב דמה ובלע שפודא בין מתותי בשרא בין מאבראי דהא שפוד של מתכת חם מקצתו חם כלו ולפיכך אין אדם רשאי להשהות הצלי על גב השפוד ואפילו רגע אחד אלא תכף שמוציאו מן האור שולף הבשר מעל השפוד ועד שהוא זב ופולט אינו בולע מן השפוד דאי שביק ליה עלוי שפודא הדר בלע בשרא מיניה דהא חמימי נינהו ע"כ ואני אומר לא נתנה תורה למלאכי השרת ומוטב לחכמים שיאסרו צלי ולא להביא מכשולות אלו ודברים שאין אדם יכול להביא עליה הגע עצמך שיהא הצלי חביב עליו שיהא צלוי ביותר עד שיתייבש אם כן בזה לאלתר שיסלקהו מן האור נאסר שאין בהן אותו טעם שיהא הוא אומר שבעוד שהוא זב ופולט אינו בולעו מן השפוד שהרי זה כבר כלתה פליטתו אלא דכיון דקיימא לן דם שבשלו אינו עובר עליו והדם כיון שנתחמם חשיב מבושל כדמשמע במנחות ואין צריך לומר אותו שבשפוד שמתבשל על ידי האור וקיימא לן נורא משאב שאיב ודמא משרג שריג אנו רואין כאלו כל הדם שנפלט מן השפוד כאלו כלו לאלתר באור על ידי האור שדקדוקין אלו אין להם שיעור ואין אדם יכול לעמוד עליהם.

עוד כתב שאסור להפך בו בשר שבמחבת בשפוד וכן אסור לנער את הקדירה בשפוד שהשפוד בלוע מדם ועכשיו פולט במוכן ע"כ ומיהו אם עבר ועשה אין משערין אלא בכדי מה שנכנס במחבת אי בקדירה שאין אומרין חם מקצתו חם כלו אלא ע"י האור ואפשר שאף השפוד בעצמו אינו נאסר ומן הטעם שאמרנו דכיון דדם שבשלו דרבנן רואין בכל דמו כאלו לאלתר שבלעו על ידי האור פלטו כולו כיון דנורא משאב שאיב וזה עיקר.

כתב החכם גרסינן בירושלמי במסכת תרומות פרק אין נותנין דבילה וגרוגרות בתוך המורייס תני ר' חלפתא בן שאול קדירה כלומר של חרס שבישל בה תרומה מגעילה שלשה פעמים בחמין ודיו א"ר בא ואין למדין הימנה לענין נבילה א"ר אשי קשית' קומי ר' בא תרומה בעון מיתה ונבילה בלא תעשה ואת אמרית הכין א"ר בה כמאן דאמר מאיליהן קבלו עליהם המעשרות. ופריך מדתנן הרכינה ומיצת הרי היא תרומה אלמא אין מקילין בה ומשני שהאור מפליטה ומגעילה ואין כאן קולא כל כך ונראה שהוא הדין לכל שאר איסורין של דבריהם ותדע לך שאם אי אתה אומר כן כי א"ר בא אין למדין ממנה לענין נבלה לישמועינן שאר איסורין של דבריהם ועוד הביא ראיה בשם הרב ר' שמריה ז"ל מיהא דאמרינן נעוה ארתחו ופירוש גת חרס משום דאיסור יין של נכרים דרבנן ע"כ ודברים אלו כולן כשגגה שאין חילוק בדין כלי חרס בין איסורין של תורה לשל דבריהם בכולן אין להם תקנה שאינו יוצא מידי דפנו לעולם והתורה העידה עליו כן שכתוב בו ישבר וראיה לדבר דהא אמרינן לענין יין נסך דדרש מרימר דקוניא בין אוכמא בין ירוקה בין חיורא שרי כלומר כלי עץ דיותר מיכן אי אפשר ולענין חמץ אמרינן דכלהו אסירי כלומר ככלי חרס דאין להם תקנה ומקשינן להו בגמרא בע"א אהדדי ומתרצינן זה תשמישו על ידי חמין וזה תשמישו על ידי צונן אלמא דכי האי גוונא ביין נסך דנשתמש בו על ידי חמין אין להם תקנה כשאר איסורין דעלמא ועוד שאם כדבריו כן הוא כל כלי חרס שבעולם אפשר להכשיר דמשהי להו דלא ליהוי בני יומן ולא מיתסרי אלא דרבנן דהוו נותן טעם לפגם ואפשר להכשירן בהגעלה וכי תימא דילמא לא משהי להו והא לא גזרינן כי האי גוונא דמקשינן בגמרא ולישהינהו לאחר זמן וליעביד בהו שלא במינן ומשני דילמא אתי למיעבד בהו במינן ועוד לשמואל אמרינן קדירות לא ישברו אלא משהי להו לאחר זמן ולא גזר דילמא לא משהי אלא דברים אלו אינן ואין משמע השמועות כדעת החכם הזה כלל. וראיה לדבר מדאמרינן מעיקרא תני רבי תחליפא בן שאול קדירה שבישל בה תרומה מגעילה שלשה פעמים א"ר בא ואין למדין ממנה לענין נבילה אמ"ר יוסי קשיתה קומי ר' אבא תרומה עון מיתה נבלה איסור לאו ואת אמרת

הכין והשתא ודאי תמיהא מילתא טובא לר' יוסי הא דר' אבא קשיא ליה ובלאו דר' אבא לא קשיא ליה והיכי אפשר דלא קשיא לכלהו הא דר' חלפתא דתני תקנתא לכלי חרס והלכה רווחת בישראל שאין כלי חרס יוצא מידי דפנו לעולם והתורה העידה עליו אלא ודאי הא דרבי חלפתא בשאינה בת יומא משמע להו דאיסורא דרבנן ומשמע להו דכיון דליכא אלא איסורא דרבנן וקיל איסוריה דהוא פגום דאלו דכוותיה בעין משרא שרי וכיון דכן שרינן בהגעלה שלשה פעמים ועלה אמ"ר ר' אבא דאין למדין ממנה לענין נבלה להתיר בהגעלה אפילו כשאינה ב"י ומתמהינן עלה תרומה עון מיתה ונבלה איסור לאו ואת אמר הכין ומשנינן דאתיא כמאן דאמר מאיליהן קבלו עליהם המעשרות כלומר כמאן דאמר דקדושה שניה לא קדשה לעתיד לבא דהויא לה תרומה דרבנן והשתא ודאי אפילו בבת יומה כיון דהויא דרבנן והוי לה דרבנן בין בארץ בין בחו"ל וכיון שכן שום הפרש בדינה בין אותה שהיא בארץ לאותה שהיא בח"ל דבארץ גופה אין לה עיקר כלל וקולא משאר איסורין לפי שאין איסורין שוה בכל דבחוץ לארץ מקומות מקומות יש דאיכא מקומות דאין נוהגת בהם תרומה כלל ואפילו הכי אין למדין ממנה לענין נבלה כלומר אפילו באיסורין דרבנן כגון קדרה שאינו ב"י דבלאו הכי לא צריכא למימר דכלי חרס אין להם תקנה אלא בשאינה ב"י קאמר דאיסורא דרבנן ואפילו הכי לא סגי לה בהאי הכשר שלא נאמרו דברי אלא בתרומה דרבנן ומשום קולא דידה טפי משאר איסורין דרבנן אבל כולהו שאר איסורין דרבנן אין מבטלין בהן איסור לכתחילה ק"ו מקדירה דלאו ב"י דאמרינן דלא מבטלינן ואע"ג בדרבנן והוי נמי איסור פגום ר' יוסטא בר שונא בעא קומי ר' מונא תנן ג' טיפין ודיו וכה את אמר הכין כלומר במתניתין תנן המערה מכד לכד וניטף ג' טיפין נותן לתוכה חולין כלומר ומותר לבטל המותר ואת אמרת הכין כלומר דליבעי הגעלה ואמאי אינו מבשל בה חולין בלא הגעלה ויבטל המותר לכתחילה כשם שנותן בכד חולין אחר שלש טיפין ומבטל המותר ומהדרינן התם בצונן ברם הכא ע"י האור הוא נגעל כלומר התם בצונן ונראה וניכר מה שאנו מבטלין ורואין שיהיה בחולין שאנו נותנין בתוכן כדי בטול ברם הכא בקדירה שבישל בה תרומה אם בא לבשל בה חולין שלא על ידי הכשר על ידי האור נגעל ואי אתה יודע פליטתו ולפיכך צריך להכשירה. זו הנוסחא היא עיקר. וזו היא פירושה ושלא כדברי המחבר. וההיא דנעוה ארתחו לאו בכלי חרס היא אלא בשל אבן שדינה ככלי עץ מיהו אין לנו רמז בשום מקום לדין זה בגמרתנו ושיהיה לכלי חרס הכשר בהגעלה בשום איסור בשום מקום ולפי גמרתנו אליבא דשמואל דאמר חלת חוצה לארץ מבטלה ברוב בלאו ההוא הכשר סגי לה ומדברי הירושלמי נראה דמתניתין דהמערה מכד לכד בתרומה דרבנן

אבל בגמרא דילן לא משמע הכי אלא אפילו בתרומה דאורייתא ומשום טורח צבור אמר שנוהג בתרומה כדרך שנוהג בשלו בחולין ומיהו דוקא במערה בהם חולין אם כן לא מיקרי ביטול איסורין שהתרומה אינה איסור והחולין אינם איסור ולפיכך שרי כהאי גוונא מפני טורח צבור בתרומותיהן.

עוד כתב וכלי חרס יש לו הכשר בהחזרת כבשונות ע"כ. והוי יודע דהחזרת כבשונות אינו הכשר כהגעלה בכלי מתכות דהתם להפליט מה שבלע אבל ליבון בשום מקום אינו מפליט כל איסור שבו אלא כלוי הוא שהוא מכלה איסור שבתוכו ולפיכך הוא הכשר ונפקא לן מינה דאלו שפוד מתכת דקיימא לן חם מקצתו חם כלו ונשתמש בו איסור במקצתו הרי כולו נאסר כאלו נשתמש בכולו וכשבא להכשירו בליבון לא די לו ללבן עד כדי אותו מקצת שנשתמש בו באיסור לפי שאין הלבון מפלט בלעו אלא מכלה וכשמכלה עד כדי אותו מקצת לא די לו בכך שכשיבא להשתמש בו בהיתר יפלוט אסור על ידי אותו מקצת שלא הוכשר שהרי חם מקצתו חם כלו ולא די לו אלא בליבון כלו אבל בקדירה של מתכת שנשתמש בה איסור במקצתה די לו בהכשר הגעלה עד כדי אותו מקצת דהגעלה הכשר פליטה היא וכבולעו כך פולטו וכבר פלט כל מה שבלע ואעפ"י שמפעפעת הבליעה על ידי הלחות ביותר מכדי שיעור התשמיש כך עכשיו בהגעלה על ידי הלחות פולט הכל ואע"פ שאמרו בזבחים לענין מריקה ושטיפה דאם נשתמש בכלי במקצת צריך מריקה ושטיפה בכלו ההיא לענין קדשים היא אבל לחולין כלל גדול בידינו כבולעו כך פולטו ואף בקדשים לא נאמר אלא לאחר שנעשה נותר אבל קודם לכן די לו מקודם לכלי במשתמש בו כשיעור ראשון כדאמרינן עלה בע"א כל יום ויום נעשה גיעול לחברו מיהו ליתיה להאי דינא אלא להיתר בהיתר כגון קדשים קודם זמן איסורן קודם שנעשו נותר וכגון בשר בחלב בקדירה של מתכת שבישל בה בשר וחזר ובשל בה ירק דמותר לבשל בה חלב אבל לא בדברים האסורין וכן העלה בזו המחבר אבל שאר דינין שכתבנו לא נתבארו בדבריו ומכל מקום שמענו מההיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחברו דלא חיישינן לניצוצות דחד זימנא דהא בעלמא בעינן גדנפא.

עוד כתב בכלי שטף שבלע מן האיסור ונאסר ואחר כך נתערב באחרים שראוי לדונו בדבר שיש לו מתירין שהרי אפשר להכשירן בהגעלה אלא דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין בשום מקום שיש בו הוצאה והפסד ויש ראיה בזה וכיון שכן אמרינן בהא דחד בתרי בטיל ע"כ וזה אינו דהכא טעמא אחרינא דאין לו בטול לבד מטעמא שיש לו מתירין דכל היכא דניכר האיסור אין לו היתר ואין לו ביטול ובכל דבר שאפשר להוציא האיסור מתוכו הרי הוא כניכר האיסור וכיון שכן בזה שאפשר בהגעלה ולהפליט האיסור הרי

זה כאלו ניכר ואין לו היתר ותו דטעמא דבש ביבש חד בתרי בטיל משום דליכא טעמא דאיסורא אבל כל היכא דאיכא טעמא דאיסורא אסור והכא לא סגיא דליכא טעמא דאיסורא אי מתרמיא ליה האי קערה או האי כלי ויהיב ביה היתירא הילכך אפילו באלף לא בטיל דהא לא סגיא בכלים אלו שלא יתן האיסור טעם בהיתר. ומעיקרא לא סגיא בהו בלאו הכי דהא לא אפשר בלאו הכי לית ליה בטול וזה דבר מחוור ומתוקן מאוד.

עוד כתב בהא דאמרינן בשילהי ע"א בפרק השוכר את הפועל ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו שלא במינן בנותן טעם ופרישנא טעמא דיין נסך משום חומרא דע"א וטבל כהיתירו כך איסורו. והקשה המחבר אמאי לא קאמר בהאי טעמא דטבל משום דהו"ל דשיל"מ ע"כ ולאו קושיא היא דהאי טעמא דדבר שיש לו מתירין דבתרא הוא כדמוכח ביום טוב האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה דרב אשי הוא דאסקה משום דשיל"מ ורבא ואמוראי אחריני בטעמא אחרינא. ולאו דידיה אלא דר' שמעון אלא דרב אשי הוא דאפקה למתניתא וקבעה כהלכתא ולהכי פרישנא בדר' יוחנן כסברא דקמאי אלא אליבא דהלכתא סגי לן בהאי טעמא דדשיל"מ ומיהו אפילו בטבל דליהוי בכהאי גוונא דלא חשיב דישל"מ דאיכא כהאי גוונא כדמוכח בב"מ איתיה להאי טעמא דאמרינן כהיתירו כך איסורו.

עוד כתב שהמבשל בכלים של עו"ג בשוגג מותר דסתם כליהם של עו"ג בחזקת שאינן בני יומן משום דס"ס הוא שמא לא נתבשל בו היום ואם תמצא לומר נתבשל שמא נתבשל בדבר שפוגם בתערובתו אבל במזיד אסור ואם אמר עשה לי כמי שבשל הוא דמי אבל מה שעל ידי הרקחים מותר דכיון שהם אומנין כלים הם מייחדין לאומנותם שלא יפגמו בפליטת כליהם והקשה לזה ממאי דאסרינן חלתות של עו"ג משום דמספקי ליה בסכינא דארמאי ושמן של נכרים ולא מפלגינן בין ניקח מן הסיטון לניקח מבעל הבית או מן החנוני ע"כ ולא קושיא היא דחלתי' הכי אורחייהו דלא מזדהרי בסכינא דמחתכי ליה ושמן גזרה הוא דגזרו עליו חכמים לפי שעשייתו בכל אדם ובכל דבר שגזרו בו חכמים אין מפרישין בו אלא הכל אסור שהשוו מדותיהן אבל בדבר זה בודאי על ידי הרקחים מותר כמו שכתב.

הבית החמישי

השער הראשון

פסקה א

בית היין: גרסינן בע"א בפרק ר' ישמעאל אמר רב קטן בן יומו עושה יין נסך לאסור אותו בשתיה ולא בהנאה עד שנדע בטוב ע"ג ומשמשיה ואמרינן נמי התם אר"נ א"ש הלוקח עבדים מן העו"ג אע"פ שמלו וטבלו עושין יי"נ כלומר בשתייה עד שתשתקע שם ע"ג מפיהם והיינו יב"ח והיינו במגייר אותה שלא מדעתם לשם עבדות דאפשר לעשות כן כדאיתא ביבמות. והא דתני לוקח עבדים מן העו"ג לאפוקי בני השפחות שגדלו בבית ישראל אבל עבדים דלאו בני שפחות ל"ש לוקח מן העו"ג לא שנא לוקח מישראל ושלא כדברי המחבר ובגמרא מייתינן חדא מתניתא דאית בה תרי לישנא. לענין רוקן ומדרסן בבני השפחות בשוק דאיכא דתני טהור ואיכא דתני טמא ולהאי לישנא דתני טהור לא סגיא דלא פליגי רב ושמואל ולהאי לישנא דתני טמא אפשר דלא פליגי אלא מר אמר חדא ומר חדא. וכיון דכן האי לישנא עדיפא לן למימרא דלא פליגי ואמרינן נמי דרוקן ומדרסן בשוק טמא ואף על גב דספיקא דרבנן הא אמרינן בפסחים דספק רוקין וספק משקין לחומרא אזלי בהו רבנן הילכך בתרוייהו נקטינן לחומרא לאסור בשתייה ושלא כדברי המחבר. אבל בהנאה מותר. ומכאן סמכו רבותינו ז"ל להתיר עכשיו מגעם של נכרים בהנאה בקטנים שאינן יודעין בטיב ע"ג ומשמשיה ואע"פ שאסרו חכמים מגעם לא השוו בו מדותיהם שהרי מגעו של בכונה התירו ובני השפחות התירו ובגר תושב התירו בהנאה אף יינו אלמא שלא גזרו לכל אלא לפי מה שראו אף כאן י"ל שכיון שאנו רואים בהם שאין מנסכים ואינן אדוקין בניסוך אין מגעם אוסר בהנאה אבל יינן ודאי אסור ואפילו בהנאה שלא מצינו לו היתר בשום מקום אלא בגר תושב שקבל עליו בב"ד שבע מצות ואף בו נחלקו ודברי המחבר בזה כשגגה שכתב בזה סמכו קצת בדורות אלו ליקח יינן בחובותיהם ע"כ וחס ושלום נשתקע הדבר ולא נאמר שאין דנין אלא לענין מגעם אבל סתם יינן לעולם אסור חוץ מגר תושב.

השער השני

פסקה א

גרסינן בפרק ר' ישמעאל לוקחין גת בעוטה מן העו"ג אף ע"פ שנוטל בידו ונותן לתוך התפוח אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר ואמרינן עלה בגמרא אמר רב הונא יין כיון שהתחיל למישך נעשה יין נסך הפירוש הנכון יין כיון שהתחיל לימשך בגת עצמו מצד לצד וניכר בגת נעשה יין נסך להיאסר במגע

נכרי ואקשינן ליה ממתניתין דתנן לוקחין גת בעוטה מן העו"ג ואע"פ שנוטל בידו ונותן לתוך התפוח ומפרקינן בגת פקוקה ומלאה. פירוש פקוקה שאלמלא כן אי אפשר שלא חסרה קצת מתוך שיצא מקצת ממנה יין דרך נקב שבה וכיון שחסרה עכשיו שנוטל בידו ונותן לתוך התפוח אי אפשר שלא יהא שם יין נמשך במקום זה וניכר לעצמו אבל עכשיו שהיא פקוקה ומלאה גדושה אי אפשר לה לעולם מתוך שום בעיטה להיות שם יין נמשך וניכר ועומד בפני עצמו שלא בערבוביא הדר מקשינן מסיפא דתנן אינו נעשה י"נ עד שירד לבור ומתרצינן בגת פקוקה ומלאה תו מקשינן מסופא דסופא דתנן ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר. קתני והשאר מותר דומיא דמה שירד לבור דכיון דתלי טעמה בירד לבור אלמא בגת אינו נעשה לעולם יין נסך עד שירד לבור. ומסקינן דמתניתין כמשנה ראשונה ובריייתא כמשנה אחרונה דתנן בראשונה היו אומרין דורכין עם העו"ג ולא חיישינן לדרב הונא חזרו לומר אין דורכין עם העו"ג דחיישינן לדרב הונא ותניא בתוספתא הלוקח עביט של ענבים מן העו"ג ומצא תחתיו גממיות מותר בצדו אסור דמאי דהוי בצדו חשיב המשכה אבל תחתיו לא חשיב המשכה ומאי דאמרינן בירושלמי גממיות שתחת האשכולות מותרות ר' בא אומר הן עצמן נעשות יין נסך ההיא דלא כגמרין דרב הונא גופיה לא אמר אלא בהמשכה ושתחת האשכולות לא חשיבה משכה. ויין שנמשך קצתו בגת דאמרינן דמתסר במגע נכרי דברים פשוטים הם דדוקא בשנגע במה שנמשך אבל נגע בשאר פשוט הוא דלא חשיב יין מיהו נתערב ביין אסור הכל אסור דאע"ג דלא חשיב יין להיאסר במגע עו"ג מכל מקום יין הוי דחשיב מין במינו דאסר ביין נסך בכל שהוא דהא שמא וטעמא חמרא. מכל מקום לענין ניצוק ודאי דלא הוי חיבור אפילו למאן דאמר חיבור ודברים אלו עלו בערבוביא בחיבור החכם.

עוד כתב החכם מגעו של עו"ג ביד בכוונה כלומר שהוא יודע שהוא יין ואפילו הכי נוגע בו הרי זה אסור ואפילו בהנאה ואע"פ שלא שמענו ממנו שנסכו בפירוש לעו"ג וזהו סתם יינן שאמרו בכל מקום שאסור בהנאה ודוקא ביד אבל ברגל אסור בשתיה ומותר בהנאה כי הא דגרסינן בפרק ר' ישמעאל ההוא ינוקא דתנא ע"א בשית שנין בעו מיניה מהו לדרוך עם העו"ג בגת כלומר לענין איסור הנאה ולענין שכרו דאי לשתיה ודאי אסיר כמשנה אחרונה אמר להו מותר והא מנסך בידיה דציירנא ליה לידיה ע"כ ואינו מבין דבריו כלל שהרי בכל אבר מאבריו הוא עושה י"נ והכי מוכח הא דתניא מדדו בין ביד בין הרגל ימכר ר' נתן אומר ביד אסור ברגל מותר ולתנא קמא למה לי הפרש בין יד לרגל ובכלהו כל זמן שמתכוון למלאכתו כגון מדידה בכלהו מותר הנאה וכל זמן דקא עביד בחנם אסור מדקתני מדדו בין ביד בין ברגל והלכתא כתנא קמא אלא ענין דריכא מילתא

אחריני היא וההוא ינוקא שפיר אורי ורבי נתן ורבנן כלהו מודו מתעסק במלאכתו לא אסר בהנאה ודכולי עלמא נגיעת רגל בחכם אסיר בהנאה אלא הכא במדדו בהא קא מיפלגי דתנא קמא סבר בין ביד בין ברגל מתעסק במלאכתו הוא ומותר בהנאה ור' נתן סבר דלענין מדידה ביד חיישינן כיון דדרך ניסוך ביד חיישינן דילמא משהי לה בכונה בחמרא טפי ממאי דמיבעי ליה למדידה ועל דעת ניסוך ולא מינכר ותנא קמא לא חייש ומיהו דוקא במדידה דמוכחא מילתא אם היה מתרפא במלאכתו אבל דריכה דאשפר דמתרפא ולא מוכחא מילתא והיא מלאכה נמשכת זמן רב ועוסק בה בידיו וברגליו ודרך בני אדם להפסיק בה מעט לפוש בהא חיישינן והיינו מתניתין דאין דורכין בגת דחיישינן להו ומיהו בדציירנא ליה לידיה שרי וכיון דכן לא חיישינן תו ופרכינן והא מנסך בכרעיה כלומר דהאי חששא איתא גבי כרעיה ומהדרינן ניסוך דרגל לא שמיה נסוך כלומר האי חששא לא חיישינן גבי רגל בעוסק במלאכתו ודכולי עלמא נמי ואפילו לר' נתן חיישינן לה ואפילו לענין ידים במגעו ע"י ד"א ועוסק במלאכתו לפי שעה כגון מדדו בקנה והתיז את הצרע' בקנה או עוסק במלאכתו לפי שעה ביין שלא נגמרה מלאכתו כגון מטפח ע"פ חבית מרותחת דבכל הני תניא ימכר ולא איפליג רבי נתן ואיפליג ר"ש למשרי אפילו בשתיה ואיסתפק לן אליבא דתנא קמא הוא הדין אפילו מדד ביד.

עוד כתב ובפיו נמי עושה יין נסך להיאסר בהנאה וכדתניא אגרדמים נכרי שקדח במינקת והעלה או טעם מן הכוס והחזירו לחבית זה היה מעשה ואסרו כלומר מפני תערובת אותו יין שהחזיר לחבית ואתיא כרבנן דרשב"ג דאסר תערובת סתם יינן ודלא כרשב"ג דאמר ימכר כלו לנכרים חוץ מדמי איסור שבו ופלוגתא היא בירושלמי דגרסינן התם מהו שיעשה יין נסך בפיו ר' אדא בשם ר' זירא אין הנכרי עושה יין נסך בפיו ר' ירמיה בשם רבי אבהו עו"ג עושה י"נ ותני כן אגרדמים שקדח מן המניקית והעלה או טעם מן הכוס והחזירו לחבית אסור על דעתיה דרב אדא והוא שהחזיר עו"ג על דעתיה דר' ירמיה אפילו החזיר ישראל כלומר על דעתיה דרב אדא דאמר אין עו"ג עושה י"נ בפיו דוקא בשהחזיר עו"ג ומשום חזרה הוא דמחסר ועל דעתיה דר' ירמיה דאמר עו"ג עושה י"נ בפיו אפילו החזירו ישראל וקיימא לן כר' ירמיה שאמר משום ר' אבהו עו"ג עושה י"נ בפיו ובריית תניא כותיה דתניא בתוספתא קדח במיניקת ונפלה ממנו טיפה כל שהוא הרי זה אסור מפני שטיפה של יין אסורה ואוסרת בכל שהוא כלומר אותה טיפה שנגעה בפיו ועוד דטעמא דרב אדא לא מיחוור לדידן דקיימא לן דיין שמזגו עו"ג לא מיתסר אפילו בשתיה אלא משום לך לך אמרינן נזירא הילכך לא מיתסר אלא בשתייה דשפיכת מים או יין כשר לתוך יין אינו חשיב נגיעה ואפילו בשתיה לא מתסר

אלא במתכוין למזיגה ואגרדמים אפילו בהנאה אסר כדאיתא בגמרא הילכך על כרחין לדידן לית לן טעמא דרב אדא כלל ע"כ ודבריו תמהים מאד דהא לתרוייהו לרב אדא ולר' ירמיה ברייתא שמיעא להו ומר מפרש החזירו לחבית העו"ג ומר מפרש החזיר ישראל אלמא לרב אדא בהא מיתרצא ליה ואם כן היכי סלקא דעתך דהאי מפרש דאיכא מתניתא דהויא תיובתיה דקתני בהדיא נפלה ממנו טיפה כל שהוא אסורה שטיפה של יין אסרה ואוסרת בכ"ש והרי כאן מפורש דבלאו חזרה מתסר משום טעימת פיו ואישתמיטתיה לרב אדא ותו לפום מאי דמשמע ליה למחבר רב אדא בר זעירא מאי אהני ליה פירקוה דאמר החזירו עו"ג בלאו האי סופ' נמי תיקשי ליה רישא דתני אגרדמים שקדח במיניקת והעלה אסור ומאי אסור בהנאה כדאיתא בגמרא ולדידיה אמאי כיון דאין טעימת פיו עושה יין נסך ותו למאי דפריש המחבר לא ידע רב אדא דזריקה או שפיכת משקה לתוך יין הן יין הן דבר אחר אין עושה י"נ דזריקה לא חשיבה כמגע ואינה עושה י"נ ואם הם בני איניש אנו חמורים ומי איכא מידי דאנן ידעינן ואינהו לא ידעי אלא דברים אלו משמע אחר יש להם ואני אפרש דפלוגתא דרב אדא ור' ירמיה בירושלמי לפי שהוא כמתכוין למלאכתו ובטעימת פיו פליגי ופליגי אי חשוב כמתכוין למלאכתו לענין להיאסר בהנאה או לא ולכולי עלמא קדח במיניקת והעלה יין לפיו דינא הוא דמתסר שהרי אין שתייתו נראית שהוא מתוך המיניקת ואיפשר שמפסיד בה ומשתהה בה מה שאין צורך למלאכתו ומתכוין לנסך וכיון דהוא גופיה דינו כנוגע בכולה ועוד שהרי מיניקת זו ראשה אחר בכד וראשה אחד בפיו ואחר שאנו חוששין לו מתוך שאין שתייתו נראית לנו שמא מתכוין לנסך בראשה אחד של מיניקת שהוא נתון בחבית. אבל ראיה דמייתו התם אמאי דקתני או שטעם את הכוס והחזירו לחביות דהכא ליכא אלא טעימה בכוס ובדבר הנראה לנו ואמרינן דמתסר ופריש רב אדא כשהחזירו עו"ג כלומר שלקח הנכרי כוס אחר שתייתו ונגע ביין והחזירו לחביות והאי דלא פריש לה משום דבכללה הוא מסתמא דבהדי דמחזיר לו לחבית נוגע בה בכוס והויא כעין נגיעה דלא צריכא ליה והויא כעין כונת מגע אי נמי אפשר דשפיכת יין בתוך יין אחר היינו אוריק אוריקו ונאסר הראשון בשתייה ובדלא צריכא ליה אסור אפילו בהנאה וההיא מתניתא דתניא קדח במיניקת והעלה ונפלה ממנו טיפה אסור שטיפה של יין אסורה ואוסרת בכ"ש אפשר דלא מתרצתא כיון דלא אייתו לה ולא חשו לה דודאי קשיא לההיא מתניתא כיון שהיא סבורה דטעימת כוס אוסרת והיא כנגיעה בכונה שאוסרת למה לי טעמא דטיפה אסורה הא ודאי נוגע בפיו כנוגעת בכולה דמי אחר שסופו של קילוח זה לירד בתוכו אי נמי אפ"ת דמתרצתא ומאי טיפה המפסקת מפיו בשעה שמפסיק לשתות וחוזרת בחבית

וחשבינן להאי יין העולה בפיו כקילוח העקור לגמרי מן החבית ולא חשיב כנוגע בכלה ולא מתסרא אלא אותו טיפה אפשר למאן דאי"ל דאינו עושה י"נ בפיו דבמיניקת חששו מתוך שאין שתייתו נראית לאסור אותה טיפה כדין י"נ וכדכתיבנא לעיל ומכל מקום לענין ראשה של מיניקת שנוגע ביין לא חששו אליבא דהא מתניתא דהתם אי לאו משום האי חששא דההיא מתכוין למלאכתו הוא ומכל מקום אינו נראה כן בשיטת גמרתנו אלא נוגע בפיה כנוגע בכולה מיהו אפילו בההיא מתניתא לא מתמר אלא בהעלה דוקא ולפי גמרתינו אין זה אלא בקנישקניז שהיא הדרך עקלתון אבל במיניקת שהוא מכוון לא שמענו אלא הרי הוא כנוגע ממש בפיה.

ההוא עיבדא דהוה במחוזא דעל נכרי לחנותא אמר להו אית לנו חמרא לזבוני א"ל לא הוה יתיב חמרא בכולא שדא ביה ידיה ושכשך ביה אמר האי לאו חמרא שקליה מריה דחמרא בריתחיה ושדייה בחביתא דחמרא שרייה רבא לזבוני לנכרים כלומר ואפילו המשוכשך אפלוג עליה רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן נפקי שיפורי דרבא ושרי ושיפורי דרב הונא ואסרי. פירוש דסבר רבא דהאי נכרי לא נתכוין אלא לאתפושינהו אדיבוריהו והו"ל כמדדו דקיימא לן דאסור בשתיה ומותר בהנאה ואידך רבנן סברי דשכשוך יתירה דשכשך ביה אסר ליה בהנאה דלא שרינן אלא מדדו דלא עביד מידי אלא כמה דמיבעי למלאכתו אבל כל היכא דעביד טפי ממאי דמיבעי ליה ואפילו פורתא בכל דהו מיתסר דחשיב נגיעה בכדי והכא נמי לא מיבעי ליה לשכשוכי אלא למשקל מיניה פורתא בידיה ולמימר האי לא חמרא הוא לאתפושינהו אדיבוריהו הילכך שכשוך יתירא חשיב נגיעה בכדי ואסר ליה אקלע רב נחמן למחוזא אקלע רבא לגביה א"ל רבא לרב אליקים שמעי' טרוק גלי דלא ליתיה איניש ולטרוד בעא מיניה כהאי גוונא מאי א"ל אסור אפילו בהנאה א"ל והא מר הוא דאמר וכי שכשוך עושה יין נסך כלומר שכשוך כי האי א"ל אימר דאמרי אנא לבד מההוא חמרא בדמי ההוא חמרא מי אמרי כלומר והכי אמרי וכי שכשוך כי האי עושה אותו כודאי יין גמור שנסך לע"א ויאסור כל תערובתו יין ביין הא ודאי לא שאין זה חשוב כיין נסך גמור שאסור מן התורה שאין תקנה לתערובתו אבל חשו כיון שנגע בו נכרי נגיעה בכדי שאסור מדרבנן ומיהו יש בתערובתו תקנה שימכר כלו לנכרים חוץ מדמי איסור שבו.

ואיתיה ראיה לרב נחמן מדתניא אגרדמים עו"ג שקדח במיניקת והעלה או שטעם מן הכוס והחזירו לחבית זה היה מעשה ואסרוה ואפשר דאסרו בהנאה קאמר וראיה מסופא דקתני או שטעם מן הכוס והחזירה חבית כלומר והחזירו עו"ג ונגע בו בחזרתו או הרקתו ומההיא חשבינן נגיעה בכדי או הרקה בכדי להיאסר היין בהנאה אע"ג דעביד אגב

אורחיה כל דכן הכא ואם איתא דמתניתין משום הרקה ואפילו הכי אסרי כוליה חמרא לית ליה דרשב"ג דאמר בכי הא ימכר כלו לנכרי חוץ מדמי איסור שבו ושמואל נמי אמרינן דסבר שבו ושמואל נמי אמרינן דסבר ליה הכי בהאי עובדא כרב נחמן דאסר בהנאה משום שכשוך יתירה דחשבינן כנגיעה בכדי והא דאמרינן לעיל גבי נוגע ברגל בעוסק במלאכתו הוה עובדא ושהייה שמואל תלתא ריגלי ואמרינן עלה דאי משכח תנא דשרי כר"ש גבי מדדו ברגל שרינא ליה ואפילו בשתיה התם גבי מדידת רגל היינו דאי משכח תנא דשרי כר"ש וחשיב מדידת רגל כמדדו בקנה דהוי ע"י דבר אחר אבל בעלמא לא סבר לה שמואל כר' שמעון דאי לר"ש בכל נגיעה במתעסק במלאכתו אסר אפילו בהנאה לבר מהני תלת דחשיב מדדו בקנה והתיז הצרעה בקנה ומטפח ע"פ חבית מרותחת דר"ש כי שרי שרי אפילו בשתיה וכי אסר אסר אפילו בהנאה אבל שמואל מודו בנגיעה כמתעסק במלאכתה דאסור בשתיה ומותר בהנאה דלא אסר אלא בהאי עובדא דמחוזא דאיכא שכשוך יתירא דחשבינן כנגיעה בכדי והא דלא כר"ש הילכך לשמואל שלשה דינין יש בדבר בהני תלת דר' שמעון ומדידות רגל דהוו כותייהו שרי ואפילו בשתיה בנוגע במתעסק במלאכתו אסור בשתיה ומותר בהנאה נגיעה בכדי אסור אפילו בהנאה ומתניתין דאסרין לדרוך עם הנכרי בגת משום נגיעת ידיו הוא כדפרישנא לעיל והכא נמי איכא לפרש לדרב למאן דגרס לקמן אמר רב חסדא אמר רב הלכתא כר"ש דהא רב גופיה סבר בנגיעה שלא בכוונה אסור בשתיה ומותר בהנאה בההוא עובדא דסליק לדיקלא לאחותי לוליבא וכיון דכן לא סגיא דסבירא ליה לגמרי כר"ש אלא כסברא דשמואל ואם איתה הכי גרסינן בההוא עובדא בהדי דנחית נגע בחמרא שלא בכוונה ונגע בידיה קאמרינן ולאו בלוליבא דאם איתא דסבר לה כרב שמעון מגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונה מותר ואפילו בשתיה ואיכא נוסחי דגרסי אמר רב אין הלכה כר"ש ונפל לבור ועלה מת בהאי טעמא שייכא דמגעו שלא בכוונה הוא ושרי בהנאה ומגעו שלא בכוונה או מתעסק במלאכתו חדא היא לדידן דבכולהו אסור בשתיה ומותר בהנאה וכן במגעו ע"י דבר אחר לדידן דלא שני לן בכל דבר שהוא כדרך נגיעה ולאפוקי שלא כדרך נגיעה כגון מתעסק בקורה ונגעה ביין דבהא שרי לגמרי לכולי עלמא ומיהו נפל לבור ועלה לר"ש כיון דדרך אונס הוא בכלל אידך תלת נינהו דשארי אפילו בשתיה ולית הלכתא כותיה ומיהו עלה חי לכולי עלמא אסור דמנסך הוא עם עלייתו ובריא דההיא דאגרדמים עו"ג שהיה שולה חרצנים מן הבור אסור בשתיה ומותר בהנאה משמע מינה דטפי חיישינן לדריכה דטפי איכא היתה לעסק במלאכתו בשולה חרצנים מדריכה דהתם אורחא דמילתא דבעודו בגת מפסיק ועומד לפוש ושוהה יותר מן הצריך למלאכתו

ואלו דברים מסורים לחכמים לפי מה שראו והנה נתבארו דברינו באגרדים ובדברי רב ושמואל ובדברי המחבר עלו בערבוביא.

עוד כתב המחבר נגיעה בידו בסיבת כלי שנפל לו לתוך היין וכיוצא בו והוא רוצה להצילו בתחילת נגיעתו אינו אוסר בהנאה דמעשים מוכיחין עליו דלהצלת כלי שנפל לו לתוכו נתכוין אבל מכל מקום אסור בשתיה דאין לך מגע גופו ומותר בשתיה אבל אם לא אחזו בידו לאחר הצלתו של כלי כדי שלא יוכל לשכשך אסור ואפילו בהנאה לאחר מיכן נותן דעתו ומשכשך ואוסרו אפילו בהנאה דגרסינן התם ההוא אתרוגא דנפל לחביתא דחמרא אתא עו"ג שדא ידיה ונקטיה ואמר להו ר"א אקפוה לידיה כי היכי דלא לישכשך וברצוה עד דשפייה ולהתירו בהנאה וכן פירש רש"י ז"ל ועיקר ע"כ. ואיני מבין דבריו במה שכתב אבל אם לא אחזו בידו לאחר הצלתו של כלי די שלא יוכל לשכשך אסור אפילו בהנאה דלאחר מיכן נותן דעתו ומשכשך ואוסרה אפילו בהנאה מאי קאמר אי חזינן דשכשך ודאי אסיר דהויא לה נגיעה בכדי אוסרת כדכתיבנא לעיל אי חזיניה דלא שכשך אלא לאלתר דנקט ההוא מידי אפקה לידיה כעוסק במלאכתו הא ודאי פשיטא בהא דלא מיתסר בהנאה וההיא דרב אשי עצה טובה הוא דאשמעינן משום חששא דילמא מנסך אבל כל היכא דאפקה לידיה ולא שכשך ודאי מותר בהנאה דלא גרע ממדדו ביד דקיימא לן דשארי בהנאה אלא ודאי לא נתכוונו בזה דבריו.

עוד כתב נגיעה בידו ונראה שהוא מתכוין להצלתו של יין אם יש שם ישראל שיכול להצילו וקדם העו"ג והציל ונגע בו אסור ואפילו בהנאה שאלו לא נתכוון אלא להצלת היין למה לו להצילו שהרי יש ישראל שיכול להצילו אבל אם אין שם ישראל עמו שיכול להצילו כמותו אפשר שהוא מותר בהנאה ע"כ. ואינו נכון כלל דכל שהוא נראה כעוסק במלאכתו ויש שם הוכחה בכך ולא עביד מידי דלא מיבעי ליה להכי אינו אסור בהנאה ומעשה דההוא ברזא אטעיתיה דאמרינן ההיא חביתא דאשתקיל ברזא דידה אתא עו"ג נקטה אמר רב פפא כל דלהדי ברזא אסיר ואידך שרי א"ד אר"פ עד ברזא אסיר ואידך שרי והוא סבר דמאי שרי בהנאה ומאי אסיר בהנאה והרבה פירשו כן וקשיא ליה היכי אפשר דמתסר בהנאה דהא מגעו שלא בכוונה הוא דקיימא לן דלא מיתסר בהנאה ולפיכך פירוש דהכא שאני דמיירי בשהיה שם ישראל ויכול להציל והילכך הו"ל כנגיעה בכדי וליתא דאם כן איבעי להו לפרושו הכי בהדיא דהא עיקר דינא תלי בהכי אלא ודאי בשתיה קאמר והאי ברזא הוא כעין קנה חלול ארוך שנותנין בנקב החבית בצדה ומוטה לצד פיו ומשם היין יוצא וסותמין אותו בעץ שנותנין לתוכו בפיו או במעט מוכין ונוטל משם אותו עץ או אותן מוכין היין יוצא דרך פיו של אותו קנה ובודאי אף כשהוא סתום

שהקנה סתום היין שבתוך אותו קנה פרוש הוא לגמרי משאר יין שבתוך החבית והוא כעין קלוח שיוצא ממנו ואין חוזר לתוכו אף כשהוא סתום ולהכי קאמר רב כל דלהדי ברזא אסיר כלומר כל אותו יין שבתוך אותו קנה חלול הוא בלבד נאסר והשאר מותר שהוא כאלו נגע בקלוח החבית שאין נאסר מה שבחבית אלא הקלוח בלבד שאין חבור זה לזה שאין הקלוח חבור לחבית דסבר ר"פ דנצוק לאו חבור והכי אמר בהדיא בשילהי ההוא מכילתא ולפיכך הקלוח בלבד אסור והשאר מותר והקנה עצמו צריך לו ליטלו משם מתוך שנאסר יין שבתוכו והקלוח בעצמו אינו נאסר אלא בשתיה איכא דאמרי אמר רב פפא עד ברזא אסור אידך שרי כלומר כל היין הנגרר אחר אותה ברזא אסור בשתיה ואידך שרי וחומרא בעלמא דאחמירו רבנן ביין נסך דאלו מדינא לא חזי למיסר אלא מאי דלהדי ברזא שכן שורת הדין שזה כקלוח הוא אפילו בעוד שהוא סתור שהרי פרש ממנו לגמרי ובדין היה שהנוגע בקלוח לא יאסור אלא הקלוח אלא דאחמירו רבנן ביין נסך ובלבד בנוגע בקלוח בלבד ואידך אוקמוה אדינא ושרי אפילו בשתיה ושייך האי טעמא בהדי טעמא דאמרינן בשילהי מכילתא דכולי חמרא בגושתא ובת גושתא גריר ולעולם נצוק לאו חבור הוא והכי הלכתא וראיה מוכרחת קנישקניז שהתירו וכן אמר לי מפי מורי רבנו משה ז"ל ואמרינן עלה א"ר יימר בר שלמיה כתנאי חבית פירוש של תרומה שניקב בין מפיה בין מצד ונתן בה ברזא ונגע בה טבול יום פירוש באותה ברזא טמאה פירוש מה שבברזא חשוב כאלו בתוך החביות שהכל חבור אחד והנוגע בו כנוגע בתוך החבית ולהכי אמרינן דכולה טמאה על ידי טבול יום אעפ"י שאין מגעו מטמא בתרומה אלא פוסל מקום מגעו הכא כולה חשיב מקום מגעו רבי יהודה אומר מפיה ומשוליה טמאה מצדה טהורה דברזא שהוא בצדה מה שבתוכו כפרוש מן החביות ואם נגע בו טבול יום מה שבתוכו בלבד טמא והשאר טהור ורב פפא כר' יהודה וכן בדין לענין יין נסך לאסור מאי דבברזא בלחוד אלא דלישנא בתראה דאמרינן עד ברזא חומרא הוא דאחמירו רבנן ביין נסך בכל מה שנגרר אחר הברזא ודוקא בשתיה וההיא דאמרינן בתוספתא בפרק שני חביות שניקבה בין מפיה בין מצדה ונגע בה טבול יום טמאה ר' יהודה אומר מצדה יעלה באחד ומאה דמשמע מינה שהמשקין מעורבין דאי לא לא שייך בטול ההיא לא אפשר כפשטה דאי סלקא דעתך מהאי טעמא משום שהמשקין מעורבין תפסל כולה שהרי זה כנוגע בכולה אלא מההיא ודאי בשניער אחר כך אתיא ואשמועינן דברזא דבצדה חשבינן כפרוש או אפשר דלענין ביטול איסורין דרבנן היקלו לענין ביטול טומאת טבול יום לעשותן כמעורבין לענין ביטולו ולא לענין טומאתו וכאן להקל עליו ומכל מקום האי דמחמרינן ביין נסך דוקא בשהנכרי נוגע בקילוח אבל מוריק אוריקי לא

מיתסר אלא מאי דנפק לבראי ודוקא בשנשפך במקום האבד אבל נשפך במקום שאינו אבד הכל מותר והכי מוכח במתניתא דנכרי רבבן ועבדן ונתן לתוכן יין וישראל עומד עליו ואינו חושש ופרישנא טעמא דחשיב כזורק לתוך הטיט ומיהו היכא דנגע בנקב שבדופן החביות בין ביד בין על ידי דבר אחר דינו כנגע בכולו אי בכדי לאסור בהנאה אי דרך מלאכתו לאסור בשתיה.

מגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע או שלא בכוונת יין או שלא בכוונה כלל מותר בהנאה ואסור בשתיה ולאו מההיא עובדא דבירם דסליק עו"ג לדיקלא דלא גרסינן בהדי דנחית נגע ברישא דלוליבא בחמרא משום דקשיא לן ההיא דרב אסר כדכתיבנא לעיל אלא נגע בחמרא גרסינן אבל יש ראיה לדין זה מההוא עובדא דאמרינן דר' יוחנן בן ארזא ור' יוסי בן נהוראי הוו יתבי ושתו חמרא אתו ההוא גברא אמרי ליה אשקיין בסוף איגלי מילתא דנכרי הוה חד אסר אפילו בהנאה וחד שרי אפילו בשתייה אריב"ל מאן דאסר שפיר אסר ומאן דשארי שפיר שארי מאן דאסר שפיר אסר מימר אמר רבנן כי הני שיכרא שתו חמרא הוא דשתו ונסכיה פירשו ואע"פ שעוסק במלאכתו חוששין שמא הוסיף במלאכתו חוששין שמא הוסיף במלאכתו במה שאינו צריך לפי שהדבר קרוב לו לפום מאי דמסקינן דמוריק אוריקי וכיון שכן בידו לפחות במזיגת הכוס או להוסיף וכאן ראוי לחוש וכל כי האי גוונא דמוריק אירוקי בכדי אסור ואפילו בהנאה. ומאן דשארי שפיר שרי מימר אמר רבנן כי הני חמרא שתו ואמרי לי אשקיין חמרא שתו ואמרי לי אשקיין חמרא אלא ודאי שיכרא שתו. ותיפוק ליה דנגע וה"ל מגע עו"ג שלא בכוונה ואסור פירוש דנגע בנטלא שנוגע ביין על ידי הכוס שנוטל על ידי הכוס מכלי היין דהשתא לא סלקא דעתך דמוריק אורוקי ואמרינן לא צריכה דמוריק אירוקי מכלל דאם נוגע ביין על ידי הכוס הרי כאן מגעו על ידי דבר אחר שלא בכוונת יין ואסרו והמחבר דחה לזו דהכי קאמר תיפוק לי דנגע בנטלא שנוגע בידו ביין שבכוס וזה אינו נכון שאין לנו להוציא השמועה מפשוטה בפירוש דחוק כדי להקל אלא הנכון כמו שכתבנו ומגעו ע"י עצמו בכל דבר שיש דרך בכך אבל מוריק אורוקי כל היכא דהוי בכדי אסור בהנאה בחנם אלא בעוסק במלאכתו אסור בשתיה ומותר בהנאה ואם שלא בכוונת יין או שלא בכוונת מגע מותר ואפילו בשתיה ומיהו לעולם לא מיתסר אלא מאי דנפק לבראי אבל מאי דלא נפק מותר ואפילו בשתיה כדאיתא בהשוכר עו"ג המסייע לישראל להוריק היין מכלי לכלי כתב המחבר שהוא מותר שלא נאסר כחו של נכרי כל זמן שהוא בסיוע ישראל ע"כ וכן הדין אבל בתוספות נסתפקו היכא דזה אינו יכול וזה אינו יכול או שהעו"ג יכול וישראל אינו יכול מהא דאיתמר בהמצניע גבי זב ואפשר דגבי יין נסך לא שני לן בהו וכלו שרו.

עוד כתב בנכרי הנושא חבית פתוחה ויודע בה והיא מטפטפת שהיין מותר שאין שפיכתו מתרבית בשביל נדנודו ע"כ ואינו נכון שהדבר נראה שטפטופו מתרבה בשביל נדנודו אבל היה לו לפרש דכל היכא דנשפך במקום האבד מותר כדמוכח במאי דכתיבנא לעיל.

עוד כתב כל מקום שאמרו במגע עו"ג וכחו שאסור בהנאה לא אמרו אלא למכרו לאחרים אבל ליטול דמיו מאותו עו"ג שאסרו מותר שאינו כמוכרו אלא כנוטל ממנו דמי נזקו ע"כ וכן זה אינו נכון אלא למאן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו (דלא) דמיתסר דאורייתא אלא דרבנן דגזרו על מגעם והילכך שרי ליה מיניה דההוא עו"ג דלא מיחזי אלא לתשלומי נזקו אבל למאן דאמר אדם אוסר דבר שאינו שלו דאיתסר דאורייתא כיון דהאי עו"ג לא הוה יהיב ליה דמי אי לאו דישראל יהיב ליה חמרא דמי ההוא חמרא מיקרי ואסיר וקשיא ליה שכתב למעלה שאדם אוסר דבר שאינו שלו אבל לפי דעתנו כך הדין לפי מה שכתבתי למעלה בסיעתא דשמיא.

והא דאמרינן ישראל שהיה נושה בנכרי מנה ואומרים לו המתן לי עד שאמכור יין נסך ואביא לך אסור משום שרוצה בקיומו כתבו המחבר דהשתא שאין הנכרים בקיאין בטיב ע"א יש אומרים שאין מגען נאסר ואם איתא אפילו המתן ואביא לך מותר ע"כ וזה אינו נכון כלל שלא דנו מעולם אלא על מגעם אבל יינן הכל אסור בהנאה בכולן חוץ מגר תושב שנחלקו בו כדאיתא בגמרא ויש אומר דיינן בכולן אסור ואפילו בגר תושב ואפילו בהנאה דגזרה שוה היא בכולן משום בנותיהן שאף היא אסורה בגר תושב אבל כשהזכירו בגר תושב יינות ונחלקו בו אינו אלא מגעו ואף זה נכון ומתקבל.

השער השלישי

פסקה א

כתב המחבר (לקמן דף צ) בקונדיטון שאנו עושין שנראה לו שהוא מותר במגע נכרי מעיקר הדין שהרי נשתנה טעמו וריחו ושמו ע"כ ותמהני על דבריו שהרי בירושלמי אסרו אותו בפירוש עד שיהא בו שליש בבשמים ואין להקל בזה במה שאין בו סמך בגמרא שלנו וזה ברור.

עוד כתב וי"א שלא אמרו שלשה חלקים מים ואחד יין הרי זה יין ולא ביתר מיכן אלא במתמד בפורצני או בשמרים אבל לא ביין עצמו ע"כ. ואינו נכון שאף ביין נאמרו דברים וכן מוכיח בפרק המצניע.

השער הרביעי

פסקה א

כתב המחבר דאפילו לר"א בעינן במפקיד יינו אצל נכרי מפתח וחותם ולרבנן שני חותמות וכי אמר רבי יוחנן אפילו יין משתמר בחותם אחד במפתח עמו קאמר והביא ראיה מדרב דפסיק הלכה כר' אליעזר ואיהו אמר דחבי"ת צריך חותם בתוך חותם וחדא מינייהו יין ע"כ האריך בזה וכל דבריו בזה כשגגה דהא אמרינן בשבת דר' חנינא התיר לבית רבי יין הבא בקרונות של נכרי בחותם אחד כר"א וסתמא דמילתא בקרונות ליכא מפתח ועוד יש ראיה ברורה מיהא דמתמהינן וכי מאחר דקיימא לן כרשב"ג דלא חייש לשיתומא וכר' אליעזר דלא חייש לזיופא מאי טעמא לא מותבינן חמרא ביה נכרי ומהדרינן חיישינן לשיבי פ' נקב פתוח שמניחין במגופה ופי' כר' אליעזר דלא חייש לזיופא דמכשר בחותם אחד מאי טעמא לא מותבינן חמרא ביה נכרים כיון דקילא לן מילתא דסגי לן בחותם אחד ותו דמשמע דלא מהדרי אזיופא כיון דסמכינן בחותם אחד אלמא דחותם אחד דוקא. והחכם כתב וכר' אליעזר דלא חייש לזיופא דמכשר בחותם. ומפתח אמאי אינו שוכר ברשותם מקומו במפתח ודיו בחותם אחד ע"כ. וזה מבואר שאינו דאטו מי לא טריחא מילתא דמפתח וחותם אחד כשני חותמות אדרבה איכא טירחא טפי דבעינן בית חלוק לעצמו ותו דהא ליכא למימר דלא ניחוש דמהדרי אזיופא כיון דבעינן בית חלוק לעצמו במפתח וחותם ותו דאם כן שלשה דינין הם חב"י בעי שני חותמות יין בעי חותם ומפתח חמפ"ג בעי חותם אחד. אלא ודאי מבואר הוא שזה אינו נכון כלל ומילי דחוכא נינהו אלא דר"א בחותם אחד מכשר ומפתח חשיב כחותם כדאיתא בגמרא. רבנן בעו שני חותמות ושני מפתחות כשני חותמות וכי אמר רב בחבי"ת דבעינן שני חותמות אליבא דרבנן נקטה ואליבא דהלכתא איתא במטהר יינו של עו"ג ונתנו ברשותו ולעולם יין בחותם אחד או במפתח סגי ליה בין ברשותו של עו"ג בין של ישראל החשוד בין ישראל מומר וסוגיין דאמרינן היכי דמי חותם בתוך חותם כלה אליבא דהלכתא במטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו וזה ברור.

עוד כתב בענין חותם דדוקא בשרואה ומכיר קשריו בטביעות עין ע"כ. וזו ודאי כשגגה דכל היכא דאיכא טביעות עינא אפילו בלא חותם כלל כל דכן דלא אפשר דליפליגו בחותם אחד אלא הנכון כדברי האומרים שיכיר שחותם זה כעין חותמו שעשה בו ואפשר היה ודאי לזייף אלא דאמרינן מסתמא דלא טרח ומזייף.

עוד כ' בשער השני כתב במוכרי יינו לעו"ג הא דאמר להו רב להנהו סבוותא כי כייליתו חמרא לעו"ג אקדימו ושקולי זוזי מינייהו והדר כיילי להו ואי לא נקטי אוזפינהו והדר'

יהבו להו כי היכי דתיהוי הלואה גבייהו ואי לא עבדיתו הכי הוי יין נסך ברשותייכו כי שקליתו דמי יין נסך שקליתו ואוקימנא בדכאיל ורמי למנא דעו"ג ודמנח בחצרו של ישראל ומנח אארעא וכמאן דאמר כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח וכיון דכן כי מטי לארעיתו של כלי נעשה יין נסך ואינו נקנה עד שיטול הנכרי הכלי ואפילו לרשב"ג דשארי למכור לנכרים חוץ מדמי איסור שבו מכל מקום לערב לכתחילה אסור והשתא דהקדים לו דינר מותר ואפילו אליבא דר' יוחנן דסבר דבר תורה מעות קונות בישראל הא לנכרי במשיכה אפילו הכי כיון דפסק ונתן מעות על דעת להוציאם נתנם ולקנותם מעכשיו ע"מ שיתן לו יין לבסוף נמצא בשעה שנותן לאו דמי יין נסך הוי וכשנוטל הנכרי יינו באותה עת אין ישראל נוטל מעות ולפיכך מותר. ואם תאמר רוצה בקיומו הוא שהרי העו"ג יכול לחזור בו עד שימדוד לו כל מה שפסק וכדקיימא לן כור בשלשים סאה בסלע יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה נראה לי דכיון שנתנה על דעת להוציאם שוב אינו יכול לחזור בו במה שמדד מיהת וההיא דכור בשלשים בשלא הקדים לו דינר הא הקדים לו דינר כל סאה וסאה שמודד קנה לאלתר שמשך ע"כ ותמהים דבריו דודאי בעיקר דין זה אני מודה לו וכן כתבתיה בבבא בתרא בסיעתא דשמיא. אבל עדיין מה תירץ בזה שהרי יין זה אינו נקנה כלל עד לאחר שלקחו הנכרי כלו לאחר מדידה שהרי אין שם במה יקנה כלל עד שיטול הנכרי הכלי וכבר נאסר יין זה ואינו דומה לההיא דכור בשלשים דההיא יש לו במה יקנה ראשון ראשון לאחר מדידתה אלא ודאי זה אינו אבל הנכון כמו שפירש מורי רבנו משה ז"ל דר' יוחנן הוא דאמר מעות בישראל קונות הא לעו"ג במשיכה אבל אמימר ורב סברי דלישראל מעות קונות ולא משיכה הא לעו"ג במשיכה והוא הדין למעות הילכך בהקדים לו מעות מותר.

בענין חומץ הדברים ברורים לפי שורת הדין דכל דאקרי' דריחיה חלתא תלתא יומי בתר הכי הוי חלא אבל שמעתי דכל שמפרישין אותו ואין מסתפקין ממנו אלא בחומץ מותר במגע עו"ג וכן ראוי לעשות מעשה.

בענין קונדיטון והוא יינמלין והוא יין ודבש ופלפלין בפירוש אמרו בירושלמי שיש בו משום יין נסך אלא אם כן שלישו דבש ופלפלין ואין להקל בזה כמו שכתבתי למעלה.

והא דאמרינן גבי גר תושב דמייחדין אצלו יין כלומר ברשותינו דליכא למיחש לאיחלופי ולא למשקל מיניה ולא למשתיה מיניה דאינו חשוד על הגזל ולא על אחת משבע מצות.

ואין חוששין שמא יכנס כאן עו"ג אחר ויגע בו דלהכי קביל עליה נטירותא שלא יבא נכרי אחר ויגע בו אבל אין מפקידין אצלו יין דכיון דברשותו אין מקפיד על מגע נכרי חבירו אבל ישמעאלים אעפ"י שאינם חשודין ליגע בשביל ניסוך חשודין ליגע כדי ליטול

ולגנוב או לשתות וזה שלא כדברי המחבר ומכל מקום אין מגען אוסר בהנאה אבל יינן גזרה שוה היא כל מקום שבנותיהן אסורות יינן אסור בהנאה.

שנינו בברייתא בפרק רבי ישמעאל אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של עו"ג ומלאוהו יין וישראל דר באותה חצר מותר ואעפ"י שאין מפתח וחותם בידו בחצר אחרת מותר והוא שמפתח וחותם בידו וכבר כתבנו למעלה דאליבא דרבי אליעזר במפתח או חותם סגי ושני מפתחות כשני חותמות ושלא כדברי המחבר וכשאין הנכרי דר באותה חצר מותר ואפילו נמצא העו"ג עומד בצדו של יין כל היכא דנתפש כגנב על הכניסה כללו של דבר הרי הוא לגמרי כרשותו לכל דבר שלקח ישראל או השכיר ביתו ואין העו"ג דר בו כרשותו של ישראל לכל דבר וכל זמן שישראל ועו"ג דרין בחצר אין הפרש בין שהחצר של נכרי וישראל דר בשכירות בין שהחצר של ישראל והעו"ג דר בה בשכירות כל זמן שהעו"ג דר שם ברשות דין אחד הוא וכל זמן שאין לו שייכות ביין וישראל ועו"ג דרין באותה חצר הרי הוא בחזקת המשתמר ומותר בשישראל יוצא ונכנס ואפילו היה יין בחצר והוא שהיה הפקק עליו ולא בחביות פתוחות ממש כיון שהעו"ג עומד שם ברשות אבל מגופה דין חותם אחד יש לה כשישראל מכיר חביתו אי לאו משום שיבי לפי מה שהיה דרכן לעשות בה נקב כדין מניח עו"ג בחנותו שהנכרי ג"כ עומד שם ברשות. אבל מקום שאין ישראל ונכרי דרין בו ברשות כגון בית שמונח בו יינו של ישראל ועו"ג או שאין העו"ג דר בו ברשות ודחק ונכנס בהא תליא מילתא בנתפס כגנב על הכניסה וגרע מיניה ממניח עו"ג ברשותו דהתם ברשותו וכיון שלא שנה לעשות שום דבר אין חוששין לו אבל כאן ששנה ליכנס שלא ברשות בהא חיישינן ובעינן נתפס כגנב על הכניסה ומיהו כל זמן שהיין של עו"ג בין שהוא ברשותו של עו"ג בין שהוא ברשותו של ישראל כיון שהיין שלו אם העו"ג עומד ברשות שהיין עומד שם דעת הרב רבי אברהם ברבי דוד ז"ל דלא סגי בישראל דר שם ונכנס ויוצא כיון שהיין של עו"ג שקרוב לו לנכרי ליגע בו כיון דחביות פתוחות בלא מגופה ואע"ג דסגי בשחיטת כותי ביוצא ונכנס אפשר דלענין שחיטה רמי אנפשיה ישראל טפי ומנטר וסגי ליה ביצא ונכנס דהא ודאי בשומר לא פקפק אדם מעולם קרובים דבריו ואם כן כי אמרינן במטהר יינו של נכרים ונתנו ברשותו דאם ישראל דר באותה חצר מותר דוקא בשהיין ברשות מיוחד כגון שהיה בבית שבחצר מיוחד ליין הא אם היה בחצר אסור ומכל מקום כשהתירו בישראל דר באותה חצר דוקא ביוצא ונכנס ולא הודיעו שהוא מפליג ולא שנה הנכרי לעשות דבר שאינו ראוי נכון דלא אחיד ליה לדשא שלא נעל במנעול הא אם שנה כגון שנעל בפניו במנעול אם נתפש כגנב על הנעילה מותר ואם לאו הרי זה אסור וכל

היכא דאמרינן דלא מיתסר אלא בהודיעו שהוא מפליג דוקא בהודיעו שיעור הפלגתו הא לאו הכי דינו כלא הודיעו. וכבר כתבתי דאליבא דרבי אליעזר דקיימא לן כותיה דאסגי לן ביין שלנו בחותם אחד מגופה דינו כחותם אחד וכל היכא דשרינן כגון יוצא ונכנס דוקא בסתומות בפקק של עץ וכיוצא בו אבל בפתוחות ממש הכל אסור ולא הותר לנו בשום מקום בפתוחות ממש בנכנס ברשות אא"כ בשומר דוקא התם אפשר דשארי או בבולשת שנכנסה לעיר כדבעינן למימר קמן או בחסרות כל כך דטריחא ליה מילתא או נכנס שלא ברשות ונתפס כגנב על הכניסה ונכרי מעביר חבית התירו בבא ישראל אחריו בבא דרך עקלתון בכהאי גוונא דכל שעתא ושעתא אפשר דנפיק וחזי ליה וכל בבית חשוב כדרך עקלתון סדרתי דינין אלו לפי שהם בערבוב בדברי המחבר מקצתם שלא כדעתו והם דברים ברורים. ולפי מש"כ המחבר בכמה מקומות נראה בבירור שהוא סבור שאין המגופה סימן כלל ואינו נכון דהא בגמרא אמרינן להדיא וכי מאחר דקיימא לן כרשב"ג דלא חיישינן לשיתומא וכרבי אליעזר דלא חייש לזיופא אמאי לא מותבינן חמרא בי נכרים וסתמא קשיא לן בכלהו מדלא פירשו אמאי לא מותבינן חמרא בית נכרים בסימן אחד אלא ודאי כיון דאפילו חביות פתוחות אפשר בסתומה כל דהו בסימן אחד דהיינו חותם אחד ואורחייהו נמי דרוב חביות במגופה והנהו בהא בלחוד סגי להו להכי פרכינן סתמא אמאי לא מותבינן חמרא בית נכרים דר' אליעזר דלא חייש לזיופא בחותם אחד סגי ומגופה חשיבא כחותם אחד דהיא נמי מאן דסתר לה ומהדר לה כעין ההיא מגופה זיופא חשיב והוא שמכיר חביותיו דרוב בני אדם בקיאין במגופותיהם לא בקיאות והיכר חשוב כטביעות עינא אלא היכר קצת שצריך בקיאות קצת במזייף כעין אותה מגופה וראיה ברורה הא דמהדרינן עלה בגמרא אקושיין אמאי לא מותבינן חמרא בית נכרים ומתרצינן משום שובו ופירש רבותינו הגאונים ז"ל נקב קטן שבגופה להוציא משם ולהפיג כחו של יין כדי שלא יבקע החבית אלמא דאי לאו הכי אלא דסתומה לגמרי מותבינן בסימן דמגופה.

עוד כתב הא דתנן היה אוכל עמו על השלחן והני לגין על השלחן ולגין על הדל פקי ויצא שעל השלחן אסור ושעל הדלופקי מותר ואם אמר מזוג ושתה אף שעל הדלופקי אסור וכתב דברישא שעל השולחן אסור אפילו חוץ לפשוט ידים ושעל הדלופקי מותר דוקא חוץ לפשוט ידים והביא ראיה מן הירושלמי ע"כ ואינו נכון דכיון דבגמרא דילן מסתמינן לן סתומי ולא אדכרו בה האי הפרישא מכלל דלא סבר לה אלא מלתא פסיקת כדתנן במתניתין כל שעל השלחן אסור וכל שעל הדלופקי מותר.

עוד כתב הא דאמרינן ההיא מסוביתא דמסרה מפתחה לנכרית אמר רבי יצחק ברבי אלעזר כי אתא רב דימי אמר עובדא הוה בי מדרשא ואמרה לא מסרה לה אלא שמירת מפתח בלבד הא אם מסר לה שמירת הבית היין אסור אבל השתא דאמרינן דלא מסר לה אלא שמירת מפתח בלבד אין לו רשות על הכניסה והרי היא כאיניש דעלמא ואפילו הודיעו שהוא מפליג מותר ע"כ והיה לו לפרש דדוקא בעיר שישראל ונכרים דרים בה דהא בית כיון דמפתח ביד עו"ג חשוב הוא כפתוח לגבי דירה והוה ליה כמטהר יינו ונתנו ברשותו של עו"ג כלומר במרתף מיוחד ואף הוא אין לו רשות ליכנס שם ולא שריא בפתוח אלא בעינן שישראל ונכרים דרין בה אף כאן כיון שהוא מפליג אינו מותר אלא בעיר שישראל ועו"ג דרים בה.

עוד כתב המחבר הא דאמרינן ההוא ישראל ועו"ג דהוו שתו חמרא שמע ישראל קל צלויי בי כנשתא קם נפק אמר רבא חמרא שרי מימר אמר השתא מדכר לחמרא והדר אתי. ותו נמי ההוא ישראל ועו"ג דהוו יתיב בארבא שמע ישראל קל שיפורי דבי שימשי קם סליק אמר רבא חמרא שרי מימר אמר השתא מדכר לחמריה ואתי ואי משום שבתא אמר רבא אמר לי איסור גיורא כי הוינן בארמיותן אמרינן יהודאי לא מנטרי שבתא וקשיא ליה אם כן הודיעו שהוא מפליג אמאי אסר אמאי לא אמרינן השתא מדכר ליה לחמריה דהא קל צלוי וקל שיפורי דשבתא כהודיעו שהוא מפליג דמי ותירץ דלא אמרינן מדכר לחמריה ואתי אלא במידי דאפשר למעבד הכא כגון צלויי ושבת נמי אבל רחיצה וכיוצא בזה לא ע"כ ואיני מבין דבריו שהרי ניכר היה לנכרי דלצלויי בבי כנישתא אזל ודכוותה לא אפשר ליה הכא אבל דברים אלו מוכרעים ממקומן דאמרינן שמע קל צלויי קם נפק שמע קל שיפורי קם סליק הרי זה מוכיח שישראל זה מתוך ששמע קולות אלו קם בטירדא כאדם נחפז והשתא איכא למיתלי ולמימר אגב טירדיה לא אדכר לחמריה דאלו אדכר לא הוה אזיל לא לצלויי ולא לשבות דלא מפסיד ליה לחמריה השתא דילמא מידכר ושביק כולהו ואתי חמריה לנטורי אבל כל שהוא פורש משם בלא טירדא אלא בישוב דעתו כל שהודיעו שהוא מפליג אסור לא שנא רחיצה לא שנא תפילה ואלו דברי טעם ודברים ברורים.

בהא דתנן בפרק רבי ישמעאל במטהר יינו של נכרי ונתנו במרתף מיוחד שאינו בחצרו של עו"ג אלא שהוא רשות מיוחד לעצמו וכתב לו התקבלתי ממך מעות והרשות ביד ישראל להוציאו כל זמן שהוא נעול במנעול ואפילו בלא מפתח ובלא חותם בחביות ואפילו אין פתחו פתוח לרשות הרבים דלא בעינן פתח פתוח לרשות הרבים אלא במטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו כתב המחבר דאפילו נמצא עומד בצד היין מותר והביא

ראיה לדבריו מיהא דתנן נכרי שהיה עומד בצד בור של יין אם יש לו מלוה עליו אסור ואמרינן עלה אמר שמואל והוא שיש לו מלוה על אותו היין בפירוש הוה ליה כיינו של נכרי הא לאו הכי אעפ"י שיש לו מלוה על ישראל מותר ומייתינן סייעתא לשמואל ממתניתין דאמרינן כתב לו התקבלתי ויכול להוציאו מותר ואעפ"י שאותו ישראל חייב לו דמים כיון שאין אותו היין משועבד לו בפירוש ומדמייתינן מינה ראיה אלמא דההיא נמי דכוותה מכשרינן כלומר אפילו נמצא שם העו"ג דאי לא מאי ראיה דילמא שאני התם דלא נמצא שם העו"ג ע"כ ודבריו אלו כשגגה דכיון דבהדיא מתניתין דכתב לו התקבלתי לא תנא בהדיא היתירא אפילו בנמצא שם העו"ג לעולם הוה יכול לדחויי לה הכי דהתם בלא נמצא שם העו"ג והיכי מייתינן מינה ראיה אלא כל עיקר לא מייתינן מינה ראיה אלא למימרא דשני לן בין יש לו מלוה על אותו היין בפירוש לאין לו מלוה על אותו היין בפירוש דהא במתניתין כשיכול להוציאו מותר ואעפ"י שישראל חייב לו דמים וכשאין יכול להוציאו אסור ומיהו ודאי לא דמיאן כלל דהתם אלו נמצא שם העו"ג כל היכא דאית ליה לאישתמוטי על הכניסה כגון שלא קבע לו זמן לישראל להוציא אלא כל שעתא ושעתא יש לו עליו להוציא כיון דנמצא שם אסור דומיא דיש לו עליו מלוה דאית ליה לאשתמוטי נמי ומיהו כאן וכאן דוקא בשנמצא שם וכל היכא דלית ליה לאשתמוטיה אלא שהיה נתפש כגנב על הכניסה ודאי מותר וכל היכא דאית ליה מלוה על היין בפירוש חשבינן ליה בלא נתפש כגנב על הכניסה ומחזקינן ליה בדאית ליה לאשתמוטי ובדין הוא דליתסר כל היכא דאית ליה לאשתמוטי שהרי זה יין ברשותו של נכרי בלא חותם והמחבר הביא עוד ראיה לדבריו מיהא דהמניח עו"ג בחנותו והניח יינו בקרון דשרינן וליכא טעמא דנתפש כגנב וזו אינה דהא מניח לדעת שלא שנה העו"ג לעשות דבר שלא ברשות והתם נמי לא שרינן בחביות פתוחות ממש אלא בשהפקק עליהם ואין אנו מתירין לעולם בחביות פתוחות ממש אלא בנכנס שם שלא ברשות ונתפס כגנב על הכניסה כדפרישנא לעיל. וזו היא סברת רבנו שלמה ומורי רבנו משה ז"ל.

עוד כתב דבמטהר יינו של עו"ג ונתנו ברשות לא סגי ליה בשני חותמות אלא בשומר ע"כ וכבר כתבנו למעלה דשני חותמות חשיבי בכל דוכתא כשומר.

עוד כתב במטהר יינו של עו"ג ונתנו ברשותו בעיר שכלה עו"ג למה אסר הוא כיון שהוא דר בעיר מאי טעמא לא אמרינן ביה השתא מדכר לחמרי ואתי כדלעיל ע"כ וזו אינה שאלה וכבר פירשנו למעלה דלא אמרינן טעמא דהשתא מדכר לחמריה אלא ביוצא מתוך טרדא אבל כאן הרי ניכר לעו"ג שהוא סומך על נעילת המנעול בישוב דעתו הולך

לעסקיו ואינו חושש לשמירה אחרת ועו"ג זה אמיד נפשיה דלא משתכח ועביד באומדנא דאי נמי משתכח לא מסתפי דהא שלו הוא.
עוד כתב והיכא דטהר יינו של עו"ג ברשותו של עו"ג אחר אין דינו כמניחו ברשותו של בעל היין אלא הרי הוא כיינו של ישראל ברשות עו"ג דבמפתח וחותם סגי ע"כ וליתה דבחותם אחד סגי ומפתח כחותם כדכתיבנא לעיל והוא הדין דסגי ליה בלא מפתח וחותם ונותנו ברשות מיוחד וישראל ועו"ג דרין בה.
עוד כתב בעיר שרובה עו"ג והוא דר בשכונה שרובה ישראל ונכנסו לביתו ופתחו חביות ואינו יודע מי היה אזלינן בתר רובה דשכונה ע"כ ואינו מבין דבריו וכי מחלקין העיר בדינה למבואות ותינוקת שנבעלה בשכונה אחת ורוב העיר פסולין ורוב שכונה כשרין אזלינן בתר רוב שכונה שבקינן רוב העיר ואזלינן בתר רובה דשכונה הא ודאי ליתא ותו דקיימא לן כרבי חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב. גרסינן בפרק השוכר בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות פירוש שאלו פתחו לא טרחו לסתמן ומאי סתומות במגופה אבל בפקק דין פתוחות להן שאין סתימתן ראיה דהכי אורחא דאינשי להחזיר הפקק עליהן ולא נאמרו דברים אלא במגופה דאיכא טירחא.

השער החמישי

פסקה א

בדיני תערובתו: גרסינן בפרק השוכר נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של עו"ג פירוש שיש בו יין נסך נטלו ומדד לתוך צלוחיתו של ישראל אם יש בו עכבת יין אסור ופירשו בגמרא משום נצוק ולהכי אתסר ליה מה שבמשפך מעיקרא ולמאן דאמר נצוקן אינו חבור שפחסתו צלוחיתו כלומר של עו"ג והגיע יין אסור שבו במשפך ובודאי מתניתין דלא כרשב"ג דאי כר"ש ב"ג הא קיימא לן דאפילו יין ביין בסתם יינן ימכר כלו לעו"ג חוץ מדמי יין נסך שבו ונצוק איסורו ודאי משום תערובת ואפילו מה שהגיע לתוך צלוחיתו של עו"ג ואצ"ל מה שבמשפך מעיקרא ימכר כלו לעו"ג חוץ מדמי איסור שבו ואצ"ל מה שבא עכשיו בצלוחית של ישראל שאין מגופו של איסור בו כלל וי"מ דאסור בשתיה קאמר וטעמא דאיכא עכבת יין הא לאו הכי בשתיה נמי שרי דכל כלי שאין מכניסו לקיום והכשרו בהדחה ועמד שם יין אסור לפי שעה ונתייבש אינו צריך הדחה לפי שכבר כלה כל לחלוחית שבו ודוקא בכלי שאין בו בית קבול כגון משפך ושלא כדברי המחבר שהביא סברא זו בכל הכלים ולא נאמרה אלא בכלי שאין בו בית קבול והקשה המחבר דהא משפך ניגוב בעי וליתא שאין דברים אלו אלא במשתמש בו בגת

שהוא תשמיש מרובה אבל לפי שעה בכל כלי הגת בהדחה בעלמא סגי להו והכי מוכח בפירקין קמא דע"א בהנהו כובי דאנס בר עדי טייעא מרב יוסף ורמא בהו חמרא ואורו ליה דסאגי בהדחה וכובי כלי הגת נינהו אלא דנשתמש בהו איסור לפי שעה ואמרו דסאגי בהדחה ולא אמרו אפילו לפי שעה גזרו ביה רבנן אלא במכניסו לקיום או בגת עצמו אבל לא בכליו.

הא דתנן יין נסך אסור ואוסר בכל שהו כתב המחבר בשם רבנו תם ז"ל דדוקא ודאי יינן אבל סתם יינן בנותן טעם אפילו במינו כשאר איסורין שבתורה והביא המחבר ראיה לדבריו מיהא דתנן בהשוכר את הפועל להביא לו יין נסך שכרו אסור ואיבעיא לן עלה שכרו לסתם יין מהו אלמא סתם יינן לאו בכלל יין נסך הוא ע"כ וכבר הביאוה הראשונים ז"ל לראיה זה ולאו ראיה דשאני התם גבי שכרו דהוי קנס יתירא אסתפקא לן אי הוי הכי בסתם יינן אדרבה ראיה היא דאי לישנא דיין נסך לא משמע אלא ודאי יינן מאי אסתפקא להו ובודאי בכלה מכילתין מתניתין ומתניאתא לא אדכר סתם יינן אלא יין נסך ואיכא כמה דיני דפשיטא מילתא דהוא הדין בסתם יינן וחדא מינייהו יין נסך שנפל על גבי ענבים מבוקעות אסורות ובודאי הכי דינא בסתם יינן אלא ודאי כל היכא דמדכרי יין נסך הוא הדין לסתם יינן אבל ודאי בכל יין שאסור בשתיה ומותר בהנאה בזו מודים רבותינו ז"ל שאינו אסור אלא בששים כשאר איסורים שבתורה.

גרסינן במסכת ערלה פ"ג בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים כלן ידלקו דר"מ וחכמים אומרים יעלו באחת ומאתים ומקשינן עלה בירושלמי לר' מאיר אמאי ידלקו ולא אמרינן בה תקנתא דר"ש ב"ג דאמר בשילהי השוכר דימכר כלו לנכרים חוץ מדמי יין נסך שבו ופרקינן משום דהוה ליה דברים הניקחין מן הנכרים ושמא יחזור וימכרם לישראל ומיהו אכתי קשיא אמאי לא אמרינן בה יוליך הנאה לים המלח כר' אליעזר דאמר הכין בפרק כל הצלמים אמתניתין דנטל ממנו עצים והלכתא כותיה ושמעינן מינה דההיא דר' אליעזר ליתה בנתערב גופו של איסור כגון סתם יינן שנתערב ביין היתר אלא חבית בחבית אבל דר"ש ב"ג אמרינן בה אפילו בתנערב גופו של איסור וביין נסך ודאי אפילו דר"ש ב"ג לא אמריה בה בשנתערבה גופו של איסור אבל חבית בחבית אמרינן בה אפילו דר' אליעזר דיוליך הנאה לים המלח והכי מוכח ההיא דנטל ממנה עצים ובגמרא אמרינן ההוא גברא דאיערבא ליה חביתא דאיסורא בחמריה אתא לקמיה דרב חסדא א"ל זיל שקול ארבעה זוזי דמי חביתא ושדי בנהרא ואתיא בין בחביתא דסתם יינן בין בחביתא דיין נסך ודאי דהא בנטל ממנה עצים ואפה בהן הפת דהיא ע"א גופה ונתערבה באחרות איתמרא דרבי אליעזר דיוליך הנחה לים המלח

ופסקינן כותיה וכל מה שכתב המחבר בזה אינו נכון. ובשילהי ע"א אמרינן אמר רב נחמן הלכה למעשה יין נסך ודאי יין ביין אסור דלית ליה תקנתא חבית בחבית מותר כלומר כרשב"ג דאית לה תקנתא סתם יינן אפילו יין ביין נמי מותר כלומר כרשב"ג דאית לה תקנתא והא דאמרה דחבית בחבית אית לה תקנתא אע"ג דחבית חשיבא ולא בטלה אפילו באלף והויא לה מדברים שאוסרין בכל שהן ואפילו בהנאה הני מילי לענין דלית לה ביטול להההיא דאיסורא לעולם וכל היכא נמי דלא עבדינן תקנתא מתסרן כלהו אבל בתקנתא משתריאן אידך לבר מינה דהא ליתיה להההיא דאיסורא והיינו אליבא דרשב"ג או אליבא דרבי אליעזר במאי דשייכא מילתיה.

עוד כתב בשם רבנו יצחק ז"ל דיין של תרומה בטל בששה חלקי מים אע"ג דבעלמא אזלינן בתרומה בששים בשאינו מינו אבל יין בהאי שיעורא מיפסיד לגמרי וכתב דה"ה אף ליי"נ ע"כ וליתי מיהא דאמרינן בפרק המוכר פירות גבי שמרים של תרומה ראשון ושני אסור שלישי מותר ואמרין עלה דבהקדש הגוף לעולם אסור ויין נסך ודאי הרי הוא טמא טומאת הגוף ואסור לעולם אפשר דסתם יינן דינו כתרומה אע"ג דאשכחן דאחמירו ביה טפי אבל יין שלנו כל היכא דנפישי מיא מעל חד תלתא נפק ליה מתורת יין ואינו נאסר במגע נכרי.

גרסינן בפרק השוכר חמרא עתיקא בעינבי דברי הכל בנותן טעם חמרא חדתא בעינבי אמר אביי במשהו בתר טעמא אזלינן ואידי ואידי חד טעמא הוא ורבא אמר בנותן טעם בתר שמא אזלינן והאי חמרא מיקרי והאי עינבי מיקרי. והקשה המחבר ולאביי הא איכא חרצנים וזגים דלאו מינו וכיון דכן נימא רואין ונימא סלק מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו והשיב דחרצנים וזגים גופייהו טעמא דחמרא חדתא אית בהו ע"כ והנכון בזה דחרצנים וזגים כיון דפרישי ולא מיערבי ומינכרי לא מבטלי. ולא דמי להההיא דאמרינן בחולין בחתיכת נבלה שנפלה בקדרה דאמרינן אליבא דרב דסבר דמין במינו לא בטיל דרוטב מבטלה דרואין מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלין אותו דהתם רוטב בחתיכה איכא קצת תערובת דרוטב נבלע בחתיכה וחתיכה פולטת ברוטב אבל חרצנים כיון דפרישי לגמרי לא מבטלי אפשר דלרבא דאית ליה בששים מצטרפין לבטל מידי דהוה עצם דמצטרף בהדי בשר דידיה לבטל בשר דאיסורא.

הא דאמרינן המטהר יינו של עו"ג ונתנו ברשותו ישראל דר בחצר מותר בחצר אחרת אסור ואע"פ שמפתח וחותם בידו וחכמים אומרים עד שיהא יושב ומשמר וקאמרינן עלה חכמים אהייא אלימא אסיפא דרישא תנא קמא נמי אחמורי מחמיר קשיא הכא לימא ליה דתנא קמא לא סגי ליה במפתח וחותם אלא בחותם בתוך חותם ורבנן בעו

שומר א"נ לימא ליה דמתניתין מפתח או חותם קאמר אבל בחותם בתוך חותם שרי ורבנן סברי דאפילו בחותם בתוך חותם לא סאגי אלא בשומר ותירוצא דלא ניחא ליה דבכל דוכתא חותם בתוך חותם חשיב כשומר ובהאי תירוצא מיתרצא לה קושיא קמייתא דאמרינן דתנא קמא סבר דלא סגי במפתח וחותם אלא בחותם בתוך חותם ורבנן סברי דלא סאגי בחותם בתוך חותם אלא בשומר ותו לא קשיא הא כיון דאמרינן דסבירא לן דחותם בתוך חותם כשומר וכשטתיה דר' יוחנן דאמר הכי בפרק אין מעמידין ואסיקנא דלא מהדר אהא אלא אאחריתי דאמרינן יינו של ישראל בבית שברשותו של עו"ג אסור אא"כ במפתח וחותם וחכמים אומרים עד שיהא שם שומר ומוכר לעיר בהדיא בפרק אין מעמידין דהוא הדין לרבנן דסאגי בחותם בתוך חותם הילכך לתנא קמא מפתח או חותם קאמר דודאי תנא קמא כרבי אליעזר דסאגי ליה בחותם אחד בלא מפתח כלל דליכא דעת שלישי ור"א אוכחנא לעיל בהדיא דסאגי ליה בחותם אחד או במפתח אליבא דר' יוחנן דהלכתא כותיה ושמעינן מיהא דמפתח כחותם ושני מפתחות כשני חותמות.

בענין נצוק הרבה המחבר לכתוב והנכון דנצוק אינו חבור וראיה ברורה לזה קנישקניס דשרינא בגמרא ולא גרע מנצוק ועליה דן מורי רבנו המובהק ז"ל ובשבילה חזר בו ואמר לי מפיו דנצוק אינו חבור וכן הוא ברור ואין בו ספק.

השער השישי

פסקה א

בדיני כלי היין: כתב החכם הא דתניא בפרק אין מעמידין הכי גרסינן נודות העו"ג גרודין מותרין חדשים זפותין אסורין. ופירוש דנודות לא חשיבי כלים דמכניסו לקיום ע"כ וליתה מיהא דאמרי בגמרא בר עדי טייעא אנס זיקי מרב יצחק בר יוסף רמא בהו חמרי ואמרינן עלה דבעו מילוי וערוי שלשה ימים מעת לעת וזיקי היינו נודות אע"ג דאיכא לדחייה דההיא בזפותן מכל מקום סתמא איתמר ולא פרישו בה מידי ועוד דבר הנראה הוא דנודות מכניסו לקיום הוא אבל הגירסא הנכונה נודות העו"ג חדשים גרודין מותרין ישנים מזופתים אסורין והכי קאמר נודות העו"ג חדשים וגרודין כלומר שלא היה בהם זפת מותרין ישנים שנכנס בהן יין ואפילו לפי שעה או חדשים והם מזופתין אסורין בלא מילוי ועירוי דבשעת זיפותם נותנין בהם יין אסור והכא נמי באידך מתניתא בקנקנים הכא נמי גרסינן והאי דלא ערבינהו ותננהו משום דיני דפליגי דתני בכל חד בנודות תנא דאי רבבן ישראל וזורק בהם העו"ג יין כשר מותר דכיון דאזלי לאיבוד לא מנסכי ליה ובאידך דקנקנים אשמועינן דאיפשר לאכשורי בציר ואיפשר דלאו אורחיה דנודות בציר דטעמא דציר משום דשורף כאור ושריף בקנקנים דכלי חרש ולא בנודות

ובירושלמי אמרינן דזיקין ועירין ובירושלמי אמרינן דזיקין ועירין בעו מילוי ועירוי ואפשר דהוו זפותין ומיהו סתמא איתמר ואיפשר דכל נודות חשבינן מכניסו לקיום וכל היכא דאסרינן בזפותין מחמת זיפתן אם קלף את הזפת חזרו להכשרן והכי מוכח בהדיא בשילהי ע"א בשמעתא דגת והיכא דמתכשרי בציר דעת רבותינו ז"ל דדוקא בשנשתהא בתוכו שנים או ג' ימים והכשרו לפי ששורף ולא בעי מילוי ועירוי אבל הכשר המים לפי שמפיגין כדכתיבנא לעיל ונראין דברי האומרים דקליפה בכלי עץ מהניא ובמלוי ועירוי צריך הכלי שפה לפיו כעין גדנפא האמורה בהגעלה וצריך שלשה ימים רצופין ולא מפוזרין ונראין דברי האומר שלא יהא ביניהן כדי מעת לעת.

עוד כתב המחבר דנראין דברי האומר דבכלי מתכות אפילו שמכניסו לקיום לא בעינן מילוי ועירוי וכן בכלי עץ ע"כ ואינו נכון דלישנא דגמרא מוכח דבמכניסו לקיום תליא מילתא לא שנא חרס ולא שנא עץ לא שנא מתכות ועוד דאבטא דטייעי דחשבינן במכניסו לקיום משום התמדתו ביין ובעי מילוי ועירוי כלי עץ הוא מדלא אמרינן זיקי ואין לנו שום הפרש בשום מקום בבליעתם בין כלי עץ לכלי מתכות וכלי זכוכית כמותן.

ומאי דאמרינן בכלי נתר שאין לו טהרה עולמית כתב רבנו משה מורי ז"ל דדוקא על ידי מעשה קאמר כגון מילוי ועירוי אבל בישין סגי מידי דהוה אחרצנים וזגים והמחבר השיב אם כן שיש לה הכשר בישון אף בהגעלה וחזרת כבשונות לישתרו לאלתר ע"כ ודבריו כשגגה שאין הגעלה לכלי חרס קל וחומר לכלי נתר שאינו יוצא מידי דפנו. אבל לענין חזרת כבשונות מנא ליה דלא מהניא ליה והלא בכלי חרס בבלוע מאיסור רותח אמרו בכל מקום סתם אין לו תקנה וקיימא לן דמהניא ליה חזרת כבשונות דכי אמרינן אין לו תקנה מצד פליטתו נאסר בכל מקום אבל חזרת כבשונות כלוי הוי ומהני ליה וכן ישון מהני ליה מהאי טעמא נמי ואין זה דומה כלל לחרס הדרייני.

אמרינן בגמרא רבא כי משדר גולפי להרפניא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אברצייהו קסבר כל מכניסו לקיום אפילו לפי שעה גזרו ביה רבנן ולודאי אפילו בחותם אחד סגי אלא דסבר דהכי מזדמנא ליה מלתא מיהו דוקא בשנשתמש בו בידוע לפי שעה אבל בספק מותר דהיא גופה גזרה וזו סברת מורי רבנו משה ז"ל והמחבר לא כתב כן.

עוד כתב וכלי הגת אפילו לא נשתמש בהן אלא לפי שעה צריכין ניגוב כדאמרינן בההיא נכרי דאשתכח ביה מעצרתא דאי איכא טופח להטפיח בעיא הדחה ובעיא ניגוב ע"כ. ואינו נכון שלא אמרו אלא בגת אבל לח בשאר כלים. והיינו דאמרינן בגמרא בכובי דסגי להו בהדחה בנשתמש בהן לפי שעה וכובי היינו כלי גת והיינו דאתא לאשמועינן אלא אם כן נשתמש בהן בשעת הגתות. כתב המחבר הכשרן של כלים בסדור קטן לפי דעתו

מה שכתב למעלה וכבר השבנו עליו וכתב כל מקום שהמילוי ועירוי מועיל הגעלה מועלת ע"כ ואינו נכון שאין הגעלה לכלי חרס ואפילו באיסורין דרבנן כמו שכתבנו למעלה אבל בכלי עץ מהניא אי מכניסו לקיום דוקא בכלי ראשון או בכלי הגת אפילו בכלי שני ולענין הגעלה אין בה מקום כלל לעירוי אי ככלי ראשון או לא וכללא דמלתא כבולעו כך פולטו ובכל דוכתא דבעינן כלי ראשון עירוי לא מהני כלל וכמו שכתבנו גם בזה למעלה.

עוד כתב המחבר ואם נדרכו ענבים בגת עד שלא הוכשר הכל מותר דהא קיימא לן כרבא דאמר חמרא חדתא בעינבי בנותן טעם האי חמרא מיקרי והאי עינבי מיקרי הילכך החרצנים והזגים אינן מינו ומבטלין אותו ע"כ ואינו נכון דחרצנים וזגים כיון דהוי דבר בדל ופרוש לעצמם וניכרין בפני עצמן אינן ראויין לבטל ואיסור גת וכלים שמכניסן לקיום גם כן לאו משום פליטת בלע שלהם הוא כדפרישנא לעיל ודאי היכא דאיכא יין אסור בשתיה ומותר בהנאה דקיימא כדינו כשאר איסורין ושיעורו בנותן טעם ונפל בגת שיש בו יין מותר וחרצנים וזגים מסתברא ודאי דמצטרפין לששים מידי דהוה אעצמות דהתירא דמצטרפין לבטל איסור מפני שהאיסור מתפשט גם בהם ונבלע מקצתו בהם והוא חסר ממדתם וטעם זה בעצמו יש ביין בחרצנים וזגים דאיסורא לענין יין דהיתירא דבעינן ביין דהיתירא ששים דיין דאיסורא וחרצנים וזגים והיכא דנפלו בגת דהיתירא חרצנים וזגים דאיסורא כגון ערלה ודאי כיון דחמרא שאינו מינו בהדי חרצנים וזגים לא מצטרף חמרא כלל לבטולינהו דהשתא חמרא לא שייך כלל בהדי חרצנים ולא חרצנים לגבי חמרא ואינו דומה לאיסור שנפל לקדירה שמשערין בחתכות מברוטב ואע"ג דחתיכות לחוד ורוטב והרי הרוטב ניכר לעצמו דהתם מין במינו וכל היכא דחתיכות דהיתירא רובא מצטרף הרוטב לבטל הטעם אבל הכא דחמרא בפורצני דמין בשאינו מינו לא מצטרפי לבטל איסור ותו דהכא לא שוו שיעורייהו בהא דמין במינו באחד ומאתים ומין בשאינו מינו בששים ומיהו בההיא דהתם נמי כל היכא דחתיכות דהיתירא לאו רובה וליכא אלא חתיכת איסור וחתיכת היתר דמיערבי ולא מינכרי בהא לא מצטרף רוטב לבטולי לחתיכת איסור דהא חתיכת איסור וחתיכת היתר פרשי מרוטב וחדא אסירא ודינייהו כאלו ניכר האיסור.

עוד כתב המחבר בגת של חרס דאמרינן בגמרא דלא סגי לה בניגוב דוקא בתחלת תשמיש ביד עו"ג ע"כ וליתא דבהדיא מוכח בגמרא דגת של חרס לרבנן חשיב ככלי חרס שמכניסן לקיום ולא בעינן תחילת תשמיש ביד עו"ג אלא אפילו תחילת תשמיש ביד ישראל לעולם צריך מלוי ועירוי ובהכי טהורה.

גרסינן בשילהי ע"א הני דיקולי דארמאי דחייטי בחבלי דצורי מדיחן דצבתא מנגבן דכיתנא מישנן ואי אית בהו קיטרי שרי להו ודעת המחבר דאישון קימי ולישון בעי למשרי קטרי ונראין דברי האומר דאניגוב קימי אבל ישון והדחה לא בעי למשרי קטרי ובלאו הכי טהורין. ונשלמו דברינו בטהרה.

הבית השישי

השער הראשון

פסקה א

מענין נטילת ידים: גרסינן בפרק כל הבשר אמר רב אידי בר אבין אמר יצחק בר אשיאן אין נטילת ידים לחולין אלא משום סרכת תרומה ועוד משום מצוה מאי מצוה אמר אביי מצוה לשמוע דברי חכמים ורבא אמר מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים ואמר רבי אלעזר בן ערך מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה והקשה המחבר והא בברכות אמרינן דנפקא מוהתקדשתם והייתם קדושים והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וכתב דאי מההיא הוה אמינא דהתם למברך בלחוד ומשום ברכה ע"כ. ואיני מבין דבריו מאי ברכה דקאמר אי מברכת המוציא קאמר והא לא אפשר דהא ידים בהיסח דעת לא מיפסלי לברכה כדמוכח בפרק ערבי פסחים דאמרינן אעפ"י שנטל ידיו בטיבול ראשון צריך שיטול ידיו בטיבול שני משום דאיכא היסח דעת וצריך נטילת ידים משום טיבול ומשום סעודה ואלו משום ברכה לא אלא עיקר תירוצא דההוא אסמכתא בעלמא דמדכרין מים ראשונים והאחרונים והכא עיקר דמדכר בהדיא ידים בנגיעה והיינו מים ראשונים.

עוד כתוב שם הא דתניא קידוש ידים ורגלים במקדש עד לפרק לחולין עד לפרק לתרומה עד לפרק ומוכח בהדיא בערכין בקדוש ידים במקדש עד הפרק שמתחברת היד עם קנה הזרוע וזהו עד סוף פסת היד וגרסינן עלה אמר רב ע"כ לחולין עד כאן לתרומה ושמואל אמר ע"כ בין לחולין בין לתרומה לחומרא ורב ששת אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא ובירושלמי משמע דמחמרינן בחולין מבתרומה דאמרינן התם בשם רב לתרומה עד לפרק לחולין עד קשרי אצבעות היינו סוף פיצול האצבעות עם פיסת היד מכלל דלתרומה עד לפרק דקאמר היינו קשר אמצעי שבאצבעות והקשה המחבר היאך אפשר והלא עיקר לא אמרו נטילת ידים לחולין אלא משום סרך תרומה והיאך אפשר דתיהוי תרומה קילא מינייהו ותרץ דלתרומה דקאמר עד לפרק היינו סוף פסת היד

ולחולין עד סוף פיצול האצבעות ע"כ ואינו נכון דאם כן פליגא דרב אמתניתא ורב שמיע ליה מתניתא כדאיתא ובגמרין דפריש עד כאן לחולין עד כאן לתרומה ובמתניתא ליכא למימר הכי דהא היינו קדוש ידים ורגלים במקדש אלא ודאי עיקר כדפרישית דחולין חמירי מתרומה ואע"ג דמשום סרך תרומה משום דתרומה חמירא וזהירי בה אקילו בה כדאמרינן דלא התירו במפה לאוכלי חולין והתירו לאוכלי תרומה ושמואל דאמר ע"כ בין לחולין בין לתרומה סבר דעד הפרק דחולין ותרומה חד הוא ותרוייהו לחומרא עד סוף פיצול האצבעות ורב ששת נמי סבירא ליה דתרוייהו חד הוא אלא דלקולא עד פרק שני שבאצבעות ולרב לתרומה עד פרק שני ולחולין עד פיצול האצבעות והכי סודרא דמתניתא חמור חמור ראשון וכן דעת מורי רבנו משה ז"ל. ולענין נטילת ידים ודאי קיימא לן כל שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים.

ולענין שתיה קיימא לן דסגי ליה בחדא ידא וכדאמרינן בברכות בסדר היסבה בא להם יין כל אחד נוטל ידו אחת ובהכי סגי ליה אבל קובע עצמו לשתיה בעי נטילת שתי ידיו והכי מוכח ביומא דאמר הלכה בסעודה אדם יוצא להשתין מים נוטל ידיו אחת ונכנס פירוש שאינו צריך להשתמש כששתה אלא ידו אחת דבר עם חברו והפליג נוטל שתי ידיו פירוש משום דאסחא לדעתיה וכשהוא נוטל אל יטול מבחוץ אלא מבפנים פירוש משום חשד ואמר רב הונא לא שאנו אלא לשתיה אבל לאכול מידע ידעי דאינא דעתיה פירוש ואין חוששין לחשד ואין צריך ליטול מבפנים שמעינן מינה דלשתות נמי בעינן שתי ידיו וטעם כדאמרן. והמחבר כתב דאהשתין מים קאי שמא שפשף רגליו בידיו משום ניצוצות עד כאן ודבריו מן המתמיהין דהא בהדיא קתני אדם יוצא להשתין מים נוטל ידו אחת אלא ודאי אהא לא עיין בה.

עוד כתב הא דאמרינן נטל ידיו לא יקדש דכיון דנטל שתי ידיו כלי אדעתיה דרוצה לאכול בלא קדוש דהא משום קדוש לא צריך אלא ידו אחת ונמצא זלזל בקדוש ולפיכך לא יקדש ע"כ וליתיה כלל להאי טעמא דאטו מי שזלזל בקדוש אינו יכול לחזור בו ולקדש אלא שיקדשו לו אחרים זה אינו כלל אלא הנכון נטל ידיו לא יקדש על היין אלא על הפת דכיון דמשום כסא דקדושא לא בעי נטילת ידים ואיהו נטל ידיו גלי אדעתיה דנהמא חביבא ליה טפי ואנהמא בעינן קדושי ואסיקנא דלא מימנע משום הכי ואההיא דמימליך מצי קדושי.

עוד כתב דפת הבאה בכיסנין קודם סעודתו בזמן שאינו קובע סעודתו עליה דיו בנטילת ידו אחת והביא ראיה מן הירושלמי שאמרו סדר סעודה אורחין נכנסין ויושבין על הספסלים וקתדראות עד שכלן מתכנסין הביאו להן יין כל אחד נוטל ידו אחת הביאו

להן פרפראות כל אחד ואחד מברך לעצמו אלמא אף בפרפראות שהן פת הבאה בכיסנין סגי בנטילת ידו אחת ע"כ ואני אומר הא ודאי בורכא ואגב חורפיה לא עיין בה והלא הוא עצמו כתב למעלה במי שטיבולו במשקה שצריך נטילת ידים בשתי ידיו לפי שיש לו בו עסק בשתיהן קל וחומר לפת הבאה בכיסנין אם אתה אומר שצריך נטילת ידים כלל שצריך ליטול שתי ידיו שיש לו עסק בשתיה אלא ודאי ליתה אלא דפת הבאה בכיסנין כל היכא דלא קבע סעודתיה לא חשבינן להו אלא כפירות. ולא בעו נטילה כלל דמהיכא תיתי הא לאו משקין נינהו ולאו פת נינהו ומיהו ההיא מתניתא דתני הביאו להם פרפראות כל אחד מברך לעצמו משמע דלא חשיב ישיבה דאורחים בכי האי גונא היסבו דאי לא אחד מברך לכלן דהא אפילו ביין אמרינן לה בברכות דהיכא דהיסבו אחד מברך לכלן ברכה לכתחילה.

השער השני

פסקה א

גרסינן בירושלמי דברכות בפרק ואלו דברים תני מים שלפני המזון רשות לאחר המזון חובה אלא שבראשונה נוטל ומפסיק ובשניים נוטל ואינו מפסיק מהו נוטל ומפסיק ר' יעקב בר' אחא אמר נוטל ושונה רבי שמואל בר יצחק בעי נוטל ושונה ואת אמרת רשות אית בעי מהלך ארבעה מילין ואת אמרת רשות פירש רבי שמואל בר רב יצחק מתמיה כיון שדקדקו חכמים לומר להיות נוטל ושונה היאך אתה אומר רשות ואחרים שואלין כיון שאתה אומר במים ראשונים שצריך להלך בשבילן ארבעה מילין כמו שנזכר באותה שמועה למעלה בירושלמי היאך אתה אומר רשות וענין נוטל ושונה פירוש הראב"ד ז"ל שופך פעם אחת ומפסיק ואח"כ שונה פעם שניה כדי לטהר המים הראשונים כמו ששנינו בפרק שני דמסכת ידים מים ראשונים מטהרין את הידים שניים מטהרין את המים שעל הידים וכתב המחבר ואני תמה אחר שהראשונים מטהרין את הידים מה לנו לטהר את המים שעל הידים והלא הידים נטהרו ואין המים הראשונים מטמאין אותם שאם כן מה טהרו המים הראשונים ע"כ ודבריו תמהים מאד והלא ענין ידים אין בו ענין משורת הדין אלא כולו משערין אותו ברואין שהרי הדברים מעיקרן מתמיהין שיהא אבר אחד טמא ושאר הגוף טהור ויהא מיטמא מולד הטומאה ואדם וכלים אין מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה ויהא אבר אחד מיטהר בפני עצמו ויהא מיטהר בשאובה ובכלים אלא כלן תקנות חכמים ועיקרו של דבר למדו אותו חכמים מקידוש ידים ורגלים ובדין הוא לפי דבריהם שאמרו שהידים טמאות שניות ושני עושה משקין תחילה שאי אפשר לידים בנטילה שהרי המים מיטמאין מן הידים אלא שעשו המים

כמקוה לענין טהרת הידים ולא לענין גופו של מים ואמר שהמים השניים מטהרים את המים הראשונים ואמרו שאם יצאו מים ראשונים שבאין לטהר הידים חוץ לפרק וחזרו לפנים מן הפרק שמטמאים את הידים דכיון דידים שניות עושות המשקין תחילה ומטמאין את הידים והם לא תקנו שלא יחזרו המים ויטמאו את הידים אלא למה שתקנו נטילה והיינו עד לפרק שהם אינן חוזרין לטמאות ואפילו חוץ לפרק אין המים שהם חוץ לפרק מטמאין במקומן כל זמן שלא יחזרו שאם כן אין לדבר סוף אבל חזרו המים שהם חוץ לפרק לפנים מן הפרק כיון שהיו במקום שאינו בנטילה בעיקר תקנה הרי הן מטמאין וכל היד היא בגזרה זו של טומאה עד חבור קנה הזרוע ומכל מקום לא תקנו נטילה אלא עד הפרק וצריך לו ליזהר שלא ליגע באוכלין במותר ידו.

גרסינן בסוף שלשה שאכלו יין עד שלא נתן לתוכו מים מברכין עליו בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידים משנתן לתוכו מים מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין ממנו לידים וחכמים אומרים בין כך ובין כך מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין ממנו לידים פירוש הא ודאי פשיטה דלאו אנטילת ידים להכשר אכילה קאמר שאין נטילת ידים במשקין אלא במים שמעין טהרה עשאוה כמקוה ודוגמה דקידוש ידים אלא לנקיות בעלמא ומשום הפסד אוכלין נגעו בה ואלו דברים פשוטים ומחוורין שלא כדברי המחבר.

השער הרביעי

פסקה א

תנן במסכת ידים הכל כשרין ליתן לידים אפילו חרש שוטה וקטן ומניח חבית בין ברכיו ונוטל מטה חבית על צדה ונוטל והקוף נותן לידים רבי יוסי פוסל בשני אלו וכתב המחבר דפלוגתייהו אי בעינן כח גברא ולתנא קמא לא בעינן כח גברא וחרש שוטה וקטן וקוף כמאן דליתנהו נינהו ור' יוסי דפליג למימרא דבעינן כח גברא ולא מדין נטילת ידים דכח גברא בנטילת ידים לא בעינן כלל דמהיכא תיתי אלא משום דרביעית שיעור מצומצם חששו שמא יתפזרו מהם ע"כ ודבריו אלו כשגגה דלמה לי למתנא הכל כשרים ליתן לידים כיון דבלא נתינה כלל כשר ותו מאי אפילו חרש מאי רבותא כיון דבלא נתינה כלל סגיא ולמה לי למתנא מניח חבית בין ברכיו וכן מטה חבית על צדה כלהו משנה יתירה דהא לא בעינן לדבריו כח אחר כלל ומניח חבית בין ברכיו ומניח חבית על צדה תרוייהו מכח אדם אלא דליכא אחר אלא הנוטל עצמו ול"ל למתני הקוף נותן ליד' כיון דלא בעינן נתינה כלל ותו אי טעמא דרבי יוסי משום שיעור מצומצם ליפלוג בדידה בין שיעור מצומצם להיכא דאיכא מים טובא אלא דברים אלו משתברין ובבירור שהם

דברים צריכין ביאור כח אדם או כח אחר מנא לן בנטילת ידים דמשמע ודאי דכולי עלמא בין תנא קמא ור' יוסי כח אחר בעינן אלא דפליגי אי בעינן כח בן דעת וטעמן של דברים דלאו משום היא גופו דליהוי דין נטילת ידים מכח נתינת אחר דמקדוש ידים ורגלים ילפינן ונתינה אחר לא כתיבה אלא דנפקא לן משום דבעינן מכח כלי דרחמנא אמר ממנו ולא בתוכו וכן הדין בנטילת ידים דבתוכו לא מהני כלל ובר מיהא מכל מקום כלי בעינן ולהכי מודו רבנן ורבי יוסי דנתינת אחר בעינן דאי לא לא חשיב מכח כלי דמנא מאי קא עביד כל היכא דאתי ממילא והיכי מיקיים קרא דממנו דהא בתוכו ממעטינן מהאי טעמא כל דכן היכא דאתי ממילא אבל בנתינת אחר סגי וחשיב בהכי כח כלי כי דלי הוי הנותן ואפילו כל דהו דמכל מקום כלי מכח אחר חשיב מכח כלי ולהכי מכשיר תנא קמא חרש שוטה וקטן וקוף ורבי יוסי פליג בהני דהני כמאן דליתנהו דמו ולא חשיב בהו כח כלי עד דאתי מכח בן דעת ואפשר דבהכי סגי לרבי יוסי ולא בעי כוונה אבל במניח חבית בין ברכיו מודה רבי יוסי וכל דכן במטה חבית על צדה וכן הוא בתוספתא והלכתא כתנא קמא ומכל מקום מכח אחר בעינן לעולם ולכולהו נוטל מן הקלוח היורד מאליו לא מהני כלל והרב ר' משה בר מיימון ז"ל היטב לראות וכתב דמכח אחר בעינן אבל בן דעת לא בעינן ואפילו בקוף כתנא קמא והא דגרסינן בתוספתא הפקיע את המוליאר ונטל הימנו לידים או שנטל מן הסילון שיש בו קבולת כדי רביעית ידיו טהורות ור' יוסי אומר ידיו טמאות איפשר דפליגי הפקעת מוליאר אי חשיב מכח אדם והוא שנשתייר במוליאר כדי לקבל רביעית ובסילון נמי פליגי במעין דמטהר בכל שהו כיון דסגי לן ברביעית בכלים אי חשיב נמי הכי צנור לענין נטילת ידים כיון דאית ביה רביעית או בעינן לענין נטילת ידים במקבל מן הסילון שיהא הסילון מחובר לארבעים סאה כי ההוא דדולא דכל הבשר דמכשרינן בדליפי לארבעים סאה או אפשר דבמעין לתנא קמא לא בעי מכח אדם וסגי במקבל מן הסלון כיון שיש בו כדי רביעית דלא אתמר מכח אדם אלא בכלי ור' יוסי פוסל דבקרקע לא סגי לעולם אלא בראיון לכל גופו כאחת והיינו ארבעים סאה ואפשר דהתם נמי דוקא במטביל ידיו ואפשר גם כן ברישא בהפקיע את המוליאר דתנא קמא סבר דכל דאיכא מכח אדם בתחילתו בהכי סגי בכל אותו קלוח ואע"ג דאזל ליה כחו ואפשר דהיינו נמי מטה את החבית ור' יוסי פליגי בהפקעה מוליאר אלא בכח ראשון בלבד מותר והא לא צריכא ליה לפרושי דכן במטה את החבית דתנן לעיל אפשר דבההיא פליג ר' יוסי ובקוף ולא בחרש שוטה וקטן דמכל מקום אדם נינהו.

והא דתניא בתוספתא הנותן מתכוין והנוטל אין מתכוין הנוטל מתכוין והנותן אין מתכוין ידיו טהורות ר' יוסי אומר ידיו טמאות אלמא אפילו לרבנן כוונה דחד מינייהו

בעינן ההיא לתרומה אבל לחולין לא בעינן כוונה כדאיתא התם בפרק כל הבשר ובהדיא אתמרא התם והא דאמרינן בפרק כל הבשר אמר רב נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום התם לאו משום דבעינן כונה אלא משום דהיסח הדעת פוסל איפשר שאין סומכין על שמירתו לכל היום אלא א"נ במתנה עליהם או אפשר דמתנה דקאמר לאו למימרא דבעי תנאי להכי אלא לומר שישמור אותם דלא ליסח לדעתיה והראשון נראה עיקר.

השער החמישי

פסקה א

לא נתכונו דברי המחבר בענין ברכה בנטילת ידים והנכון דמים אמצעיים דבין בשר לגבינה וכן מים אחרונים ואפילו לענין המברך ואפילו אכל דבר מזוהם דידיו פסולות לברכה ליכא בהו ברכה שאין נטילתו אלא לנקיות ואפילו במי פירות סגיא לכתחילה ולא קפדינן לא אמנא ולא אחזותא ולא אשיעורא הילכך ליכא ברכה אלא במים ראשונים וכן כל זמן שהוא צריך לכך כגון קריאת שמע ותפילה דהא תיקון מיא וצריך לילך בשבילין עד ארבעת מילין וכל היכא דתקון מיא כעין סעודה תקון ועיקר נטילת ידים נמי מקידוש ידים ורגלים גמרינן לה ובעבודה הוא דכתיבה ותפילה במקומה וראיה לדבר נטילת ידים שחרית דכל היכא דאיפשר במיא מיא בעינן אע"ג דהיכא דליכא מיא סגי בכל מידי דמנקי כדכתיב ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'. יתברך ויתעלה שמו לעד אמן ואמן.

הבית השביעי: בית הנשים

השער הראשון

פסקה א

מראות הדמים: גרסינן בנדה בריש פרק המפלת בעא מיניה ר' יוסי בר' חנינא מרבי אלעזר הרואה דם יבש מהו אמר ליה תניתוה דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין א"ל לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי כי קמא מיבעיא לי יבש מעיקרא הא נמי תניתוה המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים ואם נמוחו טמאה אי הכי כי לא נמוחו נמי כי לא נמוחו בריה בעלמא הוא ומי איכא בריה כהאי גוונא אין והתניא אמר רבי אלעזר בר צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות וכו'. ושוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא

שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו מכה יש לה בתוך מעיה וכו'. משמע מיהא דכל שאינו נמוח לא חשבינן ליה דם וטהורה ויש חולקין בזה והחכם המחבר הכריע כדבריהם והביא ראיה מדרב יהודה אמר שמואל דמוקי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בהמפלת חתיכה בחתיכה של ארבע מיני דמים דרבי יהודה סבר דם הוא שנקרש ונעשה חתיכה ורבנן פליגי עליה ואם איתא היכי שייך פלוגתא בהא הא איכא למיקם עלה דמלתא אי דם או לא בהאי בדיקה ותו דהא תנן בפרק דם נדה דם הנדה ובשר המת מטמאין לחין ומטמאים יבשין אבל הזוב והרוק והשרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין לחין ומטמאין יבשין אלמא דרישא דדם הנדה ובשר המת טומאתן אפילו בשאינן יכולין לחזור על ידי שריה ואפילו ביבש מעיקרו דהכי מוכח התם בהדיא אבל ההיא דשערות שאני דצורתא מוכחא עליהן ועלה אמרינן דכי לא נמוחו טהורה ע"כ ואני אומר ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם ודמי האי מרבנן כדלא גמירי אינשי שמעתא וכי לזו הוצרכנו מי איכא מאן דאמר אמסקנא דשמעתא דדם הנדה לא יטמא אפילו ביבש מעיקרו ואפילו אינו חוזר על ידי שריה הא ודאי פשיטא דכך הוא עיקר הדין ושורת הדין ומקרא נפקא לן בהדיא דיבש טמא ואפילו ביבש מעיקרו ושריה לא כתיבה אלא אנן הכי קאמרינן דשריה סימנא לדם לסימנא בעלמא הוא דמתנחינן ליה דכששורין אותו ונמוח ראיה שהוא דם ואם לאו אינו דם אלא בריה ודין זה בדם מועט כעין שערות ויבחושין וקליפות אבל כל שיצא מכלל כך ונעשית חתכיה כיון שנתרבה הדם ונקרש ונתקשה ונעשית חתיכה שוב אינו נמוח בשריה ואפילו בדם מועט כעין שערות דאמרינן דשריה סימן להם אפשר דאם נשתהו זמן מרובה מוסיפין ביובש ושוב אינן נמוחין ואפילו הכי טמאין דדם היבש טמא הוא ולאפוקי זוב ורוק ושרץ ונבלה דכל שנתייבשו עד שאינן חוזרין שוב אינן מטמאין ומתניתין דהתם עיקר קתני ובסימנא לא איירי וראיה ברורה בזה דכי בעינן דם יבש מהו ומהדרינן להדיא תנינא המפלת כמין שערות וכו' תטיל למים אם נמוחו טמאה אלמא כל דם יבש אע"ג דלאו כעין צורות חדא היא לגמרי בהדי ההיא דהתם ובכלהו אם נמוחו טמאה ואם לאו טהורה כעין דהא אמרת דכמין שערות וכמין עפר וכמין יבחושין איפשר דהוי דם ואפשר דהוי בריה וכשנמוחו הוברר הדבר דהוי דם ולהכי מצרכינן להו להטיל אותם במים אע"ג דהוו כעין צורות חוששין להם לדם ובעו בדיקה ואם נמוחו אמרינן דנתברר דדם הוא שנתייבש דמתרמי דהוי כעין הני צורות וכיון שכן כשלא נמוח אמאי מטהרת ליה ולא אמרת דם יבש הוא אע"ג דכעין צורות ותהא טמאה כיון דאיפשר ניחוש להכי דהא אמרת דאפילו בלא נמוח איפשר דהוי דם וכי תימא רובה דהני צורות בריה

הן אם כן לא תיבעי בדיקה דהא כל היכא דאיכא רובה לא בעי בדיקה אע"ג דאיפשר וראיה לדבר מההיא דאמרינן בחולין דהות משדרא כרעא בתרייתא ותלינן בשגדונא משום דשכיח ולא בעי בדיקה בגיד הנשה אע"ג דאיפשר ותו דהא תנא עפר דלית ביה צורה כלל וליכא למתלי ביה התירא משום טעמא דצורה אלא ודאי סימן מובהק הוא וכל היכא דלא נמוחו לאו דם הוא וטהורה ומתניתין תנא מידי דאית ביה צורה ומידי דלית ביה צורה כגון עפר למימרא דהני והני בבדיקה תליא מילתא ואם נמוחו טמא ואם לאו טהורה כדכתיבנא.

השער השני

פסקה א

שער הפרישה: כתב החכם דאסור לאכול עמה על השלחן כי הא דתנן לא יאכל הזב עם הזבה ע"כ ונראין דברי האומר דדוקא בשאוכלין שניהם בפני עצמן או שמסובין סמוכין אבל אם היו שם אחרים אוכלין ומפסיקין ביניהן מותר.

עוד כתב פעמים שאדם צריך לפרוש מן האשה ואעפ"י שלא הרגישה בדם ואלו הן מי שהגיע עת וסתה והבועל את הבתולה ומי שתבעוה לינשא וניפיוסה והרואה דם מחמת תשמיש הגיע עת וסתה כיצד כל אשה שיש לה וסת בין וסת קבוע בין וסת שאינו קבוע אסורה לבעלה כל אותה עונה שהיא רגילה לראות בה וכמה עונה או יום או לילה רגילה לראות ביום אסורה כל אותו היום רגילה לראות בלילה אסורה כל הלילה דבר זה דרבנן הוא דמדאורייתא אינה אסורה עד שתראה כמו שיתבאר בשער הוסתות ע"כ ואינו נכון דבהדיא מוכח בשבועות גבי היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דקודם שתראהו אסורה לו דאורייתא אבל עיקרן של דברים כך הם דפלוגתא הוא וסתות אי דאורייתא אי דרבנן למימרא אי מחזקינן לה בשעת וסתה בודאי רואה ואפילו בדקה אחר כך ומצאה טהורה טמאה דאמרינן דודאי חזאי דאי דאורייתא אמרינן דודאי חזאי ואי דרבנן לא אמרינן בהא דודאי חזאי ולא מחזקינן לה בודאי אלא אמרינן דספק הוא ואפשר דלא חזאי ואם בדקה בתוך זמן שרגילה בו שנמשך לה נדתה ומצאה טמאה הרי היא טמאה דאמרינן דמההיא שעתה הואי ואם בדקה ומצאה טהור טהורה ותו נפקא לן מינה דאי מחזקינן לה בודאי חזאי אסור לו לבעלה לבא עליה עד שידע שכבר טבלה וטהורה היא ואי אמרת דספיקא הוא מותר הוא לבעלה לבא עליה אחר שהות ספירת שבעה וטבילה דאמרינן דילמא לא חזאי ואם תמצא לומר חזאי שמא טבלה שדרך הנשים לטבול לאלתר שיוכלו לטבול או להשתדל להודיע לבעליהן שלא יכשלו ומכל מקום בין למר בין למר אפילו למאן דאמר וסתות דרבנן אפילו בריא לה שלא

ראתה אסור לה לשמש משהגיע וסתה כל אותה עונה כיצד אם רגילה לראות בסוף היום או בסוף הלילה אסור לו מאותה עת עד חשכה או מאותה זמן עד זריחת השמש ואיסור זה מן התורה מדכתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם לפי שדרכו של דם לבא בהרגל התשמיש וכן בחצי יום אסור מאותו זמן עד חשכה וכן בתחילת היום אסור לו עד חשכה וכן בחצי לילה אסור לו עד זריחת השמש וכן בתחילת הלילה אסור לו עד זריחת השמש כללו של דבר לעולם אסורה לו אחר וסתה עונה וכמה עונה אותו יום או אותה לילה פעמים זמן מרובה פעמים זמן מועט לפי שעת עונת הוסת ולעולם אינה מותרת לו בעונה ואפילו בריא לה שלא ראתה ואפילו בוסת שאינו קבוע כגון שנשתנה אלא שלא נעקר ואיסור תורה הוא זה אבל לפני וסתה בעונה זו כגון למודה לראות בסוף היום או באמצע היום לענין שעות שלפניו באותה עונה דהיינו מתחילת היום לענין שעות שלפניו אי רגילה לראות בסוף הלילה או באמצע הלילה לענין שעות שלפניו באותה עונה דהיינו מתחילת הלילה הא כפלוגתא דלמאן דאמר וסתות דאורייתא ומחזקינן לה בודאי רואה האי קרא דוהזרתם אתאי לעונה זו שלפני וסתה ולמאן דאמר וסתות דרבנן איסור עונה זו שלפני וסתה דרבנן וקרא אתאי לאיסור עונה שלאחר וסתה ואע"ג דלא חזאי והיינו דשרו ליה רבנן ליוצא לדרך לפקוד את אשתו ומסתמא אפילו בביאה משמע ומשום דעונה זו לפני וסתה דרבנן שרו ליה רבנן ביוצא לדרך ומכל מקום לא התירו אלא ליוצא לדרך בלבד אבל לא לבא מן הדרך והכי הלכתא דוסתות דרבנן ומאי דאמרינן בשבועות בשמעתא דהיה משמש עם הטהורה דנקטי סמוך לוסתה לאיסורא דאורייתא לא דאיק ונקיט לה כמאן דאמר וסתות דאורייתא הא למאן דאמר דרבנן אתיא כולא שמעתא בעונה שלאחר הוסת ומכל מקום לכולי עלמא לא מישתרי אינש באשתו אחר וסתה בשלא ידע בה אם טהורה אלא לאחר שהיית ספירת שבעה וטבילה והתם נמי למאן דאמר וסתות דרבנן ולכולי עלמא אחר עונת וסתה דהיינו אותו יום או אותה לילה ובריא לה שלא ראתה הרי היא מותרת לו ואפילו למאן דאמר וסתה דאורייתא דכיון דאשתהה חשבינן ליה להאידנא כמאן דמעקר וסתה אבל לא לפעמים אחרות מכאן ואילך אלא חוששת לו עד שתעקר שלש פעמים כמו שיתבאר במקומו ועוד כתב בזה בענין וסת שאינו קבוע ובענין עונה בינוני דהיינו שלשים יום דברים לא נתכנו יתבארו לפנינו בעזרת השם.

בענין בועל את הבתולה דקיימא לן בועל בעילת מצוה ופורש כתב החכם דלא שנא נערה לא שנא בוגרת דאע"ג דבוגרת אין לה טענת בתולים איכא מינייהו דאית בהו דם ע"כ ולא נתכוונו דבריו דבוגרות כולהי אית להו דמים לא אמרו אין להם טענת בתולים

אלא לענין פתח וכן כתב הרב ר' משה בר' מימון ז"ל וכבר כתבתים בכתובות בסייעתא דמרי שמיא יתעלה.

גרסינן בפרק תינוקת תבעוה לינשא וניפייסה צריכה לישב שבעה נקיים כתב החכם דלא בעינן הפסק טהרה ולא בדיקה כלל בימי ספירה לא בתחילתן ולא בסופן שחשש דם חימוד זה ראיה קטנה היא ומעטת ולאלתר פוסק הדם והביא ראיה מההוא דאמרה דרבינא איעסק ליה ליבריה בי רב חביבא ואמר ליה ליום פלוני נכתוב כתובה ואיעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא כלומר דאיתחזי להו ולא אתא להההוא יומא דאמר להו דלכתבו כתובה א"ל מאי טעמא עבד מר הכי א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רבא תבעה לינשא ונפייסה צריכה לישב שבעה נקיים אמר ליה אימר דאמר רבא בגדולה בקטנה מי אמר א"ל בהדיא אמר רבא לא שנא גדולה ולא שנה קטנה משמע מיהא דרב חביבא לאו אדעתיה ומסבר סבר דברתי' דקטנה לא צריכא מידי הילכך ודאי לא אצרכה בדיקה להפסיק טהרה ולא שבעה נקיים ורבינא נמי אתא במשלם הנהו שבעה ולא אצרכה שבעה אחריני ע"כ ואין דבריו נכונים כלל דמנא ליה הא דרבינא לא אצרכה שבעה אחריני דגמרא כל עיקר לא אתא לאשמועינן אלא דלא שנא גדולה ולא שנא קטנה אדרבה כיון דבשבעה נקיים אמרינן שבעה נקיים ספירה בעינן ספורים בנקיות ולא אפשר אלא בהפסק טהורה ולענין שבעה ימים גופייהו אי בעלמא בענין בדיקה בכל יום ויום הא נמי דכותייהו אי בעלמא סגי לן בתחילתן בלא סופן או בסופן בלא תחילתן הא נמי דכותייהו אלא אי איכא לאקולי בהא דתבעוה לינשא וניפייסה בהא בלחוד הוא דאיכא לאקולי דקיימא לן ברואה ופוסקת בו ביום דלא סגי לן בבדיקה באותו יום לענין הפסק טהרה באותו יום דאמרינן דהוחזק מעין פתוח לכל אותו יום אלא אם כן ידיה בין עיניה כל בין השמשות ובהא לא אמרי הכי אלא כיון דלא ידעינן ודאי דחזאי אלא חשש דם חמוד הוא ובדקה ומצאה טהורה אמרינן אפילו אותה דחזאי ודאי דם מועט הוא וכיון דפסקה פסקה וכן עיקר.

ומסתברא דתביעה דקודם קדושין לא כלום הוא ואזלינן בתר תביעה דבתר קדושין דבההיא סמכא דעתה והא דאמרינן בהחולץ ואיתא נמי ביומא רב כי מיקלע לדרשיש אמר מאן הוי ליומיה ורב נחמן כי מיקלע לשכנציב אמר מאן הויא ליומיה ופרכינן והאמר רבא תבעוה לינשא וניפייסה צריכה שבעה נקיים ופרקינן רבנן שלוחי הוו משדרי ומודעי התם פירוקי אחריתי איתמרו עלה דשמעתא אבל להההוא פירוש ודאי שלוחי נמי היו מקדשי מעיקר והאי דלא ארווחו בה משום דאיכא פירוקי אחריני ובעיקר ההוא פירוקא נמי לא אתא למימר אלא דמיהוא הוו שבעה נקיים מעיקרא ולעולם

בקידושין דבלאו הכי לא כלום הוא. ולישנא אחרינא התם דרבנן יחודי בעלמא הוו מיחדי ויפה פירש החכם דלאו למימרא שיתיחדו עמהן דהא ודאי כל שתבעוה לינשא צריכה ז' נקיים לא שנא קטנה ולא שנא גדולה לא שנא זקנה אע"ג דמסולקת דמים בכולהי איכא למיחש לדם חימוד וכיון דכן הוה ליה ככלה שפירסה נדה עד שלא נבעלה שאסור להתיחד עמה לא שנא עם הארץ לא שנא תלמיד חכם אדרבה תלמיד חכם אסיר טפי ליחודי כדקיימא לן כל הגדול מחברו יצרו גדול מחברו אלא מיוחדות להם קאמר ומקדשת היו אותן ואפשר אפילו נישואין ומיוחדות וראויות להן ומיהו לאחר בדיקת שבעה ימים ומכל מקום פת בסלו חשוב ומיהו בלא נישואין לא מסתבר דהא אפילו בנשואיה לא חזיא ליה בלא שבע ברכות כדקיימא לן כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואפילו ביחוד וכיון דכן לא חשיב פת בסלו כיון דאסורה לו במידי דמחוסר מעשה לאפוקי ז' ימים דממילא וטבילה ובדיקה דבדידה תליא מילתא ולא צריכה לאחריני דבהא ודאי חשיב פת בסלו אבל לא היו מתיחדין עמהן קודם שבעה ואפילו אחר שבעה נמי לא היו באין עליהם דאיכא למיחש לדר' אליעזר דאמר לא ישא אדם אשה במקום זה וילך וישא במקום אחר שמא יזדוגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו כדאיתא נמי עלה התם. תנן בפרק קמא דנדה פעמים צריכה להיות בודקת כלומר לטהרות שתי פעמים ביום כדי שלא תטמא למפרע ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה כלומר עוד זאת בדיקה שלישית שהיא צריכה לבדוק בשעה שרוצה לשמש ואמרינן אהא בגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל לא שאנו אלא באשה העסוקה בטהרות דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה לפני תשמיש שמא תמצא דם לאחר תשמיש ואיכא קלקול בטהרות אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה כלל. ואקשינן מאי קמשמע לן שמואל מתניתין היא כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן והתם ודאי בשאינה עסוקה בטהרות אלמא דאינה עסוקה לא בעיא בדיקה לבעלה כלל. ופרקינן אי ממתניתין דהתם הוה אמינא דהתם הוא באשה שיש לה וסת דוקא והתם הוא דלא בעיא בדיקה אבל אין לה וסת תבעי בדיקה קמשמע לן שמואל דאפילו אין לה וסת לא בעי בדיקה ומקשינן והא מתניתין דהכא באשה שיש לה וסת עסקינן דהא קתני ברישא במתניתין כל אשה שיש לה וסת דייה שעתה. וברישא דהא מתניתין קתני אעפ"י שאמרו דיה שעתה ועלה קאי האי סופא ועלה קאמר שמואל דלבעלה לא בעי בדיקה משמע דשמואל כי אמרה דוקא באשה שיש לה וסת ופרקינן מתניתין בין באשה שיש לה וסת באשה שאין לה וסת כלומר מתניתין וודאי ביש לה וסת ואפילו הכי קאמר דבעיא בדיקה וכל דכן אין לה וסת דצריכה בדיקה והאי דנקטה ביש לה וסת למימר דאפילו יש לה וסת צריכה

בדיקה לטהרות ולבעלה מיגו דטהרות וקאמר שמואל דדוקא בעסוקה בטהרות אבל לבעלה לעולם לא בעיא ואפילו אין לה וסת ומקשינן והא אמרה שמואל חדא זימנא דאמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לקמן בעסוקה בטהרות מכלל דשאינה עסוקה בטהרות מותרת לשמש בלא בדיקה ופרקינן חדא מכלל חברתה איתמר פירוש דלא איתמרן תרוייהו בהדיא אלא דחדא איתמרא בהדיא ואידך מכללא דההיא ואי אפשר לומר דההיא דרבה בר ירמיה מכללא דהא בההיא דרבה בר ירמיה מחדתינן דאפילו ישנה אלא ודאי דהא דרב יהודה מכללא דההיא דרבה בר ירמיה דשמעה ר"י ומינה נקט בידיה לפרושי משמיה דשמואל דמתניתין דתני בדיקה לבעלה לא אתיא אלא בעסוקה בטהרות ולפום מאי דמתמר לקמן בשילהי פירקא דדילמא רב יהודה לית ליה הא דרבה בר ירמיה ולית ליה דאמרה שמואל ואית ליה דפסק הלכה כרבי חנינא בשילהי פירקא דבעינן בדיקה לטהרות ולא לבעלה אמרינן נמי דהא אמרה רב יהודה מנפשיה מכללא דההיא ולעולם שמואל לא אמרה אלא לחדא ולעולם הא מכללא איתמרא והיינו הא דאמרינן בשילהי פירקא דתנו רבנן אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ויוציא ולא יחזיר עולמית דר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והן הן תקוניה הן הן עוותיה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ח בן אנטיגנוס ואקשינן במאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא אי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר שמואל כל לבעלה לא בעי בדיקה דאמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואוקימנא בעסוקה בטהרות הא לאו הכי לא בעיא בדיקה כלל ומפרקינן דמתני הא לא מתני הא כלומר דמתני דרבה בר ירמיה לא מתני הא דרב יהודה אמר שמואל. ואיכא דמקשה מכל מקום תיקשי דהא אמרה רב יהודה גופיה משמיה דשמואל דאמר לעיל אמתניתין דתנן ובשעה שעוברת לשמש את ביתה לא שאנו אלא בעסוקה בטהרות לא בעי בדיקה ותירוצא דהא מילתא כדכתיבנא לעיל דהא אמרינן לעיל דהא דרב יהודה אמתניתין מכללא דאחריתי איתמרא דמיעקרא דסבירא ליה דמודה רב יהודה להההיא דרבה בר ירמיה אמרינן דהא דרב יהודה דאיתמרא אמתניתין איתמרא מכללא דרבה בר ירמיה והשתא דאמרינן דרב יהודה לא מודה לרבה בר ירמיה דאמרה שמואל לשמעתיה אמריה דההיא דרב יהודה דאיתמרא אמתניתין מכללא דהא דפסיק שמואל כר"ח בן אנטיגנוס והכי ניחא דפסק הלכה אמר שמואל ופירשוה דמתניתין רב יהודה משמיה דשמואל ולאו דאמרה שמואל אלא רב יהודה הוא דאמרה מדעתיה לפום מאי דגמיר מיניה דשמואל דפסק כרבי חנינא ושמיע ליה מיניה בהדיא דדוקא בעסוקה בטהרות

דמכללא דהאי פרושא למתניתין דלעיל בשם שמואל ולעולם בין מעיקרא בין השתא לעולם אית לן דרב יהודה דאיתמרא אמתניתין מכללא דאחריתי אתמר ולעולם לבעלה לא בעי בדיקה והכי סוגיין בהדיא בכל דוכתא דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ולא עוד אלא דאיסורא נמי כרבי זירא מרה דשמעתא משמיה דשמואל דלא בעיא בדיקה ואיהו בעא מיניה מרב יהודה אם תבדוק למדת חסידות ואמר ליה דלא שלא תתגנה על בעלה ולהדיא נמי כי אמר לה שמואל פרכינן עלה מאי קמשמע לן אלמא מילתא פשיטא הוא ואלו דברים ברורים בלא שום פקפוק. וסתם מתניתין נמי כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן בין יש להם וסת בין אין לה וסת דאע"ג דדחינן לה למימרא דהא דשמואל אצטריכא אבל סתם מתניתין ודאי הכי היא ושלשה דינין בדבר יש לה וסת קבוע ויש לה וסת שאינו קבוע ואין לה וסת יש לה וסת פשוט הוא שאינה צריכה בדיקה כלל וחוששת לוסתה ואסורה כל יום וסתה תשלום היום לאחר זמן וסתה מן התורה מקצת היום לפני זמן וסתה למאן דאמר וסתות דאורייתא אסור מן התורה למאן דאמר וסתות דרבנן אסורה מדרבנן עבר זמן זה ולא ראתה שיודעת כן בבריא הרי היא מותרת ואפילו למאן דאמר וסתות דאורייתא ולמאן דאמר וסתות דרבנן בשבדקה אחר זמן זה ומצאה טהור הרי היא טהורה ואינה צריכה בדיקה כלל מכאן ואילך לכולי עלמא עד שיגיע זמן וסת אחר וכן הדין לוסת שאינו קבוע ואי זהו וסת שאינו קבוע כגון ששנתה וסתה ולא הוקבע דינה שתחוש לו כדאמרינן בהדיא בגמרא חוששת לזה ולזה עד שתעקר הראשון והוקבע השני ודינו ממש ליומו כוסת קבוע אין לה וסת כלל בשום ענין כבר כתבנו דינו. ובזו אין לו לחוש כלל ולהוציא מדברי המחבר שכתב שחוששת לעונה בינונית והיינו משלשים יום לשלשים יום ואינו כלום ונתלו באותה שמועה שבפרק כל היד עלה דמתניתין דכל הנשים בחזקת טהרה דאמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה ואינו דהא אנן סתמא קאמרינן דכל לבעלה לא בעיא בדיקה לעולם באשה שאין לה וסת ומה טעם לחששה זו אחר שאין לה וסת כלל ומה מקום בזה לשלשים יום אלא ענין אחר היא שמועה זו והריני מפרשה אמר ריש לקיש והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונותה איש לה וסת קאי דמתניתין בין באין לה בין ביש לה וסת וריש לקיש קאי איש לה וסת וקאמר דכי אמרינן בחזקת טהרה דוקא בשהגיע בתוך ימי עונתה אי זו עונה שתהא לה או משלשים יום או עשרים או אי זמן שיש לה שהגיע בתוך אותו זמן וכגון שהלך מכאן אחר שטהרה וחזר בתוך ימי עונתה אי זו זמן שידועה לה ולאפוקי בשחזר בסוף עונה ואפילו קודם וסתה לומר שהיא אסורה היום ואפילו עונה לפני וסתה אסורה לאותו יום בין בוסת קבוע בין בוסת שאינו קבוע דחוששת לו

ונוהגת בו לוסת קבוע ומיתסרא באותה עונה אפילו לפני וסתה ואפילו למאן דאמר וסתות דרבנן ואפילו לבא מן הדרך אעפ"י שהתירו ליוצא לדרך לא התירו לבא שהיא משתוקקת ליוצא יותר ואמר רב הונא לא שאנו אלא שלא הגיע עת וסתה אבל הגיע עת וסתה קודם שבא ובא אחר כן אסור לו לעולם עד שידע בודאי שספרה וטבלה דוסתות דאורייתא ומחזקינן לה דודאי חזאי ולא סגיא למשרייהו בספיקא ואפילו נשתהא ביותר אלא בידיעה ודאית רבב"ח אמר אפילו הגיע עת וסתה מותר פירוש בשנשתהא כדי ספירת שבעה מאי טעמא וסתות דרבנן מספק דילמא חזאי ואם איתא דחזאי אימר ספרה וטבלה דאורחא דנשי הכי ואתיא כאידך דרבי יוחנן דאמר אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה וסבר דוסתות דרבנן וכיון דאישתהי כדי ספירה וטבילה שריא ולכולי עלמא הניחה טמאה הרי היא בחזקתה עד שידע בודאי שהיא טהורה ביארתי דינין אלו ומקצתן שלא כדברי המחבר.

השער השלישי

פסקה א

כתב המחבר שאין וסת ההפלגות נקבע אלא בד' פעמים ע"כ ואינו נכון כמו שיתבאר לפנינו בעזרת השם עוד כתב שנינו בפרק האשה שהיתה עושה צרכיה כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ואלו הן וסתות מפהקת ומעטשת חוששת בפי כריסה ושיפולי מעיה וכמין צמרמורות אוחזין אותה וכן כיוצא בהן וכל שתקבע לה ג' פעמים הרי זה וסת אלמא בג' ראיות בלבד קובעת לה וסת ואע"ג דגרסינן בפרק האשה שהיתה עושה צרכיה א"ר הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוסתות אחד למה שלא מנו חכמים ג' פירוש לימים שנים לוסת הנקבע לימים בב' פעמים הוא נקבע לוסתות אחד פירוש לוסת דגופא אחד כלומר בוסת הנקבע בגופה כגון מפהקת ומעטשת בפעם אחד הוא נקבע הא אוקימנא לה התם כחכמים דהיינו רבי דפליג עליה דרשב"ג אבל לרשב"ג לעולם אימא לך דאינו נקבע בפחות מג' פעמים כסתמא דמתניתין דהתם דקתני היתה למודה להיות רואה יום ט"ז וכו'. שנתה ג' פעמים ליום כ' הותר ט"ו וקבעה לה יום כ' ומתניתין רשב"ג היא וקיימא לן כותיה בוסתות כדאיפסיקא הלכתא בהדיא ביבמות בשלהי פרק הבא על יבמתו ע"כ ודבריו בשגגה במאי דקאמר למימרא דשמואל אמר בחד ואמר בתרי ואמר בתלתא וכהאי גוונא לית ליה דרבי אלא הכא שמואל גמרא גמיר לה הכי דאיכא רבנן דאיפליגו עליה דרבי ועליה דרשב"ג ואית להו דקביעת וסת לא בחד גונא אלא זימנין בחד וזימנא בתרי וזימנין בתלתא דזימנין כרבי וזימנין כרשב"ג דהיינו

בתלתא וזימנין דלא כחד דהיינו בחד וכי אמרינן בתלתא למה שלא מנו חכמים פרישו בגמרא מה שלא מנו חכמים אכלה שום וראתה וכסכסה פלפלים וראתה.
עוד כתב גרסינן בהאשה ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ויום י"ו בחדש זה ויום י"ז בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג ואיכא למידק היכי דמי אי בחדשים שוין כלם מלאים או כלם חסרים אין כאן דילוג כלל אלא הפלגות והפסקות שוות ל' ושנים יום שכן מיום ראייתו והיום בכלל ליום ראייתה שלשים וב' יום וכן לעולם ואי בחדשים חסרים הרי הם לעולם ל' יום ואי באחד מלא ואחד חסר אף דילוג שוה אין כאן דראיה אחד מיום ראיה אחד עד ראיה שניה ל"ב יום וכשתחשוב לראיה שלישית הם ל' ואחד שהרי חדש אמצעי היה חסר לפיכך פירש הר"א בר' דוד ז"ל שכשם שהאשה קובעת לה וסת להפלגות שוות כך קובעה לה וסת לימי החדש כיצד ראתה ר"ח ור"ח קבע לה וסת לראשי חדשים ואע"ג שאין הפלגותיה שוות שהא' מלא ואחד חסר והילכך זו שדילגה כיון שאין בראיותיה צד השוה כלל לא בדילוג כלל שוה ולא בהפלגות שוות אומרין לימי החדש היא קובעת ולא בהשואה אלא בדילוג וכן לדבריו ראתה בט"ו בחדש זה ובט"ו לחדש זה ובט"ו לחדש זה קבעה לה וסת לעולם לחמשה עשר בחדש ואע"פ שאין הפלגותיה שוות שפעמים מקרבים ראיותיה פעמים מרחקת ראיותיה דאיכא מלא וחסר מכל מקום השוה מדותיה לענין ט"ו בחדש ע"כ ואני אומר וכן הדין אבל אדונינו מורי רבנו משה ז"ל יש לו בזה קושיא גדולה מבטלת כל זה ואומר שא"א שיהו עניני הוסתות נתלין בקדוש החדש שאין השופר שתוקעין בו גורם ולא קדוש שלנו שמקדשין אותו גורם ואי אפשר לומר שלוסת כזה יתחדש דבר בגופה ותראה וזו קושיא חזקה סותרת בבירור לפיכך אני אומר שהאמת בבירור כשיטת הרב הגדול ר' אברהם ז"ל אבל לא כדבריו שא"א שיהא קדוש החדש גורם לאשה שתראה אבל כי אמרינן בט"ו בחדש זה לא לקידוש החדש שלנו אמר אלא למוליד הלבנה לשעה שנראה שראוי לקבוע ר"ח ע"פ הראיה שמשעה זו שהוא נראה על הארץ הוא פועל בעולם והוא אינו בא בהשויה לפיכך אין הפלגותיה שוות אבל יש כאן השויה לימי החדש אחר המולד כלומר אחר הראות הלבנה והשויה זו בדילוג יום אחד כגון ט"ו בחדש זה וי"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה וכן הדין בט"ו בחדש זה וט"ו בחדש זה וכן הימים קובעין וסת כגון ראתה שלשה פעמים בשבתות או בשלישי בשבת וכיוצא בזה וכן אמר בשור המועד וכן מוכח בפירוש בהלכה.
עוד כתב וסת ההפלגה אינו נקבע אלא בד' פעמים משום דבעינן ג' הפלגות ולא משכחת לה אלא בד' ראיות ולאו בבציר מהכי דקמייתא לאו בהפלגה חזיתא ע"כ ואינו נכון

כלל ומעולם לא הוזכרו בגמרא בוסת ההפלגות אלא שלשה פעמים ולא הזכירו בשום מקום בעולם וסת בארבעה פעמים אלא בוסת הדלוג ואף הוא דוקא כענין שאמרו ראתה בחמשה עשר בחדש זה וששה עשר בחדש זה ושבעה עשר בחדש זה שלא השותה מדותיה בענין זה בשום דבר לא להפלגות ולא לימים ולא לשום דבר אבל כל זמן שיש השואה בענין בשום דבר דינו שלש פעמים אע"פ שיש בו דילוג כגון בחמשה עשר בחמשה עשר בט"ו שאין השואה בהפלגות ולא בדילוג דפעמים מקרבת ראיותיה ופעמים מרחקת ראיותיה אבל יש בו השויה לענין ימי החדש שהוא בחמשה עשר וכיון שכן דיה בשלש פעמים ואפילו לשמואל וכן בוסת ההפלגה אפילו שמואל מודה ולא מיבעיא לרב דהלכתא כותיה אפילו בוסת הדילוג דמכל מקום איכא קצת השויה כשהוא בתוספת יום אחד בימי החדש ולא אמרינן קמא לאו בהכי חזיתיה וכן לרבי דאמר בתרי זמני בוסת ההפלגות כיון שאין השויה אחרת לא ליום ידוע כגון שבת או ראש חדש וכיוצא בזה ולא לימי החדש כגון חמשה עשר לחדש וחמשה עשר ולא ענין דילוג כגון חמשה עשר לחדש וששה עשר לחדש דליכא חד מהני אזלינן בתר הפלגה והוקבע לכיוצא בה אע"ג דליכא אלא הפלגה אחת אבל איכא חד מהני אזלינן בתריה בשתי ראיות בלבד משום דהוא דבר חדוש ואיכא הוכחה ומעולם לא שמענו וסת באשה אלא לרבנן בשלש ראיות ולרבי בתרתי בר מוסת הדילוג שחדש בו שמואל לרבנן ארבע ראיות דהיינו שלשה דילוגין דהא פרישנא מאי טעמא ובהאי מסתברא ודאי לשמואל אליבא דרבי דבעינן שני דילוגין ושלש ראיות ולרב דהלכתא כותיה ליתה אלא בשתי ראיות נמי הוי לרבי דכיון דליכא עונה בינונית ולא השויה לימי חדש לאלתר נקטינן דענינה ווסתה ולדילוג ומסתברא דלא אמרו דינה דדילוג אלא בענין זה שמוספת בכל פעם ומשנה יום אחד כגון מחמשה עשר לששה עשר וששה עשר לשבעה עשר וכיוצא בזה אבל בתוספת יותר מזה לא כגון מחמשה עשר לשבעה עשר ואחריו לתשעה עשר וכל שכן בתוספת יותר אלא הכי הוא כמי שאין לה וסת וראיה לדברינו בוסת הפלגות שהוא בג' פעמים ולא אמרינן קמייתא לאו בהפלגה חזיתה הא דאמרינן בשור מועד ראה שור נגח שור לא נגח שור נגח שור לא נגח שור נגח שור לא נגח נעשה מועד לסירוגין לשוורים ולא אמרינן קמייתא לאו בסירוגין הות והתם מדמינן העדה לוסתות והתם איכא שלש נגיחות הכא איכא שלש ראיות והתם איכא שני סירוגין והכא שתי הפלגות וחדא הוא בהדי הא לגמרי והקשה המחבר לסברא זו מיהא דאמרינן בפרק האשה שהיתה עושה צרכיה היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושנתה ליום כ' זה וזה אסורין ראתה פעמים ליום עשרים זה וזה אסורין שנתה שלשה פעמים ליום עשרים הותר חמשה

עשר וקבעה לה יום עשרים אלמא אינה קובעת עד שתשלש להפלגות של עשרים דהכא ודאי בהדי קמייתא דמקמי הני תלת ארבע ראיות נינהו אלא דשלש הפלגות בעינן וא"ת התם במתניתין למודה שאני דכיון דרגילה וקבעה לה וסת ליום חמשה עשר האי יום חמשה עשר בתרא בתר קמאי שדינן להו וכששנתה ליום כ' התחלת מלאכה היא וליכא אלא שלש ראיות ושתי הפלגות א"כ תיקשא הא דמותבינן לרב מברייתא דקתני היתה למודה לראות ביום חמשה עשר ושנתה לששה עשר זה וזה אסורין שנתה לשבעה עשר הותר ששה עשר ונאסר שבעה עשר וחמשה עשר שנתה לשמונה עשר הותרו כולן ואינה אסורה אלא משמונה עשר ואילך קשיא לרב פירוש דאי לרב לאלתר בשבעה עשר קבע לה וסת לדילוג והותרו השאר דהיינו חמשה וששה עשר. ומתרצינן אמר לך רב למודה שאני ודקארי מה קארי אמר לך למודה איצטריכא ליה מהו דתימא כיון דלמודה ועקרתיה בתרי זימני הויא עקירה קמשמע לן ואם איתא דבמתניתין אית לן למודה שאני מאי מותבינן ליה מברייתא על כרחין למודה שאני ממתניתין ע"כ וליתה ותשובתה בצדה דלרב ודאי אמרינן בהדיא למודה שאני ואי אמרת דבעינן שלש הפלגות אם כן במתניתין אליבא דרב ליכא אלא תרתי דהא בתרייתא בתר קמייתא שדינן להו ותפשוט דלרב לא בעינן אלא תרתי הפלגות שוות אלא מאי אית לך למימר דשאני לן בטעמא דלמודה שאני בין וסת דילוגן לוסת הפלגות דבוסת דילוגין אמרת למודה שאני למישדי ראייה קמייתא בתר קמייתא ולא בוסת הפלגות אלא דשדית לה בתר בתרייתא ואיכא שלש הפלגות לדידן נמי אמרינן איפכא ואדרבה הכי מסתברא דבוסת הפלגות שדינן ראיה בתרייתא להפלגה קמייתא דהיא ראיה קמייתא להפלגה בתרייתא הא שדינן בתר הפלגות קמייתא ובהא מודו כולי עלמא כיון דזיל הכא וסת הפלגות הוא וזיל הכא וסת הפלגות הוא ואפילו שמואל מודה בהא ומודה שמואל נמי בוסת הפלגות דלא בעינן אלא תרתי כדפרישנא לעיל אבל בוסת דילוגין כיון דאיכא שנוי וסת בהא ראיה ראשונה להן דהיינו יום חמשה עשר מתחשב בהן כלומר עם האחרונות דהא מההיא איכא דילוג דקמייתא בט"ו ואחריה בששה עשר וכיון שהדלוג מתברר בה הרי הוא מתחשב עמהם אליבא דשמואל וכיון דכן לא שנא למודה ולא שנא אינה למודה אבל רב סבר דכאן וכאן למודה אינה מתחשבת עם האחרונות ולרב נמי נגח שור שור וחמור וגמל האי שור בתרא בתר שוורים שדינן לה ולא מייעד לשאר מיני ודייקינן תו אשמעתין ומותבינן תו לשמואל מיהא דתניא ראתה ביום עשרים ואחד בחדש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה ויום עשרים ושלשה בחדש זה קבעה לה וסת דילגה ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת כלומר שאם ראתה בפעם שלישית ביום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת וקשיא

לשמואל דהא הכא בשלש ראיות ובב' דילוגין אמרינן דקבע לה וסת ומתרצינן הכא במאי עסקינן דרגילה למיחזי ביום עשרים ושנתה לעשרים ואחד כלומר וההיא ראיה דיום עשרים מצטרפת ואיכא שלשה דילוגין ודייקא נמי דשבקיה ליום עשרים דלא תנא ליה ונקט עשרין וחד שמע מינה מאי האי דייקותא לטעמיה דשמואל היא דלית ליה בוסת דילוגין טעמא דלמודה שאני אבל לרב לאו דייקותא היא כלל דהא ראיה דיום עשרים אינה מצטרפת בלמודה ולהכי לא תנא לה ולאשמועינן היא גופא אתא שלמודה שאני ולהכי הוא דשביק יום עשרים דמצטרף לראשונות ובריית לרב בלמודה דכיון דליכא דייקותא לרב הדרינן לכללא דמילתא דקיימא לן דהלכתא כרב באיסורי והאי דנקטה ביום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת אפשר דהוא הדין בכהאי גוונא דוסת דדילוג שני ימים לא קבעה לה וסת אע"ג דנקטה לה סרכתא בכהאי גוונא וכדכתיבנא לעיל ואפשר דמתניתא נמי הכי קאמר ועוד הביאו ראיה לדבריהם מדקתני במתניתין שאין האשה קובעת לה עד שתקבענו שלשה פעמים וסתמא קתני ודומיא דהא מה הא בשלש הפלגות אידך נמי בשלש הפלגות וליתה דמתניתין אי אמרת בלמודה שאני הא ליכא אלא שתי הפלגות ותו מידי אריא הא כדאיתה והא כדאיתה הנה הרוחנו הרבה בשמועתנו ועלתה בידינו יפה תהלה לבורא יתעלה.

תנו רבנן תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה פירוש הא מני רבי היא כדמוכח סיפא ואפילו הכי בעינן שלשה פעמים ומיירי נמי בשקרבה ראיותיה כדמוכח בהדיא וטעמא דמילתא דבעינן שלשה פעמים ואפילו לרבי משום דכיון דמסולקת בדמים שלא הגיע זמנה ראיה ראשונה לא חשיבא לן לאיצטרופי דאקראי בעלמא חשבינן לה והכי נמי אמרינן בגמרא בברייתא בזקנה דבעינן שלש פעמים ומסתברא דאתיא נמי לרבי דומיא דבתולה ומיהו לא איתמר בגמרא בזקנה אלא בשרחקה ראיותיה אבל בקרבה ראיותיה לא אלא היינו מתניתין דאמרינן דפעם ראשונה דיה שעתה ושניה מטמאה מעת לעת דשאני זקנה דהורגלה בדמים ודין תינוקת שלא הגיע זמנה אף בקרבה ראיותיה כזקנה כשרחקה ראיותיה וכשהגיע פעם שלישית דמטמינן לה לא אמרינן לטמויי למפרע אותן ב' פעמים דשאני וסתות דרבנן ואפשר נמי בהני דמסולקת דמים דאכתי לא שכיחי בה דמים עד השתא ומתניתין נמי דתני אליבא דרב דמוקי לה בבתולה לקמן ופריש עלה ודפעם ראשונה דיה שעתה ושניה מטמאה מעת לעת מיירי בתינוקת שהגיע זמנה לראות דבההיא פעם שניה מטמאה מעת לעת לרבי כדאיתא נמי בהאי ברייתא ופעם ראשונה דיה שעתה ובהא איירי מתניתין והא הוא דאיצטריכא ליה והא

הוא דאתא לאשמועינן דדיה שעתה דאלו לא הגיע זמנה פשיטא ומיהו מדרבי נשמע בהני דהיינו תינוקת שלא הגיע זמנה וזקנה בשרחקה ראייתיה לרשב"ג לאו מי אמר רבי דהני בעינן ג' פעמים וראיה קמייתא לא מצטרפא לרשב"ג נמי דבעי בעלמא שלש פעמים בהא בעינן ארבעה פעמים דכאן וכאן ראייה קמייתא לא מצטרפא זו מדה בגמרא בכל מקום ללמוד דעתו של תנא או של אמורא מבעל מחלקתו וכן הדין נותן וזה שלא כדברי המחבר ועוד נראה מדברי המחבר שיש ללמוד דין קביעות וסת מדין טומאה ולפיכך כתבן שאלמלא כן אין לו עסק עמהם ואם הוא כן נתבאר בפירוש דוסת הפלגות סגי בשלשה פעמים לרשב"ג שהרי אמרו אליבא דרבי בתינוקת שהגיע זמנה דפעם ראשונה דיה שעתה ושניה מטמאה מעת לעת ולרשב"ג ודאי בג' פעמים. סיפא דמתניתא עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דייה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמא מעת לעת פירוש עברו עליה שלש עונות ואפילו לאחר שהוחזקה בדמים דכיון דעברו עליה שלש עונות הרי זה הפסק וראיה לסילוק דמים הגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה הרי היא ככל הנשים ומוקמינן להדיא כרבי דאית ליה דבתרי זימני הויא חזקה ואפילו הכי בעינן ברישא שלש פעמים משום דברישא ראיה קמייתא לא חשיבא כדפרישנא לעיל ומינה לרשב"ג דבעינן ארבעה פעמים דראיה קמייתא לא חשיבא עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתא דסבירא ליה דכל אשה שעברו עליה שלש עונות הרי זו ראיה שהיא מסולקת בדמים ואיבעיא לן ארישא בשלא הגיע זמנה לראות דתני עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה הדר חזיא בעונות קטנות מאי כלומר בעונות בינוניות או כמו שהיתה רגילה ולאפוקי ריחקה ראייתיה בשלש עונות אמר רב גדל אמר רב פעם ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית מטמאה מעת לעת ופירוש פעם ראשונה היינו אותה ראיה שעשתה בסוף שלש עונות שעברו עליה שלא ראתה בהן כי אם ראיה זו ושניה היינו ראשונה אחר זו תחילה לסוף עונה קטנה ראשונה ושלישית דאמרינן היינו שלישית לאותה ראיה של שלש עונות ובזו נעשית ככל הנשים. וכן הדין נותן שהרי קודם שהוחזקה כלל להיות רואה ראתה בפעם שלישית דינה ככל הנשים כל שכן עכשיו לאחר שכבר ראתה אע"ג דאיכא סילוק שראוי שיהא דינה כשאר הנשים בשלש ראיות וזה מבואר והוא שלא כדברי המחבר ותו מיבעיא לן אמאי דתני ועוד עברו שלש עונות שראתה שתי פעמים כל אחת בהפסק שלש עונות ואמרינן עליה דדיה שעתה הדר חזיא בעונות קטנות מאי ואהא מהדרינן דפעם ראשונה כלומר ההיא דסוף שלש עונות דיה שעתה שנייה והיינו ההיא דסוף עונה קטנה ראשונה והיא שלישית לאותה ראשונה שבסוף ג' עונות ראשונה

הרי היא ככל הנשים ובזו הראיות מצטרפות ודין הוא דכיון דאם רחקה לשלישית זו אחר שלש עונות אחרות טמאה כל דכן הכא דקרבה והקשה המחבר לשיטה זו שכתבתי דהיכא דבעי הכא בג' פעמים בעי רשב"ג ארבעה א"כ סוגיין דלא כהלכתא דאמרינן כתם שבין שניה לשלישית פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן ולר' יוחנן טהור ושקלינן וטרינן טובא עלה וכלה דלא כהלכתא דלרשב"ג הא אמרת דארבעה בעינן ולאו מילתא היא דהא בהדיא מוכח דשקלא וטריא אמתניתין ומתניתא ומתניתין כרבי ולהכי שקלי וטרו בהאי לישנא ובההיא גונא ואליבא דהלכתא נפקא לן לכתם שבין שלישית לרביעית.

עוד כתב זקנה זו שעברו עליה שלש עונות וראתה אחר מיכן בעונותיה שהיתה למודה לראות בהן בין של הפלגות בין של ימים קבועים מסתבר לי שהיא חוזרה לקביעותה הראשון כיצד אם היה וסת בימים קבועים אפילו בפעם אחת הוחזקה זו ואם וסת של הפלגות בב' ראיות כראשונות שהיתה למודה לראות בהן ע"כ ואיני מבין דבריו ולפי מה שכתבתי אין שום הפרש בין וסת ימים לוסת הפלגות ואין לנו כאן וכאן אלא כדברי משנתנו דראיה ראשונה דיה שעתה ושניה דינה ככל הנשים אבל לענין קביעות וסת אין הדבר מבואר אם יש הפרש בין טומאה לקביעות.

עוד כתב הא דתנן בפרקא קמא דנדה אעפ"י שאמרו דיה שעתה צריכה היא להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר ואמרינן עלה בגמרא יושבת פשיטא מהו דתימא תיבדוק דילמא קבעה לה קמשמע לן דממעין טהור למעין טמא לא קבעה הא ניחא ללוי דאמר שתי מעיינות הן אלא לרב דאמר מעין אחד תבדוק דילמא קבעה לה אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה לה ודקדק מכאן מורי רבנו משה ז"ל דאשה קובעת וסת בימי מנקתה דלא ממעטינן הכא אלא ימי טוהר דידה ויש מן המפרשים חלוקין בזה וזה החכם הכריע כדבריהם מדאמרינן בגמרא דשמואל ורבי יוחנן דאמרו מעוברת ומניקה דיין כל ימי עוברן ודיין כל ימי מנקתן ואם איתא דקובעת וסת חדש בימי עוברן ובימי מנקתן הרי הן כלל הנשים ולמה דיין שעתן וכל שאתה אומר בכל ראיותיהן דיין שעתן אף אתה עושה ראיות כמקרים ואין ראיות המקרים ראיות להצטרף וכענין שאמרו בראיה ראשונה של זקנה שעברו עליה שלש עונות ותינוקת שלא הגיע זמנה לראות ע"כ כדמוכח בהדיא בההיא מתניתין לתינוקת שהגיע זמנה לראות ע"כ ודבריו פלא בעיני מה ענין דיה שעתה לקביעות וסת וכי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה דיה שעתה אינה קובעת לה וסת אם אמרו בראיה ראשונה שאינה מצטרפת מפני שהוא כמקרה לא יאמרו בשאר והלא בראיה שניה דיה שעתה ומצטרפת ואיפשר שאף היא לענין קביעות וסת מצטרפת ראיה ראשונה וסת מצטרפת ראיה

ראשונה שלה ששאר ראיות מצטרפות לה ולא נאמרו דברים אלא לענין דיה שעתה לפי שדמיה מועטין אף בימי מנקתה וימי עיבורה אם ראתה קובעת לה וסת ואע"פ שדיה שעתה מתוך מיעוט דמיה ואף באשה שיש לה וסת מתוך ששאר שעות מסולקים דמיה אמרו דיה שעתה ודברי רבנו ז"ל מוכרחים מיהא דמקשינן להדיא תבדוק דילמא קבעה לה ולא מפרקינן לה אלא משום דלא קבעה מימי טהרה לטומאה ודבריו נכונים הם וברורים ובשאר מה שכתב המחבר בזה לא נתכונו דבריו ואיני צריך להשיב. מיהו אע"פ שהיא קובעת וסת לימי עיבורה ומניקתה מיקבע הוא דקבעה לה אם אירע לה שלשה פעמים כשאר דיני וסתות אבל ודאי אינה חוששת בהן לוסתה הראשון שלפני עיבורה שלפניו מינקתה דמסתמא במסולקת דמים חשבינן לה ולא בעיא בדיקה כלל בשביל אותו וסת אפילו לכתחילה והכי מוכח בהדיא בגמרא וכן העלה בזו המחבר. אבל אם אירע להם לראות עכשיו קובעות להם וסת בתחילה אבל אם לא אירע להם לראות בימי עיבורן ומניקתן נראין דברים שאחר שעברו ימי עיבורן ומניקתן חוזרות וחוששות לוסתן הראשון שכיון שנעקר הגורם דהיינו עיבורה או הנקתן בדין הוא לחוש לאורח שמא יחזור למקומו וכן העלה המחבר וכתבה בשם הרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל. בוסת קפיצות נראין דברי המחבר שאין וסת לקפיצות לבד שאין וסת נקבע מחמת אונס והילכך ליכא וסת לקפיצות לחודייהו אלא לקפיצות וימים כגון שהיא רגילה שהיא קופצת בשבא או בחדא בשבא ורואה ובהא בלחוד הוא דאיכא קביעות וסת לקפיצות בהדי ימים. בענין הוסתות לעולם הולכין אחר התחלת הוסת ואע"פ שהראיה נמשכת בין בוסת הימים בין בוסת קפיצות ופיהוקין ובכל וסת וכן כתב המחבר וכן כתב אדני זקני הרב ר' זרחיה הלוי ז"ל בספר פתחי נדה ומבואר הוא בגמרא בהרבה שמועות וחדא מינייהו הא דאמרינן בפרק האשה היתה למודה לראות עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה ר' יהודה אומר כל הלילה שלה כלומר אסורה ואי חיישינן להמשכת הוסת אמאי לא מתסרא נמי ביום אלא ודאי כדאמרן.

כתב החכם המחבר דאשה שאין לה וסת חוששין לה לימי עונה בינונית דהיינו שלשים יום מיהא דאמרינן בפרק כל היד כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן אמר ריש לקיש והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונה ע"כ ואין דבריו נכונים וכבר נתבאר במה שכתבנו למעלה דאשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל ואינה חוששת לשום זמן אבל אותה שמועה ענין אחר היא ופירוש אחר יש לה וכבר כתבנוה למעלה.

עוד כתב עלה דהא דאמרינן כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן דלמאן דאמר וסתות דרבנן אתיא בין באין לה וסת בין ביש לה וסת ונשתהא בכדי ראיה וטבילה דדילמא

לא חזאי ואי חזאי דילמא טבלה ואם יש לה וסת לקפיצות וימים אתיא אפילו בלא נשתהא כדי שיעור זה דכיון דבמעשה תליא מילתא אומר לא קפצה ואפילו למאן דאמר וסתות דאורייתא ע"כ ודברים אלו כשגגה ונשתקע דבר זה ולא נאמר והיאך עלה על דעת דספיקא דאורייתא שרינן בחד אימר והא קפצה מידי דמתרמי היא ובחדא ספיקא לא שרינן איסורא דאורייתא אלא ודאי דאגב חורפא לא עיין בה אבל עיקרה דמילתא דאנן כי שרינן בוסת דקפיצות וימים ודאי אפילו למאן דאמר וסתות דאורייתא שרינן ומיהו דוקא בנשתהא הבעל כדי ראיה וטבילה והשתא כיון דוסתה תלו במעשה איכא למשרי אפילו למאן דאמר וסתות דאורייתא דהשתא חשיב ספק ספקא דילמא קפצה דילמא לא קפצה דהא ראיותה בקפיצה תליא ואם איתא דקפצה וחזאי דילמא טבלה והילכך אפ"ת וסתות דאורייתא איכא ס"ס אבל היכא דלא תליא וסתה בספיקא ליכא ס"ס אם איתא דבוסתות דאורייתא דהאי בודאי חזאי מחזקינן לה ולאפוקי ממאן דאמר וסתות דרבנן דלדידן בלאו הכי איכא ס"ס דדילמא לא חזאי ואם תמצא לומר חזאי דילמא טבלה ואלו דברים ברורים.

עוד כתב שראוי לו לבעל שיהא חושש לעונה בינונית ע"כ וכבר כתבנו שהם נתלין באותה שמועה שאמרו והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונה ולא נתכונו דבריהם בה וענין אחר ופירוש אחר יש לה וכבר כתבנוה למעלה בסעייתא דשמייא.

עוד כתב החכם בענין וסת הפיהוקין שאם פיהקה בראש חדש וראתה ועוד בר"ח וראתה ובר"ח שלישי ראתה בלא פיהוק איגלי מלתא דראש חדש גרים ולא פיהוק וכעין שאמרו בשילהי פ"ק דנדה בוסת דקפיצות אבל פיהקה בר"ח וראתה וכן בר"ח וראתה ובשלישי פהקה בתשעה ועשרים בו ולמחר ראתה בר"ח בלא פיהוק הרי זה וסת מורכב דפיהוק דאמש קא גרים והאי דלא חזאי כי פיהקה משום דאכתי לא מטא זמנא כדרך שאמרו ג"כ לענין וסת של קפיצות ע"כ ואינו נכון כלל ורואה אני דברי חברנו שאין הקפיצות דומין בדינן לפיהוקין שהקפיצה גורמת לוסת שיבא וכיון שכן אפשר שהקפיצה של יום זה גרם לוסת שיבא למחר אבל הפיהוק אינו כן אלא הוסת גורם לפיהוק שיבא וא"א לוסת לגרום ביאת הפיהוק יום אחד קודם לכן וזה נכון וברור. והא דאמרינן דאין אשה קובעת וסת לא בימי זיבה ולא בימי נדה כתב מורי רבנו משה ז"ל דעכשיו דהחמירו בנות ישראל על עצמן אין להם הפרש בין ימי נדה בין לימי זיבה ואין להם ספירה לידע זמנים אלו הילכך בכל זמן חוששין לוסתן עוד כתב המחבר בשער זה פלוגתא דרב ושמואל בוסת הדילוג ושאר דינין נתבארו ונכללו במה שכתבתי למעלה.

השער הרביעי

פסקה א

הכתמים: גרסינן בפרק האשה שבעה סימנין מעבירין על הכתם וכו'. העביר עליו שבעה סימנין ולא עבר הרי זה צבע וכתב המחבר דדעת הרב ר' משה בר מיימון ז"ל דלענין לטהר אשה לבעלה נשנית משנה זו וקבל החכם הזה דבריו וכתב וכיון שכן כל שלא העביר עליו סימנין הרי זו חוששת ואפילו לבעלה ואם עבר עליו הרי זו בחזקת דם וטמאה ואם לא עבר ודאי בחזקת צבע היא וטהורה והרמב"ן ז"ל פירש משנתנו לענין טהרות ויפה פירש ע"כ. ואני אומר אבל פירושו של רבנו משה ותורתו אמת והוא דבר מוכרח שהרי כך שנינו שבע סמנין מעבירין על הכתם הטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה צבע והא לא אפשר למימר דכל שהעביר עליו שבעה סמנין ולא עבר איתחזק בודאי צבע דהא הטבילו קתני ואי ודאי צבע למה לי הטבילו אלא ודאי לאו דוקא צבע אלא שתולין בצבע לענין טהרות לטהר אותם ממה נפשך אחר שכבר העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר דמה נפשך אי צבע הוא הרי הוא טהור ואי נמי דם הוא כיון שאינו עובר מחמת סמנין דינו כטומאה בלועה מאי אמרת דבג' גופיה נטמא בשעת נפילות הדם בו הרי כבר הטבילו אבל לענין אשה לבעלה הרי היא טמאה שאין הסמנין בדיקה יפה שעדיין איפשר שהוא בדיק אצלה בדיקה יפה לטומאה דתו לא מטמא משום דהוי כטומאה בלועה וזה מבואר.

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אמרינן בהדיא בפרקא קמא דנדה דכתמה טהור ובכתם שבין ראיה שניה לשלישית פליגי בה חזקיה ורבי יוחנן דחזקיה מטמא דחשיב כתמה אחר ראיה שניה כראיה והוי כראיה שלישית דאיתחזקא בדם וכתמה טמא ור' יוחנן מטהר עד דאיתחזקה בדם כראיות והיינו בשלש ראיות ופלוגתייהו אליבא דרבי דאמתניתין ומתניתין קיימי דאתין כרבי דתרי זימנא הויא חזקה ובתינוקת שלא הגיע זמנה לראות בעיא תלתא זימני דראיה ראשונה בקטנה שלא הגיע זמנה לראות אינה מצטרפת ולרשב"ג דהלכתא כוותיה דבעי בוסתות תלתא זימני פלוגתייהו דחזקיה ורבי יוחנן בכתם שבין שלישית לרביעית דהא לכולי עלמא בקטנה שלא ראתה אין ראיה ראשונה מצטרפת והילכך לרשב"ג בעינן ארבעה פעמים וכבר כתבנוה למעלה ושלא כדברי המחבר.

גרסינן בפרק הרואה תניא נמצאת אתה אומר שלש ספיקות באשה על בשרה ספק טהור ספק טמא טמא על חלוקה ספק טהור ספק טמא טהור ובהיסטות ובמגעות הלך אחר הרוב ואקשינן עלה בגמרא היכי דמי אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור

אי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא ופרקינן אי בעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים על בשר מגופה אתאי דאם איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי לאישתכוחי אבל על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתא על בשרה איבעי ליה לאישתכוחי וכתב המחבר ונראה לי לפרש על בשרה לבד טמא דאם איתא דמעלמא אתא אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי ע"כ ואינו נכון דסתמא תנן במתניתא על בשרה ספק טהור ספק טמא טמא משמע דכל על בשרה ספקו טמא אבל הנכון דכי אמרינן על בשרה טמא כל על בשרה אמרינן בין בבשרה לבד בין על בשרה וחלוקה כסתם מתניתין דתני על בשרה ספק טהור ספק טמא טמא דכל ספק בבשרה טמאה על חלוקה בלבד דליכא מידי בבשרה טהור.

תו גרסינן התם בעי ר' ירמיה כשיר מהו טיפין טיפין מהו ופירש המחבר דכי בעינן טיפין טיפין מהו אפילו כטיפין גדולים קאמר ומבעיא ליה משום דילמא טיפין טיפין הוכח דלאו מגופה הוא כיון דבבשרה דבשלמא בחלוקה כיון דמתהפך שייכא ביה הא מילתא דיעשה טיפין אע"ג דמגופה אבל על בשרה אי מגופה לאו אורחא דמילתא להיות במקומות חלוקין שהרי ממקום אחד בא למקום אחד ע"כ ואינו נכון דכל דבר הנוטף דבר ידוע הוא שאינו מתכוון למקום אחד ומתפזר הוא לכאן ולכאן והנכון דלענין צירוף מיבעיא לן ואע"ג דקיימא לן דטיפין אין מצטרפין התם בבגדיה והכא בבשרה ולעולם בבשרה נקטינן לחומרא ובבגדיה אין מצטרפין לשיעור כגריס ובבשרה מצטרפין. גרסינן במסכת נדה נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה אותיום טמאים וחייבים בקרבן. ופרכינן בגמרא וניחוש דילמא דם מאכולת הוא ועיקר הפירוש בזה דאנמצא על שלו פריך דמטמינן אפילו אחר זמן ותו דנמצא על שלו ולא נמצא על שלה וכיון דכן איכא למתלי בדם מאכולת דאי דם דגופה בשלה הוה משתכח אבל נמצא על שלה פשוטה מילתא דלא תלו בדם מאכולת כיון דשכיחי בה דמים דאי לא תימא הכי אין לך אשה טמאה ע"י בדיקה אלא בדם כגריס ועוד דליכא למיחש לדם מאכולת אלא ודאי כל מגופה לא תלינן במידי. ופרקינן אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת פירוש והילכך ליכא למיחש דדם מאכולת הוא אלא דם גופה הוא ואע"ג דלא נמצא על שלה כלל איפשר שמתוך שהיה דם מועט נמוק בשלה ולא נדבק אלא בשלו וכל דכן בשמש עצמו דאמרינן דהוא בדוק אצל מאכולת והא פשיט ליה ומעיקרא לא פרכינן וניחוש דילמא דם מאכולת אלא אמטולתא דידה. איכא דאמרי אותו מקום דחוק הוא אצל מאכולת ולענין א"מ אמרינן ולעולם השמש בדוק הוא אצל מאכולת ואיכא בינייהו כגון דאשתכח מאכולת רצופה כלומר בעד שלו. להך לישנא דאמרת בדוק הוא אצל מאכולת הא ודאי

מתה נכנסה שם על יד השמש שאפשר שהיה קרובה לשם כלומר אותו מקום ומתוך שהיה מתה נגרר עם השמש והאי דם מגופה הוא דהא בדוק הוא אצל מאכולת חיה להך לישנא דאמר דחיה הוא כיון שאינו בדוק ומאכולת מצויה שם אימא שמש רצתה והכניסה שם והרגה והאי דם דידה הוא.

איתמר בדקה בעד הבדוקה לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליו דם אמר רב טמאה נדה הפירוש הנכון בזה דמצאה עליו דם על העד קאמר ואפילו במשהו דהא להדיא אמרינן טמאה נדה ולא מפרשין שיעור כלל הילכך האי לשנא סתמא ודאי במשהו משמע וכן הדין נותן כיון שהיה עד בדוק לה וכדפרישית לעיל דאלו בעד שלה לא חשו לעולם למאכולת וראיה גמורה בדבר דהא ר' חייא ורבי פליגי בעד שאינו בדוק רבי אומר טמאה נדה ורבי חייא אומר משום כתם ואמר ליה רבי חייא לרבי דכיון דמשום נדה מטמא לה הוה ליה לטמויי אפילו משהו ובעד הבדוק לא פליגי מכלל דבעד הבדוק אפילו רבי חייא מודה דטמאה משום נדה ורבי חייא מודה דכל היכא דטמאה משום נדה דין הוא שתטמא במשהו ודברי המחבר לא נתכוונו בזה.

איתמר בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר טמאה משום נדה רבי חייא אומר טמאה משום כתם ותניא בברייתא דרבי מטמא ורבי יוסי מטהר לגמרי. ועד שאינו בדוק לה פירוש מורי רבנו משה ז"ל כגון שהזמינה מוכין לבנים ונקיים וכיוצא בו ואחר זמן קנחה בהן ולא בדקה אותן עכשיו בשעת בדיקה ולהכי מטמא לה רבי משום נדה אבל עד שאינו בדוק לה כלל לכולי עלמא אינה חוששת לו כלל והקשה החכם אם כן שלש נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא דם עליו דאמרינן כולן טמאות אמאי כולן טמאות ע"כ ואיני מבין דבריו דחלוק זה בשהיה מתחלתו בדוק איירי והגיע לשלשתן לזו מיד זו א"כ כשנמצא עליו דם הרי כולן בספק. עוד הקשה החכם מיהא דאמרינן נמצא על בית יד חלוק שלה טמאה וכן פושטתו ומתכסה בו וכן פליון ע"כ וכל דבריו תמה אצלי דהתם שמלבוש שלה כל שהוא בדוק מתחילה והיא לובשתו תדיר הרי הוא בחזקתו בדוק ואינו דומה למניח מוכין נקיים במקום אחד ועמד זמן שלא נתברר לה ענינם אם הם בנקיותה אם לאו וזה ברור.

גרסינן בפרק האשה שלש נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות פירוש ישבו על ספסל אחד דומיא דלבשו חלוק אחד בזו אחר זו ונמצא דם אחר שנשתמשה בו האחרונה וחלוק זה היה בדוק תחילה קודם שלבשתו ראשונה כולן טמאות שהרי אין אנו יודעין במי לתלות אבל ודאי אם בדקה אחרונה עצמה בשיעור וסת של מציאה ומצאה עצמה טהורה הרי היא טהורה והשאר טמאות

ולא סגיא להו לשתים ראשונות בבדיקת אותיום של מציאה דלשתים ראשונות זמן מרובה יש להם שפשטו אותו כללו של דבר אין בדיקת הראשונות בשעת מציאת הדם ראיה שכבר עבר תשמישן שנשתמשו בחלוק וכן אם בדקה אחת מהן ומצאה טמא אינה מצלת על האחרות דלא מהניא להו בדיקה זו שעושים אחר שפשטתו האחרונה אבל בדקה האחרונה בשיעור אותיום ומצאה טמא מצלת על השאר דהשתא הויא ראיה דדם זה שלה דאין אנו מחזיקים הכתם אלא לשעת מציאתו לענין בדיקת האחרות כשבדקה ומצאה טמא אבל בדקו עצמן כל אחת בשעת שפושטין את החלוק ולא בדקה החלוק אינה מצלת עצמה אבל על חברותיה פעמים מצלת שאם מצאה עצמה טהורה אינה טהורה כיון שלא בדקה חלוקה בשעת שפשטתו ונמצא דם אחר לבישת כולן ואין אנו יודעין במי לתלות כיון שכל אחת בדקה עצמה בשעה שפשטתו וכלן מצאו טהור ע"כ דם זה מאחת מהן היא וכלן טמאות מספק אבל אם לא בדקו כולן בשעה שפושטין אותן שבדקו טהורות ואותה שלא בדקה טמאה ואם בדקתה האחת אחר שפשטה ומצאה עצמה טמאה מצלת על חברותיה שלובשות אח"כ. ג' נשים שיושבות על מטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כלן טמאות פירוש אוקימנא בגמרא במשולבות שאין כאן הוכחה של כלום מאי זה מהן דם זה בדקה אחת מהם ומצאה דם היא טמאה וכלן טהורות דכיון דכלן היו כאחת תולין באי זו שמצאה דם ובלבד שבדקה עצמה כשיעור אותיום ולא דמיא להיא דרישא דג' נשים שלבשו חלוק אחד דהתם בזה אחר זה. ותולות זו בזו דאם אחת מהן ראויה לראות יותר מן האחרות תולין בזו שראויה יותר כגון שהאחד מיניקה ואחת אינה מיניקה או שאחת עוברה ואחת אינה עוברה תולית באינה מניקה ובאינה עוברה וכבר נתבאר בפרק ראשון אי זו היא עוברה ואי זו מיניקה ואי זו היא זקנה וכתב הראב"ד ז"ל דנמצא עליו דם שאמרנו כלן טמאות אם נתעסקה אחת מהן בכתמים כולן טהורות שכולן תולות בה והיא תולה בכתמיה ובדברי המחבר עלו דברים אלו בערבוב שבמקצת דינין חלק בין חלוק למטה ובמקצת דינין לא חלק.

והא דאמרינן דתולות זו בזו ואמרינן בגמרא נמי דאם אחת מהן יושבת על דם טוהר שתולות בה ונראין דברי האומר דאפילו בזמן הזה ואעפ"י שאין אנו נוהגין בדם טוהר חומרא הוא שהחמירו על עצמן אבל בעיקר הדין דם טוהר הוא ותולות בה.

וכן כתם שנמצא בחלוק וכשלבשתו לא היה בדוק אצלה אלא שהיה מכובס אם נתכבס ע"י ישראלית מסתמא בדקה אותה אותה ישראלית שחזקת בת ישראלית בודקת חלוק בשעת כיבוס בין שלה בין של אחרת ואינה תולה בה ואם אמרה לא בדקתי או שנתכבס ע"י עו"ג אמרינן עלה בגמרא רבי אחא אומר תחזור ותכבסנו אם נדחו מראיו בידוע

שלאחר הכיבוס היה כתם זה ואם לאו בידוע שלפני כיבוס היה כתם זה רבי אומר אינו דומה כתם זה שלפני כיבוס לכתם שלאחר כיבוס שכתם שלפני כיבוס ונתכבס מקדר כלומר נוקב ונבלע בבגד וכתם שלאחר כיבוס שלא נתכבס מגליד כלומר שהוא עבה כמין גליד ומסתברא דלא פליגי והכי הוא לישנא בגמרא מפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא בחלוק למפרע עד שיאמר בדקתי החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת הכיבוס מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהם בשעת כיבוסן ואם לא בדקו הפסידו למפרע דברי רבי מאיר רבי אחא אומר תחזור ותכבסנו וכו'. רבי אומר אינו דומה כתם וכו'. והשתא מסתברא למימר דלא פליגי אלא דרבי מאיר אתא למימר דחלוק סתמו נבדק בשעת כיבוס ואפילו נאבד לאח"כ ואינה מטמאה למפרע בכתם אלא משעת כיבוס ואילך ור' אחא אתא למימר דאפילו בידוע לא נבדק או שנתכבס על ידי נכרית איכא למיקם עלה דמילתא בשחזרה לכבסו ורבי אומר דאפילו לא נזדמן לה לכבסו ניכר הדבר בעצמו אם מקדיר או מגליד ולא פליגי אהדדי כלל והלכתא ככלהו שדברים נראין הם לעינים הילכך כל היכא דנאבד אם נתכבס ע"י ישראלית אמרינן חזקתו בדוק ואינה תולה בו נתכבס על ידי נכרית או שאמרה הישראלית שלא בדקה החלוק בודקין אותו כרבי אחא או כרבי אם אינה יודעת לבדוק טמאה ואינה תולה בו דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא כל היכא דאפשר למיקם עלה דמילתא אבל אם נאבד החלוק תולה בו דכתמים דרבנן וספקא דרבנן לקולא ולא נתכונו דברים אלו בספר המחבר בהא דאמרינן לעיל בג' נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כלן טמאות ואוקימנא במשולבות יפה פירש החכם דלאו במטה בסדינין איירינן דאי בסדינין אפילו בשאין משולבות כולן טמאות לפי שהן עשוין להתהפך כדרך שאמרו בחלוק בזמן שמכסה בו ראשה. האשה שמצאה עליה כתם ונתעסקה בדם תולה בו נתעסקה בכגריס ונמצאו עליה שני גריסין אומר גריס אחד ממה שנתעסקה וגריס אחד של מאכולת ואינה טמאה אלא בכשני גריסין ועוד לא נתעסקה בכתמים ונמצא עליה גריס ועוד ומאכולת רצופה באותו ועוד תולין להקל דאמרינן אותו ועוד מאכולת אחרת הוא וטהורה.

כתב החכם פעמים שהוא רואה מגופה ואינה חוששת כגון שיצא דם בשעה שהיא עושה צרכיה והשני בשיש לה מכה במקור כדתניא בפרק האשה הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שנייה ושלישית וכו'. ואם יש לה וסת תולה בוסתה ואם יש לה מכה תולה במכתה ונאמנת אשה לומר מכה יש לה והרב אדוננו מורי רבנו משה ז"ל כתב דעכשיו אין תולין במכה שהרי אפילו בבועל את הבתולה אמרינן בפרק תינוקת דחזרו רבותינו ונמנו בועל בעילת מצוה ופורש ואפילו בקטנה שלא הגיע זמנה לראות

ואין לך מכה מבוארת ראויה לתלות יותר מן הבתולים וכל שכן בשלא הגיע זמן לראות שהוא הוכח גמור וראיה ברורה שדם זה על ידי מכה הוא ואעפ"כ אין תולין שרבותינו נמנו בדבר להחמיר שלא לבעול על דם מכה. וכתב המחבר דאין הנדון דומה לראיה דאם אסרו בבתולה מפני שעדיין יש לה שעת הכושר תאמר בזו שתאסר ותענן לעולם כל ימיה בת אברהם והא רב ושמואל ורבי יוחנן וריש לקיש כולהו סבירא להו כרבותינו ושקלי וטרו בההיא דהרואה דם מחמת תשמיש דילמא סבירא להו דההיא הלכתא היא ע"כ תורף דבריו ואני אומר דברי אדני מורי מעשה אמן מופלאין בטעמן ונמקן עמן. ודברי החכם הזה תמהים מאד עד שאין הלב יכול לקבל ולא האוזן יכולה לשמען מה זו ראיה משום דשקלי וטרו בההיא דהרואה דם מחמת תשמיש אטו מי איכא מאן דאמר דעיקר דינא לאו הכי דתולה במכתה דברים הם פשוטים וכלהו מתניתין ומתניאתא שוו ומודו בהכי ובית הלל ובית שמאי וכלהו רבנן ורב ושמואל וטובא מרבנן שקלי נמי וטרו אמתניתין דתינוקת משום דהלכתא היא ועיקר דינא הכי ואפילו הכי מודו לרבותינו שחזרו ונמנו דרך תקנה לאסור דם מכה שלא להקל בעולם לבעול על דם דילמא אתי לאיחלופי או לאמשוכי בתר זמנה ואפילו באשה שלא הגיע זמנה לראות שהיא מסולקת בדמים ומכתה ברורה כל שכן בעלמא ברגילה בדמים שאם באת לתלות במכה אין לדבר שיעור ונמצאת אשה שאין לה וסת פעמים שתראה בשעת תשמיש מוסתה ואתה תולה במכתה ואתה מטהרה לעולם ואעפ"י שמתערבין בהן דמים טמאים ואם החמירו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות כל שכן וכל שכן ודאי בזו שיש ללמוד עליה איסור מרבותינו והם דברים מחוורין.

השער החמישי

פסקה א

הבדיקה והספירה: כתב החכם כל הנשים שראו דם או שטמאות משום כתם צריכות להפסיק בטהרה קודם שתתחיל לספור שבעה נקיים שלה ואעפ"י שהרגישה שפסקו דמים לעולם היא בחזקת טומאה עד שתבדוק ותמצא טהור והביא הא דתנן בפרק תינוקת נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהור ובין השמשות לא הפרישה כלומר וטבלה אח"כ אחר ימים בדקה ומצאה טמא הרי היא בחזקת טהרה כלומר עד אותו זמן בדקה עצמה ביום שביעי שחרית ומצאה טמא ובין השמשות לא הפרישה פי' והרגישה בעצמה שפסק הדם וטבלה אחר ימים בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טומאה כלומר הרי זו בחזקתה לטומאה כלומר מאותה שעה שבדקה שחרית ביום שביעי ומצאה טמא ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה פירוש אריש קאי דקתני

אחר ימים בדקה ומצאה טמא ואם יש לה וסת דיה שעתה רבי יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טומאה דסבר ר' יהודה דהפסקת טומאה והפרשתה בטהרה בשחרית לאו מידי הוא ולא מהני כלום דחוששין דשמא תחזור ותראה בו ביום אלא אם כן מן המנחה ולמעלה שיצא רובו של יום בטהרה וחכמים אומרים אפילו בשני לנדתה בדקה בשחרית ומצאה טהור ובין השמשות לא הפרישה הרי זו בחזקת טהרה ואעפ"י שבדקה אחר הימים ומצאה טמא פי' וג' מחלוקות בדבר דתנא קמא סבר דבדיקתה בשחרית מהניא ביום שביעי דוקא שדרך נשים להפסיק ביום שביעי וטובלות לערב ורבי יהודה סבר אפילו ביום שביעי לא מהניא אלא מן המנחה ולמעלה ורבנן בתראי סברי דבדיקת שחרית מהניא ואפילו ביום שני לנדתה ובגמרא אמרינן תניא אמרו לו לר' יהודה אלמלא ידיה בין עיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר כלומר אלו הייתי חושש לכל יום שביעי לומר שלא יהא לה תקנה אלא אם כן ידיה בין עיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר שאתה משוה מדותיך עכשיו שמא עם סלוק ידיה ראתה ולהכי אתה פוסל בדיקתה אם כן מה לי הפרישה בטהרה מן המנחה ביום שביעי להפרישה ביום ראשון שהרי מן המנחה ולמעלה עוד היום גדול ואם באת לחוש אף לו ראוי לחוש ואם אין אתה חושש כיון שבדקה ומצאה טהור א"כ אף בדיקת יום ראשון שחרית תועיל ולא תחוש דאין להפריש בענין זה בין זמן מועט לזמן מרובה ומתמהינן אטו יום ראשון מי איכא מאן דשרי כלומר דהא רבנן דמתניתין בשנים לנדתה קאמרי בראשון לא קאמר וכו' דכן אמר לו היכי אמרי להכשר בראשון ומשנינן אין והתניא א"ר שאלתי את ר' יוסי ור' שמעון כשהיו מהלכין בדרך נדה שבדקה עצמה שחרית ביום ז' ומצאה טהור ובין השמשות לא הפרישה כלומר וטבלה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמא מהו אמ"ל הרי היא בחזקת טהרה ו' וחמישי רביעי שלישי ושני מהו אמרו לי הרי היא בחזקת טהרה ואלו ראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי התם ששי וחמישי רביעי וג' ושני מאי טעמא טהור דהא כולהו בחזקת טומאה נינהו אלא דכיון דפסק הכא נמי בראשון אמרינן דכיון דפסק פסק ומעיקרא שלא רצה לשאול על הראשון מאי סבר דשאני ראשון בימי נדה דהוחזק מעין פתוח וכתב המחבר דקיימא כתנא דאמרו לו דאפילו ביום ראשון מהניא בדיקת שחרית דכיון דאמרו לו פשיטא להו האי דינא ור' אמר טעיתי שלא שאלתי ומראה פנים לדבריו דהכי איכא לטהורי ביום ראשון כשאר ימים הכי נקטינן דיום ראשון לנדה כשאר ימים מהניא לה ומהני לה בדיקת שחרית ע"כ ודבריו אלה רחוקים מאד ותמהים ונשתקע הדבר דאטו מי אפשר למימר דשבקינן רבנן דמתניתין ועבדינן כאמרו לו דברייתא ותו דבגמרא מתמהינן טובא

אי איתמר כלל דבדיקת ראשון תיהני לה ואנן מייתינן ליתובי תמיהא מדרבי דאיצטער כשלא שאלם על הראשון אלמא לאו מילתא פשיטא היא כולי האי כיון דרבי הוה ניחא ליה למיגמרה מפומייהו ומסתברא נמי דרבי דתני מתניתין כרבנן דמתניתין סבירא להו והכי מוכח מיחורא מילתא אלא דמקמי דשמעה מרבנן דמתניתין הוה בעי למיגמרה מרבי יוסי ורבי יהושע ושאל מינייהו שאר ימים ולא יום ראשון משום דהוה פשיטא ליה לאיסורא ולבסוף איצטער אע"ג דסבירא ליה דהכי דיניה לאיסורא כיון דאיכא טעמא כלל לאידך גיסא להיתירא כשאר ימים אף על פי דאידך טעמא נהיר ליה טפי כלומר לאיסורא משום דהוחזק מעין פתוח אפילו הכי כיון דאיכא שום טעמא לאידך גיסא הוה ניחא ליה דלישמעה מינייהו ולמגמרה בהדיא מפומייהו מכל מקום שמעינן דרבנן דמתניתין לאיסורא ובגמרא מתמהינן עלה דמתניתין היכי אפשר דאפליג שום תנא אהא ותו דלר' נמי מכלל ספק לא נפקינן וספק איסורא לחומרא ודברים ברורים הם ומיהו האי דלא פסקינן כתנא קמא משום דאיכא רבנן ור' יוסי ור' שמעון ורבי קבלה דבדיקת שחרית דשאר ימים מהניא.

בענין ספירת שבעה נקיים כתב המחבר דכל היכא דפסיקא בטהרה סגיא לן בשבדקה ביום ראשון של ז' נקיים אעפ"י שלא בדקה בסופן או שבדקה בסופן אע"פ שלא בדקה בתחילתן ואם בדקה באמצעיתן כתב המחבר שהיה ראוי לומר דמהניא וראוי ללמוד דבר זה מבדיקות הסוף השתא הפסיקה טהרה ולא בדקה עד סופן טהורה בדקה באמצע לא כ"ש ע"כ ודבריו תמוהים דאנן שבעה נקיים ספורים בעינן בשלמא כי איכא תחילתן או סופן איכא למימר דסליק לז' ספורים דכי איכא בתחילתן ז' ספורים גרירי בתריה וכי איכא סופן איכא למימר דבז' ספורים דלקמיה גרריה בתריה אבל בדיקה דבאמצע זיל הכא ליכא ז' ספורים וזיל הכא ליכא ז' ספורים ומהאי טעם ליכא למיגמר בדיקת זבה מבדיקת נדה ולעולם בזבה בעינן סופן או תחילתן בר מההיא בדיקה דהפסיקה בטהרה בענין בדיקת חורים וסדקים יפה כתב החכם דכל היכא דבעינן בדיקה בעינן בדיקה חורין וסדקין.

פסקה ב

תנן בפרק בנות כותיים הכותיים נדות מעריסתן והכותיים מטמאין משכב התחתון כעליון מפני שהם בועלי נדות שהן יושבות על כל דם ותניא אמ"ר מאיר אם יושבות על כל דם תקנה גדולה היא להן אלא שרואות דם אדום ומשלימתו לדם ירוק. דבר אחר יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה. מתקיף לה רמי בר חמא ותספרנו ואנן נמי נספריה. וכתב המחבר פירוש רמי בר חמא לאו למימרא דסבירא ליה הכין דהא מילתא פשיטא

היא לכלהו דלא נספריה וכדאקשי ליה רב ששת לרב ירמיה בר אבא רב ככותאי אמרה לשמעתיה אלמא טעמא הוא דקא בעי מאי טעמא לא נספריה אנן ככותאי הואיל וקיימא לן דמקצת היום ככולו. ואיכא למידק דהא משמע דר' יוסי אית ליה הכין בפסחים פרק כיצד דתניא התם שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואחר כך ראתה אינה אוכלת ופטורה לעשות פסח שני וקא מפרש טעמא התם דקסבר דר' יוסי דמכאן ולהבא מטמ' ולא סתירה דלמפרע דמקצת היום ככלו אבל לדידן סותרת וטמאה למפרע משעה שראתה מיום ראשון ואילך. ואקשינן עליה דר' יוסי זבה גדולה לר' יוסי היכי משכחת לה אי דחזיא בפלגא דיומא אידך יומא סליק ליה שימור ופרקינן אב"א בשופעת כל תלתא אב"א ברואה תרי בין השמשות אלמא לר' יוסי אמרינן מקצת היום ככולו ואנן נמי ספרינן ליה. וליתה דר' יוסי לא אמר לא בסוף ספירה אלא בתחלת ספירה אי נמי באמצעית לא אמר וטעמא דר' יוסי התם משום דכתיב ואחר תטהר אחר מעשה תטהר כלומר אחר מעשה הטבילה וכיון שטהרתה התורה אחר שספרה מקצת היום והתירה לבעלה היאך תספור ספירה למפרע. ולדידן נמי מותרת היא אחר מעשה אלא דלדידה סלקא לה טהרה גמורה במקצת היום ובטעמא דאמרן ולדידן סלקא לה טהרה אלא דאי חזיא סתרה ספירה. ובתוספות רבותינו הצרפתים ז"ל הקשו דאדרבה בתחילת ספירה הוה לן למימר טפי דתיסוק מקצת היום מבסוף הספירה ק"ו מנדה דבכי האי דאמרינן בפ"ק דראש השנה דאמרינן התם אמר רבא ק"ו ומה נדה שאין מקצת היום עולה לה בסופה שהרי אסור לה לטבול ביום שביעי עולה לה בתחלתה שהרי יום ראשון שראתה בו סופרתו שנה שיום אחד עולה לה בסופה אינו דין שיום אחד עולה לה בתחילתה ונשאר להם הענין בקושיא ע"כ וכתב המחבר ונ"ל דודאי סוף היום לעולם כתחילתו בשתחלת היום גורם או טומאה או טהרה לא טומאה ולא טהרה אינו נחשב להיות גורר אחריו סוף היום. והאריך בזה ועלו דבריו בערבוב. ואיני מבין אותם כלל. והנכון בזה דזבה שאני דכיון דבנקיים תליא מילתא יום שפוסקים בו ליכא למספרי בנקי דלאו נקי הוה כיון דראתה בו. אבל בסיפא כיון שתחלת היום עבר בנקיות הא איכא ספירה דז' נקיים אלא דלדידן אם ראתה סותרת ולר' יוסי אינה סותרה כיון דהתחילה לספור יום שביעי שתחלתו טהור היה איכא ספירת שבעה אבל בתחילת החשבון ליכא למספריה בנקי כל שראתה בו אבל כשהתחילה לספרו בנקי עולה לה ודוקא בסוף ספירה אבל באמצע ספירה לא דלא בעי שיהא הפסק ביניהם אבל נדה דלאו בנקיות תליא מילתא אלא ביומי בלחוד סוף היום בתחלתה עולה ליום א' וכן בכל דבעינן ימים כגון גבי בהמה דכתיב שבעת ימים יהיה עם אמו לא שנא נולד תחילת הלילה ולא שנא נולד בסוף הלילה

או בסוף היום אותו היום עולה לה למנין ז' אבל מכל מקום שפיר יליף מינה לשנה דכיון דשנה יום אחד בסופה חשוב שנה הוא הדין בתחילתה כיון דאשכחן בנדה דעדיף טפי מקצת היום בתחלתה מבסופה דאם בנדה דלא חשיב מקצת יום בסופה חשיב בתחילתה בשנה דעדיף יום אחד בסופה להיות חשוב שנה דין הוא שיהא חשוב בתחילתה.

השער השישי

פסקה א

יולדת ויושבת על דם טוהר: תנן בפרק המפלת. המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ופירוש טמאה משום נדה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה פירוש ובחתכה שאין בה עצם עסקינן דליכא משום טומאת לידה ופליגי באפשר לפתיחת הקבר בלא דם דרבי יהודה סבר דא"א לפתיחת הקבר בלא דם והלכתא כרבי יהודה כדאמרינן בפרק תינוקת דרבה סבירא ליה כותיה וכן כתב המחבר. ושוב הביא המחבר ההיא דהמפלת כמין דגים וחגבים אם יש עמהן דם טמאה ואם לאו טהורה ויש תמה בדבריו היאך הביא אותה סתמא דההיא אליבא דמאן דאמר איפשר לפתיחת הקבר בלא דם היא דלמאן דאמר א"א אפילו בלא דם נמי טמאה והכי מוקמינן לה בהדיא בפרק המפלת. בהא דתניא המפלת שפיר שאינו מרוקם דפליגי בה ר' יהושע ורבנן פליגי בה רב ושמואל דרב אמר אחת זו ואחת זו כלומר בין עכור בין צלול אינה חוששת ושמואל אמר אחת זו ואחת זו חוששת מסתברא דהלכתא כרב דקיימא לן כותיה באיסורי. ואע"ג דאמר שמואל מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא התם אתרא דשמואל מכל מקום שפיר דמי למנקט בה לחומרא ומיהו ימי טוהר לא יהבינן לה עד שישעיר. המפלת חתיכה ויש בה עצם יפה פירש החכם דמסתבר כמאן דאמר טמאה לידה דעדיפא מגוף אטום דהתם הא מוכחא דלאו ברית נשמה אבל הכא אימר הרחיקה לידתה.

המפלת בתוך ארבעים יום אינה חוששת משום לידה והיכא דליכא דם אינה חוששת אפילו משום נדה מההיא דאמרינן בכריתות בפרק אמרו לו דהיכא דהוי בתוך ארבעים לא אמרינן בה א"א לפתיחת הקבר בלא דם ואע"ג דבההוא דתניא קשתה שנים ולשלישי הפילה ספק זיבה ספק לידה אמר ר' יהושע מביאה קרבן ונאכל שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם אפילו הכי עדיף רוח לאחר ארבעים יום מולד תוך מ' דתוך ארבעים לא כלום הוא ולית ליה פתיחת קבר כלל.

הוציא העובר את ידו והחזירה חוששין לה ללידה מדרבנן והוא הדין לכל שאר איברים דטעמא דמילתא משום דחיישינן מדרבנן ללידה בחד אבר וליכא לידה ריבותא בטעמא דלידה ושלא כדברי המחבר וזה פשוט.

השער השביעי

פסקה א

בדיני הטבילה: הרבה המחבר לדקדק במה שאמרו שהמעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה מה שאמרו מטהר בכל שהו נאמר בכלים או אפילו באדם ואייתי מאי דאמרינן את מי השילוח ההולכים לאט בגימטריא שלו ארבעים אלמא אף במעין בעינן ארבעים סאה ואיני מבין דבריו דודאי בגדול לא משכחת לה בפחות מארבעים סאה טבילת כל גופו כאחד ובהא לא שנא מקוה ולא שנא מעין דאנן טבילת כל גופו כאחד בעינן דומיא דביאת שמשו כדאיתא בסיפרא וכשדרשו בשילו' ארבעים סאה למעט שאין טבילת כל גופו עולה לחצאין ואפילו במעין אבל היכא דמשכחת בפחות מארבעים סאה טבילת כל גופו והיכי דאמי בקטן ודאי במעין סגי ולא במקוה דמדכתב רחמנא מקוה מים דמשמע מים מכונסין נקטינן מינה שיעורא והיינו שיעלה בהם גופו כאחת ומסתמא בגדול משתעי קרא אבל במעין לא נתנה בו שיעור ובהדיא קתני בכל דוכתא שהמעין מטהר בכל שהו ואפילו המקוה בעצמו אם היה בית גדול ובו ארבעים סאה או יותר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת אין ראוי לטבול בו עד שיהו מים ראוין לטבול בהם ואסור ליתן בהם שאובין עד שיהו בהן כשיעור הזה אבל אין לפחות מארבעים סאה דמקוה מים משמע שיעור ומסתמא בגדול והיינו ארבעים סאה.

גרסינן בנדה בפרק תינוקת אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה פירוש דהיינו יום שמיני לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה דילמא אתיא למטבל ביום שביעי ולא סלקא לה טבילה כלל אלא בלילה דנדה דבר תורה אינה טובלת אלא אחר שבעה משא"כ בזבה דמן הדין טובלת ביום שביעי. אתקין רב אידי בר אבין בנרש מטבל ביממא דתמניא משום אריואתא רב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי רב יהודה בפומבדיתא משום צנה רבא במחוזא משום אבולאי פירוש הא דרבא לאו דומיא דהאי אידך דאידך אינו אלא בנדה אבל בימי רבא כבר פשטה תקנה בנות ישראל להתנהג בזבות ולספור שבעה נקיים הילכך לדידהו ביום שמיני מותרת היא לכתחילה לטבול דהא ליכא סרך בתה דאי נמי טבלה ביום שביעי מן הדין עלתה לה טבילה הילכך הא דרבא דשרא משום אבולאי ביום שביעי קאמר והיינו דאמרינן דאמ"ל רב פפי לרבא מכדי האידנא כלהי נשיא ספק זבות נינהו כלומר לפום מאי דנהוג לספור ז' נקיים ליטבלן ביומא דשבעה כלומר ואפילו בלאו טעמא דאבולאי דהא זבה מן הדין טבלה ביום שביעי אמ"ל משום דר' שמעון כלומר שמא תשמש דתניא ר' שמעון אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר כלומר מותר לשמש מן הדין אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק

כלומר אסורה לשמש ביום שביעי אחר טבילה שמא תראה ותסתור. והכי איתא בהדיה בסיפרי דר' שמעון לא אסר אלא לשמש והכי מוכח בפרק המפלת אבל כל היכא דאיכא טעמא כגון אבולאי ודכוותה שרינן אפילו ביום שביעי לטבול אבל לא לשמש ומכל מקום ביום שמיני מותר לטבול לכתחילה בלאו טעמא אחרינא וליכא למיגזר כלל דאי נמי טבלה בתה בשביעי מדינא עלתה לה טבילה וליכא למיחש אלא שמא תשמש ושמא תראה בו ביום ולכולי האי לא חיישינן ואלו דברים ברורים ושלא כדברי המחבר.

הא דאמרינן בבנתיה דשמואל דעביד להו שמואל מפצי ביומי תשרי למאן דפריש משום טיט מירי במחצלאות דלא חזו לשכיבה דאי לא כיון דמיטמו איכא משום גזרת מרחצאות והכא נמי בכלי עץ אבל בכלי חרס דלא מטמו מגבן שרי לעמוד עליהן בשעת טבילה כל היכא דליכא טעמא דבעיתא. נמצא עליה דבר חוצץ אחר טבילה אם סמוך לחפיפה טבלה אינה חוששת לו ואם לאו חוששת והוא שלא נתעסקה באותו מין אחר טבילה אבל נתעסקה וטהורה ואם נתעסקה בשום דבר בין חפיפה לטבילה אפילו לא נמצא עליה דבר חוצץ כל שלא עיינה בגופה קודם טבילה אינה טהורה ואשה לא תטבול בנמל משום צניעותא אבל משום טיט שבנמל לא חיישינן דלא חאיץ אלא בטיט היון או של יוצרים ואפילו בהא לא חיישינן שהמים מקדימין לרגליה כדאיתא במקואות לענין רגלי המטה ואיכא מאן דאמר דשאני אדם שהטיט נכנס בין אצבעות רגליו ודבק שם ואיפשר דשמואל להכי עביד מפני לבנתיה. וריבדא דכוסילתא ולפלוף שבעין וכוחל שבעין אינו חוצץ ועצמה עיניה ביותר או פתחה עיניה ביותר אין לחוש לה אלא בקריצת שפתים בלבד.

גרסינן במקואות האוחז באדם וכלים ומטבילן טמאים ואם הדיח ידים במים טהורין רש"א ירפא שיבא בהן מים ופירש מורי רבנו משה בר נחמן ז"ל דלתנא קמא לא סגי ליה בהכי כלומר שירפה ידיו דגזרינן שמא לא ירפא והקשה המחבר מההיא דאמרינן ביבמות גבי מנימין עבדיה דרב אשי כי בעא למטבלה מסריה לרבינא ורב אחא אמר להו חזו דמנייכו בעינא ליה רמו ליה אריסיה בצואריה ארפו ליה וצמצמו ליה ארפו ליה דלא ליהוי חציצה וצמצמו ליה דלא לקדים ולימא לשם בן חורין טבלתי והא התם דארפו ליה ולא חיישינן. ולאו מילתא היא דהתם באריסא לא חיישינן אבל הכא באחזו בחברו שחברו נשען עליו עשוי הוא ומצוי שלא ירפה ושפיר שייך למיגזר ותדע לך דפירושא דההיא משנה לא סגי בלאו הכי וכו' דהא ודאי ר' שמעון מודה הוא לתנא קמא וכולי עלמא מודו דבהדחת ידים סגי ליה מידי דהוה אקרקע של מקוה וטעמא כאן וכאן שהמים מקדמין והוו חבור ומבטלי לחציצה הילכך האוחז בחברו ובכלים

ומטבלין אם לא הדיח ידיו הרי הם טמאים ואע"פ שמרפה ידיו ואם הדיח ידיו הרי הם טהורים ועלו דברינו בטהרה תושבחתא למרי שמיא דעמיה שרי נהורא יתברך ויתעלה מרי נצחן קרביא דחילא רבא וגוברא יתברך ויתעלה לעד ולנצח נצחים אמן אמן. שלום רב לאוהבי תורתך אמן אמן.